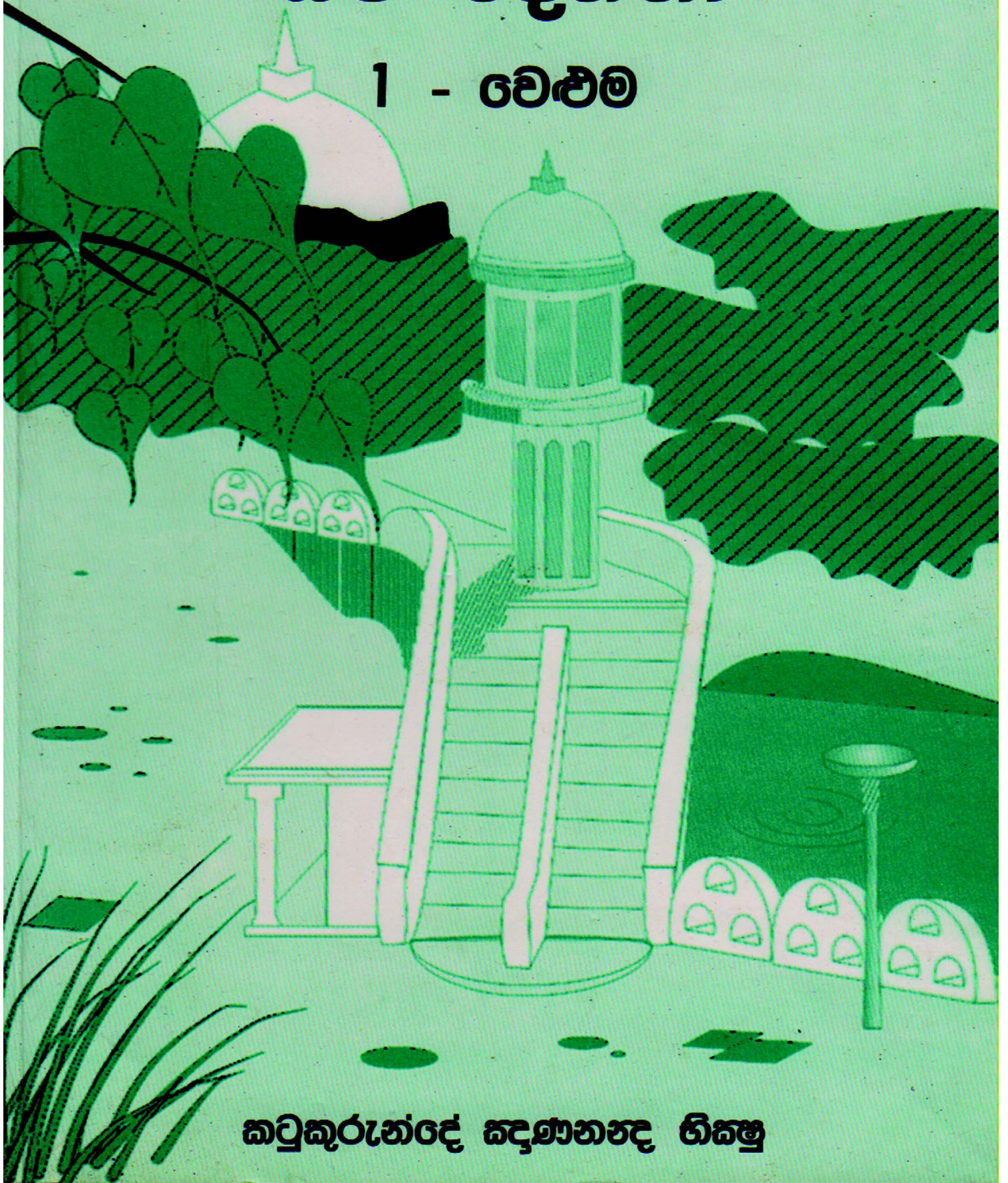

පහන් කණුව බම් දේශනා

1 - වෙළුම

කටුකුරැන්දේ කදුආනභද්‍ර භික්ෂු

පහන් කණුව බිම් දෙශනා

පළමුවන වෙළුම (සිවුවන මුද්‍රණය)

කටුකුරැන්දේ සදානන්ද හිසඹු

පොත්ගලගල ආරක්‍ෂණ සේනාසභය
'පහන් කණුව'
කන්දේගෙදර, දෙවාලේගම

ප්‍රකාශනය
බිම්මුණම් මුද්‍රණාගාරය
මහාභාරකාර දෙපාර්තමේන්තුව
2001

ධම්මදානයයකි

මුදලට විකිණීම සපුරා තහනම් වෙයි.

ප්‍රථම මුද්‍රණය	-	1999 පෙබරවාරි
දෙවන මුද්‍රණය	-	2000 ජනවාරි
තෙවන මුද්‍රණය	-	2001 අප්‍රේල්
සිවුවන මුද්‍රණය	-	2002 ඔක්තෝබර්

පොත ලබාගත හැකි ස්ථාන

1. පොත්ගල්ගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
'පහන් කණුව' කන්දේගෙදර, දේවාලේගම.
2. ජී. ටී. බණ්ඩාර මහතා
රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට්,
191, හැව්ලොක් පාර,
කොළඹ 5.
3. ඩී.ටී. වේරගල මහතා
422, වැලිපාර, තලවතුගොඩ
(දු.ක. 01-867221)
4. 'පියමෙත් සිල් සෙවන'
විලේකුඹුර, මිහිරිගල
5. මහා භාරකාර දෙපාර්තමේන්තුව
2, බුලර්ස් පටුමග,
කොළඹ 07.

මුද්‍රණය

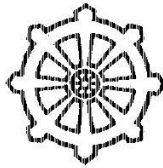
කොලිට් ප්‍රින්ටර්ස්

17/2, පැහිරිවත්ත පාර, ගංගොඩවිල,
නුගේගොඩ.

දුරකතනය: 074-302312

**'සබ්බපාපසංග ඈතරණං
කුසලසං උපසම්පදා
සචිතත පරිශොදපනං
එතං චූඤ්චාසාසනං'**

බුද්ධචරිත, ධම්මපද

**හැම පවිත්
කුසල් වෙතටම
සිත පිරිසිදු
සස්න මෙයමැයි හැම**

**වැළැකුම
එළැඹුම
කැරැම
බුදුන්ගෙම**

පටුන

	පිටු
හැදින්වීම	v
ප්‍රකාශක නිවේදනය	viii
ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය	ix
අමා ගඟ	x
1. 'කණ්ණාය ජායතී සොකො'	3
2. 'කුමභූපමං කායමීමං විදිතවා'	27
3. 'නගරං යථා පච්චනතං'	51
4. 'යොගා වෙ ජායතෙ භූරී'	75
5. 'සීලදස්සන සම්පන්නං'	99

හැඳින්වීම

දහම් දත හැමදන්ම	පරදයි
දහමිරස හැම රසම	පරදයි
දම් ඇලුම හැම ඇලුම්	පරදයි
නිවන් සුව හැමදුක්ම	පරදයි

අනුකතර ධර්මාපයාණන් වහන්සේගේ ධර්මිඡයට අරමුණුවූයේ දෙවි මිනිසුන්ගේ චිත්ත සන්තානයයි. අනාදිමක් කාලයක් තුළ මෝහයෙන් මුළාවී සසර දුක් ගින්නෙන් දැවෙමින් සිටින ලෝ සතුන්ගේ සිත් සතන් දහම් අමා දහරන් සිසිල් කර අමා මහ නිවනින් නිවා සුවපත් කිරීම ඒ මහා කාරුණිකයාණන් වහන්සේගේ ධර්මිඡය පරමාර්ථය විය. දුක් ගිනි වඩන දිග්චිඡය වෙනුවට දුක් ගිනි නිවන ධර්මිඡයක් බුදුපියාණන් වහන්සේ ලෝකයාට හඳුන්වා දුන්හ.

ධර්මදානය අන් හැම දානයකටම වඩා උතුම් වන්නේ සිතකට වැටෙන දහම් පදයකින් පුණී ජීවිත පරිවර්තනයක් පවා සිදුවිය හැකි බැවිනි. බාහිර වස්තු දානයෙන් සැලසෙන තාවකාලික සහනය මෙන් නොව, එය සනාතන සැනසුමකට මඟ හෙළිකරයි. මොහාතකට දිවගට දැනී-නොදැනී යන ආමිස රසය මෙන් නොව, නිරාමිස දහම් රසය අසහනය දුරුකොට සිත් සනහන ගැඹුරු අථී රසයකි. සසර වඩන ගේහසිත ඇලුම් මෙන් නොව, ලොවුතුරු දහමට ඇති ඇල්ම සසර ගමන කෙටිකරයි. තණහා පිපාසය සන්හිඳුවන අමා මහ නිවන සියලු සසර දුක් නිවාරණය කරයි.

'නිවනේ නිවීම' පොත් පෙළෙන්* අප දියක් කළ ධර්මදාන වැඩ පිළිවෙළෙහි දෙවැනි අදියර වශයෙන් මේ 'පහත් කණුව ධම් දේශනා' පොත් පෙළ එළි දැකී. මිහිරිගල නිස්සරණ වන සෙනසුනෙහි යෝගාවචර සහපිරිස හමුවේ අප විසින් දේශනා කරන්නට යෙදුන දෙසුම් 33 ක් රැගත් යටකී පොත් පෙළට වඩා සරල අන්දමින්. ජන ජීවිතයේ එදිනෙදා ගැටළුවලට එල්ල කොට දෙසන ලද බැවින් මෙම ධර්මදේශනා මාලාව බොහෝ දෙනෙකුට වැඩදායක වනු ඇතැයි සිතමු. සසරදුක් ලියලවන විවිධ විෂම දෘෂ්ටි මතවාදයන්ගෙන් ගැටසිගත් පොත් පත් සහරා 'සහරාවක' අතරමංව සිටින

* වෙළුම් 11කින් යුත් මේ පොත් පෙළෙහි වෙළුම් 9 ක් මේ වන විට නිකුත් වී ඇත.

වත්මන් පාඨක සමාජයට මේ තුළින් ලොවුතුරු මහට යම් 'තරු සලකුණක්' හෝ ලැබෙතොත් අප දැරූ උත්සාහය සඵල වූ ලෙස සලකමු.

'ආනුපුබ්බි කථා' නම් වූ අනුපිළිවෙළ කථාමාඨීයක් අනුගමනය කරමින් දහම් දෙසු බුදු පියාණෝ එවැනිම 'අනුපිළිවෙළ කථාවක්' ධර්මදේශකයින්ට අනුදැන වදාළහ. දාන කථාව, සීල කථාව, සඤ්ඤා කථාව, කාමයන්ගේ ආදීනව හා නෙකඛමමයෙහි ආනිසංස ඒ අනුපිළිවෙළ කථාවට අයත්වේ. ඒ සියල්ල තුළින් සකස් වූ, මෘදු වූ, පුබුදු වූ, පහත් වූ සිතට වතුරාඨීයතා දේශනාව මැනවින් විෂය වේ. දේශනා විලාස වශයෙන් සලකන කල, බුද්ධ දේශනාවෙහි ඉස්මතුව පෙනෙන ආදර්ශීය අංග සතරක්ද ඇත. එනම්, උපමා, නිදර්ශන, ආදියෙන් ධර්ම කරුණු සන්දර්ශනය කිරීම ('සන්දර්ශන') සිත් කාවචිත අත්දැමින් එක්කු ගන්වාලීම (සමාදායන) ඒවා ප්‍රතිපත්තියට නැංවීමෙහිලා උත්සාහවත් කිරීම (සමුක්කෙපෙති) සහ අසන්නන්ගේ සිත්සතන් ප්‍රසාදයට පත්කිරීමයි (සමපහංසෙති).

ධර්මපදයෙන් තෝරාගත් ගාථා මාතෘකා කොටගෙන පැවැත්වෙන මෙම දෙසුම් පෙළෙහිදීද හැකි තාක් දුරට ඉහත සඳහන් මූලධර්ම අනුගමනය කිරීමට තැත් දැරුවෙමු. බුද්ධෝත්පාද කාලයක ලැබිය හැකි අග්‍රඵලය වන අර්භත් ඵලයෙන්ම දේශනාවක් කුළුගැන්වීමට උනන්දු වීමු. වෙනත් සුලභ ලෞකික පරමාථී තුළ අසන්නන් සිරකොට නොතබා, බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාළ අප්‍රමාද පදය සිහිගන්වමින් සංසාර විමුක්තිය දෙසටම ඔවුන් යොමු කරවීම අපගේ පරම අධ්‍යායය විය. 'පහන් කණුවෙන්' විහිදෙන මෙම ධර්මාලෝකයෙන් ලෝකයාට නිවන් මහ හෙළි පෙහෙළි වේවා!

මෙම 'පහන් කණුව' ධර්මදේශනා' පොත් පෙළද, 'නිවනේ නිවීම' දෙසුම් පෙළ එළිදැක්වීම උදෙසා කොළඹ හැටිලොක් පාරේ 'රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට්හි' පිත්වත් ජී.ටී. බණ්ඩාර මහතා විසින් මහාභාරකාර දෙපාර්තමේන්තුවේ පිහිටුවන ලද 'ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණභාරය' මගින් මුද්‍රණය කරවීමට මහාභාරකාර තැත්පත් යු. මාපා මහතා තීරණය කිරීම අපට මහත් ධේරියක් විය. අම්ලවූ ධර්මය මිල කිරීමකින් නොපිරිහෙලා පාඨකයින් අතට පත්කිරීමේ අප ප්‍රතිපත්තියට දිරිදෙන ඒ පිත්වත් මහතා දෙපොළටත්, මේ සත්කෘතායට සහාය දීමට මේතාක් ඉදිරිපත්වූ පරිත්‍යාගශීලී හැම පිත්වතුන්ටත්. පටිගත කළ 'පහන් කණුව' දෙසුම් පිටපත් කරදීමේ කායභියට සහාය වන පිත්වත් ඒ.එස්.වයි. අබේවර්ධන මහතාට සහ අනුලා හිදගොඩ, එම්. නාගභවත්ත, ජයන්ති රණවීර යන මහත්මීන්ටත්, දෙන දේ පිරිසිදුව දීමට ශෝභන ලෙස මුද්‍රණ කටයුතු නිම කරන, සීමාසහිත කරුණාරත්න සහ පුත්‍ර සමාගමේ

අධ්‍යක්ෂක මහතුන්ට හා කාඩී මණ්ඩලයටත් අපගේ පුණ්‍යානුමෝදනාව
හිමිවේ. ඒ හැම දෙනාටම මෙම ධර්මානුමය කුශලය පරම ශාන්ත
නිවාණවබෝධය පිණිසම හේතුවාසනා වේවායි පතමු.

චීරං තිට්ඨතු ලොකසමීං - සමමාසමුද්ධි සාසනං'

මෙයට
සසුන් ලැදී,
කටුකුරැන්දේ කඳුණහනද භික්ෂු

පොත්ගුල්ගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
'පහන් කණුව'
කන්දේගෙදර
දේවාලේගම
(2542) 1999 පෙබරවාරි 12

ප්‍රකාශන නිවේදනය

අති පුජ්‍ය ඥාණනන්ද ස්වාමීන්ද්‍රයන් වහන්සේගේ "නිවනේ නිවීම" දේශන මුද්‍රණය කොට, ඒ පිළිබඳව උනන්දුවක් දක්වන බැතිමත් බෞද්ධ සැදැහැවතුන් අතට පත්කිරීමේ මූලික අදහස අපතුළ ඇතිවීමත්, එම මුද්‍රණය සඳහා වැයවන මුදල උපයා ගැනීම ප්‍රශ්ණයක් විය. මෙය විසඳීම පිණිස, අප කිහිපදෙනෙක් යෝජනා කොට සිටියේ ඒ සඳහා වැයවන මුදල වියදම පමණක් අයකර ගැනීම පිණිස පොතක් සඳහා කිසියම් අනුපාතික විකුණුම් මිලක් නියම කිරීමයි. අපගේ මෙම යෝජනාව ගරු ඥාණනන්ද ස්වාමීන්වහන්සේ එකහෙළා ප්‍රතික්ෂේප කළහ. "ධර්මය මිළ කරන්න බැහැ. එය අවශ්‍ය අයහට නොමිලයේ ලබාගැනීමට හැකි විය යුතුයි...." යනුවෙන් උන්වහන්සේ මෙම වටිනා දහම් පොත "විකිණීම" කෙරෙහි අප අධෛර්යවත් කළහ.

එබැවින්, උන්වහන්සේ අදහස් කළ පරිදි "නිවනේ නිවීම" දේශනා මාලාව මුද්‍රණය කොට නොමිලයේ බෙදාදීමේ ක්‍රියා පිළිවෙළෙහි ආරම්භයක් වශයෙන් ජී.ටී. බණ්ඩාර මහතා විසින් මහාභාරකාර දෙපාර්තමේන්තුවේ 'ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය' නමින් අරමුදලක් ආරම්භ කරනු ලැබීය. "නිවනේ නිවීම" පළමුවන වෙළුම සඳහා මුද්‍රණ වියදම තනිවම ඒ මහතා විසින් දරණ ලදී. එතැන් පටන්, මේ වන විට මුද්‍රණයෙන් එළිදක්වා ඇති 2, 3, 4, 5, 6, 7 කාණ්ඩ මුද්‍රණය කිරීම සඳහා බලාපොරොත්තුවුවාටත් වඩා ලත් අනුග්‍රහය ධර්ම ප්‍රාතිභාර්යයක් ලෙස සැලකිය හැකිය.

එසේ ආරම්භ කරන ලද "ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාර අරමුදල" මගින්ම "පහත් කණුව ධම් දේශනා" මාලාව ද මුද්‍රණය කොට නොමිලයේ බෙදා දෙමින් සිදු කෙරෙන ශාසනික මෙහෙවරට අපහට නිල වශයෙන් හෝ දායකවීමට හැකිවීම ඉමහත් කුසලයකි.

මෙම උතුම් ධර්මදාන ක්‍රියාවලියට දායකවීමට කැමති හවතුන්හට තම පුණ්‍යාධාර "ශ්‍රී ලංකාවේ මහා භාරකාර තැන" නමින් වෙක්පත් හෝ මුදල් ඇණවුම් (මුදල් ඇණවුම් නම් ධාරීන්ටත් වතුරග්‍රය උප තැපැල් කාර්යාලයෙන් මාරුකරගත හැකි පරිදි) මගින් ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාර අරමුදලට බැර කිරීම පිණිස පහත සඳහන් ලිපිනයට* එවිය හැකි බැව් කරුණාවෙන් දන්වා සිටිනු කැමැත්තෙමි.

සු.මාපා

ශ්‍රී ලංකාවේ මහා භාරකාර තැන

* ජී.ටී. බණ්ඩාර මහතා
ස්ථාපක
ධම්ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය,
රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට්,
191, හැව්ලොක් පාර, කොළඹ 5.

මහා භාරකාර දෙපාර්තමේන්තුව
තැ.පෙ. 548,
2, බුලර්ස් පවුමග. කොළඹ 07.
1999 පෙබරවාරි 12

ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය

ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය මගින් පළ කරනු ලබන "නිවනේ නිවීම" පොත් පෙළෙහි සයවැනි වෙළුම දක්වා මුද්‍රණය කිරීමේ සම්බන්ධීකරණය මෑතක් වනතුරු කරන ලද්දේ ශ්‍රී ලංකාවේ මහාභාරකාර තනතුර දැරූ යූ. මාපා මහතා විසිනි. ඉතා ගැඹුරු ධර්ම කරුණු සහිත එම වටිනා දහම් පොත් පෙළ එළි දැක්වීමට හැකිවූයේ ඒ මහතාගේ අප්‍රතිහත ධේර්යය නිසාමය.

මෙම පොත් පෙළෙහි හත්වැනි වෙළුම මුද්‍රණයට සකස් වෙමින් තිබෙන අවස්ථාවේදී මාපා මහතාට ශ්‍රී ලංකා ජනරජයේ තානාපති ලෙස මියන්මාර් (බුරුමය) දේශයට යෑමට සිදුවිය. ථෙරවාදී බුදු දහම නිර්මලව පවතින එවැනි දේශයකට පත් වී යෑම හුදෙක් ඒ මහතාගේ ශාසනික සේවයේ තවත් පියවරක් ලෙස දකිමු.

මාපා මහතා විසින් එසේ නික්ම යාමට පෙර, "නිවනේ නිවීම" සෙසු කාණ්ඩ මුද්‍රණය කිරීමේ කටයුතු කිසිදු බාධාවකින් තොරව කරගෙන යාම පිණිස, අති පුජ්‍ය කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේගේ මෙම දේශනාවල අගය දන්නා අප කීපදෙනෙක් මහාභාරකාර කාර්යාලය වෙත කැඳවා, ඒ පිළිබඳව වැඩ පිළිවෙලක් සකස් කරන ලදී. එම ක්‍රියා පිළිවෙල අනුව "නිවනේ නිවීම" දේශනා මාලාව සහ ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය මගින් පළකරනු ලබන "පහත් කණුව ධම් දේශනා" ග්‍රන්ථ එපරිද්දෙන්ම ඉදිරියේදී පළකෙරෙනු ඇත.

මෙම උතුම් ශාසනික සේවය ඉටු කිරීමට මාහට එම භාරයේ ස්ථාපක වශයෙන් මෙතැන් සිට වගකීම පැවරී තිබේ. එම මහඟු කාර්යය ඉෂට කරගැනීම පිණිස ඒ පිළිබඳව උනන්දුවක් දක්වන සියලුම බැතිමත් දායක දායිකාවන්ගේ අනුග්‍රහය අපි බලාපොරොත්තු වෙමු.

මෙම ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරයට එවනු ලබන ආධාර ශ්‍රී ලංකාවේ මහා භාරකාරකුන නමින් පහත සඳහන් ලිපිනයට එවිය හැක.

ජී.ටී. බණ්ඩාර,

ස්ථාපක,
ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය

1999 ඔක්තෝබර් 25 වැනි දින.
රෝයල් ඉන්ස්ටිටියුට්,
191, හැව්ලොක් පාර,
කොළඹ 5.

අමා ගහ

මහවැලි ගහ උතුරට හැරවීමෙන් පසු එතෙක් නිසරු මුඩු බිම් ලෙස පැවති පෙදෙස්වල සිදුවූයේ ඉමහත් වෙනසකි. පිපාසයට පැත්බිඳක් නොලබා සිටි ගොවිහු පෙදෙස පුරා නිහඬව ගලා යන සිසිල් දිය දහරින් පිතා ගියහ. මැලවුණු ගොයම සරුව නිල්වන්ව කරලින් බර විය. මල් පලින් ගැවසීගත් තුරු-ලිය බලා සැනසෙන පෙදෙස් වැසියෝ තුටු කළළු වගුළහ.

දහම් අමා ගහ "උතුරට" හැරවීමේ වැඩ පිළිවෙලක් මෙයට කෙටිසරකට පෙර ඇරඹුණි. දහම් පත-පොත තබා "එදා-වෙල" සඳහා වත් විය පැහැදුම් කිරීමට වත්-කමක් නැත්තෝ, නිහඬව නොමිලයේ ගලායන අම්ල දහම් අමා දිය දහරින් සඳහම් පිපාසය සන්සිඳුවා ගත්හ. අරටු මිසදිටු හැර, සැදැහැයෙන් සරුව, ගුණ නුවණින් බරව පිළිවෙත් මහට නැම් ගත්හ. ලොවී - ලොවුතුරු මල් පල නෙලා ගනිමින් හද පුරා පිරි බැතියෙන් නත් අයුරින් සොම්නස පළකළහ.

"ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය" නමින් දියත් කළ මෙම ධම්දාන වැඩපිළිවෙල සඳහා අපගෙන් වැයවුනේ පිරිසිදු ධම්දාන සංකල්පය පමණි. අමාගහ "උතුරට" හැරවූවෝ සසුන් ගුණ හඳුනන පරිත්‍යාගශීලී සැදැහැවත්හුමය. "නිවනේ නිවීම" පොත් පෙළ එළි දැක්වීමෙන් නොනැවතී "පහත් කණුව ධම්දේශනා" පොත් පෙළෙහි "බර පැන" දැරීමටත්, දෙස් - විදෙස්වල දහම් පිපාසිතයින් උදෙසා අප අතින් ලියැවෙන අනිකුත් පොත - පත ඒ අයුරින්ම එළි දැක්වීමටත් ඔවුහු උත්සුක වූහ. "දෙන දේ පිරිසිදුවම දීමේ" අදහසින් අම්ල වූ දහම ඊට නිසි ශෝභන මුද්‍රණයකින්ම ධම්කාමීන් අතට පත් කිරීමට පියවර ගත්හ. මුද්‍රිත පිටපත් සංඛ්‍යාව අවසන්වනු හා සමගම "නැවත මුද්‍රණ" පළකිරීමෙන් දහම් අමා ගහ වියළී යා නොදීමට දැඩි අදිටනකින් ඇප කැපවූහ.

"පොත් අලෙවිය" පිළිබඳව මෙකල බහුලව දක්නට ලැබෙන වාණිජ සංකල්පයට පිටුපා, තහංචිවලින් තොරව, තමන් අතට නොමිලයේම පත් කැරෙන "දහම් පඬුර" තුළින් ධම්දාන සංකල්පයෙහි අගය වටහා ගත් බොහෝ පාඨක පින්වත්හු තමන් ලද රස අහරක්, නෑ-හිතවතුන් සමග බෙදා-හදා ගන්නාක් මෙන් නොමසුරුව අත් දහම් ලැදියනටද දී ධම් දානයට සහභාගී වූහ. ඉහුදු නොනැවතී, ශක්ති පමණින් "ධම් ග්‍රන්ථ මුද්‍රණභාරයට" උරදීමටද ඉදිරිපත්වූහ, ඇතැමෙක් ලොකු කුඩා දහම් පොත්

මුද්‍රණය කරවීමේ හා නැවත-නැවත මුද්‍රණය කරවීමේ බරපැන ඉසිලීමට පවා පසුබට නොවූහ.

සම්බුදු සසුන මේ ලක් පොළොවෙහි පවතින තාක් මේ දහම් අමාගහ ලෝ සතුන් සිත් සනහමින් නොසිදී ගලා යේවා යනු අපගේ පැතුමයි.

"සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාති"

මෙයට,
සසුන් ලැදී
කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද හිසතු

පොත්ගල්ගල ආරංඝණ සේනාසනය
'පහන් කණුව'
කන්දේගෙදර, දේවාලේගම
2000 ජුනි 05 (2544 පොසොන්)

1 වන දේශනය

1 වන දේශනය

"නමෝ තසං භගවතෝ අරහතෝ සමමා සමබුද්ධස්ස"

තණ්හාය ජායතී සොකො

තණ්හාය ජායතී භයං

තණ්හාය වීජපමුත්තස්සා

නන්දී සොකො කුතො භයං'

-පිය වග්ග, ධ.ප.

සැදැහැවත් පින්වත්නි,

අද පොසොන් පොහෝ දවසයි. අපේ මේ දිවයිනට බුද්ධ ශාසනය ඉටුණු දවස හැටියට පොසොන් පොහොය දවස අපට වටිනා දවසක් වෙනව. බුද්ධ ශාසනය කියල කියන්නෙ බුදුපියාණන් වහන්සේගේ දහම් පණිවිඩයයි, නිවන් පණිවිඩයයි. මේ දහම් පණිවිඩය-නිවන් පණිවිඩය මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ මිහින්තලා පව්වට වැඩම කරල සහ පිරිසකුත් සමග, දෙවනපෑකීස් රජකුමාට ඒ දහම් පණිවිඩය දීමට 'කිස්ස, කිස්ස' යනුවෙන් ආමන්ත්‍රණය කළ බව සඳහන් වෙනව. එහෙම ඒ මුව දඩයමේ යෙදී සිටී-අධම් වැඩක යෙදී සිටී - රජකුමාගේ අවධානය ඒ විදියට ධම්යට යොමු කරල මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධම් පණිවිඩය-නිවන් පණිවිඩය-ක්‍රමානුකූලව මේ දිවයිනට ලබාදුන්න. බුදු රජාණන් වහන්සේ කළෙන් මෙන්න මේ විදියට ධම් පණිවිඩය, ධර්මාවබෝධය කරන්න ශක්තිය තියෙන පුද්ගලයින් හොයාගෙන ගිහිල්ල, ඉතාමත්ම දුගී තත්ත්වයේ සිටී කෙනෙකුත් පවා ධම්ඥානය-ධර්මාවබෝධය-ලබාගැනීමට සමත් නම් එබඳු අය ළඟට පවා වැඩමකරල. මේ බුද්ධ ශාසනය-ඒ කියන්නෙ ධම් පණිවිඩය, නිවන් පණිවිඩය, ඒ අයට දී වදාළ. දැන් අපි මාකෘකා කළ ගාථා ධම්යට අදාළ නිදාන කථාවේ තියෙන්නෙත් බුදු පියාණන් වහන්සේ එක්කරා දුගී බ්‍රාහ්මණයෙක් ළඟට බුද්ධ ශාසනය අරගෙන ගිය ආකාරයයි.

බුදු පියාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයෙ වැඩ වාසය කරන අවස්ථාවක එක්කරා මිථ්‍යාදෘෂ්ටික බ්‍රාහ්මණයෙක් ගහක් අසල කෙනකට බීමක් සුදා

කරනව. ඒ අවස්ථාවේ බුදුපියාණන් වහන්සේ එතනට වැඩම කළා. මේ බ්‍රාහ්මණය මිථ්‍යාදෘෂ්ටික කෙනෙක් නිසා ඇතදීම බුදුපියාණන් වහන්සේ දැකලත් නොදැක්ක වගේ තමන්ගේ වැඩේ යෙදිල හිටිය. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ ළඟටම වැඩම කරල ඇහුව, 'බ්‍රාහ්මණය, මොකද මේ කරන්නේ?' කියල. බ්‍රාහ්මණය පිළිතුරු දෙනව, 'හවක් ගෞතමය, මම කෙතක් සුඬ කරනව' කියල. කථාව එව්වරයි. බුදුපියාණන් වහන්සේ ආපසු වැඩම කළා. නැවත දවසක් මේ බ්‍රාහ්මණය කෙතේ සී සානව. එදත් බුදුපියාණන් වහන්සේ එතනට වැඩම කළා. වැඩම කරල ඇහුව. 'බ්‍රාහ්මණය මොකද කරන්නේ?' කියල. 'හවක් ගෞතමය, මම සී සානව'. බුදුපියාණන් වහන්සේ ආපසු වැඩම කළා. ඒ මනුස්සය තමන්ගේ වැඩේ යෙදුන. ඊළඟට බ්‍රාහ්මණය නැවත දවසක වසුරනව ඒ තමන්ගේ කුඹුරේ. එදත් බුදුපියාණන් වහන්සේ එතනට වැඩම කළා. "බ්‍රාහ්මණය, මොකක්ද කරන්නේ?" හවක් ගෞතමය, මම වසුරනව'. එතනිනුත් කථාව ඉවරයි. බුදුපියාණන් වහන්සේ ආපසු වැඩම කළා. දැන් කෙතේ අස්වැන්න හැදිගෙන එනව. බ්‍රාහ්මණය දවසක් කෙතේ වල් නෙලනව. ඒ අවස්ථාවේත් බුදුපියාණන් වහන්සේ එතනට වැඩම කරල අහනව, "බ්‍රාහ්මණය මේ මොකද කරන්නේ?" කියල. "මම මේ වල් නෙලනවනෙ, හවක් ගෞතමය'. ඊළඟට කෙත රකින අවස්ථාවක් ආවා. දැන් ගොයම පැහිගෙන එනව. ඒ අවස්ථාවේදීත් බුදුපියාණන් වහන්සේ වැඩම කළා. 'මොකද බ්‍රාහ්මණය කරන්නේ?' 'මම මේ කෙත රකිනව'. ඒක නොවෙයි, මේ හවක් ගෞතමය, ඔබ මා ළඟට නිතර නිතර එනව. ඔබ මගේ මිත්‍රයෙක් වෙන්නට මින. අද ඉඳල මගේ මිත්‍රයෙක් හැටියට මම පිළිගන්නව. මේ කුඹුරේ අස්වැන්න පැහුනාම කොටසක් හවක් ගෞතමයන්ට නොදී මම අනුභව කරන්නෙ නෑ', කියල ප්‍රතිඥාවකුත් දුන්න. බුදුපියාණන් වහන්සේත් ආපසු වැඩම කළා.

දැන් ගොයම පැහිල. හෙට වෙති දවසේ අස්වැන්න කපාගන්න ලොකු බලාපොරොත්තුවකින් යුක්තව බ්‍රාහ්මණය ගෙදර ගියා. එදා රැ මහා මේස ගර්ජනා සහිත මහා ධාරානිපාත වණිවක් වැහැල අර මුළු ගොයමම එහෙමම ගසාගෙන ගිහිල්ල ගහේ. උදෑසන බ්‍රාහ්මණය කෙතට ඇවිල්ල බලන කොට මුළු කෙතම පාළියි. දරාගන්න බැරි ශෝකයක් ඇති උනා. වැඩියෙන්ම ශෝක උනෙ අර තමන්ගේ මිත්‍ර හවක් ගෞතමයන්ට අස්වැන්නෙන් කොටසක් දී ගන්නට බැර්වීම නිසයි. කොහොම නමුත් මේ බ්‍රාහ්මණය ආපසු ගෙදර ඇවිල්ල ඒ ශෝකය නිසා ආහාර වර්ජනය කරල-උපවාස කරල- කාමරේකට වෙලා බුදිය ගත්ත. එදත් බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ බ්‍රාහ්මණයගේ නිවසට වැඩම කළා, වැඩම කරල ඇහුව. 'කෝ මේ බ්‍රාහ්මණ උපාසක උන්නෑහෝ?' කියල. ගෙදර අය කිව්වා, 'අන්න බුදිය ගන්නව මෙහෙම අලාබයක් වුනා කියල ඒක දරාගන්න බැරුව ශෝකයෙන්', බුදු පියාණන් වහන්සේ එතනට වැඩම කළා.

'මොකද බ්‍රාහ්මණය, මේ?' කියල ඇහුව. බ්‍රාහ්මණය පිළිතුරු දෙනව, 'භවත් ගෞතමය, මම මෙන්න මෙහෙම ලොකු බලාපොරොත්තු ඇතිකරගෙන හිටියා අස්වැන්න පැහැනට පස්සෙ මෙයින් කොටසක් දීල මියක් අනුභව කරන්නෙ නෑ කියල. මට මෙන්න මේ තරම් විනාසයක් සිදුවුනා. ඒකෙ ශෝකය නිසා මම මෙන්න මෙහෙම ආහාර වර්ජනය කරල, ජීවිත අපේක්ෂාව අත හැරල, බුද්ධියගන්නව' කියල. බුදු පියාණන්වහන්සේ විමසනව, 'ඔබ දන්නවද මේ ශෝකයට හේතුව?' කියල. බ්‍රාහ්මණය කියනව: 'මම නම් දන්නෙ නෑ, ඔබ දන්නවද?' කියල. 'ඔව්, බ්‍රාහ්මණය. මම දන්නව'. අන්න ඒ අවස්ථාවේ තමයි අපි අර මාතෘකා කළ ගාථා ධර්මය දේශනා කළේ.

තණහාය ජායතී සොකො
තණහාය ජායතී භයං
තණහාය විපපමුත්තසා
තනථී සොකො තුතො භයං'

'තණහාවෙන් ශෝකය හට ගන්නව, ශෝකය උපදිනව. තණහාවෙන් භය හට ගන්නව. තණහාවෙන් මිදුන තැනැත්තාට ශෝකයක් නෑ. භයක් කොයින්නද?' ඔව්වරයි බුදු පියාණන් වහන්සේ දේශනා කර වදාළෙ. නමුත් මේ ධර්මය අහල අර බ්‍රාහ්මණයගෙ හිත ඇතුලෙ ලොකු විතත විප්‍රවයක් ඇතිවෙල විදහිනා දොන පිළිවෙලින් උතුම් සෝවාන් මාගීඵලය ප්‍රකාශ කළ බව ධර්මයේ සඳහන් වෙනව.

එතකොට. මේ තරම් මේ විතත විප්‍රවයක් ඇති උනෙ කොහොමද කියල අපි විකක් හිතල බලන්න මින. මේ විදහිනාදොන කියන ඒව ඇතිඋනෙ කොහොමද? විදහිනාව කියල කියන්නෙ විශේෂ දැකීමක්. අර බ්‍රාහ්මණය තමන්ගෙ කෙතේ දහිනිය හිතෙන් අරගෙන හිහිල්ල ගෙදර බුද්ධිය ගත්තෙ. නිතරම හිතට ජේන්නෙ අර පාලුවෙව්ව කෙතයි. ඒ කෙන දිහා බලාගෙන ඉන්න බ්‍රාහ්මණයට හිත දිහා බලන්නට අවස්ථාව සැලසීම් වශයෙනුයි බුදුපියාණන්වහන්සේ අර ගාථාව වදාළෙ. බ්‍රාහ්මණය හිතුව කෙත පාලුඋන නිසයි ශෝකය ඇති උනෙ කියල. නමුත් බුදු පියාණන්වහන්සේ අර ගාථාව ප්‍රකාශ කළාට පස්සෙ තේරෙන්න ඇති, කෙත පාලුවීම නිසා නොවෙයි හිත පාලුවීම නිසයි මේ ශෝකය ඇති උනෙ කියල. අර කෙතේ අස්වැන්න වැඩෙනවත් එක්කම තවත් දෙයක් වැඩුනා. හිතේ ආශාවන් ලියලා වැඩුනා. මේ අස්වැන්නවලින් කරන දේවල්, තව කොතෙකුත් දේ. මේ පින්වතුන් දන්නවනේ, ගොයිතැන් බත් කරන අය. කොයිතරම් ලොකු බලාපොරොත්තු

සමූහයක් එක්කද මේ ගොයම වැඩෙන්නෙ කියල. අන්න ඒ විදියට මේ බ්‍රාහ්මණයගෙ හිත තුළ නොයෙකුත් ආසාවන්, බලාපොරොත්තු, කියන ජාතිය වැඩුණා. අර ධාරානිපාක වණිවෙන් ගොයම විනාශවෙල ගහේ ගසාගෙන යනකොට ඒ ඔක්කොම ආශාවන්, බලාපොරොත්තු ගසාගෙන ගියා. මේ බ්‍රාහ්මණය එකකොට නිතර නිතර හිතට මතුකර ගත්තෙ අර පාලුකෙසේ දැකියයි. ඒක නිසා ඉතින් වැළපෙනව, දුක්වෙනව, ශෝකවෙනව. බුදුපියාණන් වහන්සෙගෙ ගාථාවෙන් ඇතිඋන විප්‍රවය කොයිකරමද කියනොත් බ්‍රාහ්මණය කෙක දිහා බලනව වෙනුවට ඇතුළත බැලුවා, හිත දිහා බැලුවා. මෙන්න මේ ඇතුළත බැලීම කියන එකට ධර්මයේ යෙදෙන වචනය තමයි. පින්වතුනි, 'යෝනිපො මනසිකාරය'. නුවණින් මෙනෙහි කිරීම, කුසල් හෝ අකුසල් හෝ ඇතිවෙන්නෙ හිතෙන්. හැම දේකටම මූලික වෙන්නෙ හිතයි. 'මනො පුබ්බධගමා ධර්මා-මනොසෙධධා මනොමයා' ආදී වගයෙන් බුදුපියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශකරල තියෙනව. 'හිත පෙරවුවෙනව, හිතම ශ්‍රේෂ්ඨයි, මේ හැම දෙයක්ම හිතෙන්ම හටගන්න දේවල්' කියල. ඒ විදියට ප්‍රකාශ කරල තියෙනව. අන්න ඒ වගේ මෙතනත් මේ ශෝකය ඇතිවීමට මූලික උනේ තමාගේ හිත බව - හිත තුළින්ම පැන නැගුණු දෙයක් බව මේ බ්‍රාහ්මණයට වැටහුණා. එකකොට බුදුපියාණන් වහන්සේ 'තණ්හාය විප්පමුක්ඛස්ස නන්ථී යොකො කුතො භයං' කියල තණ්හාවෙන් මිදුණු කැනැත්තාට ශෝකයක් නැත, භයක් කොයිත්ද? කියල ප්‍රකාශ කළහම මේ තණ්හාව එතනම නැතිකර ගැනීම තමන්ට අයිති දෙයක් බව බ්‍රාහ්මණය තේරුම් ගත්ත. අර ගසාගෙන ගිය ගොයම ආයිත් සොයා ගන්න බෑ. ඒකට ආයි ප්‍රතිකර්මයක් නෑ. ඒ වෙනුවට ආහාර වර්ජනය කරල නිදාගැනීමවත්, උපවාසයෙන් මරණය කරා යෑමවත්, ප්‍රතිකර්මය නොවෙයි. එකකොට ඒ තත්වය තේරුම්ගත්තු බ්‍රාහ්මණයගෙ හිත තුළ ඇතිවුන විප්‍රවයෙ අවසාන ප්‍රතිඵලය තමයි අර වක්‍රවර්ති රාජ්‍යයටත් වඩා උතුම්වූ සෝවාන් මාභීඵලය ලබා ගැනීම. ඒ බ්‍රාහ්මණය මිථ්‍යාදෘෂ්ටික බ්‍රාහ්මණයෙක් හැටියටයි මේ කථාව ආරම්භ උනෙ. දැන් මේ සෝවාන් ඵලය ලැබෙනවත් එක්කම, පින්වතුනි, කෙනෙක් හඳුන්වන්නෙ ආඨී පුද්ගලයෙක් හැටියට. ආඨී තත්වයක් ලබාගත්ත. උතුම් තත්වයක් ලබාගත්ත. සමාක් දෘෂ්ටිය ඇතිවුණා. මේ තරම් විශාල විෂකවිප්‍රවයක් ඇතිවුණා. මේ බ්‍රාහ්මණය උගතෙක් නොවෙන්න පුළුවනි. ඒ වගේම දුප්පත් මනුස්සයෙක්. නමුත් මේ තරම් විශාල දෙයක් සිඳිවුනේ මෙතන තියෙනව මහ ගැඹුරු ධර්මයක්. අපි කාටත් හිත යොදවන්න වටින දෙයක්. දැන් මේ කාලෙ නිතර අහන්ට ලැබෙන දෙයක් තමයි: 'ධර්මයෙ ගැඹුරු කොටස් ගැන හිත යොදන්න කාලෙ නොවෙයි මේ. බොහොම දුක් ගැහැට ආපදා විපත්ති ඇති කාලයක්. මේ රට කිරෙන් පැණියෙන් ඉතිරුනාට පස්සෙ තමයි ඒ නිවන ගැන, ඒ ගැඹුරු දේවල් ගැන, හිතන්න මීන'. එහෙමත් සමහර කෙනෙක් කල්පනා කරනව. නමුත් පින්වතුනි, ලෝකයේ තියෙනව

‘වෙස්වලාගත්ත ආශීචාද’ කියල ජාතියක්. සමහර ආපදා විපත් කියන ඒව එන්නෙ හරියට ආශීචාද හැටියට. දැන් මේ බ්‍රාහ්මණයට මේ කෙත පාලුච්ච ලොකු ආශීචාදයක් උනා. ඒක තුළින් ඇතිවුනු ඒ විකෘත විප්ලවය නිසා අර තරම් - වක්‍රවර්ති රාජ්‍යයටත් වඩා උතුම්වු. බුදුපියාණන් වහන්සේ පුදුම විදියට ප්‍රභංසා කළ-උසස් ආදී තත්වයක් මේ බ්‍රාහ්මණයට ලබාගන්න පුළුවන් උනා.

එකකොට මේ ආපදා, විපත්ති, කම්පන ආදිය තුළින් අපට මේ වතුරාඬී සත්‍යය මතුකරගන්න පුළුවන්. දුක, දුකට හේතුව, දුක නැතිකිරීමෙන් ලබන නිවීම-නිවන-ඊට මාඬිය වන, ප්‍රතිපත්තිය වන -ආදී අෂ්ටාංගික මාඬිය. මෙන්න මේ විදියට මේ විපත්ති තුළින් විදැනාදාන මතුකරගැනීම ගැන කල්පනා කරල බලනකොට, දැන් ඔය දොනස-දැනුම ගැන හිතන කොට බොහෝවිට හිත දුවන්නෙ - මේ කාලෙ කොතෙකුත් තියෙනව විශ්ව විද්‍යාල කියල ජාතියක්-අන්න ඒවට. ඒවට කලාතමක තමක් තියෙනව ‘සරසවි’ කියල. ඔය සරසවිවලට යන්න බොහොම අය උත්සාහ කරනව. ඒවට ගිහිවිච අය ඒවායින් පිටවෙන්න - පාස්වෙන්න - බොහොම උත්සාහ දරනව. නමුත් පින්වතුනි. බොහෝ දෙනෙක් දන්නෙ නෑ අපි මේ කවුරුත් ඉන්නෙ එක්කරා සරසවියක බව. ඒක හඳුන්වන්නෙ ‘ජීවිත සරසවිය’ කියල. ඔය අතික් සරසවිවල නොයෙකුත් විදියෙ විද්‍යා, දොන, තාක්ෂණ තියෙනව. ඉගෙන ගන්න. මේ ජීවිත සරසවියෙ විෂයයන් තුනයි තියෙන්නෙ සමත් වෙන්න, පාස් කරන්න. මොනවද ඒ? බුදු පියාණන් වහන්සේ ඒව දක්වල තියෙනව-අස්සාද, ආදීනව, නිස්සරණ කියල. ‘අස්සාද’ කියල කියන්නෙ ආස්වාද පක්‍ෂය-රසවිදීම-පඤ්චකාම සම්පත්තිය, ආස්වාදය. මේක තමයි පළමුවෙනි පාඩම. මා හිතන්නෙ මෙකන ඉන්න කවුරුත් මේ පාඩමෙන් නම් හොඳටම සමත්. මේ පඤ්චකාම සම්පත්තිය කියන එක සංසාර සත්වයින් කවුරුත් පාස්කරල තියෙනව. ඊළඟ පාඩම තමයි ‘ආදීනව’. ඒ පඤ්චකාම සම්පත්තිය යොයන්නට යෑම නිසා-ඒවා වෙනුවෙන්-විදින්නට වෙන දුක්ගැහැට, ඒවායේ අනිශ්ච විපාක ආදිය. දුක් කම්කටොලු, ආපදා, විපත්ති-ඒ හැම එකක්ම ආදීනව පක්‍ෂයට ගැණෙනවා. ආස්වාද පක්‍ෂය ටිකයි, ආදීනව පක්‍ෂය වැඩියි, නමුත් වැඩිදෙනෙක් ආස්වාද පන්තියෙ තමයි ඉන්නෙ. ආදීනව ගැන හිතන්නවත් පෙළඹෙන්නෙ නෑ. ඒවා දිහා බලන්නවත් හිත යොමුකරන්නෙ නෑ. නමුත් පින්වත්ති, මේ ආදීනව තුළින් තමයි ඊළඟ පන්තියට යන්න පුළුවන් වෙන්නෙ. ‘නිස්සරණ’ කියල කියන්නෙ සසරින් නික්මීම. සංසරණය කියල කියන්නෙ එකකැන කරකැවීම වගේ මේ සංසාරයෙ ගමන් කිරීම. දැන් මේ පින්වතුන් දන්නව ඔය වාහනයක් එහෙම හුඟක් දුරගියා කියල ඒ දුර ප්‍රමාණය සටහන් වෙනව. නමුත් කොයිතරම් දුර ගියත් මොකක්ද වෙන්නෙ?

අර රෝදය එතැනම කරකැවෙනව. අන්න ඒ වගේ, එක අතකින් බලනකොට අනෙක් කාලයක් අපි මේ සංසාරයේ ගමන් කරල කියෙනව. මහා දිග සංසාරයක් කියල අපි පාවිච්චි කරනව. වචන යොදනව. නමුත් මේ තරම් දුර ගියාට මොකද. එක තැනමයි කරකැවිල කියෙන්නේ. ජාති-ජරා-ව්‍යාධි-මරණ කියන ඒ විදියට රෝදය කරකැවුනා කියල ගන්නත් පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් ඒ තමන් බලාපොරොත්තු වෙන ඒ ඒ බලාපොරොත්තු ඉෂට කරගන්න යොදන ප්‍රයත්නය විතරයි. ඒකෙන් කෙලවරක් නෑ. අර රෝදය එකතැනම කරකැවෙන්න වගේ.

ඉතින් ඔන්න ඔය විදියට සංසරණය කියන්නේ එකම තැන කරකැවිල්ලක්, එහෙම නැත්නම් සැරසැරිල්ලක්. ඒ වගේම 'නිස්සරණ' කියල කියන්නේ ඒ වටවලල්ලෙන් පැනීම, නික්මීම, සසරින් මිදීම. මේ නිස්සරණ ශ්‍රේණිය-මේ නිස්සරණ විෂය-මේ නිස්සරණ පාඩම-තමයි සමත්වෙන්න කියෙන්නේ. මේ ලෝකයේ මේ යුගයේ, පළමුවෙන්ම මේ ජීවිත සරසවියේ ඔය පාඩම් තුන පාස්කරල සමත්වුන උත්තමය තමයි බුදුපියාණන්වහන්සේ. ඒ අනුව රහතන් වහන්සේලා. දැන් මේ බ්‍රාහ්මණයන් ඒ සරසවියේ සෝවාන්ඵලය කියන පළමුවෙනි ආර්ය කත්තවය ලබාගත්ත. මෙන්න මේ ජීවිත සරසවියෙන් අවස්ථානුකූලව පාඩම් ඉගෙන ගත්තොත් ඒක තමයි ජීවිතයට ඉතුරුවෙන්නේ. ඒක තමයි කෙනෙකුගේ විමුක්තියට උපකාරී වෙන්නේ. මේ සෝවාන් ඵලයෙන් ලබන විමුක්තිය කොයිතරම් ශ්‍රේෂ්ඨ එකක්ද කියල බුදුපියාණන් වහන්සේ නොයෙකුත් උපමාවලින් දක්වල කියෙනව. එක් අවස්ථාවක නියපිටට පස්ටිකක් අරගෙන බුදුපියාණන් වහන්සේ සංඝයා වහන්සේලාගෙන් විමසුවා 'මේ පස්ටිකද වැඩි, මහපොළොවේ පස්ද වැඩි' කියල. සංඝයා වහන්සේලා පිළිතුරු දුන්නා: 'හාග්‍යවතුන් වහන්ස, මේ නියපිට පස් බොහාම ටිකයි. මහ පොළොවේ පස් තමයි වැඩි' කියල. අන්න ඒ උපමාව ආශ්‍රයෙන් බුදුපියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා. සෝවාන් කත්තවය ලැබූ කෙනා ඒ තමාගේ සංසාර දුඃඛසකන්ධයෙන් අත්මිදුනු, ඉවරකරගත්තු, දුක් ප්‍රමාණය වගේ තමයි අර මහ පොළොවේ පස්. නිය පිට කිබුනු පස් වගේ ඉතාම ටිකයි තව ඉතුරුවෙලා කියෙන්නේ ඉවර කරගන්නට. ඒ මොකද? සෝවාන් පුද්ගලය නැවත සංසාරයේ ඉපදෙන්නේ හත් සැරයක් පමණයි. ඒ වගේම, අපායට යන්නේ නෑ. ඒක විශාල-පුදුම විදියේ-සහනයක්. සෝවාන් නුවු පුද්ගලයෙකුට අපාය තමන්ගේ ගෙදර වගේ. කොයි වෙලාවේ කොයි විදියේ පාපකම්යක් නිසා අපායට යන්න වෙනවද කියල නෑ. සෝවාන් පුද්ගලයාගේ සිතේ ඇතිවුනු ඒ විප්‍රවයේ පරිවර්තනය නිසා, ඒ ආර්ය කත්තවය නිසා, විදේශිතාදොනවලින් ඇති උනු ඒ දහම් ඇස පහළවීම නිසා, අර අපායගාමී අකුසල් කරන ශක්තිය නැති වුනා. අතීතයේ කරන ලද අකුසල් කිබුනත් නැවත අපායට යන්නේ නෑ. අන්න ඒ තරම් පුදුම

විදියේ විමුක්තියක් ඒ සෝවාන් ඵලයෙන් පවා කෙනෙකුට ලැබෙනව. ඒක නිසා තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළේ අර නියපිට පස්ටික වගේ තමයි සෝවාන් පුද්ගලයට තව ගෙවන්න තිබෙන සංසාර දුක. මිදුනු සංසාර දුක මහ පොළොවේ ඉතිරි පස් වගේ තමයි කියා. තවත් උපමා දක්වල තියෙනව, ඒ වගේම. මහා සමුද්‍රයෙන් නගා ගත්තු දියබිඳු දෙක තුනක් වගෙයි අර තව ගෙවන්න තිබෙන දුක් ටික. ගෙවූ දුක් සමුහය-ඉවර කරගත්තු දුක් සමුහය වගේ තමයි මහා සමුද්‍රයේ ඉතිරිවූ ජලය. තවත් ඒ වගේ උපමාවක් දක්වල තියෙනව. හිමාලය පඵතය ක්‍රමක්‍රමයෙන් ගෙවිල හිඟිල්ල අබ ඇට 7ක් පමණවූ කුඩා ගල්කැට 7ක් විතරක් ඉතිරි වුනොක්. ආන්න ඒ ගල්කැට 7 වගේ තමයි අර සෝවාන් පුද්ගලයට තව ගෙවන්න ඉතුරුවෙල තියෙන දුක් ටික. මිදුනු දුක් සමුහය තමයි අර හිමාලය ගෙවුනු පස් කොටස. අන්න ඒ වගේ නොයෙකුත් උපමා දක්වල තියෙනව. සෝවාන්, සකදාගාමී, අනාගාමී, අර්හත් කියල මාගීඵල හතරක් තියෙනව. එයින් පළමුවෙනි එකෙන් පවා ලැබුණු විමුක්තිය කොයි තරම් විශාල දෙයක්ද, කොයිතරම් උතුම් දෙයක් ද කියල හිතාගන්න පුලුවන්.

එතකොට අර උදැල්ලට හෙක්කුවෙල වල් කොටමින් හිටපු, 'හවත් ගෞතමය' කියල බුදු පියාණන් වහන්සේට ආමන්ත්‍රණය කළ, අර මිථ්‍යාදෘෂ්ටික බ්‍රාහ්මණය, කෙත විනාශ උතාට පස්සේ අන්න අර බුදුපියාණන්වහන්සේ වක්‍රවර්ති රාජායටත් වඩා, මුළුලොව අධිපතිකමටත් වඩා, දිව්‍ය ලෝකයේ යාමටත් වඩා, ශ්‍රේෂ්ඨ හැටියට සලකන සෝවාන් ඵලය ලබාගත්ත. මෙයින් අපට පෙනෙනව ගැඹුරු ධර්ම කියන ජාතිය - 'විදගීනා ඥාන' කියන ජාතිය- උගතුන්ට, උපාධිලාභීන්ට, සරසවිවලට ගිය අයට, පමණක් සීමාවුණු දේවල් නොවෙයි. මේ ගොවිතැන් බත් කරන මේ පින්වතුන්ටත් තමන්ගේ ජීවිත සරසවියෙන් ප්‍රයෝජන ගන්න කල්පනා කරනව නම් මේවා ලබාගන්න හැකි බව. දැන් අර මිථ්‍යාදෘෂ්ටික බ්‍රාහ්මණයට යම්කිසි ගැඹුරු පුණ්‍ය ශක්තියක් තිබුණු නිසා බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ගාථා ධර්මය අසනවත් එක්කම අර තරම් පරිවර්තනයක් සිදු උනා. මේ පින්වතුන්ට ටිකක් සැක හිතෙන්ට පුළුවන් මොකද මේ තුන්ලෝකාග්‍ර බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ තරම් වැඩ තියෙද්දී, අර තරම් සංඝයා වහන්සේලා පිළිබඳ වැඩකටයුතු තිබෙද්දී, මේ බමුණෙක් කෙනක් සීසාන තැනට කීප සැරයක් වැඩම කළේ කියල. බුදු පියාණන් වහන්සේ එතනට වැඩම කළේ අර බමුණගේ කෙන පැහෙනකං බලාගෙන ඉඳල අස්වැන්නෙන් කොටසක් ලබාගන්න නොවෙයි. බමුණගේ හිත පැහෙනකං බලාගෙන ඉඳල තමන් ලබාගන්න අමාමහ නිටන් අස්වැන්නෙන් කොටසක් ලබාදීමටයි. බමුණගේ හිත පැහුනේ අන්න අර අස්වැන්න විනාශ වුණු දවසෙයි. සමහරවිට මේ පින්වතුන්ගෙන් හිත පැහෙන්නේ ආපදා විපත්ති

ලැබුනහම. දැන් මේ කාලේ ඒව පිළිබඳව අමුතුවෙන් කියන්න මින නෑ. තමන්ගේ දුදරුවන්, නෑ හිතවතුන්. කොයි විදියේ අවස්ථාවලදී ජීවිත කෙළවර කරගන්නවද කියල. සමහරවිට අසාධ්‍ය රෝග වලින්, සමහරවිට මහා කම්පනවලින්, මහා ගිනිජාලා මැද විනාශයට පත්වෙනවා. ජීවිත සරසවියේ ඒ විදියේ පාඩම් ලැබීමක්, ඒවා ගැන හිත යොදවන්නේ නෑකි නිසා අර මිථ්‍යාදෘෂ්ටික බමුණට කරගන්න පුළුවන් වූ දේ වත් කරගන්න බෑ බෞද්ධයින්ට. ඒ වෙනුවට ඒ විදියේ ඇතැම් අය කල්පනා කරන්නේ මේ ගැඹුරු ධර්ම-නිවන. ලෝකෝත්තර මාගීඵල-කියන ජාතිය පිළිබඳව කල්පනා කරන්න මිනෙ රට සමෘද්ධිමත් වෙලා, කිරෙන් පැණියෙන් උතුරන අවස්ථාවක පමණයි කියල. 'එතකං අපි ආර්ථිකය නඟා හිටවන්න බලමු. ධාර්මිකයට මොනව උනත් කමක් නෑ.' අන්න ඒ විදියේ මතිමකාන්තරයි ලෝකයේ තියෙන්නේ. නමුත් මේ පින්වතුන්ට හිතාගන්න පුළුවන් මේ පොඩි කථාව ආශ්‍රයෙන්-දැන් කථා කියන ජාතිය, කෙටි කථා, නවකථා ආදිය මේ පින්වතුන් බොහොම ආසාවෙන් කියවනව. ඒවායින් ගතයුතු ආදර්ශයක් නෑ. රසවිඳීම මිසක්. නමුත් ධර්ම කථා තුළින්, ජීවන ප්‍රවෘත්ති තුළින්, අපට උගත හැකි පාඩම් බොහොමයි. මේ ශාසනයේ කෙර-කෙරණියන්ගේ ජීවන චරිත පිළිබඳව, උපාසක-උපාසිකාවන්ගේ ජීවන චරිත පිළිබඳව කියවන කොට පෙනෙනව බොහෝ දෙනෙකුට මේ උතුම් නිව්‍යාණ ධර්මය අවබෝධ වූනේ මහා කම්පන රාශියකට මුහුණදුන් අවස්ථාවල බව. කිසා ගෝතමී, පටාචාරා ආදීන්ගේ ප්‍රවෘත්ති අංගුලිමාල ආදී ඒ විදියේ නොයෙකුත් අය, මහා ජීවන ගැටළු මධ්‍යයේ ඒ අත්දැකීම් තුළින් තමයි, වතුරාඡී සත්‍යය අවබෝධ කරගත්තේ. එතකොට එබඳු ඒ අවස්ථාවල් අපටත් තිබෙනව. ඒවාට තමයි අපි අර කිව්වේ 'වෙස්වලාගත් ආශිර්වාද' කියල. 'වෙස්වලාගත් ආශිර්වාද' කියල කියන්නේ, අපට පෙනෙන්නේ ඒවා ආපදා හැටියට. අපට පෙනෙන්නේ විපත්ති හැටියට. කම්පන හැටියට. නමුත් ඒ කම්පන සිදුවෙන්නේ මොකටද? අර සංසාරයේ යම්කිසි අවස්ථාවක් එනව ක්‍ෂණ සම්පත්තිය හැටියට. බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ ක්‍ෂණ සම්පත්තියේ අගය දක්වල තියෙනව. ක්‍ෂණය කියල කියන්නේ මොහොත. 'උතුම් මොහොත ඉක්මයා නොදෙවු' කියල බුදු පියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙනව.

'බණො වෙ මා උපට්ඨගා
 බණානිනා හි සොටහති
 නිරයමහි සමස්සිතා'

'උතුම් මොහොත-නෑකත-ඉක්ම යා නොදෙවු. එහෙම ඉක්ම ගියොත් නුඹලාට නිරයේ වැටීලා දුක් විඳින්න සිදු වෙනවා.' මොකක්ද මේ උතුම් මොහොත කියල කියන්නේ?.

බුදු පියාණන් වහන්සේ සමහර අවස්ථාවල ප්‍රකාශ කළා, ලෝකයේ බොහෝදෙනා ‘බණ්ඩවෙවා ලොකො. බණ්ඩවෙවා ලොකො’ කියල ප්‍රකාශ කරනවයි, මේ ලෝකය කියන්නේ මොහොතට වැඩ කරන, වෙලාවට වැඩ කරන, තැනක් කියල. දැන් නම් වෙලාව කියන එක සලකාගන්නක් බැරි තරමට බොහොම ව්‍යාකූලයි. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ නැකක කියල හැඳින්වුවේ මේ බුද්ධෝපපාදකාලයේ ලබන දොනවන මනුෂ්‍ය ආත්ම භාවයයි. කාරණා රාශියක් එකතුවෙලා තමයි කෙනෙකුට මේ බුද්ධෝපපාද කාලයක දොනවන මනුෂ්‍ය ආත්ම භාවයක් ලබන්න පුළුවන් වෙන්න. බුදු කෙනෙක් පහළ උනක් තමන් කිරිසන් ලෝකෙ ප්‍රේත ලෝකෙ අසුර ලෝකෙ එහෙම උක්පත්තිය ලැබුවා නම්, මේ ධර්මයට නැඹුරු වෙලා ධර්මානුකූලව ජීවත් වෙලා නිවන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්න, සසරින් මිදෙන්න, අවස්ථාව සැලසෙන්නේ නැහැ. නමුත් බුද්ධෝපපාද කාලයක ඒ ධර්මය පවතින තැනක මනුෂ්‍යාත්මභාවයක් අංග විකල්පයක් නැතිව දොනවන මනුෂ්‍ය අත්තිය ඇතිව ලැබුවා නම් අන්න ඒකට තමයි කණ සම්පත්තිය කියල කියන්නේ. ඒ කණ සම්පත්තියෙන් වැඩ ගැනීමට තමයි බුදු පියාණන්වහන්සේ අපට නිකරම අවවාද කරල තියෙන්නේ. ඒකෙ අගය දක්වල තියෙනවා. මක්නිසාද? විශේෂයෙන්ම අර මෙතන සඳහන්වුනු ආකාරයට සෝවාන් පුද්ගලය නිරයෙන් මිදෙනව-පළමුවෙනිම මිදීම. මේ හැම කෙනෙක්ම කල්පනා කරන්ට ඕන, සසරින් - මුළු මහත් සංසාරයෙන් - මිදීම ලැබෙන්නේ අර්හත්වයෙන්, ඊට මෙහා පළවෙනි මාඨිදොනායෙන්ම ලැබෙන පුදුම අත්දැමේ විමුක්තියක් තමයි මේ අපායට යාමේ භයානක තත්ත්වයෙන් මිදීම-අත්මිදීම. අනන්ත කාලයක් ලෝක සත්ත්වයා කිරිසන් ලෝකයේ, ප්‍රේත ලෝකයේ, අසුර ලෝකයේ, නිරයේ මහා දුක් විඳින බව බුදුපියාණන්වහන්සේත්, අභිදොලාභී මහරහතන්වහන්සේලාත්, ප්‍රකාශ කරල තියෙනව. අන්න ඒ තරම් ආපදා සම්පන්න අවදානම් තත්ත්වයක් ලෝකයේ-ජීවිතයේ-තිබෙන නිසා මෙන්න මේ උතුම් තත්ත්ව, විදැරිනා දොන, මාඨිඵල, වතුරාඨී සත්‍යය, කියන දේවල් පැත්තකට තල්ලු කරන්නේ නැතිව, මේ තමන්ට අත්දැකින්නට ලැබෙන ආපදා විපත්ති තුළින්, මේ භයානක කාලසීමාවල ලබන අත්දැකීම් තුළින්, පාඩම් ඉගෙන ගන්න ඕන. සමහර කෙනෙක් හැමදාම එකම ගණන හදනව. හදන්න හදන්න වැරදියි. හරි උක්තරය එන්නේ නෑ. අන්න ඒ වගේ තමයි මේ සංසාරයේ සත්ත්වයා මේ වතුරාඨී සත්‍යය තේරුම් ගන්න බැරුව ගමන් කරන්නේ. බුදු පියාණන් වහන්සේම ප්‍රකාශ කරල තියෙනව. ‘මහණෙනි මමත් නුඹලත් මේ තරම් අනන්ත කාලයක් අවිද්‍යාවෙන් වැහිල තණභාවෙන් බැඳිල මේ සංසාරයේ ගමන් කළේ මේ වතුරාඨී සත්‍යය නොදැනීමෙන්ය’ කියල. වතුරාඨී සත්‍යය අවබෝධ කරගැනීමට ජීවිතයෙන් ලැබෙන අත්දැකීම් උපකාර කරගත යුතුව තිබෙනව. යම් ආපදා විපත්ති එනවා නම් ඒ බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ දුක පිළිබඳ සත්‍යයයි. ඒකෙන් කොටසක් මට මේ

ලැබීම කියෙන්නේ. මේකෙ යට කියෙන්නේ තණතොටයි කියලා' අර බ්‍රාහ්මණයට තේරුන වගේ. ඒක යෝනියො මනසිකාරයෙන් කරන දෙයක්.

'යොනියෝ මනසිකාරය' කියල කියන්නේ නුවණින් මෙනෙහි කිරීම. යම් යම් දේවල් යම් කැනකින් පැන නගිනවා නම් එතන-ඒ දිනා බැලීම. එයින් එහා පැත්ත බලාගෙන ගියොත් කවදාවත් ඒකෙ සත්‍යය අවබෝධ වෙන්නේ නැහැ. 'අයෝනියෝ මනසිකාරය' කියල කියන්නේ අනිසි මෙනෙහි කිරීමයි. ඇත්ත වශයෙන්ම, සෝවාන්චීමට උපකාරවන කාරණා හතරක් තිබෙන බව බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල කියෙනව 'සපුර්ස සංසෙවො, සඤ්චමසවනං, යොනියොමනසිකාරො, ධම්මානුධම්මපටිපත්ති' කියල. 'සපුර්ස සංසෙවො' කියන්නේ සත්පුරුෂ ආශ්‍රයයි, කල්‍යාණමිත්‍ර ආශ්‍රයයි. 'සඤ්චම සවනං' කියන්නේ ධර්ම ශ්‍රවණය - සඤ්චය ඇසීම. 'යොනියො මනසිකාරො' කියල කියන්නේ නුවණින් මෙනෙහි කිරීම. ඊළඟට 'ධම්මානුධම්මපටිපත්ති' කියල කියන්නේ ධර්මයට අනුව පිළිපැදීම-ආර්ථි අභ්‍යාංගික මාර්ගයයි. එතකොට මෙන්ම මේ හතරයි. දැන් අර බ්‍රාහ්මණයට මේ හතර සම්පූර්ණ උනාද කියල සමහරවිට කෙනෙකුට සැක හිතෙන්න පුළුවන්. නමුත් අතීත සංසාරයේ ඒව පුරල කියෙන කෙනාට ඉතාම සුළු උදව්වකින් ඒ ගැඹුරු අවබෝධය ලබාගන්න පුළුවන්. වැටහීම කියන එක ඒ ඒ පුද්ගලයාට ඒ ඒ ආකාරයටයි එන්නේ. දැන් මේ පින්වතුන් අතරක් සමහරවිට ටිකක් කියන කොට තේරෙන අය ඉන්නව. සමාජයේ කථාවක් කියෙනවා 'මට නම් හැරෙනකොට තේරෙනව' කියල. අන්න ඒ වගේ. හැරෙන කොට තේරෙන අයක් හිටියා. බුදු පියාණන්වහන්සේ හැරෙනකොට, යන්තම් එක වචනයක් දෙකක් පාවිච්චි කරන කොට, එයින්ම තේරුම් අරගෙන නිවන අවබෝධ කළ අයක් හිටියා. සමහර අයට ටිකක් දිගට කියන්න වෙනව. සමහර අයට නොයෙකුත් විදියේ උපක්‍රම යොදලම කියන්න වෙනව. දැන් මෙතනත් බුදුපියාණන් වහන්සේ අර බ්‍රාහ්මණය තුළ ශ්‍රද්ධාව ඇති කරන්න කුලුපගචීමක් වගේ නිතර කෙත ලඟට ගිහිල්ල හිත සකස්කළා. බුදු පියාණන් වහන්සේ දැක්කා ඒ තරම් අලාභයක් බ්‍රාහ්මණයට වෙන බව. ඒක නොදැක නොවෙයි-අස්වැන්නෙන් කොටසක් බලාපොරොත්තුවෙන් නොවෙයි. නමුත් ක්‍රමානුකූලව, ඒ වෙනුවෙන් විශේෂ වෙහෙසක් අරගෙන, බුද්ධ ශාසනය අර බ්‍රාහ්මණය ලඟට අරගෙන ගියා. ඒකෙ ප්‍රතිඵලය තමයි බ්‍රාහ්මණය ඒ විමුක්තිය ලැබීම.

ඒ විදියට මේ පින්වතුන් උත්සාහවන්ත වෙන්න මින තමන්ට ලැබෙන ජීවන ගැටළු තුළින්, ආපදා තුළින්, ජීවිතයේ යථා තත්ත්වය අවබෝධ කරගන්න, සංසාර තත්ත්වය අවබෝධ කරගන්න. හැමදාම හෝඬි පන්තියේ ඉන්නව වාගේ ආස්වාද පන්තියේම ඉන්නේ නැතුව. මේකෙ ආදිතව පක්ෂයක් කියෙනවා

කියල බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කලා. 'මම ලෝකයේ ආස්වාද පක්ෂය සොයාගෙන ගියා. ලෝකයේ යම් ආස්වාද පක්ෂයක් තියෙනවා නම් මම ඒක තේරුම් ගත්තා. ඊළඟට මම ආදීනව පක්ෂය සොයාගෙන ගියා. ඒ ආදීනව තත්ත්වයක් මම තේරුම් ගත්තා. ඊළඟට මම ලෝකයෙන් නිස්සරණය - නික්මීම - පිළිබඳව පර්යේෂණ කලා. ඒ පර්යේෂණ කියන වචනයක් යොදනවා. ඒකක් මේ කාලයේ පාවිච්චි කරන එකක් ඔය ශාස්ත්‍රීය කටයුතු පිළිබඳව 'පර්යේෂණ'. අන්රය පර්යේෂණ, අර්ය පර්යේෂණ කියල වචන දෙකක් යොදල තියෙනවා-අනාඨී පර්යේෂණයක්, ආඨී පර්යේෂණයක්, අනිසි සෙවීමක් නිසි සෙවීමක්. එකකොට බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ ආඨී පර්යේෂණය කුලින් ඒ නිස්සරණය-නිවන-අවබෝධය කලා. අවබෝධ කරගෙන තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ඊළඟට ලෝක සත්ත්වයින්ට-දෙවියන්ට, මනුෂ්‍යයින්ට, අර විදියේ දුගී පුද්ගලයින්ට, නොයෙකුත් අතවරවලට පාත්‍ර වුනු සත්ව පුරුෂයින්ට මහා දාමරකයන්ට, වර්ත දුෂිත අයට ඒ වගේම සංඝයා වහන්සේලාට නොයෙකුත් කීර්ති, පරිබ්‍රාජක, නිගණ්ඨ ආදීන්ට-හැමදෙනාටම උපකාර කළේ. උන්වහන්සේට පෙනුන මේ අයගේ සංසාරයේ යම් යම් හොඳ ගුණක් තිබෙනවා කියල. නරක ගුණවලට, ඒවා යටපත් කරන අන්දමේ ධර්ම දේශනා කරල ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපත්තියට ගත්තා. දැන් මෙතන අර සත්පුරුෂ ආශ්‍රය උපකාර වෙනවා. ඊළඟට සඤ්ඡා ශ්‍රවණය. අර බ්‍රාහ්මණයට එකවර ලැබුන මේ හතරම. ලෝකයේ ඉන්න උතුම්ම කලාණ මිත්‍රයාණන්වහන්සේ තමයි ඒ බ්‍රාහ්මණයගෙ කෙත ලඟට - අර නිවසට - වැඩම කළේ. එකකොට ඒ සත්පුරුෂ ලාභය ලැබුනා. සඤ්ඡා ශ්‍රවණ හැටියට අර ගාථා පද උනක් ඇතිවුනා. ඊළඟට යෝනිසෝමනසිකාරය. බ්‍රාහ්මණය හිත යොදවලා, කෙතේ දැනිය වෙනුවට හිත දිහා හැරල බලල ඒ සත්‍යය වටහා ගත්ත. යෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපත්තියටත් මග පෑදුන. දැන් මේ කාලෙ සමහරවිට කෙනෙක් හිතන්න පුළුවන් මුළු ජීවිතයම ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ යෙදීමේ කියල. ඇතැම් කෙනෙකුට එහෙමත් යෙදීම අවශ්‍ය වෙනව. නමුත් අතීතයේ ඒ ධර්ම පුරල තියෙන කෙනාට ඉතාම සුළු වෙලාවකින් අර ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපත්තිය සම්පූර්ණ වෙනව. දැන් කෙනෙක් ලෝකයෙන් හිත මැත් කරගෙන උපවාස කරනවා නම් මට ජීවිතය එපා කියල, ඒ තැනැත්තා කුල කෙලෙස් අඩුයි. ජීවිත අපේක්ෂාව නැති කරගෙන තියෙන්නෙ වැරදි අදහසකින් නමුත්, අන්ත එබඳු අවස්ථාවක බමුණට මේ ධර්මය වැටෙනවත් එක්කම ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය හිත ඇතුළෙ සම්පූර්ණ වෙන්න ඇති. ඒක ඉතාම ගැඹුරු දෙයක්.

දැන් මේ පින්වතුන් දන්නව දේදුන්නක වැඩි දකින්න බොහොම දෙනෙක් ආසාවෙන් ඉන්න බව - කුඩා දරුවන් එහෙම. ඔය මේ වගෙ වැහැගෙන එන වෙලාවක අහස දිහා බැලුවහම කලාතුරකින් අපට දකින්න පුළුවන් දේදුන්නක්.

නමුත් හැමවිටම එහෙම දකින්න බැරිවුනත් දේදුන්නක කිබෙන සුඨියාගෙ ලස්සන වණි බලන්න පුළුවන් ඔය වැලක කොලයක එල්ලෙන පොඩි පිණි බිත්දුවක් දිහා හරියට එල්ලයට අනුව ඉර පායන වෙලාවක බලනකොට. අරක මැණිකක් වගේ දිලියෙනව. ඒක ඇතුළෙ අර රශ්මි දකින්න පුළුවන් වෙනව. පිණි බිදුවක් තුළින් පුළුවන් දේදුනු වණි දකින්න. ඒ වගේ තමයි, පොඩි ගාථාවක් - ගාථා පදයක් - වචනයක් - තුළින් කෙනෙක් හරියට ඉලක්කය අනුව බැලුවා නම්, සමාස් දෘෂ්ටිය ඇති කරගන්නා නම්, ඒ තැනැත්තාට පුළුවන් ඒ තුළින් නිවන දකින්න. ඒ වගෙ දෙයක් තමයි අර බ්‍රාහ්මණය තුළ ඇතිඋන විත්ත විප්ලවය.

අන්න ඒ විදියට ගැඹුරින් කල්පනා කර බලන කොට මේ ධම් කථාවකින් අපට ආදර්ශී රාශියක් ගන්න පුළුවන්. ඒ වගේම අපේ මේ ජීවිතය ගෙවියන ආකාරය. ජීවිතයේ යථා ස්වභාවය, නිතර මෙහෙහි කරන්න ඕන. බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ ජීවිතයේ යථා ස්වභාවය යථාර්ථය (දැන් මේ වචනය යොදනව සමාජයේ) 'ඇත්ත ඇති සැටිය' දක්වල තියෙනව වාක්‍ය හතරකින්. ධම් මාතෘකා හතරකින්. මේ හතර තමයි:

1. උපනීයති ලොකො අඤ්චො
2. අත්තාණො ලොකො අත්භිසාරො
3. අස්සකො ලොකො සබ්බං පභාය ගමනීයං
4. උභතො ලොකො අතිත්තො තණ්හාදාසො

මේ ධම් මාතෘකා හතර පිළිබඳව හොඳ විවරණයක් අපට ලැබෙනව රට්ඨපාල ස්වාමීන්වහන්සේගෙන්. රට්ඨපාල ස්වාමීන්වහන්සේ කියන්නෙ මේ ශාසනයේ ශ්‍රද්ධාවෙන් පැවිදිවුන් අතර අග්‍ර තනතුර ලැබූ කෙනෙක්. බුදු පියාණන් වහන්සේ බොහෝ අවස්ථාවල තමන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයින්ට ඒ ඒ අංශ අතින් අගතනතුරු දෙනව. ප්‍රඥාවෙන් සාර්ථක ස්වාමීන් වහන්සේ අග්‍රයි. සෘද්ධිමතුන් අතර මුගලන් මහා ස්වාමීන්වහන්සේ අග්‍රයි. උපසාර්යකයින් අතර ආනන්ද ස්වාමීන්වහන්සේ අග්‍රයි. දැන් මේ කාලෙ සරසවිවලත් නොයෙකුත් උපාධි දෙනවනේ ඒ වගේ. ඒක ලෝකයට ආදර්ශීයක් වගයෙන්. ප්‍රඥාව ඕන නම් මේ පැත්ත බලන්න. සෘද්ධි ඕන නම් අර පැත්ත බලන්න. ඔය විදියට. උපසාර්ය කටයුතු පිළිබඳව ඕන නම් මේ පැත්ත බලන්න. ඔය විදියට. ඒ වගේ ශ්‍රද්ධාවෙ තිබෙන ශක්තිය, ශ්‍රද්ධාවෙ තිබෙන පුදුම ප්‍රාතිභාඨීය, දකින්න ඕන නම් රට්ඨපාල ස්වාමීන්වහන්සේ දිහා බලන්න. මොකද රට්ඨපාල ස්වාමීන්වහන්සේ බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන් එකවරක් ධම්ය අහල පැවිදිවෙන්න අවසර ඉල්ලුව, මවුපියන්ගෙන්. රට්ඨපාල ස්වාමීන්වහන්සේ මහා ධනවත්ත

පවුලක කෙනෙක්. තමන්ගේ මවුපියන්ගෙන් අවසර ඉල්ලුවාම ඒ තරුණ වයසෙදී, ඒකට අවසර ලැබුනේ නෑ. එතනම බිම දිගා වුනා. 'එක්කො මරණය එක්කො පැවිද්දට අවසර' කියල. මාරාන්තික උපවාසයක් ආරම්භ කළා. අන්තිමට මේක බේරගන්න බැරිව යාලුවන් මිත්‍රයන් එකතුවෙලා මවුපියන්ට කරුණු කියල යම්තම් පැවිදිවෙන්න අවසර ලබාදුන්න. ඒ රට්ඨපාල ස්වාමීන්වහන්සේ රහස් උනාට පස්සෙ තමන්ගේ ගමට වැඩම කළා. කුරු ප්‍රදේශයට වැඩම කළ අවසාවාවේ ඒ කුරු රටේ කෝරවා රජතුමා රට්ඨපාල ස්වාමීන්වහන්සේගෙන් ඇසුවා ඇයි රට්ඨපාල ස්වාමීනි මේ තරම් ධනවත් පවුලක ඉපදිල මේ තරම් තරුණ වයසෙදී ඇයි පැවිදි උනෙ කියල. පැවිදිවෙන්න මොකද හේතුව? කියල ඒ අවසාවාවේ රට්ඨපාල ස්වාමීන් වහන්සේ කියනවා බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ධම් මාතෘකා හතරක්-ජීවිතය පිළිබඳ යථාථීය ප්‍රකාශ කරන ධම් මාතෘකා හතරක් - අහල, ඒකෙ තත්ත්වය දැනගෙන, දැකල, ඒක සත්‍යබව තේරුම් අරගෙනයි මම පැවිදි උනෙ කියල. නිකම්ම නොවෙයි කියල. දැන්, ශ්‍රද්ධාවෙන් කියල කියන කොට ඇතැම් කෙනෙක් හිතන්න පුළුවන් මෝඩ ශ්‍රද්ධාවෙන්ය කියල. මොනවද මේ කාරණා හතර කියන එක අපි සඳහන් කළා.

උන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා රජතුමාට, ලෝකයේ ස්වභාවය තමයි 'උපතීයති ලොකො අඤ්චො' - 'ලෝකය ඉදිරියට තල්ලු වී යන අසඹර තැනක්. මොකක්ද මේකෙ තේරුම කියල රජතුමා අහනවා. මේක බැලුවහම විකක් ප්‍රහේලිකා වගේ නිසා. එකකොට රට්ඨපාල ස්වාමීන්වහන්සේ ඒක තේරුම් කිරීම් වශයෙන් රජතුමාගෙන් අහනවා: මහරජ, ඔබට වයස 20-25 වගේ කාලෙදී කොහොමද හොඳට කාය බල-ඉරිර ශක්තිය තිබුනද? ඇත්-අස්-රිය-පාබල ජේනා හැසිරවීම පිළිබඳව, ඇතුන් අසුන් හැසිර වීම පිළිබඳව, කඩු-දුනු ශිල්ප පිළිබඳව, දක්‍ෂකම් එහෙම තිබුනද? 'අපොයි ඔව්, ඒ කාලෙ නම් මට හිතුනා මා තරම් බලවත්ක කෙනෙක්, ශක්තිමත් කෙනෙක්, නැතෙයි කියල. මට සෘඤ්ඤි කියෙනවයි කියලත් හිතුන. ඒ තරමටම මට කාය බලය, ශක්තිය තිබුනා.' එකකොට රට්ඨපාල ස්වාමීන්වහන්සේ අහනවා; 'හොඳයි මහරජ, දැනුත් එහෙමද?' කියල. 'අපොයි දැන් නම් එහෙම නෑ. දැන් මට වයස අවුරුදු අසූවක් විතර වෙනවා. ජරා ජීණ් මහල්ලෙක්. දැන් සමහරවිටෙක මම මෙනන පය කියනවා කියලා අතනයි පය කියන්නෙ. අතපයවත් වලංගු නෑ.' මන්න මික තමයි, මහරජ, බුදුපියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ: 'උපතීයති ලොකො අඤ්චො', ලෝකයා ජරාව විසින් ඉදිරියට තල්ලු කරනු ලබනවා. මේක අසඹර දෙයක්. ලෝකය අසඹර දෙයක්. ලෝකය කියල කියන්නෙ ලෝකයා-ජීවිතය, ජීවිතයේ මන්න මය සත්‍යයයි. එකකොට රජතුමා ප්‍රකාශ කරනවා 'ආශ්වදීයි, ස්වාමීන්වහන්ස, අදහුතයි මේ කාරණය. බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ දෙය කොයිතරම්

සත්‍යද කියන එක. එතකොට අන්ත දුගියකුගේ ජීවිතය පිළිබඳවත් මහරජකුගේ ජීවිතය පිළිබඳවත් සත්‍යවූ යථාර්ථය තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ බණ පදයෙන් ප්‍රකාශ කරල කියෙන්නෙ.

ඊළඟට දෙවෙනි කාරණය පිළිබඳව රජතුමා අසනවා රට්ඨපාල ස්වාමීන්වහන්සේගෙන්; මේ මොකද ස්වාමීන්වහන්සේ 'අත්තාණො ලොකො අනභිසාරො' කියල ප්‍රකාශ කළේ? ඒකෙ සාමාන්‍ය අදහස 'ලෝකය ආරක්ෂාවක් නැති පාලකයෙක් නැති තැනක්' කියන එකයි. මේ කාලෙ උනත් ඒක කිව්වොත් කෙනෙක් විකක් ගැස්සිල හිටිනව. 'ලෝකය ආරක්ෂාවක් නැති පාලකයෙක් නැති තැනක්: මොකද එහෙම ප්‍රකාශ කළේ? රජතුමා අහනව: 'මට ඇත්-අස්-රිය-පාබල සේනා සිටිනවා. ඒ තරම් මට ආරක්ෂාවල් කියෙනව. ඇයි මෙහෙම ප්‍රකාශ කළේ?' කියල. එතකොට රට්ඨපාල ස්වාමීන්වහන්සේ රජතුමාගෙන් අහනව. 'මහරජ, ඔබට යම්කිසි නිදන්ගත රෝගයක් එහෙම කියෙනවද? කියල. රජතුමා ප්‍රකාශ කරනවා 'එහෙමයි, ස්වාමීනි. මට කියෙනවා බරපතල වාතාබාධයක්. සමහර අවස්ථාවල ඒ වාතාබාධය උක්සන්න උනහම මගේ නෑ හිතමිතුරන් මාව පිරිවරාගෙන 'ඔන්න දැන් කෝරව්‍ය රජතුමා කලුරිය කරාවි. මැරේවි කියල කියනව අහෙනව'. එතකොට රට්ඨපාල ස්වාමීන්වහන්සේ අසනව, 'මහරජ, එබඳු ඒ අවස්ථාවල ඔබට පුළුවන්ද ඒ නෑ හිත මිතුරන්ට කියන්න 'අනේ මේ කට්ටිය එකතු වෙලා ටික ටික මගේ වේදනාව බෙදාගන්න. මගේ වේදනාව අඩුකරගන්න' කියල. එහෙම කරන්න පුළුවන්ද? ඔය කියන නෑ හිතවතුන්ට තමන්ගෙ වේදනාව බෙදා දීල සහනයක් ලබාගන්න පුළුවන්ද?' 'මට එහෙම කරන්න බෑ' කියල රජතුමා ප්‍රකාශ කරනව. 'ඔන්න ඕක තමයි බුදුරජාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල කියෙන්නෙ 'අත්තාණො ලොකො අනභිසාරො'. ලෝකය ආරක්ෂාවක් නැති පාලකයෙක් නැති තැනක්. තමන්ට බෑ මෙබඳු තැන්වලදී ආරක්ෂාවක් ලබාගන්න. අන්ත එතකොටත් රජතුමා 'කොයිතරම් ආශ්වාසී අදහුක කාරණයක්ද' කියල ඒක පිළිගත්ත.

රජතුමා ඊළඟට අහනව: දැන් මට මේ රජමැදුරේ තිබෙනවා රන් රිදී මුතු මැණික් බොහොම ධන ධාන්‍ය තිබෙනවා එහෙම තිබෙද්දී මොකද රට්ඨපාල ස්වාමීන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නෙ, 'අසාසකො ලොකො සබ්බං පහාය ගමනීයං' කියල. ඒකෙ අදහස ලෝකය කියන්නෙ, තමන්ටෙයි කියල අයිති දෙයක් නැති තැනක්ය. සියල්ල අතහැර යා යුතු තැනක්ය. මේ කියමනේ කේරුම මොකක්ද කියල ඇසුවාම රට්ඨපාල ස්වාමීන්වහන්සේ විමසනව දැන් මහරජ, ඔබ මේ පක්‍ෂ්‍යකාම සම්පත්තිය විඳිමින් හොඳට ජීවත් වෙනව. පරලොව යනකොටත් මේව අරගෙනයන්න පුළුවන්ද? එහෙම නැත්නම් මෙහේ ඉන්න කෙනෙකුට ඒව පවරල දීල යන්න වෙනවද? අතහැරල දාල යන්න වෙනව නේද? 'එය

එසේමයි, සවාමීනි, මට මේ එකක්වත් අරගෙන යන්න බෑ. පරලොච යන්නේ මගේම කමානුරූපව, මා කළ හොඳ - නරක අරගෙනයි මා පරලොච යන්නේ' කියල රජතුමා කිව්ව. 'ඔන්න මික තමයි බුදුපියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ ලෝකයේ තමාට කියල අයිති දෙයක් නෑන හැමදෙයක්ම අතහැරල යන්න වෙනවයි කියල'. ඒක පිළිගත්ත රජතුමා.

ඊළඟට අවසාන වශයෙන් ප්‍රකාශ කරන එක තමයි අපි මේ අවසරාවේ මාතෘකා කළ ගාථාවටත් අදාළ දෙය - උනො ලොකෙ අතින්තා තණ්හාදාසෝ'. ඒකත් මේ රජතුමා අසනව මොකද මේකෙ තේරුම කියල. ඒ පාඨයේ අදහස: 'ලෝකය නිතරම අඩුවක් ඇති, සෑහීමක් නැති, තණ්හාවට වහල්වූ තැනක්' කියන එකයි. එතකොට රටපාල සවාමීන්වහන්සේ ඒක රජතුමාට ප්‍රත්‍යක්ෂ කරවන්න අසනවා ප්‍රශ්න කීපයක්. 'දැන් මහරජ, ඔබ මේ මහා සමෘද්ධියක් ඇති කුරු රටට අධිපතිව වසනවා නේද? 'එහෙමයි'. දැන් ඔබ හමුවෙන්න කවුරුවත් එනවා වරපුරුෂයෙක්, එහෙම නැත්නම් විශ්වාස කටයුතු පුද්ගලයෙක්. ඇවිල්ල, මෙහෙම ප්‍රවෘත්තියක් කියනවා: 'මම නැගෙනහිර දිශාවෙන් එන්නෙ. ඒ දිසාවේ තියෙනවා බොහොම ධනධාන්‍ය ඇති සමෘද්ධිමත් රටක්. ඒක බොහොම පහසුවෙන් ඔබ තුමාට දිනාගන්න පුළුවන්' කියල. එහෙම කිව්වහම, මහරජ, ඔබ ඒ පිළිබඳව මොකක්ද කරන්නෙ-එහෙම ආරංචියක් ලැබුනහම?' 'මම ඒ රටක් දිනාගන්නව' ඔන්න ඊළඟට අහනව: හොඳයි ඒවගේම බටහිර දිසාවෙහුත් අර වගේම දූතයෙක් ඇවිල්ල කියනව: 'ඒ පැත්තෙක් තියෙනව මේ වගේ ලොකු ජනපදයක් දේවයන් වහන්ස, ඔබ තුමාට පුළුවන් පහසුවෙන්ම ඒක දිනාගන්නට". "එතකොට එහෙනම් මම ඒකත් අල්ලගන්නව, ඒකත් ජයගන්නව", ඒවගේම උතුරු දිසාවෙහුත්, දකුණු දිසාවෙහුත්. ඔය විදියට රජතුමා ප්‍රකාශ කළාම රටපාල සවාමීන්වහන්සේ ඒ කාරණය එක්තු ගන්වනව: "ඔන්න ඔය නිසා තමයි බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙන්නෙ 'ලෝකය මොකක්දෝ අඩුවක් ඇති තැනක්ය කියල'. හැම තිස්සෙම මොකක් හරි අවශ්‍යයි. කවදාවත් සෑහීමට පත්වන්නෙ නෑ. තණ්හාවට වහල්. රජතුමාත් තණ්හාවට වහල්වෙලා. රජතුමා හිතන්නෙ අධිපතියි කියල. දැන් මේ කාලෙත් නොයෙකුත් 'අධිපති' නාම තියෙන අය ඉන්නව. 'අධිපති' කියන වචනයේ සාමාන්‍ය අර්ථයක් තිබුනට මොකද මේ හැම දෙනෙක්ම තණ්හාවට වහල් - 'තණ්හාදාසයෝ'. රජතුමාත් තණ්හා දාසයෙක්.

එතකොට මේ තණ්හාදාසත්වයෙන් මිදීම තමයි තණ්හාවෙන් මිදීම කියල කියන්නෙ. නිවන කියන්නෙ මේ තණ්හා පිපාසය සංසිද්ධා ගැනීම. ඒ පිපාසය සන්සිදුහු අවසරාව. උණකාරය වතුර ඉල්ලන්න වගේ මේ පිපාසය අනන්ත කාලයක් සංසාරයේ අපව තල්ලු කරගෙන ආව - මේ තණ්හා පිපාසය. මේක කවදාවත් සන්සිදෙනෙ නෑ. ඉතාමත් විචිත්‍ර දේවල්, ඉතාමත්ම අනභී

සුබෝපහෝගී දේවල්, ඒ කොයිවයින් සම්පූර්ණ උනත්. වක්‍රවර්තී රජකෙනෙකුට තියෙන සැප සම්පත් ගැන හිතන කොට මේ කාලෙ මය දියුණු කියන රටවල ඒ මහා ධනවතුන් විදින සැපසම්පත් 'හිඟන සැප', ඒ තරම් විශාල සැප සම්පත් වක්‍රවර්තී රජවරු විදල තිබෙනව. නමුත් එයිනුත් සැහීමකට පත්වුනේ නෑ. ඔන්ත මික තණහාවේ ස්වභාවය. මේ තණහාවට, මේ ගින්නට, දර දාල කවදාවත් නිවන්ත බෑ. ඒ වෙනුවට ඒ ගින්න ඇතිවුන තැනම - එතනම, නිවා ගතයුතු වෙනව, අර බ්‍රාහ්මණය එතනම තණහාව නැති කරගත්ත වගේ, තමන්ගෙ කෙත පිලිබඳව. ඒ එක්කම ගැඹුරු අදහසක් ලබාගත්ත. මේකයි සසරින් මිදීමේ හොරේ. මේකයි මෙතන තියෙන රහස කියන එක, ඒ බ්‍රාහ්මණය අවබෝධ කරගත්තු නිසා තමයි සෝවාන් තත්ත්වය ලැබුවේ. මෙන්න මේ න්‍යායය තමන්ට ලැබෙන ජීවන ගැටළු, ආපදා, විපත්ති තුළින් මතුකර ගැනීමෙන් තමයි අර වෙස්වලාගත්තු ආර්යාදයෙන් ප්‍රයෝජන ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. අන්න ඒක නිසා කාලවිපත්ති වශයෙන් පෙනෙන උපද්‍රව හෝ වේවා, එහෙම නැත්නම් තව නොයෙකුත් ලෝකයේ ඇතිවන විප්ලව හෝ වේවා, මේවා තුළින් අපි මේ බුද්ධ ශාසනය මතුකර ගන්න බලන්න මින. 'බුද්ධ ශාසනය' කියන එක ලොකු වචනයක්, බර වචනයක්. දැන් මේ කාලෙ වචනවල ශබ්දය විතරක් ඉතිරිවෙල අර්ථය ගිලිහී යන ස්වභාවයක් තියෙනවා. විශේෂයෙන්ම ධර්මයට අදාළ වචනවල ශබ්දය එන්න එන්න වැඩිවෙනවා. නමුත් අර්ථය ගිලිහී යනවා. අන්න එබඳු වචනයක් තමයි 'බුද්ධ ශාසනය' කියන එක. දැන් මේ කාලෙ 'බුද්ධ ශාසනය' කියල කිව්වොත් ගොඩනැගිලි සිහියට නැගෙන්නේ. නොයෙකුත් විදියේ දේවල් සිහියට නැගෙනව ඇති, 'බුද්ධ ශාසනය' කියන කොට. නමුත් ගැඹුරින් කල්පනා කරල බලනකොට, ඒ මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ ලංකාවට අරගෙන ඇවිල්ල දේවානම්පියතිස්ස රජපුරුවන්ට බාරදුන්න බුද්ධ ශාසනයම තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ අර දුප්පත් බ්‍රාහ්මණයගෙ ගෙදරට ගිහිල්ල දුන්නේ. ඒ බුද්ධ ශාසනයෙ පරමාර්ථය නිවනයි. ජීවන දැරීමය ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි. සමායක් දෘෂ්ටියයි, චතුරාර්ය සත්‍යයයි. ජීවන ප්‍රතිපදාව ශීල-සමාධි-ප්‍රඥා මගයි. මේකයි බුද්ධ ශාසනය. එතකොට මෙන්න මේ බුද්ධ ශාසනයයි බොඳා පින්වතුන් අද වැනි දවසක සිහියට නඟාගෙන ආරක්ෂා කළයුත්තේ.

මේ බුද්ධශාසනය ආරක්ෂා කරගන්නට උපකාරවෙන දේවල් තමයි අපි කිව්වේ. දැන් සෝවාන් තත්ත්වය ලබාගැනීමට නම් කාරණා හතරක් උපකාර වන බව ප්‍රකාශ කලා. සත්පුරුෂ ආශ්‍රය - මේක එදිනෙදා ජීවිතය ගැන කල්පනා කරන කොට බොහොම හිත යොදල කල්පනාවෙන් ප්‍රයෝජනයට ගතයුතු කාරණයක්, 'සත්පුරුෂ ආශ්‍රය' කියන එක. 'සත්පුරුෂයා' කියන තැනැත්තා ධර්මයේ හඳුන්වන්නේ කළාණ මිත්‍රයා හැටියටයි. කළාණ මිත්‍රයා

කියල කියන්නෙ ධර්මදොනය ඇති, ධර්මයට අනුව ජීවත්වන, බණ භාවනා කරන, ගිහි හෝ පැවිදි හෝ කෙනෙක්. ධර්මානුකූල ජීවිතයක් ගෙවන තැනැත්තා තමයි සත්පුරුෂයා. එබඳු සත්පුරුෂයෙක් සමාජයට ප්‍රදීපසාක්ෂිතයක් වගෙයි. පහත් කණුවක් වගෙයි. 'පහත් කණුව' කියන එක මේ පින්වතුන් හොඳට දන්නවා. පහත් කණුව කියන්නෙ අනුන්ට ආලෝකය දෙන වස්තුවක්. අන්න ඒවගේ පහත් කණුවක් තමයි 'සත්පුරුෂයා', 'කළාණුමිත්‍රයා' කියන පුද්ගලයා. ලෝකයේ ඇති ශ්‍රේෂ්ඨතම පහත්කණුව තමයි බුදුපියාණන්වහන්සේ, තුන්ලෝකාග්‍ර බුදුපියාණන්වහන්සේ. ඒ ධර්මාලෝකය විහිදවූ බුදුපියාණන්වහන්සේ. ඊට මෙහායින් සිටින්නේ අෂටායී පුද්ගල මහාසංඝරත්නය. එහෙමත් නැත්නම් ගිහි හෝ පැවිදි හෝ ධර්මානුකූල ජීවිතයක් ගෙවන, බණ භාවනා කරන පින්වතුන්. ඒ හැම කෙනෙක්ම ප්‍රදීපසාක්ෂිතයක්, පහත් කණුවක්, සත්පුරුෂයෙක්, කළාණු මිත්‍රයෙක්. එබඳු කළාණුමිත්‍රයින් ආශ්‍රය කිරීමෙන් තමයි කෙනෙකුගේ දියුණුව සැලසෙන්නෙ, සංසාර විමුක්තිය ලබාගන්න පුළුවන් වෙන්නෙ. අතින් පැත්තට කල්පනා කරල බලනකොට පාප මිත්‍රයින් තමයි ලෝකයේ වැඩිපුර සිටින්නෙ, සමාජයේ වැඩිපුර සිටින්නෙ. එබඳු ඇත්තන් හැකිතාක් දුරට ඇතින් තබාගෙන, පුළුවන් නම් ඒ අය දුරින්ම දුරුකරල, ඒ අයගෙන් ප්‍රවේසම්වෙල, ජීවිතය ගෙවිය යුතුයි. මක් නිසාද, පාපමිත්‍ර සේවනය නිසා භයානක විනාශයකට පත්වෙනවා.

එක් අවස්ථාවක ආනන්ද ස්වාමීන්වහන්සේ මේ කළාණුමිත්‍ර ආශ්‍රයේ වටිනාකම ගැන ප්‍රකාශ කරන්න ගිහිල්ල බුදුපියාණන් වහන්සේට කියනවා: 'ස්වාමීන්වහන්ස, මට ජේන හැටියට නම් කළාණුමිත්‍රතාව කියන එක බුද්ධ ශාසනයෙන් බාගයක්ය, මේ බුද්ධ ශාසනයෙන් බාගයක්ම වටිනාවයි කළාණු මිත්‍රතාව. බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. 'ආනන්ද, එහෙම කියන්න එපා. මේ බුද්ධ ශාසනයෙන් බාගයක් නොවෙයි මුළු මහත් බුද්ධශාසනයම කළාණු මිත්‍රත්වයයි කියල. බුද්ධ ශාසනය කියල කියන්නෙ කළාණු මිත්‍රත්වයයි. කළාණුමිත්‍ර සම්පත්තියයි. දැන් මේ පින්වතුන් යම්කිසි කළාණුමිත්‍රත්වයක් නිසයි මෙකනට රැස්වෙලා සිටින්නෙ. එකිනෙකා සමහරවිට අඳුනන්නෙ නැතිව ඇති. වෙන වෙනම පෞද්ගලික වශයෙන් සම්බන්ධකම් ඇති අය නොවෙන්න පුළුවන්. නමුත් ධර්මය අතින් - ධර්මශ්‍රවණයට, ධර්මයට ලැදිවීම අතින් කළාණු මිත්‍ර ගුණය කියෙනවා. අන්න ඒ විදියට තමයි බුද්ධ ශාසනයක් පවතින්නෙ. පාපමිත්‍ර ආශ්‍රයෙන් ශාසනය පරිහානියට පත්වෙනවා. කළාණුමිත්‍රයින් සොයාගෙන ගිහිල්ල, ඒ අය ඇසුරු කරල, ඒ අයගෙන් ගතයුතු දේ ගනිමින් - උපකාර ගනිමින්-තමයි බුද්ධශාසනයක් ආරක්ෂාකරගන්නට වෙන්නෙ. කළාණුමිත්‍ර ආශ්‍රය - 'සපුරිස සංසෙවො' කියනඑක - ඉතාම දුර්ලභ දෙයක්. බුදුපියාණන් වහන්සේ දුර්ලභ කාරණා භයක් දක්වලා කියෙනවා.

1. දුලභො බුද්ධිපපාදො ලොකසම්.
2. දුලභො මනුසසකතපට්ඨාහො
3. දුලභා ඛණසමපතති
4. දුලභා පබ්බජ්ජා
5. දුලභං සද්ධම්මසවනං
6. දුලභො සප්පුර්ස සංසෙවො

බුද්ධෝත්පාදකාලය ඉතාම දුර්ලභයි. මනුෂ්‍යාත්මභාවය ඉතාම දුලීභයි. ඒ වගේම ක්‍ෂණසම්පතතිය දුලීභයි. අපි අර සඳහන් කළ, බුද්ධෝත්පාදකාලයේ ලබන අංග විකල්පයෙන් තොර ඥානවිභව මනුෂ්‍යාත්මභාවය ක්‍ෂණසම්පතතියයි. ඒකක් දුලීභයි. ඊටත් වඩා දුලීභයි පැවිද්ද, ඊළඟට ඊටත් වඩා දුලීභයි ධර්මශ්‍රවණය. ඒ හැම එකකටම වඩා දුලීභව කියන්නේ, අවසාන වශයෙන්, සප්පුරුෂ ආශ්‍රය - 'සප්පුර්ස සංසෙවො'. සප්පුරුෂ ආශ්‍රය හරියට අර ඉලක්ක පුවරුවක මැදින් කියෙන කික වගෙයි. මක්නිසාද, බුද්ධෝත්පාද කාලය දුලීභ උනත් ඒක තුළ තවත් හුඟක් කාරණා එකතු වෙන්න ඕන කෙනෙකුට විමුක්තිය ලබන්න. බුද්ධෝත්පාද කාලය ලැබුවත් මනුෂ්‍යාත්මභාවයත් ලැබෙන්න ඕන. මනුෂ්‍යාත්මභාවයත් එක්කම ක්‍ෂණසමපතතිය, පැවිද්ද, ඊළඟට ධර්මශ්‍රවණය. ඔය විදියට කාරණා එකින් එක එන්න එන්නම ඉතාම දුලීභයි. නියම කළ‍්‍යාණ මිත්‍ර ආශ්‍රය හරියට ලැබුන නම් අන්න එබඳු පුද්ගලයාට නිවන ඉක්මන් වෙනවා. අර බ්‍රාහ්මණයට වාසනාවකට වගේ ලෝකයෙ ඉන්න උතුම්ම කළ‍්‍යාණමිත්‍රයාණන් වහන්සේ හමුවුනා. ඒක නිසා තමයි අර තරම් ඉක්මණින් ඒ තත්වය ලැබුවේ. ඒවගේම තමයි සධර්මශ්‍රවණය. නිවාණගාමී ධර්මය අසන්ට, ඒකට කන් යොමුකරන්නට, හිත යොමුකරන්නට ඕන. ධර්මය අවබෝධ කරගන්නට උත්සාහවත් වෙන්නට ඕන. සාමාන්‍ය වාර්තූයක් හැටියට නොවෙයි ධර්මශ්‍රවණය කරනවා කියල කියන්නේ. තමා තුළ ඇති නිවනට උපකාරීවන ධර්ම සමූහය එක්කුත් කරලා මාගීඵල අවබෝධය ඒ ධර්මශ්‍රවණ අවසාවාවේ පවා ලබාගන්න තරම් හිත යොදල, හිත යොමු කරල, සමාධිමත්ව ඇසිය යුතු දෙයක් තමයි ධර්මය කියන එක. ඊළඟට, ඒ විදියට ධර්මය අසන අවසාවාවේ තමයි යොනිසෝ මනසිකාරය, නුවණින් මෙනෙහි කිරීම. දැන් අර බ්‍රාහ්මණය නුවණින් මෙනෙහි කරලයි කෙත දිහා බලං ඉදල එකපාරටම හිත දිහා බලන්න පටන් ගත්තේ යෝනිසොමනසිකාරය වශයෙන්. ඊළඟට එසේ බැලීම නිසා ඇතිවන විතක විපලවය තමයි ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපතතිය කියන එක. ඇතැම් කෙනෙකුට ඒක මොහොතකදී සම්පූර්ණ වෙනව. නමුත් බොහෝ දෙනාට ඒක පුඵභාග වශයෙන් දීඝිකාලයක් තිස්සේ පුරුදු කරන්නට වෙනවා.

ඒක කමයි කමන්ගේ ජීවිත රටාව හැඩගස්වා ගන්න මින වෙන්නෙ. ඒ ජීවිත රටාව කමයි ආදී අෂටාංගික මාතිය කියල කියන්නෙ. සමොදිධියී, සමමාසංකප්ප, සමමා වාචා, සමමා කමමනක, සමමා ආජීව, සමමා වායාම, සමමා සති, සමමා සමාධි කියන ඒ ආදී අෂටාංගික මාතිය තුළිනුයි කෙනෙකුගෙ මුළුමහත් ජීවිතයම ධර්මානුකූලව හැඩ ගැහෙන්නෙ.

සමමා දිධියී කියන්නෙ හරි දැක්ම-හරි ජීවන දැකීමය. හොඳ තරක, කුසල් අකුසල් වටහාගෙන, දුක, දුකට හේතුව, දුකින් මිදීම කියන නිවන. ඊට මාතිය වන ආදී අෂටාංගික මාතිය කියන ඒ වතුරාඨී සත්‍යය පිළිබඳව යම්කිසි මට්ටමක අවබෝධයක් ලබාගෙන, ඒ දෘෂ්ටිය, ඒ සමායක් දෘෂ්ටිය පෙරටු කරගන්නව. 'සමමාදිධියී පුබ්බධගමා' කියල ප්‍රකාශ කරනව. හැම තැනම දිධියී ප්‍රමුඛ වෙනව. පෙරටු වෙනවා. දැන් මේ පින්වතුන් උනත් පාරේ ගමන් කරන කොට ටිකක් ඇත බලන්නෙ මොකද? ඇත බලල හරියට යන තැන පිළිබඳව යම්කිසි අධීක්ෂානයක්, සනිටුහනයක්, ඇති කර ගන්නවා. ඒවගේ, සමමා දිධියීගේ වතුරාඨී සත්‍යය පිළිබඳ අවබෝධයක් තියෙනවා නම්, 'මගේ ගමන නිවන් ගමනක්, නිවන් කරා යන ගමනක්' කියල නිවන් ඉලක්කය ඇතිකරගන්නව. 'බුද්ධගාමනිය' කියන්නෙ නිවන ඉලක්කය කරගත්තු ජීවන ක්‍රමයක්. ගොඩනැගිලි නොවෙයි. එකකොට. අන්න ඒ විදියට සමමාදිධියීයක් - හරි දැක්මක් - ඇති උනා නම්, ඊළඟට තියෙන්නෙ, හරි දැකුම් අනුව යන හරි සිතූම් පැතුම්. ඒ ජීවනදැකීමය අනුව හොඳ සිතූම් සංකල්පනා - හොඳ සිතිවිලි - ඇතිකරගන්නට මින. ද්වේෂයට ප්‍රතිවිරුද්ධ මෙත්‍රී සිතූම්, හිංසාවට ප්‍රතිවිරුද්ධ අවිහිංසා සිතූම් - ඔය සිතිවිලි නිතර වගාකරගන්නට මින. ඒ විදියට හරි සිතූම් පැතුම් ඇති උනා නම් ඒ තැනැත්තාගෙන් පිටවන වචනක් නිවැරදි වචන, සත්‍ය වචන, අනුන් හේද නොකරවන වචන, පරුෂ වචන නොවන මුදු මොළොක් වචන, ධර්මානුකූල වචන. ඒ විදියට හොඳ වචන පාවිච්චි කරනවා. ඊළඟට ක්‍රියාමාතී කමයි සතුන් මැරීම, සොරකම් කිරීම, කාම මිථ්‍යාවාරය කියන කයින් කෙරෙන වැරදිවලින් වෙන්වීම. ඊළඟට හොඳ දිවි පැවතුම් කමයි අපි අර මේ අවස්ථාවේ සමාදන්වූන ආජීවඅධ්මක ශීලයේ සඳහන්වන කාරණා. මිඞ්ඟ ආජීවය කියන දෙයින් වෙන්වීමක් ගැන ප්‍රකාශ කළා. මේ කාලෙ බොහෝවිට ආර්ථිකය තහාසිටුවීම සඳහා දරණ ප්‍රයතනයට වහල්වෙලා වැරදි ජීවිකාවලට බොහෝදෙනා යොමුවෙනව. දුගී බව නිසා හෝ වෙන හේතු නිසා හෝ ඒවා කළා වේවා, මේ සංසාරයේ කියන තිරයාදී භයානක තැන්වලට යාමට ඒවා උපකාර වෙන නිසයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒවා තහනම් කොට වදාළේ. මොනවාද ඒවා? අවි ආයුධ වෙළඳාම, සතුන් මසට ඇතිකිරීම, විෂද්‍රව්‍ය වෙළඳාම, මාංශ වෙළඳාම. මත්පැන් වෙළඳාම. මෙන්න මේවායින් ජීවිකාව

ගෙනයාම කමන්ගේ පරිහානියට හේතුවන බව බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාළා. සමහරවිට ඒවායින් ඉක්මණින් පොහොසත් වෙන්න පුළුවන්. නමුත් එහෙම පොහොසත් උනාට මොකද, ඒවායේ හයානක විපාක විදින්නට සිදුවෙන නිසයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒවා තහනම්කොට වදාළේ. අන්න ඒක නිසා මිථ්‍යා ආර්ථයෙන් වෙන්වෙලා හොඳ දිවිපැවතුම් ඇති කර ගැනීම කෙනෙකුට ලොකු සහනදායී දෙයක්. පසුතැවිල්ලක් නෑ එබඳු පුභලයෙකුට. ඒ හිත නිතරම පිරිසිදුයි. අන්න ඒ පිරිසිදු බව මහා ධනස්කන්ධයක් ඇති තැනැත්තෙකුටවත් නෑ. එහෙම නැත්නම් ලොකු වැටුප් ඇති කෙනෙකුටවත් ඒ සතුට නෑ. තමන්ගේ නිදොස්බව. ඒකට කියනවා අනවස්ථුබ්‍ය කියල. නිවැරදි බව පිළිබඳ සැපය. පසුතැවිල්ලක් නැති බව ලොකු සැනසිල්ලක්. මහා ධනස්කන්ධයක් ලබාගන්න කෙනෙකුට සමහරවිට නින්ද යන්නෙ නෑ. තමන්ට මතක් වෙනවා තමන් ඒ ධනස්කන්ධය ලබාගත්තේ අයථා මාභීවලින් බව. ඒ නිසා අවසාන සැනසිල්ල බලාපොරොත්තුවන කෙනෙකු විසින් අවශ්‍යයෙන්ම තමන්ගේ දිවිපැවැත්ම ගැන සලකල බලන්ට මින. සමහරවිට පරම්පරාගත වැරදි ජීවිකාවලට සමහර අය ඇබ්බැහිවෙල සිටිනවා. 'මව්පියන්ගෙන් පැමිණි ඒ රැකීරක්‍ෂාවල් අතහරින්න බෑ. ඒවා තමයි අපට ප්‍රවේණි හැටියට උරුමවෙලා තියෙන්නෙ. ඒවා අපට පුරුදු දේවල්' කියල. නමුත් බුද්ධචරිතය යම් කෙනෙක් හරියට කේරුම්ගත්ත නම් ඒවායින් තමන්ට වන ලාභය ගැන නොතකා ධර්මානුකූලව තමන්ගේ ජීවිකාව සකස් කරගන්නව. සමහරවිට සුළු වැටුපක් ලබන, අඩු ආදායමක් ලැබෙන ධාර්මික රැකියාවකට යොමුවෙනව. ඒකයි හරි දිවි පැවතුම් කියන්නෙ.

'සමමා ආර්ථය' සකස්කරගැනීම සඳහා යොදන උත්සාහය තුළින් ඒ තැනැත්තාට 'සමමා වායාම' කියන 'හරි වෙරදැරුම්' ඇතිවෙනව, නියම වීථිය තමයි තමාගේ සිත තුළට ගලාගෙන එන අකුසල් සිතිවිලි වැළැක්වීමටත්, සිත තුළ තිබෙන අකුසල් සිතිවිලි ඉවත් කර ගැනීමටත්, තමා තුළ නැති කුසල් සිතිවිලි ඇතිකර ගැනීමටත්, තමා තුළ තිබෙන කුසල් සිතිවිලි තහවුරු කරගැනීමටත් දරණ වීථිය. ඒ සතරාකාර වීථියටයි 'සමමා වායාම' කියල කියන්නෙ. ඒ විදියට වීථිය යොදන තැනැත්තා ඒ වෙනුවෙන් යොදන සතිය - සිතිය - නිසා 'සමමා සති' කියන හොඳ සිතිය ඇතිව ජීවත් වෙනව. හොඳ මුරකරුවෙක් වගේ. සිතිය හොඳට පාවිච්චි කරනව නම් හොඳට වැටහෙනව අර සතර සතිපට්ඨානය. තමන්ගේ කය පිළිබඳවත්, වේදනා පිළිබඳවත්, හිත පිළිබඳවත්, හිතට එන හිතිවිලි පිළිබඳවත් හොඳට වැටහෙනව. ඒ සතර සතිපට්ඨානය ක්‍රමානුකූලව වැඩීමෙන් තමයි සමමා සමාධි කියන උතුම් ධ්‍යාන තත්ත්ව පවා කෙනෙකුට ලබාගන්න පුළුවන් වෙන්නෙ. ඒ විදියට ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය යම් කෙනෙකු තුළ සම්පූර්ණ උනා නම් අන්න එකනමයි

නිවන. ලෝකෝත්තර වශයෙන් ආදී අභ්‍යාංගික මාභීය සම්පූර්ණ වීම හා සමගම සෝවාන්, සකදාගාමී, අනාගාමී, අර්හත් කියන මාභීඵල අවබෝධය කෙනෙකුට ලබාගන්න පුළුවන්.

අන්ත එකකොට මේ පින්වතුන් කල්පනා කරන්න මින අද වැනි දවසක අපි බුද්ධ ශාසනයක් ගැන කථාකරනවා නම්, බුද්ධ ශාසනය කියල කියන්නේ ඔන්න මිකයි - ආදී අභ්‍යාංගික මාභීයයි, වතුරාභී සත්‍යයයි, එහෙම නැත්නම් ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා වැඩීමයි. ඔය විදියේ වචනවලින් හඳුන්වනවා මිසක් බුද්ධ ශාසනය වෙන ගොඩනැගිලි ආශ්‍රයෙන්, සංකේත ආශ්‍රයෙන් හඳුන්වන්න බෑ. ඒක නිසා ඒ බුද්ධ ශාසනය ආරක්ෂා කරගැනීම බෞද්ධ වූ අපේ යුතුකමක් නම් ඒ අනුව ජීවිත රටාව, ජීවන දැක්ම, සකස් කර ගැනීමටත් උනන්දු වියයුතුව තිබෙනවා. මේ ධම් දේශනාවේදී ඉදිරිත් කළ කථාව සාමාන්‍ය සරල කථානිකරයක්. මේවා පැරණි පොත්වල තියෙන දේවල් කියල අහක දාන්න නරකයි. මේ කාලේ තිබෙන ඔය නවකථා, කෙටි කථා වගේ නොවෙයි, මේවා කෙලින්ම අපේ මේ ජීවිත සරසවියේ අත්දැකීම්වලට අදාල දේවල්. අන්ත ඒක නිසා ඒ අත්දැකීම් තුළින්ම නිවන ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්න මේ පින්වතුන් උත්සාහ වෙන්න මින. විශේෂයෙන්ම, ධම්මුච්ඡාය කරන අවස්ථාව - බුද්ධපියාණන්වහන්සේ වදාළ - විමුක්ති ආයතනයක් හැටියට විමුක්තිය ලබාගන්න තැනක්. නොයෙකුත් විදියේ විමුක්ති තියෙනවා. නමුත් සංසාර විමුක්තිය ලබාගන්න තැන් බුද්ධපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙනවා. ධම් මුච්ඡාය කරන අවස්ථාව එබඳු අවස්ථාවක්. ධම් දේශනා අවස්ථාවක් එබඳු අවස්ථාවක්. එකකොට මේ පින්වතුන් හොඳට ධම්මුච්ඡාය කළා නම්. ඒ විමුක්තියට උපකාරවන - නිවනට උපකාරවන - කුසල් සිතිවිලි රාශියක් මේ අවස්ථාවේ විතර සන්තානයේ ඇතිවෙන්න ඇති. ඒ කුසල වේතනා රාශිය උපනිශ්‍රය කරගෙන මේ පින්වතුන්ට මේ අතිහයානක ගොරතර සංසාරයෙන් අත්මිදිල ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණාදී සියළු සංසාර දුකින් නිදහස්වූ අපරාමර සංඛ්‍යාත උතුම් අමාමහ නිවන් සුව ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගැනීමට හැකිවේවායි ප්‍රාර්ථනා කරගන්න මින. ඒ වගේම ශාසනාරක්ෂක දිව්‍යබ්‍රහ්ම මණ්ඩලයත්, මේ ස්ථානයට අධිගෘහිත දෙව්දේවතාදී යම් පිරිසක් ඇතොත් ඒ හැමදෙනාත්, නිවන් කැමති, පින් කැමති සියලු දෙනාත් මේ ධම් දේශනාමය, ධම්මුච්ඡායමය කුසලය අනුමෝදන් වෙන්නවා! කියා ප්‍රාර්ථනා කරන්න මින. ඒ වගේම තම තමන්ගේ ඥාතිමිත්‍රාදීන් ඇතුළු, අවිච්ඡේ පටන් අකනිටා බඹලොව දක්වා යම්තාක් පින් කැමති, නිවන් කැමති සත්ත්වයෝ වෙත් නම්, ඒ හැම දෙනෙක්මත් මේ ධම්දේශනාමය, ධම්මුච්ඡායමය කුසලය අනුමෝදන් වී සියලු සංසාර දුකින් අත්මිදී අමාමහ නිවන් සුවයෙන් සැනසෙන්නවා! කියන ප්‍රාර්ථනාව ඇතිකරගෙන දැන් මේ විදියට ගාථා කියල පින් පමුණුවන්න.

'එතනාටනා ට අමෙහගි.....'

2 වන ඡේදනය

2 වන දේශනය

කුමභූපමං කායමීමං විදිතවා
නගරූපමං චිත්තමීදං යපෙනවා
යොධෙඨ මාරං පක්කදායුධෙන
ජිනංච රතෙඛ අනිච්චෙසනො සියා හි

-චිත්ත වග්ග, ධ.ප.

ශ්‍රද්ධාවන්ත පින්වතුනි!

මේ අතිහයානක සංසාර දුක්ඛයෙන් මිදීමේ යෝධ ප්‍රයත්නය මාර සංග්‍රාමයක්, මාර සටනක් හැටියට බුදුපියාණන් වහන්සේ බොහොම අවසථාවල දැක්වල තිබෙනවා. එහෙම ඒ මාර සංකල්පය ඉදිරිපත් කරල තිබෙන්නෙ, සටන් සංකල්පයක් බුදුපියාණන්වහන්සේ අපේ සිත් තුළට දාන්නෙ, මොකද කියල අපි ටිකක් හිතල බලන්ට ඕන. සාමාන්‍යයෙන් මේ සංසාර දුක්ඛයෙන් මිදීම සඳහා භාවනාව ආරම්භකරන යෝගාවචර පින්වතුන්ට පිටතින්ගේ ඇතුළතින්ගේ බාධක රාශියක් ඉදිරිපත් වෙනවා. ඒ බාධක හමුවේ බොහෝවිට භාවනා යෝගියා හිත දුච්ච කරගන්නවා, අධ්‍යේ වෙනවා, පසුබට වෙනවා. අන්න ඒ පසුබට වෙන ගතිය ඉවත් කරල දෙයනී සම්පන්න කිරීමටයි බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ කෙලෙස් සටන මාර සංග්‍රාමයක් හැටියට දැක්වුවේ. මොකද ඒකට හේතුව, මිනිස් හිත තුළ ගැබ්වෙලා තිබෙන මේ සටන්කාමී බව මතුකර දීම එබඳු ඒ හිත අධ්‍යේවෙන-පසුබට වෙන අවසථාවල්වල හිත ශක්තිමත් කරගැනීමට උපකාර වෙනවා. අන්න ඒක නිසා බුද්ධ දේශනාවේ ඒ ඒ තැන්වල මහ පුදුම විදියේ සටන් පාඨ, මාර සංග්‍රාමය පිළිබඳ සටන්පාඨ, සඳහන් වෙනවා. ඒ වගේ, ඒ සටන් පාඨයක් වගේ, ගාථා ධර්මයක් තමයි අපි මේ මාතෘකා වශයෙන් තබාගත්තෙත් මේ අවසථාවේ.

මේ ගාථාව බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනාකොට වදාරන්න හේතු වූන අවසථාව පොත-පතේ සඳහන්වන්නෙ මෙහෙමයි. බුදුපියාණන් වහන්සේ සැවැත් නුවර ජේතවනාරාමේ වැඩවාසය කරන කාලයේ විදැරිතා භාවනා වචන පන්සියයක් හිඤ්ඤන්වහන්සේලා බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන් භාවනා කම්පාන ලබාගෙන ඈත ගම්කට, හොඳ පහසු ස්ථානයක විදැරිතා වැඩීමේ අදහසින් පිටත්ව වැඩම කළා. ඒ විදියට ඒ යොදුන්ගණන් ගිහිල්ල එක්කරා ස්ථානයකට

වැඩිම කරල - ඒක්තරා ගමකට - ඒ ගමේ පිණිසාපානෙ එහෙම වඩින අතරේ ඒ ශ්‍රද්ධාවන්ත මනුෂ්‍යයින් සංඝයාවහන්සේලාගේ අදහස් විමසල, මෙහෙම භාවනාවට සුදුසු තැනක් සොයන බව තේරුම්ගත්තට පස්සෙ, ආරාධනාකරල 'මේ කිට්ටුව හොඳ විවේක වන ලැහැබක් එහෙම තිබෙනවා. මේක ආශ්‍රිතව ස්වාමීන්වහන්සේලා මේ තුන් මාසය වැඩ වාසය කරන්න. අපටත් සිල් රකින්න, තුණුරුවත් පිළිබඳ ශ්‍රද්ධාව ඇතිකර ගන්න, හොඳ අවස්ථාවක් වෙනවා' කියල එහෙම ආරාධනා කලා. මේ සංඝයාවහන්සේලාත් ඒ ආරාධනාව අනුව අර කියාපු අර විවේක වන ලැහැබට ඇතුල් උනා. ඒ වන ලැහැබෙ ගස්වලට අධිගෘහිත, අරක්ගත්තු, වෘක්ෂදේවතා පිරිස මේ ස්වාමීන්වහන්සේලා ශීලවන්ත නිසා ඒ ශීල කේපස ගැන කල්පනාකරල හිතුවා මේ ස්වාමීන් වහන්සේලා බිම ඉදිද්දී අපි ඉහළ ඉන්න එක සුදුසු නෑ කියල, ගස්වලින් බැස්සා. කල්පනාකරල මේ ස්වාමීන්වහන්සේලා අද රෑ විතරයි මෙතන වාසය කරන්නෙ කියල. නමුත් මේ ස්වාමීන්වහන්සේලා ගමට පිණිසාපානෙ වැඩලා නැවත ඊළඟ දවසෙත් ඒ ස්ථානයට පැමිණිය. ඔන්න ඊළඟට මේ දේවතාවුන්ට දිගටම ඒ විදියට බිම ඉන්න සිඳි වෙනවා කියන හැඟීම ඇතිවුනා. දවස් ගණනක්ම ඒ විදියට සංඝයාවහන්සේලා නැවතෙනකොට ඊළඟට මේ දේවතාවුන් තේරුම්ගත්තා මේ ස්වාමීන් වහන්සේලා මාස ගණනක් මෙතන ඉන්නවා වෙන්න ඇතෙයි කියල. ඊළඟට කල්පනා කලා 'අපි කොයි ආකාරයකින් නමුත් මේ ස්වාමීන් වහන්සේලා පන්න ගන්න ඕන. එහෙම තැත්නම් අපිට මේ ගස්වලට ආයින් නඟින්න බැරිවෙනවා. ගස්වල වාසය කරන්න බැරි වෙනවා' කියල හිතාගෙන මොකද කළේ මේ ස්වාමීන්වහන්සේලා භාවනාකරන ස්ථානවල නොයෙකුත් විදියේ රූප දක්වන්න පටන් ගත්ත. හිස්සුන් මළකඳන් ආදී බියජනක රූප ඒ වගේම අමනුෂ්‍ය ශබ්ද, සක්මන් කරන තැන්වල එහෙම - ඒ විදියට මේ ස්වාමීන්වහන්සේලා බය කරන විදියෙ දේවල් පෙන්නුම් කලා. මේ ස්වාමීන්වහන්සේලාත් හිතේ ඇතිවුන බය නිසා හරියට නිදි එහෙම ලබන්නෙ නැතිව රෝගී උනා. එක එක ස්වාමීන්වහන්සේලාට එක එක රෝග. ඉතින් උන්වහන්සේලා ඔවුනොවුන් අතරේ සාකච්ඡා කරන අතරේ මෙන්න මේ විදියෙ දඬිනයක් දැක්කා කියල ප්‍රකාශ උනාට පස්සෙ ඊළඟට කල්පනා කලා අපිට මේක සජ්ජාය තැනක් නොවෙයි. මේ විදියෙ අමනුෂ්‍ය උපද්‍රව තියෙන තැනක්. අපි යන්න ඕන වෙන තැනක් හොයා ගන්න. පළමුවෙන්ම බුදුපියාණන් වහන්සේට මේ කාරණය දන්වන්න ඕන කියල නැවතත් බුදුපියාණන් වහන්සේ සොයා ගෙන වැඩිම කලා.

බුදු පියාණන් වහන්සේ ඇසුවා "මොකද මහණෙනි, මේ නැවත ආවේ" කියලා. එතකොට "මෙන්න මේ විදියෙ උපද්‍රව කරදර අපට තිබෙනවා" කියල ප්‍රකාශ කලා. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාලා "මහණෙනි ඒ උනාට

එකතටම යන්ට මීන. එකත තමයි මය නළුට හොඳ වැනි කියල මනොම ප්‍රකාශ කළා. මේ ස්වාමීන්වහන්සේලා නැවතත් බැහැපත්ව කියා හිටියා "අනේ අපට නම් එතෙන්නට තවත් යන්න බෑ" කියල. එතකොට බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාළා "මහණෙනි, තුඹලා ඒ ගියෙ ආයුධයක් නැතිවයි. හරියට ආයුධයක් අරගෙනම මේ සැරේ පිටත්වෙන්න" කියලා.

එතකොට ඒ සංඝයා වහන්සේලා ඇහුවා "මොකක්ද භාග්‍යවතුන් වහන්ස! ඒ ආයුධය" කියල. ඒ ආයුධය තමයි ඊළඟට බුදුපියාණන් වහන්සේ මෙත්ත සුත්‍රය හැටියට ඉදිරිපත් කළේ. පළමුවෙනි වරට ඒ සංඝයාවහන්සේලා වෙනුවෙන් බුදු පියාණන් වහන්සේ ලෝකයට උපකාර වන මේ මෙත්ත සුත්‍රය වදාළා. "මේ මෙත්ත සුත්‍රය පාඩම් කරගෙන ඒ වන ලැහැබට ඇතුල්වන අවස්ථාවේ ඇත ඉඳලම සජ්ඣායනා කරමින් ඇතුල් වෙන්න. ඒක නිකර පරිහරණය කරන්න" කියල බුදු පියාණන් වහන්සේ අර සංඝයාවහන්සේලාට අවවාද දුන්න. ඒ සංඝයාවහන්සේලාත් ඒ ආකාරයෙන්ම ඒ වන ලැහැබට පිවිසෙන අවස්ථාවේ ඉඳලම සජ්ඣායනා කරමින්. ඒ කරණීය සුත්‍රය ආශ්‍රය කරගෙන මෙත්ත සිත ඇතිකර ගත්තා. ඒ මෙත්ත බලය නිසාම අර කලින් කරදර කළ දෙව් දේවතාවුන්ගේ සිත මෘදු මොළොක් වෙලා - එකත සඳහන් වෙනවා - වෙන එකක් තබා පෙර ගමන් කරලා නොයෙකුත් ආකාරයෙන් ඒ සංඝයාවහන්සේලාට වත් පිළිවෙත් කිරීමට පවා ඉදිරිපත් වුනයි, ඒ වගේම ආරක්ෂා සංවිධාන පවා යෙදුවයි කියල. අර අමනුෂ්‍ය ශබ්ද, නොයෙකුත් රූප පෙනීම් ආදිය එහෙම පිටින්න නැති වුනා. සංඝයාවහන්සේලාට හොඳට භාවනා කරගන්න, සිත සැනසුම් කරගන්න පුළුවන් විදියෙ පරිසරයක් ඇතිවුනා. ස්වාමීන් වහන්සේලාගේ සිත එකඟවුනා, මෙත්ත සමාධිය එහෙම උපකාරී කරගෙන. එහෙම එකඟවුනාට පස්සේ මන්න අර ස්වාමීන්වහන්සේලා සිත ඊළඟට විදහිනාවට නැඹුරු කර ගත්ත. තමන්ගේ මේ ශරීර කුඩුව ගැන හිතලා මේ ශරීර කුඩුව හරියට බිඳෙන සුළු කළයක් වගෙයි කියල මේකෙ අස්ථි ස්වභාවය, අනිත්‍ය දුඃඛ අනාත්ම ස්වභාවය ගැන හිතමින් මේ පන්සිය නමම විදර්ශනාව වඩන්න පටන් ගත්තා. මේ අවස්ථාවේදී බුදුපියාණන් වහන්සේ අර යොදුන් ගණන් ඇත ජේතවනාරාමයෙහි වැඩ වාසය කරමින් ඉන්න අවස්ථාවේ මේ සංඝයාවහන්සේලා පිළිබඳව නිරික්ෂණය කළා- බුදුපියාණන් වහන්සේගේ විශේෂ දෙයක් තමයි ඒ තමන් කමටහන් දීල පිටත්කළ සංඝයාවහන්සේලා කොයි තැනක, කොයි තරම් දුරක හිටියත්, ඒ බුද්ධඥානයට - ඒ බුද්ධඥානදැලට - ඇතුළත් කරගෙන - දැන් මේ කාලෙ තියෙන කිසිම යන්ත්‍රයකින් පෙන්වුම්කරන්නට බැරි තරම් මහා පුදුම විදියේ බුද්ධ ඥානයක් තිබෙන නිසා බුදුපියාණන්වහන්සේ ඒ තමන් කමටහන් දුන්නු ශිෂ්‍යයින්ගේ සිත ක්‍රියාකරන ආකාරය ගැන නිකර සෙවිල්ලෙන් සිටිනවා.

ඒක නිසා දුටුවා මේ පත්සිය නමම දැන් විදහිනා මාගීයට බැහැලයි සිටින්නේ, ඒ පැත්තෙයි සිහිවිලි යන්නෙ කියල උන්වහන්සේල ආරම්භ කළ, ඒ කළය පිළිබඳ කම්පථානය හැටියට හිතට ගත්තු අදහස මුල් කරගෙනම බුදු පියාණන් වහන්සේ ඊළඟට අපි අර මුලින් සඳහන් කළ ගාථා ධර්මය ප්‍රකාශ කොට වදාළා. ඒ ගාථා ධර්මය කොයිතරම් අර්ථවත්ද කියතොත්, කොයි තරම් භාවනාවෙහි ගැඹුරු අංශ ඒක තුළ ගැඹිවෙනවද කියතොත්, ඒ ගාථා ධර්මය අහල අර සංසයාවහන්සේලා සිවිසිලිසිඹියාපත් මහ රහතන්වහන්සේලා බවට පත්වුනා කියලා සඳහන් වෙනවා. එකකොට ඒ ගාථා ධර්මය අපි නැවතත් මතක් කර ගනිමු.

'කුමඟුපමං කායමීමං විදිතවා
නගරුපමං විතතමීදං ධපෙතවා
යොධෙථ මාරං පක්ඛදායුධෙන
ඒතංච රක්ඛ අනිවෙසනො සියා.'

"කුමඟුපමං කායමීමං විදිතවා" - මේ කය, මේ ශරීරය, කළයකට උපමාකළ හැකි බව දැනගෙන, තේරුම් අරගෙන,

"නගරුපමං විතතමීදං ධපෙතවා" - මේ අපේ සිත නගරයකට උපමා කළ හැකි තරම් ඒ තත්ත්වයේ තබාගෙන, ආරක්ෂා කළ යුතු නගරයක් හැටියට හිතාගෙන,

"යොධෙථ මාරං පක්ඛදායුධෙන" - ප්‍රඥාව නමැති ආයුධයෙන් මාරයා සමඟ යුද්ධකරන්න, යුද්ධ කරව.

"ඒතංච රක්ඛ අනිවෙසනො සියා" - එහෙම යුද්ධ කරල යමක් දිනා ගන්නා නම් ඒක ආරක්ෂා කරගන්න. හැබැයි "අනිවෙසනො සියා" "ඒ දිනාගත්තු දෙයෙහි ඇලී ගැලී පැලපදියම් වී සිටින්නට එපා. එතනම නැවතිල ඉන්න එපා" කියන ඒ විශේෂ අවවාදයකුත් ඒ ගාථාවේ සඳහන් වෙනවා.

එකකොට මේක ඉතාමත්ම ගැඹුරු ගාථාවක්. විශේෂයෙන්ම භාවනාවට යොමුවන අයට මේ ගාථාවෙන්, අර ධර්ම කථාවෙන් - අර නිදාන කථාවෙන් - ගත යුතු විශාල උපදේශ රාශියක්, ඉතාමත්ම වැදගත් උපදේශ රාශියක් අපට ගෙනහැර දක්වන්න පුළුවනි.

දැන් ඒ නිදාන කථාව ගැන අපි මොහොතකට හිතල බැලුවොත් එකතින් පෙන්නුම් කරන්නෙ දැන් අර ස්වාමීන් වහන්සේලා විදැසීනාව වඩල නිවන් දකින්න හිතා ගෙනයි වැඩිම කළේ. ඒ නමුත් ස්වාමීන්වහන්සේලා ශීලයෙන් සම්පූර්ණ නමුත් සමාධිය පැත්තෙන් යම්කිසි අඩුපාඩුවක් තිබුනා - සමථය කියල කියන සමථ පැත්තෙන්. ඒ කියන්නෙ මෙහි භාවනාව හරියට පුරුදු කරල නෑ. මෙහි පැත්තෙන් අඩු නිසා වෙන්ට ඕන අර කරම් උපද්‍රව වලට මුහුණපාන්න සිද්ධ උනේ. ඊළඟට බුදුපියාණන් වහන්සේ අර කරණිය සුත්‍රයෙන් දක්වා වදාළ උපදෙස්වල ආනිසංස වශයෙන් තමයි උන්වහන්සේලාට හිත සමාධිමත් කරගන්න පුළුවන් වුනේ. එතෙක්දී අපි කල්පනා කළයුතුව තිබෙනවා බුදු පියාණන් වහන්සේ මේ මෙහි භාවනාවේ ආනිසංස වශයෙන් ආනිසංස එකොළහක් දක්වල තිබෙනවා. ඒ ආනිසංස එකොළහෙන්, රාහියක්ම මේ ස්වාමීන්වහන්සේලා අත්දකින්නට ඇති. ඒ කියන්නෙ.

- සුඛං සුපතී - හොඳට නින්ද යනවා මෙහි වඩන පුද්ගලයාට
- සුඛං පටිබුජ්ඣධිති - ඒ වගේම ප්‍රබෝධවත්ව අවදිවෙනවා.
- න පාපකං සුපිනං පසාති - නරක සිහින, නපුරු සිහින. බයවෙන සිහින පෙනෙන්නේ නෑ.
- මනුස්සානං පියො හොති - මනුෂ්‍යයින්ට ප්‍රිය වෙනවා.
- අමනුස්සානං පියො හොති - අමනුෂ්‍යයන්ට ප්‍රිය වෙනවා.
- දෙවතා රක්ඛනිති - දෙවියන්ගේ ආරක්ෂාව ලැබෙනවා.
- නාසස අඟ්ඛි වා, විසං වා සඤ්චං වා කමති - එබඳු ඒ මෙහි භාවනාව කරන කැනැත්තාගේ ශරීරයට ගින්නෙන්, වස විස වලින් ආයුධ වලින් වන ඒ විදියේ අනතුරු වැළකී යනවා.
- තුවටං විතතං සමාධියති - බොහොම ඉක්මණින් සිත සමාධිමත් වෙනවා.
- මුඛවණ්ණො විපාසිදති - මුහුණේ වණ්ණය, ශෝභාව, දියුණු වෙනවා.
- අසම්මුලෙහා කාලං කරොති - නුමුලාව කාලක්‍රියා කරනවා. ඒ කියන්නෙ හොඳ සිහියෙන් මැරෙනවා.
- උකතරං අපාටිවිජ්ඣනෙකා බ්‍රහ්මලෝකපභො හොති - විදැසීනාව වඩලා රහත්වුනේ නැත්නම්, ඒ වගේ උසස් තත්ත්වලට ගියෙ නැත්නම්, යටත් පිරිසෙයින් අර මෙහි ධ්‍යානයේ බලයෙන් බ්‍රහ්මලෝකයේ හෝ උපදිනවා, කියල ඒ විදියට එකොළොස් ආනිසංසයක් බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වල

තිබෙනවා. අන්න ඒ ආනිසංස අනුව තමයි අර සංඝයා වහන්සේලාට කලින් දැක්ක බියකරු දඬුන ආදිය නිසා යම් යම් පීඩාවලේ ඇති වුනා නම් ඒවා සංසිදිලා හිත තැන්පත් කරගන්නට පුළුවන් වුනේ. එතකොට එයින් අපට සමථයේ අගය මේ කථාන්තරයේ මුල් කොටසින් පෙනෙනවා. ඊළඟට එහෙම තැන්පත් වුන සිතට මේ විදඬුනාවෙහි අගය වැටහුනා. තවත් පැත්තකින් කියනවා නම් දැන් ඒ සමථයෙන් විතරක් සැකීමකට පත්විය යුතු නෑ. ඒක නිසා සමථය වඩපු කෙනා ඊළඟට විදඬුනාව වඩනව. මොකද, බුද්ධෝත්පාද කාලයකින් ගතහැකි උපරිම ප්‍රතිඵලය තමයි මාගීඵල අවබෝධය. නිවන් දැකීම. ඒක නිසා ඒ විදියට සමථයෙන් විදඬුනාවට නැඹුරු උනා. එබඳු අවස්ථාවෙදී තමන්ගේ ශරීරය ගැන කල්පනා කරල ඒක කළේකට උපමා කළා. ඇත්ත වශයෙන්ම මේ සංස්කාර කියන්නේ, මේ අපේ සිත්වලින් කෙරෙන සකස් කිරීම්, කම් ආදිය රැස්කිරීම්. මහා ගැඹුරු අර්ථයක් කියෙනවා සංස්කාර කියන වචනය තුළ. එබඳු ඒ සිතේම ක්‍රියාත්මක වන ශක්තීන් තුළින් තමයි මේ අපේ ශරීර කුඩු පවා මැවෙන්නේ. ඊළඟට විශේෂයෙන්ම මෙතන මේ ප්‍රකාශ කරන්නේ සංස්කාරවල බිදීයන ස්වභාවය. මොහොතක් මොහොතක් පාසා බිදීයනවා. මේ අපි ඝන දෙයක්, ඇත්ත දෙයක් හැටියට සලකන. ලොකු දෙයක් හැටියට සලකන, ශරීර කුඩුවක්, ඉතාමත්ම ඉක්මණින් අපට නොපෙනෙන තරම් වේගයකින් ඇතුළතින් දිරාපත් වෙනවා. මොහොතක් මොහොතක් පාසා. ඒක සාමාන්‍ය ලෝකයාට රූපයට කියෙන ඇල්ම නිසා වැටහෙන්නේ නෑ. එතකොට යෝගියාට සියුම්ව හිත තැන්පත් වෙන්න තැන්පත් වෙන්න ශරීරයේ ඒ මොහොතක් මොහොතක් පාසා වන වෙනස්කම් අනුව මේක බිදීයන ආකාරය වැටහෙනවා. ඇතිවීම් නැතිවීම් රාශියක් මේ ශරීර යන්ත්‍රය තුළ ක්‍රියාත්මක වන බව, ඒ වගේම, ඒක නිසාම, මේක හරියට අර කුඹලා මැටි භාජනයක් හදන්නා වගේ සංස්කාරවලින් මේ ශරීර කුඩුවක් මේ අතිකුත් දේවලුත් හැදෙනවා කියන හැඟීම, අවබෝධය, එනවා. ඉතින් මෙතන විශේෂයෙන්ම මේ කායගතාසකියට අනුව කයේ බිදී යන ස්වභාවය වැටහෙනව. සාමාන්‍යයෙන් නිත්‍ය සංඥාවයි ලෝකයා තුළ තිබෙන්නේ මේ ශරීර කුඩුව පිළිබඳව. ඇලුම් බැලුම් හැම එකටම මුල වෙන්නේ මේ ශරීර කුඩුවයි. අන්න එබඳු ඒ ශරීරය බිඳෙන මැටි වලදකට එහෙම නැත්නම් කළයකට උපමා කළහැකි බව සංඝයාවහන්සේලාට තේරුන අවස්ථාවයි. ඒ අවස්ථාවෙම තමයි බුදු පියාණන් වහන්සේ අර විදියට අර ගාථා ධර්මය දේශනා කළේ. දැන් අපි බලමු මේ ගාථාවේ අඩංගුවෙන ගැඹුරු අදහස් එකින් එක.

"කුමභූපමං කායමීමං විදිතවා"

මේ කය අර විදියේ කළයක් බව තේරුම් අරගෙන - දැන් බොහෝ විට ලෝකයා, සාමාන්‍ය ලෝකයා, මේ කය වෙනුවෙනුයි නොයෙකුත් පවිකම් කරන්නේ. මේ කය බිඳීයන එකක් බව, මොහොතක් පාසා දිරායන එකක් බව, කොයිතරම් උත්සාහ කළත්, කොයිතරම් සැපසාත්තු කළත් අවුරුදු සියයකට මැතින් එහෙම නැත්නම් ටිකක් ඊට එහායින් මේ ශරීරය අතහැරල යන බව, ඒ සියල්ල අමතක කරගෙන මේ කය වෙනුවෙනුයි බොහෝ දෙනා පවිකම් කරන්නේ. ඇත්ත වශයෙන් කියනවා නම් දැන් අර සංඝයාවහන්සේලා පවා කයට පමණට වැඩිය තැන උන්නු නිසා වෙන්ත ඇති බයවෙලා වගේ අපට නම් තවත් එතෙත්ට යන්න බෑ කියල ප්‍රකාශ කළේ. දැන් මේ පින්වතුන් හොඳට දන්නවා යුද්දෙට යන කෙනෙක් ඒ තමන්ගේ ශරීරයට කියෙන ඇල්ම එහෙම කියාගෙන ගියොත් යුද්දෙට කරන්න බෑ. ඒ වගේ තමයි මේ මාරසංග්‍රාම සංකල්පය බුදුපියාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කරන්නේ යෝගාවචරයට. මේ කයට සාත්තු කර කර මේක රැක ගන්න මින කියන ඒ අදහස මුල්කර ගත්තොත් කවදාවත් ඒ යෝගාවචරයට ජීවිතය සාර්ථක කරගන්නට බෑ.

අර යුද්ධයට යන කෙනා ඒ වෙනුවෙන් ආත්ම පරිත්‍යාගයක් කරනවා. මරණය හෝ තරණය කියන අධිඤානයෙන් ගහකට බැස්ස කෙනෙක් පිහිනන්නේ, මරණය හෝ තරණය කියල. අන්න ඒ වගේ ජයග්‍රහණය දක්වා ජීවිත පුජාවෙන් ඒ කටයුත්තෙහි යෙදෙන්නේ. යෝගාවචරයාගේ ආකල්පය විය යුත්තේ ඒකයි. ඒක නිසා තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ වෙත තැනකට යවන්නේ නැතිව, - 'එහෙනම් මහණෙනි මම හොඳ තැනක් සොයා දෙන්නම් මය විදියේ කරදර නැති' කියල, එහෙම කියන්නේ නැතුව, එතෙත්ටම යන්න කියල ප්‍රකාශ කළේ. ඒ වගේ හැබැයි, මෙතන වෙනසකට කියෙන්නේ ඒ මාරයුද්ධය සඳහා ආයුධය හැටියට බුදු පියාණන්වහන්සේ උන්නේ මොකක්ද. අන්න ඒක ගැන තමයි අපි ඇත්ත වශයෙන්ම මේ කාලේ කල්පනා කරන්නට මින. යුද්ධය කියල හිතන කොට අපට හිතට එන්නේ මහා ආයුධ ගොන්නක්. ලෝකයේ ඒ ඒ යුගයේ සම්මත ආයුධ ගොන්නක් හිතට එන්නේ. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ සංඝයාවහන්සේලා ඇහුවාම මොකක්ද ස්වාමීන්වහන්සේ අපි ගෙන යන ආයුධය කියල, ඒ අවසරාවේ ප්‍රකාශ කළේ මෙහිනිය. ඒ ආයුධයෙන් තමයි හිත තැන්පත් කර ගත්තේ. අන්න ඒක අපි කල්පනා කරන්න මින. එයින් අර සමඵ පකෂය සම්පූර්ණ උනා සංඝයාවහන්සේලාගේ. ඒ වගේම පාඩමක් ඉගෙන ගන්නා. අපි යම්කිසි පරිත්‍යාගයක් කරන්නට මින සසරින් මිදෙන්නට නම්. මේ ශරීරය අල්ලගෙන, මේ බිඳෙන මැටි භාජනයක් පරිස්සම් කරගන්න හිතාගෙන, මේ වැඩ කටයුතු

කරන්න පටන් ගත්කොත් කවදාවත් අපට නිවන් දකින්න බෑ කියන අවබෝධය ඒ සංඝයාවහන්සේලාට එන්න ඇති ඒක තුළින්ම. ඒක නිසා තමයි සමාධිමත් උන හැටියෙම ඊළඟට ඒ ස්වාමීන්වහන්සේලා විදහිනාවට හිත යොමුකළේ. ඉතින් "භූමහපමං කායමීමං විදිනවා". එකකොට මේ සංඝයාවහන්සේලාගෙ අදහස අනුවම, ඒක තහවුරු කරමින්, තව දුරටත් ඒ අදහසින් ප්‍රයෝජනය ගන්න හැටියට බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාලා. මේ කය බිඳෙනසුළු මැටි වළඳක් වගේ බව තේරුම් අරගෙන, ඊළඟට "නගරුපමං විතතමීදං යපෙනවා" ඇත්ත වශයෙන් රැකගත යුත්තේ, නගරයක් වගේ රැකගත යුත්තේ, මේ සිතයි. මේ සිත රැකගැනීමේ වටිනාකමයි ඊළඟ පදයෙන් ප්‍රකාශ කරන්නේ. රැකගත යුතු නගරයක් හැටියට මේ සිත ඒ තත්ත්වයේ තබාගෙන, ඊළඟට-

"යොධෙඨ මාරං පකඤ්ඤායුධෙන" ඔන්න ඊළඟට සටන් පාඨය එනවා. මාරයා එක්ක යුද්ධ කරන්න ප්‍රඥා ආයුධයෙන්. ඉස්සෙල්ල දන්නේ මෙහි ආයුධය, සමථය සඳහා. දැන් කියන්නේ ප්‍රඥායුධයෙන් මාරයා සමග සටන් කරන්න.

ඊළඟට - "ඒතඤ්ච රකෙඛි අනිට්ඨෙසනො සියා" සටන් කරල යමක් දිනා ගත්ත නම්, ඒක ආරක්ෂා කරගන්න. හැබැයි එතන පැලපදියම් වෙලා ඉන්න එපා. ඒකම අල්ලගෙන එතන නවතින්ට එපා. එහි ගැලී සිටින්නට එපා. අන්න ඒ පද දෙකේ විශේෂයෙන්ම භාවනායෝගීන්ට ඉතාමත්ම ප්‍රයෝජනවත් අවවාදයක් ගැබ් වෙනවා. එකකොට "යොධෙඨ මාරං" කවුද මේ මාරයා - ප්‍රඥාව කියන ආයුධයෙන් සටන් කළ හැකි මාරයා කවුද?

මාරයා කියල කියන කොට සමහර විට ඔය තමන් දුටුව නොයෙකුත් විත්‍ර ආදියෙන් කෙනෙකුට නොයෙකුත් විදියේ රූප සිතට එන්ට පුළුවනි. නමුත් ඇත්ත වශයෙන් ගැඹුරින් කල්පනා කළොත් යෝගාවචරයාට සිටින නියම මාරයා තමයි සිකිවිල්ල - "විතර්කය" කියල කියනවා ඒකට. විතර්ක, මේ මාරයා එක්ක පිටිපස්සෙන් මහා මාර සේනාවක් ගලාගෙන එනවා. මේ තම තමන්ගේ සිත ගැන හිතල බලනවා නම් අපේ සිත ක්‍රියා කරන ආකාරය. විශේෂයෙන්ම ක්ලේශයට වැටුනහම. කොයි තරම් ශීඝ්‍රයෙන් විතර්ක ධාරාවක් ගලාගෙන එනවද? ඒවට යටවෙලා තමයි අපේ ක්‍රියාකාරීත්වය අනුව අපි මේ මහා පාප ගොන්නක පැටලැවිලා නිරය කිරීමත් ලෝක ආදිය කරා යන්නේ. එකකොට මාරයා මෙන්න මේ විතර්කයයි. මාර සේනාව විතර්ක සේනාවයි. ඉතින් මේ මාරයා එක්ක සටන් කරන්න මින ප්‍රඥා ආයුධයෙන්. මොකක්ද මේ ප්‍රඥායුධය? ඊළඟට අපි ඒක ගැනත් හිතල බලමු. ගැඹුරෙන් කල්පනා කරල බැලුවොත් ප්‍රඥා ආයුධය කියල කියන්නේ අර යෝගාවචරයාට කරන්ට සිදුවෙලා තියෙන විශේෂ කටයුත්ත. මොකක්ද?

'මෙනෙහි කිරීම'. 'මනසිකාර' කියල ඒකට කියනවා. මේ අපේ සිත ක්‍රියා කරන ආකාරය - මේ හැම දෙයක්ම - මෙනෙහි කිරීම තුළින් තමයි ප්‍රඥාව දියුණු වෙන්නේ. මොකද, මෙනෙහි කිරීම තුළින් අර විතර්ක වේගය කැඩෙනවා. මේක මේකයි, මේක මේකයි කියල එන එන එකක් පිළිබඳව සතියෙන්, සිහි නුවණින් - සතියත්, සම්පජ්ඣයත්, සිහියත් දැනුවත් කමත් අනුව ඒවායේ යථා තත්ත්වය තේරුම් ගන්නවා. ඒ අවස්ථාව තුළ අර වේගයෙන් දුවන විතර්ක මදීනය වෙනවා. ඉතින් ඒ විදියට මාරයා සමග - මේ විතර්ක මාරයා සමග - හිතට ගලා එන විතර්ක ධාරාව - මේවා අයාලේ යන්න නොදී මේවා පිළිබඳ යම්කිසි පාලනයක් කරගන්නට මින නම් මෙනෙහි කරන්නට මින. තරහක් ආවා - මෙන්න තරහ සිතක්. ඊළඟට ඇලුමක් ආවා. ඇලුම් සිතක්, ඇල්මක්. අන්න මේක ඇලීම් සිතක්. ඊළඟට ඒ වගේම ඇහැ, කණ, නාසය, දිව, කය, සිත කියල කියන මේ දොරවල් හයට එන අරමුණු - මේවා ඒ ඒ කැන්වලම මෙනෙහි කිරීමයි. යෝගාවචරයෙකුට කරන්න කියෙන ඒ භාවනාවට - විදැනීනා භාවනාවට - අදාළ ක්‍රියාව මෙනෙහි කිරීමයි. සංස්කාර මෙනෙහි කිරීමයි. මේවා සංස්කාර හැටියට හිතාගෙන - සංස්කාර කියල කියන කොටත් අර බිඳී යන බව එතනින්ම හැඟෙනවා. බිඳී යන දෙයක් නිත්‍ය හැටියට නොගෙන ඒ ඒ තැනම ඒවා පහළ වෙන හැටි, ඇතිවන හැටි සුලු වෙලාවක් පවතින හැටි - ඉතාමත් සුලු කණණයක් තරම් - ඒ මෙනෙහි කිරීම අනුව, පෙනෙනවා. එනවා පවතිනවා. නැතිවෙල යනවා. ඔන්න ඔය ඇතිවීම් නැතිවීම් ස්වභාවය තමාගේ විත්ත සන්තානය තුළින් දැකීමම තමයි විදැනීනා භාවනාවේ මූලික කටයුත්ත. එතකොට ඒක කරන ඒ මෙනෙහි කිරීමයි, මනසිකාරයයි, මෙතන ප්‍රඥාව හැටියට දක්වලා තිබෙන්නේ. විදැනීනා භාවනාවේ ඇත්තවශයෙන්ම කියනවා නම් පරමාථීය මේ නාම රූප ධර්ම තේරුම් ගැනීමයි. මේ මුළු මහත් ලෝකය පිළිබඳව අපේ අවබෝධය අපි ලබන්නේ මේ නාමරූප ධර්මයන් පිළිබඳව හරියාකාරව තේරුම් ගැනීමෙන්.

නාම ධර්ම කියල කියන ඒවා මේ කාටත් හිත දිහා බැලුව නම් හඳුනාගන්න පුළුවන් දේවල්. වේදනා කියන එකට අමුතු වචනයක් මින නෑ. කවුරුත් දන්නවා වේදනා කියන කොට සැප වේදනා දුක් වේදනා පමණක් නොවෙයි මධ්‍යස්ථ වේදනා - හැම එකක්ම. සංඥා - හැඳිනීම. ඒකට කියන්න පුළුවන් සංඥාවල්. වේදනාව අනුව නොයෙකුත් හැඳිනීම් ගන්නවා. ඊළඟට හැඳිනීම් අනුව වේතනාවල් ඇති වෙනවා. නොයෙකුත් වේතනා. වේතනා කියන එක කවුරුත් දන්නවා. ඊළඟට ස්පඨීය. මේවායේ හැපෙන කැනක් පිළිබඳ, යම්කිසි ස්පඨීයක් පිළිබඳ, හැභීමක් එනවා. ඊළඟට තිබෙනවා මනසිකාර කියල - මෙනෙහි කිරීම. මෙන්න මේ කියාපු ධර්ම පහ බොහෝ විට නාම ධර්ම හැටියට ගන්නවා:

ඊළඟට රූපධර්ම හැටියට දක්වන්නේ පඨවි, ආපේ, තේජෝ, වායෝ කියල කියන - අපි සතර මහා භූතයින් කියල කියන අපේ මේ ශරීරක් බාහිර දේවලක් සකස්වෙලා තිබෙන ඒ මහා භූත ධර්ම. ඒවා එකතුවෙලයි ඉතාමත්ම ආශ්චය්‍යවත් විදියට මේ විදියේ රූප මවල පෙන්වන්නේ. රූප මවල පෙන්වන්නේ මෙන් මේ භූතයෝ හතරදෙනයි. මෙන් මේ කාරණා ටික තේරුම් ගත්තොත් ඉතින් මුලු ලෝකයම තේරුම් ගත්තා වගේ තමයි.

මේ සංසාරයෙන් මිදීමට උපකාර වන්නේ නාමරූප ධර්මයන් තේරුම් ගැනීමයි. එතකොට මෙතෙක්, මේ ධර්මයන් අතුරේත්, මනසිකාර කියල කියන මෙනෙහිකිරීම - අගට එන මෙනෙහි කිරීම - ඉතාමත්ම වැදගත්. ඒ මෙනෙහිකිරීම තුළිනුයි මේවා තේරුම් ගන්නේ. එකතමයි මහා ආශ්චය්‍යවත් දේ කියෙන්නේ. දැන් අපි මේ කියාපු ධර්ම පහ අපිට පුළුවන් මිනනම්, උපමාවක් අවශ්‍ය නම්, මේ අපේ අතේ ඇඟිලිවලට උපමා කරන්න. දැන්, හුලැහිල්ල වගේ තමයි වේදනාව කියන එක. ඊළඟට ඔය මුදු එහෙම දාන ඊළඟ ඇඟිල්ල, ඔය මුදු පළඳින ඇඟිල්ල වගේ තමයි සංඥාව කියන එක. යම් යම් හැදිනීම්. ඊළඟට අර මැදැහිල්ල - වගේ තමයි චේතනාව කියන එක. දබ්බහිල්ල වගේ තමයි ස්පඨිය කියන එක. අපි එහෙම ගත්තොත් ඊළඟට මනසිකාර කියන්නේ මන් මහපටුහිල්ලයි. එතතත් ප්‍රධානයි. මේ මහපටුහිල්ල කියන එක - දැන් තම තමන්ට ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙනවා - මහපටුහිල්ලට පුළුවන් සුලැහිල්ලේ තත්ත්වය දැනගන්න. ඊළඟට අනිත් ඇඟිලිවලත් ඒ වගේ අවශ්‍ය අවස්ථාවල තත්ත්වය දැනගන්න පුළුවන්. මහපටුහිල්ල ළංවෙලයි සුලැහිල්ලට ඒ දෙකේ ස්පඨිය ඇතිවෙන්නේ. ඊළඟට අනිත් ඒවත් ඒ විදියටමයි. ඉතින් මහපටුහිල්ල අර වෙන්ව හිටියට මොකද එයා තමයි නායකයා, ප්‍රධානියා. මෙන් මේ මහපටුහිල්ල උපකාර කරගෙන තමයි නාමරූප ධර්ම පිරිසම හඳුනාගන්නේ. හරියට - සමහරවිට අර කාණ්ඩයක් එකතුවෙලා යම්කිසි අපරාධයක් කළහම සාක්ෂි දෙන්න කෙනෙක් නැත්නම් මොකද කරන්නේ සමහරවිට උසාවිවල? අර ඒ වැරද්ද කළ අයගෙන්ම කෙනෙකුට දෙනවා සමාව. සමාව දෙන්නේ 'ඇත්ත කියන්න මින. ඇත්ත කිව්වොත් පමණක් සමාව දෙනවා' කියල එතකොට ඒ තැනැත්තා ඉදිරිපත් වෙලා ඇත්ත කියන කොට තමනුත් අහුවෙනවා. නමුත් අර නඩුව ඔප්පු වෙනවා. අන්න ඒ වගේ මෙතන මේ නාම ධර්මයන් පහෙන්ම එකක් අපි උපකාර කරගන්නවා මේ නාමරූප ධර්මයන් තේරුම් ගැනීමට. මේ මෙනෙහි කිරීම කියන එකම උපකාර කරගන්නවා. හැබැයි "අයෝනිසො මනසිකාර" කියල කියන වැරදි මෙනෙහි කිරීම නොවෙයි. හරි ආකාර මෙනෙහි කිරීමයි. ඒ කියන්නේ අර හොර මුලේ මුලදී හොරෙක් තමයි. නමුත් සාක්ෂිදෙන්න පටන් ගත්තට පස්සේ එයා සාක්ෂි කරුවෙක්. රජයෙන් සම්පූර්ණයෙන්ම සමාව

ලබාගත්තු සාක්ෂිකරුවෙක් හැටියට වගෙයි සාක්ෂි දෙන්නෙ. අන්ත ඒවගේ 'අයෝනිසො මනසිකාර' කියල කියන වැරදි මෙනෙහි කිරීම වළක්වලා නුවණින් මෙනෙහි කිරීමට යොමු කරනවා. එතකොට ඒ විදියට යෝනියෝ මනසිකාරය යෙදීම තමයි මේ ප්‍රඥාව, මනසිකාරය, මෙනෙහි කිරීම, කුලින් මේවායේ යථා තත්වය තේරුම් ගන්නවා. ඒ වගේම ඒ මෙනෙහිකිරීම කුලින්ම අර ධාතුන් - අර පඨවි, ආපෝ, තේජෝ. වායෝ කියන ඒ ධාතුන් - හඳුනාගන්න අවසරාව ලැබෙනවා. අර තද බව මෙලොක් බව ආදී වශයෙන් - ඒවත් ස්පෘශ්‍ය ආශ්‍රයෙන් තේරුම් ගන්නවා. මන්න මය විකයි විදූෂිතා භාවනාවේ මූලික කටයුත්ත. එතකොට ඒක තමයි මේ මාර සේනා ජය ගැනීමට උපකාරවෙන ආයුධය. මනසිකාරය - මෙනෙහිකිරීම - නුවණින් මෙනෙහිකිරීම. ඒ වගේම දැන් ආයුධයක් නම් - දැන් කඩුහරඹයක නම්, සතුරාගේ කඩුපහර වළක්වාගැනීමට ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් තමාගේ කඩුව මෙහෙයවන්න මින. ඒ වගේම මනසිකාරයෙදින් මෙනෙහිකිරීම හැකිකාක් ඉක්මන් කරන්ට මින, ශීඝ්‍ර කරන්න මින - මේ මාර සංග්‍රාමයෙන් දිනන්න නම්. ඉතින් ඒ ශීඝ්‍රකරන මාඨීය තමයි කම්පථානාවාසීවරු අවස්ථානුකූලව දක්වන්නෙ - ආරම්භයේදී මේවා මෙනෙහි කරන්නෙ රූපයක් රූපයක්. ශබ්දයක් ශබ්දයක්, ගඳක් ගඳක් - යම්කිසි ගඳ සුවඳ ආදියත් ඒ විදියටමයි. රසක් රසක් ආදී වශයෙන් ඒවා මෙනෙහි කරනවා. සිතක් පවා. සිතක් ඇතිවුනාම මේක සිතක් කියලා - යම්කිසි ක්‍රෝධ සිතක් එනවා නම් ඒක සිතක් කියල තේරුම් ගත්තහම ඒ අවබෝධය කුලින් අර විතර්ක ධාරාව කැඩෙනවා. අන්ත ඒ වගේ ශීඝ්‍රයෙන් මෙනෙහි කිරීම කුලින් තමයි මේ විතර්ක ධාරාව ජය ගන්න පුළුවන් වන්නෙ.

"යොධෙථ, මාරං පහඤ්ඤායුධෙන"

ඊළඟට - "ජිතඤ්ඤා රතෙඛි අනිවෙසනො සියා" මෙනෙහි ඉතාමත්ම ගැඹුරු අදහසක් කියැවෙනවා. මෙනෙහි "ජිතඤ්ඤා රතෙඛි" කියල අර ස්වාමීන් වහන්සේලාට විශේෂයෙන් සඳහන් කළේ මොකද? දැන් සාමාන්‍යයෙන් යෝගියෙකුට ඇතිවන බාධක හැටියට ගන්න පුළුවන්, තමන් ලබාගත්තු සමාධිය පිළිබඳව ඇලුම් කිරීම. දැන් මේ ස්වාමීන් වහන්සේලාත් මෙහි සමාධියෙන් යම්කිසි දියුණුවක් ලබාගත් අය. මොකද සමාධිය ඇතිවෙනකොට ඒත් එක්කම එනවා ලොකු සැපයක්. කායික සැපයක්. ඉතින් ඒක ලොකුවට ගන්නවා. මේක තමයි ලොකු දේ කියල, මේක තමයි ඇත්ත වශයෙන්ම මේ නිවන් සැපය කියල. එහෙම රැවටෙන ස්වභාවයක් කියෙනවා. උපක්ලේශ ධර්ම කියලත් කියනවා. විදූෂිතා උපක්ලේශ කියලත් කියනවා. නොයෙකුත් ආලෝක පෙනෙනකොට ශරීරයට සුවය දැනෙනකොට, සංසුන් බවක් දැනෙනකොට, විශේෂ අවබෝධ එනකොට මේ හැම එකක්ම තදින්ම අල්ලා ගන්නවා. දැන් ඉතින් මම නිවන්

දැකලයි සෝවාන් වෙලයි කියල. ඔන්න ඔය විදියේ ස්වභාවයක් කියෙනවා. ඒක නිසා තමයි "ජිනංව රක්ඛ" කියල කියන්නේ. ඒ ලබාගත්තු යම්කිසි සමාධියක් කියෙනවා නම් ඒක රැකගන්නක් මින. නමුත් "අනිවෙසනො සියා" - නමුත් එහි පැලපදියම්වෙල හිටියොත් කවදාවත් ඒ තමන් බලාපොරොත්තු වෙන තත්ත්වයට පැමිණෙන්න බැරවෙනවා. ඒක නිසා ඒවායේ පැලපදියම් වෙන්ට එපා. ඒකෙන් පරිස්සම් වෙන්ට මින. ඒකයි බුද්ධාවච්චාදය මෙතන විශේෂයෙන්ම. අර කම්ප්පානවලට උපකාරවන විශේෂ උපදෙසක් මේ භාටාවේ සඳහන් වෙනවා. සාමාන්‍යයෙන් යෝගාවචරයෙක් මුළාවට පත්වෙනවා ගුරුපදේශ නැත්නම්. ඒකට හේතුව, අර කායික සුවය ආදී මෙතෙක් නොලැබූ දේවල් ලැබෙනකොට සමාධිය ආශ්‍රයෙන්, එහි ගැලී සිටීමටයි හිත පෙළඹෙන්නේ. ඒක වළක්වාගන්න මින. යුද්ධ උපමාවෙන් කීවොත්, දැන් යෝධයෙක් සටන් කරන අතරේ බොහෝවිට නියම විදියට යුද්ධයක් පවතිනවා නම් තමන්ට බලකොටුවකුත් කියෙන්න මින. ඒ යෝධයා යම්කිසි අවස්ථාවක මොන යම් හේතුවකින් හෝ ආයුධය කැඩීල බිඳිලා ගියාම හරි, එහෙම නැත්නම් ආහාර පාන ගැනීම් ආදී අවශ්‍යතාවන් සඳහා හෝ එබඳු අවස්ථාවල ඒ බලකොටුවට ගිහිල්ලා - පසුබැසලා - ඊළඟට ඒ කටයුතු කරල විශ්‍රාම අරගෙන ආයෙක් යුද්දෙට යනවා. නමුත් ආයින් බලකොටුවට ගියාට පස්සේ එතන බුදියගන්න හිටියොත් කවදාවත් ඒ සටන දිනන්න බෑ. අන්න ඒ වගේ දැන් අර සමථයෙක් යම්කිසි අවශ්‍යතාවක් කියෙනවා. සමථය කියල කියන්නේ සමාධිය. නමුත් මේ බුදුපියාණන්වහන්සේගේ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාවේ ආචාර්ය මොකක්ද? මේ හැම එකකින්ම ප්‍රයෝජනය ගන්නවා. නමුත් එකක්වත් අල්ල ගන්න නෑ. පැලපදියම් වෙන්න නෑ. මොකද ධර්මයෙහි සඳහන් වෙනවා ලෝකයේ යම් යම් දෙයක් අල්ලා ගත්තොත් ඒකම අනුව මාරයා පසුපස ලුහුබදිනවා කියලා.

"යං යං හි ලොකසමිං උපාදියන්ති
තෙනෙට මාරො අනෙටති ජනතුං"

(සුක්ක නිපාත, 1108)

ලෝකයේ යම්කිසි සුලු දෙයක් හෝ අපි අල්ලා ගත්තොත් ඒක අනුව මාරයා පසු පස්සේ එලවා එනවා කියල කියනවා. අන්න ඒ වගේ තමයි සිතේ ස්වභාවය. මාර සටන කියල කියන්නේ ඒකයි. හැම තිස්සෙම බලන්න මේ සිත, සංස්කාරවල ලැගගන්න. අල්ලාගන්න. එබඳු ඒ අල්ලා ගන්න ස්වභාවය වළක්වන්න පුළුවන් වෙන්නේ අර මෙතෙහි කිරීම තුළින්. ශිෂ්‍යයන් මෙතෙහි කරනකොට අර අල්ලගන්න ස්වභාවය සිදිල ඒවා ගිලිහිල යනව,

මෙනෙහි කීරීම තුළින්. මෙනෙහි කරනවා, ඊළඟට ඒක යන්න හරිනවා, අන්න ඒ විදියට, ඒකෙ ස්වභාවය වටහා ගැනීම තුළින් ඒ මූලාව ඉවත් කෙරෙනවා. මූලාව කිබෙනවා නම්, එහෙම පිටින්ම ඒක අල්ලාගන්නයි කෙනෙක් පෙළඹෙන්නෙ. මනසිකාරය තුළින්, ප්‍රඥාව තුළින් එහි අවබෝධය එකකොට ඒක අල්ලාගන්න යොමුවෙන්නෙ නෑ. ඒකෙ අනිත්‍ය ස්වභාවයයි, එකකොට වැටහෙන්නෙ. එන යන දේවල් බව වැටහෙනවා. අන්න ඒක ආශ්‍රයෙන් එකකොට, කෙනෙකුට ඒ 'විදභිතා විදියේ' ඉදිරියට යන්න පුළුවන් වෙනවා. විදභිතා විදියේ, විදභිතා විතක විදියේ - ඒකට විතක වීථි කියලත් කියන්න පුළුවන් - විදභිතා විදියේ - ඉදිරියට යන්න නම් අර තමන් ජයගත්තු ඒවායෙ ඇලී ගැලී සිටින්නට එපා. ඒවා උපකාර කරගෙන, ඒ සමාධි ශක්තිය යොදාගෙන, ඊළඟට ඒවායෙ ඇලෙනවා වෙනුවට උපේක්ෂාව මුල්කරගෙන - උපේක්ෂාව උපකාර කරගෙන - අර ධර්ම තත්ත්වය තේරුම් ගන්න කියන එකයි බුදුපියාණන් වහන්සේගෙ අනුශාසනය මේ ගාථාවෙන්. එකකොට,

"ජිතකදව රකෙඛ අනිච්චෙසනො සියා"

ඒවායේ පැලපදියම් වෙන්ට එපා කියන එක. මේ සිතේ ස්වභාවය හැම කිස්සෙම ගෙවල් හදන එක. ගෙවල් හදන්න බලනො සිත. බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ "නිච්චෙසන" කියල කියන්නෙ ගෙයක් කියන අදහසින්. අර පැලපදියම්වීම කියන අදහස හා සම්බන්ධයි. දැන් එකකොට බුදු පියාණන්වහන්සේගෙ ධර්මය අපි නුවණින් කල්පනා කරල බැලුවොත් - හරියට ඒක දැන් ගොඩනැගිල්ලක් හදනකොට අපි පලංචි බදිනවා. පලංචි බදින්නෙ ගොඩනැගිල්ල තනා ගන්නයි. නමුත් කවුරුවත් සිතිය යුතු නෑ පලංචිවල පදිංචි වෙන්න. පලංචිවල පදිංචි උනොත් ගොඩනැගිල්ල කැනෙන්නෙ නෑ. ඒවා හැම කිස්සෙම ඉවත් කර කර ඉහළට යනවා. අන්න ඒ වගේ දෙයක් තමයි මේ ධර්ම මාභිය. මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව කියන්නෙ ඒකයි. ඔක්කොම අහක දානවත් නොවෙයි. ඒවා උපකාර කරගන්නවා. ඊළඟට, එයින් ලබාගන්න ශක්තිය උඩ, මතුවට වැඩ කටයුතු කරගෙන යනවා. කොටින්ම කියනොත් අපි මේ සතිපට්ඨාන භාවනාව කියල කියන එක තුළ තියෙන්නෙ ඕකයි. මේ හැම දෙයක්ම අපි උපකාර කරගන්නවා, අපේ සිතේ සකියක් - සති කියල කියන්නෙ සිතිය, - ඒ සිතියත්, ඊළඟට ප්‍රඥාවත්, වඩාගැනීමට. මේ සඳහා උපකාර කරගැනීමයි, මේ හැම එකකින්ම කරන්නෙ. එකකොට "ජිතකදව රකෙඛ අනිච්චෙසනො සියා" ඔන්න ඔය උපදෙස අපට, මේ සාමාන්‍යයෙන් 'යෝගාවචර' - එහෙම නැත්නම් භාවනාවෙහි යෙදෙන - අයට, ඉතාමත්ම ප්‍රයෝජනවත් කාරණයක්. මොකද, බොහෝවිට අහන්ට ලැබෙනවා භාවනා යෝගීන් අතර, කෙනෙකුගේ ප්‍රතිඵල ගැන අහනකොට, බොහොම සතුටින්

ප්‍රකාශ කරනවා මට මෙහෙම මෙහෙම කියෙනවා කියල. නමුත් මුළාවූන බව දන්නෙ නෑ. විදේශිතා උපක්ලේශවලට යටවෙලා. 'මන්න හොඳට ආලෝක පෙනෙනවා. හරි පුදුම සැපයක් කියෙනවා. ඕන කරම් වෙලා ඉන්න පුලුවන් ඉඳගෙන. පැය ගණන් ඉන්න පුලුවන්. නමුත් අන්න ලැගගත්තා. ඒ ලබා ගත්තු අර සමාධියෙ ලැග ගත්තා. ඉදිරියට ගමනක් නෑ. ඒක නිසා තමයි "අනිවේසනො සියා" අර මෙනෙහි කිරීම තුළින් තමයි අවසානයේ අපට මේ සටන ජයගන්න පුළුවන් වෙන්නෙ. මොකද, අල්ලගත්තු තැන මාරයා. එතනම මාරයාට යටවෙනවා. ඔය විදියෙ මහ පුදුම ධර්මයක් මෙකන කියෙන්නෙ. එකකොට ඒ ගාථා ධර්මය අනුවත් අපට හිතාගන්න පුලුවන් මේ විදේශිතා භාවනාවේ අනිත්‍ය දුඃඛ, අනාත්ම කියන ත්‍රිලක්ෂණය හෙළිකර ගැනීමට උපකාර වෙන මේ මනසිකාරය කොයිතරම් වැදගත්ද කියල. හැම එකක්ම දැන් මේ මෙනෙහි කිරීම තුළින්ම අනුවෙනවා. අමුතුවෙන් වචන වශයෙන් නොකිව්වත් ඒ සංස්කාර ධර්මයන් ඇවිල්ල මෙහොතක් ඉතාම සුලු වේලාවක්, ක්ෂණයක් - පැවතිලා නැතිවෙල යන ආකාරය දකිනකොට මේවායේ අනිත්‍ය ස්වභාවය පැහැදිලි වෙනවා. ඒ වගේම, යමක් අනිත්‍ය නම්, වෙනස් වෙනවා නම්, එතැන සැපකක් සොයාගන්ට බෑ - එය පෙරලෙනවා නම්, බිඳී යනවා නම්. අන්න ඒක නිසා ඒ දුඃඛ ස්වභාවයක් වැටහෙනවා. එබඳු ඒ දෙයක් 'මමය' මාගේය' කියල ගැනීම මෝඩ කමක් බවත් තමන්ට අවබෝධ වෙනවා. ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙනවා. අන්න ඒ ත්‍රිලක්ෂණය එකකොට ප්‍රත්‍යක්ෂය තුළින්ම අවබෝධ කරගන්නට නම් අර මෙනෙහි කිරීම උපකාරී වෙනවා. මෙනෙහි කිරීම ඉතින් අර කියාපු විදියට ආරම්භයේදී රූපයක්, රූපයක්, සද්දයක්, සද්දයක්. ආදී වශයෙන්, ඒ කියන්නෙ, සාමාන්‍ය ලෝකයෙ නම්, අන්න කාරී එකක් අන්න අසවල් කෙනෙක් කියල තමින්, ස්ත්‍රියක්, පුරුෂයෙක්, ඊළඟට තවත් ඕන නම් ඒ පුද්ගලයින් පිළිබඳ විස්තර, ඕවා සාමාන්‍ය ලෝකයේ, එදිනෙදා ව්‍යවහාර ලෝකයේ ඕන. නැතිව බෑ. නමුත් විදර්ශනා යෝගියා ඕවයින් ඉවත්වෙන්න ඕනෑ නිවන් දකින්න නම්. ලෝකෝත්තර වෙන්නට නම්. ලෞකික වශයෙන් නම්, මේ එන එන හැම දෙයක්ම මේ නමින් හඳුනාගන්නවා. 'නිමිති', 'අනුච්ඡාදන' කියල කියනවා. දකින අසන දේවල් පිළිබඳව අපි නිමිති ගන්නවා. ඒ නිමිති පිළිබඳ පාලනයක් නැතිකම නිසා තමයි මේ කෙලෙස් ධාරාවට යටවෙලා මේ දීඬි සංසාරයෙ අපි මේ නානාප්‍රකාර දුක් විදින්නෙ. එකකොට, මේවායින් බේරීමට නම් අර භාවනාවේ යෙදෙන යෝගියා විශේෂ උත්සාහයකින් අර නිමිති ගැනීමේ සිරිත කඩා දමන්න ඕන. එකපාරටම කඩාදමන්න බෑ ඒක. නමුත් ඒකට උපකාර වෙන හේතුවක් තමයි 'සංඥාව' කියල කියන හැදින්වීම. අර යමක් පිළිබඳව මූලිකව යම්කිසි වින්දනයක් එනවා. ඒක ආශ්‍රයෙන් හැදින ගන්නවා. එතනින් තතර වෙන්නෙ නෑ. ඊළඟට ඕව පිළිබඳව චේතනාවල් ඇතිවෙනවා. බොහෝවිට තරක චේතනාවල්. ඉතින් ඕවා අනුව ඊළඟට ඒකේ

සපයිය දැඩිව ගැනීමක් ඇතිවෙනවා. ඉතින් මෙන්ම මේ හැම එකකම යථා තත්ත්වය අර මනසිකාරය තුළින් කෙනෙකුට අවබෝධ වෙනවා. ඔය විදියට කල්පනා කරල බලනකොට මේ මෙනෙහි කිරීම අර විදියට වචන ගණනාවකින් සාමාන්‍ය ලෝකයා තේරුම් ගන්න දේ, මනසිකාරයේදී ඉතාමත්ම කෙටියෙන් තේරුම්ගන්න උත්සාහ කරනවා, සසඤා වලට අනුවෙන්නෙ නැතිව. තනිකර ඒක 'රූපයක්', එහෙම නැත්නම් 'සද්දයක්' කියල එතනින් නතර වෙනවා. 'ලක්ෂණ ලොප් කිරීම' වගේ දෙයක් එතන කෙරෙන්න ඕන. එකකොට, ඒ විදියට කරගෙන යනකොට, තවත් ඇතට යනකොට, විදේශිතාවේ දියුණුව ලබනකොට, මේවායේ අර දැනීම් මාත්‍රය පමණක් පවා මෙනෙහි කරන්න සිද්ධ වෙනවා. මේකෙ දැනීම් මාත්‍රය පමණක්. එතනින් නතර වෙන්න. අර ශීඝ්‍රයෙන් මෙනෙහි කිරීම. හරියට, අපි අර සඳහන් කළ කඩු හරඹයකදී, දෙන්නම එකවිදියට සටන් කරගෙන යන අතරේ සතුරා ජය ගන්න නම් සතුරා ආයුධය යොදන වේගයට වඩා වේගයකින් තමන් ඒක වළක්වන්න ශක්තිමත් වෙන්න ඕන. අන්න ඒ වගේ, මේ මාර සේනාව කියල කියන මහා පුදුම වේගයකින් - කියන්න බැරි තරම් දේශයකින් - දුවන සිහිවිලි වැළැක්වීමට නම්, මෙන්ම මේ මෙනෙහි කිරීමක් ඒ වගේම ශීඝ්‍රයෙන් කරන්නට ඕන. මේ මෙනෙහි කිරීම දුච්ච උනොත් මොකද වෙන්නෙ, අර සංඥාවලට අනුවෙනවා. සංඥාව කියන එක - බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තිබෙනවා - මිරිඟුවක්. මිරිඟුවක් කියන්නෙ, ඒක දුටුවහම ඒක පස්සේ එළවනවා. දැන් මේක හරියාකාරව දැන ගන්නයි මේ සංඥාව කියල අපි ගන්නෙ. මේක මොකක්ද කියල අපට දැනගන්න හිතෙනව. දැන්, පාලන යනවා නම් - යම් කිසි ගමනක් යන්න පුදානම් වෙන කෙනෙක්, අපි හිතමු කොළඹ යන්න පිටත්වුනා. නමුත් මේ පුද්ගලයා ඒ යන අතරේ වාහනයෙන් වටපිට බලනකොට ඒ දකින දේවල්වල මේක කොහොමද මේ ලස්සන දේවල් මේ අවට තියෙන දේවල් කොයි ආකාරයද කියල බැලුවොත් - කවදාවත් කොළඹට යන්න හම්බ වෙන්නෙ නෑ. දකින දකින දේ හිත යන යන තැන නැවතීම මේක හොඳට සම්පූර්ණයෙන් බලන්න ඕන කියල හිතුවොත්. අන්න ඒකයි.

එකකොට දැන් කෙනෙකුට හිතෙන්න පුදුවන් 'අපිට මෙහෙම උනොත් ජීවත් වෙන්න බෑ නේද ලෝකයේ' කියල. ලෝකයේ හැමදාමත් ජීවත්වෙන්න පුදුවන්, ඕන නම්. නමුත් මේ සංසාරයෙන් මිදීමේ මාර්ගයයි බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ. ඒක නිසා විශේෂයෙන්ම යෝගාවචරයා උත්සාහවත් වෙන්න ඕන මේ කාඨික - නිවන් කාඨික - සඳහා අර කියාපු නිමිති ගැනීමේ පුරුද්ද කඩා බිඳ දමන්නට. ඒක නිසා තමයි ඒක ක්‍රමානුකූලව කරන්නෙ. ඇස්දෙක පියාගන්නවා නොවෙයි. කන්දෙක වහගන්නවා නොවෙයි. මේ ඉන්ද්‍රියයන් පාලනය කර ගැනීම සඳහා පළමුවෙන් අර කලින් අහවලයි

අභවල් අභවල් දේශි කියල හිතන ඒ සංකල්ප ඉවත් කරල, ලෞකික නාම ආදිය ඉවත්කරල, මේක 'රූපයක්' 'සද්දයක්' කියල එහෙම හිතල පටන් ගන්නවා මෙතෙහි කිරීම. එහෙම කරගෙන යනකොට ඇතට යනකොට පෙනෙනවා මේකත්, කොයි ආකාරයෙන් නමුත් මේකත්, සංඥාවේ මිරිඟුවට අභූතීම් - ටිකක් හරි. ඒ විදියට යම්කිසි අවස්ථාවක අර ස්පෂීමාත්‍රය, අර දැනීම් මාත්‍රය, එතෙත්දීම - මේ හිත - අර මනසිකාරය තුළින් ඒ සිතිවිලි ධාරාව - කඩන්න පුළුවන් ශක්තියක් කෙනෙකුට දියුණු කර ගන්න පුළුවන් වෙනවා. අන්න ඒක තුළින් තමයි ඇත්ත වශයෙන්ම මේ සංස්කාරවල ඇතිවීම් නැතිවීම් ස්වභාවය හොඳට ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත්තට පුළුවන් වෙන්නෙ. මාභීඵල අවබෝධය ආදී තත්ත්වවලට පවා යන්න පුළුවන් වෙන්නෙ.

එකකොට එබඳු කාරණා රාශියක් මේකෙ අඩංගු වෙනවා, මේ ගාථාවේ. අපි කල්පනා කරන්නට මීන ඉතාමත්ම දුර්ලභ බුද්ධෝත්පාද කාලයක් ලබාගෙනයි අපි මේ ජීවත් වෙන්නෙ, මනුෂ්‍ය ආත්ම භාවයක් ලබාගෙන. 'භාවනාව' කියන එක කොතෙකුත් අහන්නට ලැබෙනවා. හැම දෙනෙක්ම කරනව කියලත් කියනවා. නමුත් ඒ භාවනාවේ ඉලක්කයත් බොහෝවිට අර බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ආකාරයට මේ සසර දුකින් මිදීම සඳහා උපකාර වෙන්නෙ නෑ. සාමාන්‍යයෙන් සමහරවිට කය සකස්පවා ගැනීම, කායික වශයෙන් තිරෝගී සුවය ලබාගැනීම, එහෙම නැත්නම් හොඳ හොඳ දැකීන දැකීමට, තවත් නොයෙකුත් විදියේ ලෞකික දේවල් සම්පූර්ණ කරගැනීමට, ලෙඩ සුවකර ගැනීම් ආදියට, ඔය විදියෙ පරමාථවල හිරවෙල තිබෙනවා. ඒවා තමයි අර පැලපදියම්වීම්. ඒ වෙනුවට කරන්නට තිබෙන්නෙ යම්කිසි ශමථ කම්පථානයක් තුළින් සමාධි මට්ටමක් ඇතිඋනා නම්, එතෙත්දී ඒ සමාධියෙ තිබෙන ආදීනව සලකන්නට මීන. හැම දේකම තිබෙනව ඔය ආස්වාද පක්ෂයත් ආදීනව පක්ෂයත් - බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙනව, ලෝකයෙ තියෙනවයි ආස්වාද, ආදීනව, තිස්සරණ කියල තුනක්. මේවයෙ හොඳ පැත්තකුත් තිබෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඒ එක්කම ආදීනව රාශියකුත් තියෙනවා. ඒක නිසා මෙයින් ඉවත්වෙන්නට මීන - 'තිස්සරණ' - මේ හැම එකකින්ම ඉවත්වීමයි මෙතනින් අදහස් කරන්නෙ. අල්ලාගැනීම තුළ තියෙන්නෙ පැටුන්මයි. අනභැරීම තුළ තිබෙන්නෙ නැටුන්මයි. අන්න ඒක තේරුම් අරගෙන, එකකොට, ලෝකයේ මේ ඇතිවීම් - නැතිවීම් ස්වභාවයට හිත හුරු කරනකොට, කෙනෙකුට අවබෝධය එනවා මේක අල්ලාගත්තොත් ඒ එක්කම පෙරලිලා අපි විනාශයට පත්වෙනවා කියල. අන්න ඒ විදියට, එකකොට අර සමාධියෙ පවා රැදී සිටින්නෙ නෑ. බුද්ධකාලයෙ පවා බුදු පියාණන් වහන්සේ මුලදී අර තමන්ගෙ ගුරුවරුන් හැටියට හිතාගෙන ළංවුනු ආලාරකාලාම, උද්දකරාමපුත්ත ආදී ශාස්තෘන් පවා සමාධියෙන්, සමථයෙන්, ඉතාමත්ම උසස් තත්ත්වවලට ගිහිල්ල

හිටියා. නමුත් ඒ අය ඒවායේ ඇලී ගැලී සිටිය නිසා නිවන් දකින්න බැරිව හිටියා. එතකොට බුදුපියාණන් වහන්සේ කෙනෙක් පහළවීම තුළින් අපට ලැබෙන - ලෝකයාට ලැබෙන - ලොකුම ආලෝකය තමයි මේ විදුෂිතා ආලෝකය. මෙන්ම මේ විදුෂිතා භාවනාවට අදාළ වටිනා කාරණායි මේ ගාථාවේ එතකොට ගැබ්වෙලා තියෙන්නේ. ඒක අනුව අපි කල්පනා කරන්න ඕන, අපේ ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් මේ ධර්ම මාථියට බැහැල - එදිනෙදා ජීවිතයේදීත් - හැකිකාක් දුරට මේවායින් ඉවත්වෙන්නට උත්සාහවත් වෙන්න ඕන. ඒ සඳහා විශාල පරිත්‍යාගයක් සමහරවිට කරන්න සිදු වෙනවා. මොකද ඒකට හේතුව? දැන් විශේෂයෙන්ම ගිහි ජීවිතය ගතකරන පින්වතුන්ට විදුෂිතා භාවනා ආදී කටයුතු කරනකොට මහා ප්‍රශ්නයක් සමහරවිට පැන නගින්නට පුළුවන්. මේ සංකීර්ණ සමාජය ඇත්ත වශයෙන්ම දුටන්නේ අර සංඥා මිරිහුව ඔස්සෙයි. මිරිහුවෙන් පෙළඹිලා මුවන් දුටන්න වගේ මේ ලෝකයා බලන්නේ - එහෙම පිටින්නේ මේ ලෞකික පැත්තට නැඹුරුවනු හොඳික පැත්තට නැඹුරුවනු ලෝකයා බලන්නේ - මේ මනුෂ්‍යයින් මුළාකරල, පිස්සන් බවට පත්කරල. එක්කෝ තම තමන්ගේ දේවල් විකුණාගන්න, තවත් දේවල්වලට යොමුකර ගන්න, ඇදගන්න. ඒ විදියේ බලවේග රාශියක් මධ්‍යයෙයි අපි මේ ජීවත් වෙන්නේ. එබඳු යුගයක, එතකොට යම්කිසි කාය විවේකයක් දැන් මෙබඳු දිනක පෝය දිනක වගේ, සිල් සමාදන් උනාම - ලැබෙනවා. තමන්ගේ හිත අරවයින් මෑත් කරගන්න පුළුවන් වෙනවා. ඒ මෑත්කර ගැනීමේ පුරුද්ද වැඩිකරගන්නට ඕන. ඒක තුළින් තමයි "නොකම්මය" ඇතිවෙන්නේ. අන්න එහෙම ඒ කය පිළිබඳව. කාය විවේක, චිත්ත විවේක, උපධි විවේක, කියල විවේක තුනක් තිබෙනවා. ඒ කායික විවේකය ඇති වෙනකොට ඒකෙනුත් යම්කිසි සැපයක් ඇතිවෙනවා. නමුත් ඒකෙන් සම්පූර්ණ වෙන්නේ නෑ. 'අපි හොඳ විවේකසථානයක කිසි සද්දයක් නැතිව ඉන්නවා' කියල කිව්ව පමණින් ඒක සම්පූර්ණ නෑ. ඊළඟට කාය විවේකය තුළින් චිත්ත විවේකය ඇතිකර ගන්නවා. සිත මෑත් කරගෙන. ඊළඟට උපධි විවේකය. අර පක්ඛසකාන්ධයම අතහැරීමයි අවසාන දේ. රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියල කියන, අපි මේ බඳාගෙන සංසාරයේ දීඝී කාලයක් ගමන් කරන, මෙන්ම මේ ස්කන්ධ - මේ ගොඩවල් පහ අතහැරීමයි එතකොට මේ විදුෂිතාවෙන් කෙරෙන්නේ, නිව්‍යාණාවබෝධය කියල කියන්නේ.

මේවා ගොඩවල් පහක් කියල කියන්නේ මක්නිසාද? සාමාන්‍ය ලෝකයා මේ රූපය එකක් හැටියටයි හිතන්නේ, 'මගේ රූපය' කියල. අපි ඡායාරූපයක් ගත්තහම 'මේ මගේ රූපය' කියල අපේ හිතට බොහෝ විටම පළමුවෙන්ම එන්නේ ඒකයි. නමුත් මේක තුළ ඇති වෙනස්වීම් ශක්තිය, වෙනස්වෙන වේගය, වෙනස්වීම, අපිට පෙනෙන්නේ නෑ. ඒක නිසා තමයි අර කාලෙකට

අභවල් අභවල් දේශි කියල හිතන ඒ සංකල්ප ඉවත් කරල, ලෞකික නාම ආදිය ඉවත්කරල, මේක 'රූපයක්' 'සද්දයක්' කියල එහෙම හිතල පටන් ගන්නවා මෙතෙහි කිරීම. එහෙම කරගෙන යනකොට ඇතට යනකොට පෙනෙනවා මේකත්, කොයි ආකාරයෙන් නමුත් මේකත්, සංඥාවේ මිරිඟුවට අභූතීමක් - විකක් හරි. ඒ විදියට යම්කිසි අවස්ථාවක අර ස්පෂිමාත්‍රය, අර දැනීම් මාත්‍රය, එතෙතදීම - මේ හිත - අර මනසිකාරය තුළින් ඒ සිතිවිලි ධාරාව - කඩන්න පුළුවන් ශක්තියක් කෙතෙකුට දියුණු කර ගන්න පුළුවන් වෙනවා. අන්න ඒක තුළින් තමයි ඇත්ත වශයෙන්ම මේ සංස්කාරවල ඇතිවීම් නැතිවීම් ස්වභාවය හොඳට ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගත්තට පුළුවන් වෙන්නේ. මාභීඵල අවබෝධය ආදී තත්ත්වවලට පවා යන්න පුළුවන් වෙන්නේ.

එකකොට එබඳු කාරණා රාශියක් මේකෙ අඩංගු වෙනවා, මේ භාවාවේ. අපි කල්පනා කරන්නට මින ඉතාමත්ම දුර්ලභ බුද්ධෝත්පාද කාලයක් ලබාගෙනයි අපි මේ ජීවත් වෙන්නේ, මනුෂ්‍ය ආත්ම භාවයක් ලබාගෙන. 'භාවනාව' කියන එක කොතෙකුත් අහන්නට ලැබෙනවා. හැම දෙනෙක්ම කරනව කියලත් කියනවා. නමුත් ඒ භාවනාවේ ඉලක්කයන් බොහෝවිට අර බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ආකාරයට මේ සසර දුකින් මිදීම සඳහා උපකාර වෙන්නේ නෑ. සාමාන්‍යයෙන් සමහරවිට කය සතප්පවා ගැනීම, කායික වශයෙන් තිරෝගී සුවය ලබාගැනීම, එහෙම නැත්නම් හොඳ හොඳ දැනීම්, තවත් නොයෙකුත් විදියේ ලෞකික දේවල් සම්පූර්ණ කරගැනීමට, ලෙඩ සුවකර ගැනීම් ආදියට, ඔය විදියේ පරමාඵවල හිරවෙල තිබෙනවා. ඒවා තමයි අර පැලපදියම්වීම්. ඒ වෙනුවට කරන්නට තිබෙන්නේ යම්කිසි ශමඵ කම්පථානයක් තුළින් සමාධි මට්ටමක් ඇතිඋනා නම්, එතෙතදී ඒ සමාධියේ තිබෙන ආදීනව සලකන්නට මින. හැම දේකම තිබෙනව ඔය ආස්වාද පක්‍ෂයත් ආදීනව පක්‍ෂයත් - බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙනව, ලෝකයේ තියෙනවයි ආස්වාද, ආදීනව, නිස්සරණ කියල තුනක්. මේවයේ හොඳ පැත්තකුත් තිබෙන්න පුළුවන්. නමුත් ඒ එක්කම ආදීනව රාශියකුත් තියෙනවා. ඒක නිසා මෙයින් ඉවත්වෙන්නට මින - 'නිස්සරණ' - මේ හැම එකකින්ම ඉවත්වීමයි මෙතනින් අදහස් කරන්නේ. අල්ලාගැනීම තුළ තියෙන්නේ පැටුන්මයි. අතහැරීම තුළ තිබෙන්නේ නැටුන්මයි. අන්න ඒක තේරුම් අරගෙන, එකකොට, ලෝකයේ මේ ඇතිවීම් - නැතිවීම් ස්වභාවයට හිත හුරු කරනකොට, කෙතෙකුට අවබෝධය එනවා මේක අල්ලාගත්තොත් ඒ එක්කම පෙරලිලා අපි විනාශයට පත්වෙනවා කියල. අන්න ඒ විදියට, එකකොට අර සමාධියේ පවා රැඳී සිටින්නේ නෑ. බුද්ධකාලයේ පවා බුදු පියාණන් වහන්සේ මුලදී අර තමන්ගේ ගුරුවරුන් හැටියට හිතාගෙන ළංවුනු ආලාරකාලාම, උද්දකරාමපුත්ත ආදී ශාස්තෘන් පවා සමාධියෙන්, සමඵයෙන්, ඉතාමත්ම උසස් තත්ත්වවලට ගිහිල්ල

හිටියා. නමුත් ඒ අය ඒවායේ ඇලී ගැලී සිටිය නිසා නිවන් දකින්න බැරිව හිටියා. එකකොට බුදුපියාණන් වහන්සේ කෙනෙක් පහළවීම තුළින් අපට ලැබෙන - ලෝකයාට ලැබෙන - ලොකුම ආලෝකය කමයි මේ විදැහීනා ආලෝකය. මෙන්න මේ විදැහීනා භාවනාවට අදාළ වටිනා කාරණායි මේ ගාථාවේ එකකොට ගැබ්වෙලා තියෙන්නේ. ඒක අනුව අපි කල්පනා කරන්න ඕන, අපේ ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් මේ ධර්ම මාගීයට බැහැල - එදිනෙදා ජීවිතයේදීත් - හැකිතාක් දුරට මේවායින් ඉවත්වෙන්නට උත්සාහවත් වෙන්න ඕන. ඒ සඳහා විශාල පරිත්‍යාගයක් සමහරවිට කරන්නට සිදු වෙනවා. මොකද ඒකට හේතුව? දැන් විශේෂයෙන්ම ගිහි ජීවිතය ගතකරන පින්වතුන්ට විදැහීනා භාවනා ආදී කටයුතු කරනකොට මහා ප්‍රශ්නයක් සමහරවිට පැන නගින්නට පුළුවන්. මේ සංකීර්ණ සමාජය ඇත්ත වශයෙන්ම දුටන්නේ අර සංඥා මිරිහුව ඔස්සෙයි. මිරිහුවෙන් පෙළඹිලා මුවන් දුටන්න වගේ මේ ලෝකයා බලන්නේ - එහෙම පිටින්න මේ ලෞකික පැත්තට නැඹුරුවනු භෞතික පැත්තට නැඹුරුවනු ලෝකයා බලන්නේ - මේ මනුෂ්‍යයින් මූලාකරල, පිස්සන් බවට පත්කරල. එක්කෝ කම කමන්ගෙ දේවල් විකුණාගන්න, තවත් දේවල්වලට යොමුකර ගන්න, ඇදගන්න. ඒ විදියේ බලවේග රාශියක් මධ්‍යයෙයි අපි මේ ජීවත් වෙන්නේ. එබඳු යුගයක, එකකොට යම්කිසි කාය විවේකයක් දැන් මෙබඳු දිනක පෝය දිනක වගේ, සිල් සමාදන් උනාම - ලැබෙනවා. කමන්ගෙ හිත අරවයින් මෑත් කරගන්න පුළුවන් වෙනවා. ඒ මෑත්කර ගැනීමේ පුරුද්ද වැඩිකරගන්නට ඕන. ඒක තුළින් කමයි "නොකඩමමය" ඇතිවෙන්නේ. අන්න එහෙම ඒ කය පිළිබඳව. කාය විවේක, චිත්ත විවේක, උපධි විවේක, කියල විවේක තුනක් තිබෙනව. ඒ කායික විවේකය ඇති වෙනකොට ඒකෙනුත් යම්කිසි සැපයක් ඇතිවෙනවා. නමුත් ඒකෙන් සම්පූර්ණ වෙන්නේ නෑ. 'අපි හොඳ විවේකසථානයක කිසි සද්දයක් නැතිව ඉන්නවා' කියල කිව්ව පමණින් ඒක සම්පූර්ණ නෑ. ඊළඟට කාය විවේකය තුළින් චිත්ත විවේකය ඇතිකර ගන්නවා. සිත මෑත් කරගෙන. ඊළඟට උපධි විවේකය. අර පඤ්චස්කන්ධයම අතහැරීමයි අවසාන දේ. රූප, වේදනා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියල කියන, අපි මේ බදාගෙන සංසාරයේ දීඪි කාලයක් ගමන් කරන, මෙන්න මේ ස්කන්ධ - මේ ගොඩවල් පහ අතහැරීමයි එකකොට මේ විදැහීනාවෙන් කෙරෙන්නේ, තිථිාණාවබෝධය කියල කියන්නේ.

මේවා ගොඩවල් පහක් කියල කියන්නේ මක්නිසාද? සාමාන්‍ය ලෝකයා මේ රූපය එකක් හැටියටයි හිතන්නේ, 'මගේ රූපය' කියල. අපි ඡායාරූපයක් ගත්තහම 'මේ මගේ රූපය' කියල අපේ හිතට බොහෝ විටම පළමුවෙන්ම එන්නේ ඒකයි. නමුත් මේක තුළ ඇති වෙනස්වීම් ශක්තිය, වෙනස්වෙන වේගය, වෙනස්වීම්, අපිට පෙනෙන්නේ නෑ. ඒක නිසා කමයි අර කාලෙකට

පස්සෙ යාලුවෙක් ආවහම 'අනේ දැන් කොයිතරම් වෙනස්වෙලාද' කියල අහන්නෙ. ඒ දැක්ක වෙලාවේ නෙවෙයි වෙනස්වුනෙ. එහෙම නැත්නම් ඒ කාලය තුල හිටිගමන් වෙනස්වුනා නොවෙයි. අන්න ඒ විදියෙ දෙයක්, මේ රූපය පිළිබඳව. ඇත්තවශයෙන් රූපය ඉතාමත් හෙමින් වෙනස් වෙන්නෙ. ඊටත් වඩා ශීඝ්‍රයෙන් මේ හිත වෙනස් වෙනවා. ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් මේ හිත වෙනස් වෙනවා. නමුත් ඒ හිත පවා අපි මේ ආත්මයක් හැටියට 'මමය' මාගේය' කියල අරගෙන මුළාවක දැවටිලා ඉන්නවා - මුලු මහත් ලෝකයාම. ඔය 'සක්කායදිට්ඨි' ආදී වචනවලින් කියන්නෙ. මේක 'ආත්මය' හැටියට සලකනවා. රූපය මගේ ආත්මයයි කියල හිතනවා. වේදනාවත් පිළිබඳවත් එහෙමයි. වේදනාවත් එකක් හැටියට අපි ගන්නවා. අපිට පේන්නෙ එක පාරටම මේක එකක් හැටියට. නමුත් විදේශිතා යෝගියා මේකට අර මනසිකාරය යොදන කොට අන්න පුපුරුගැසීම් රාශියක් මෙතන තිබෙන්නෙ. ඇතිව නැතිවෙන මහා පුපුරු ගැසීම් රාශියක් වගේ වේදනාව. රූපය පිළිබඳව අර කළය පිළිබඳ උපමාව ආදියෙන් කේරුම් ගන්නක් පුළුවන්. ඒ වගේ, පට්ඨ ආපො කෙසො වායො කියන ඒ ධාතුන් රාශියක් මගින් හැදුනු දෙයක් රූපය. ඊළඟට වේදනාවක් අර වගේ. ස්පෘශ්‍ය අනුව ඉතාමත්ම ශීඝ්‍රයෙන් වෙනස්වන, පොපියන, යම්කිසි සිදුවීමක්. දැනීම් රාශියක් එතන තියෙන්නෙ - වේදනා ස්කන්ධය කියල කියන්නෙ වේදනා ගොඩක්. එකක් නොවෙයි. එකකොට ගොඩකට 'මමය' කියල කියන්නෙ කොහොමද? ඒවා ඇතිවීම් - නැතිවීම්වලින් පෙළෙනවා. ඊළඟට සංඥාව හැදීනීම. ඒකක් හැදීනීම ගොඩක්. සාමාන්‍යයෙන් අපි එක පාරටම අඳුනාගත්තා කියල කියනවා. 'එකපාරටම මම හඳුනාගත්ත' කියල සාමාන්‍ය ව්‍යවහාරයේ තියෙනවා. එකපාරටම නොවෙයි, ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් එතන ඒ හැදීනීම් රාශියක් තුළිනුයි අපි යමක් හඳුනාගන්නෙ. ඒ හැදීනීම් රාශියම අපි, ගොන්න, එකක් හැටියට ගන්නවා. ඒ වගේ තමයි චේතනාව කියන එක. චේතනාවක් ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන්. චේතනාරාශියක් එතන තියෙන්නෙ. චේතනා ගොඩක්. ඒකට සංස්කාර කියල කියනවා අපි. වේදනා සංඥා සංස්කාර චේතනා ඇතුළු ඒ පියලුම දේවල් සංස්කාර. සකස් කිරීම් ගොඩක්. හිත ඇතුළෙ තියෙන සකස්කිරීම් ශක්තියක්. අන්න ඒ විදියෙ සකස්කිරීම් ගොඩක් මේක මමය මාගේය කියල හිතනවා. ඊටත් වඩා බරපතල මුළාව තමයි මේ හිත - විඥානය. මේ 'මමය' කියන හැඟීම හැංගිලා හිටින තැන. දැන් අපි දන්නවා සතුරාගෙ බලකොටු බිඳගෙන බිඳගෙන ගිහිල්ලා අත්කීම බල කොටුව තමයි, විජිත පුරය වගේ එක තමයි, විඥානය. මෙතන තමයි ලොකුම මායාව තියෙන්නෙ. ඒක නිසා බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාලා මේ විඥානය මායාවකට උපමා කරල. මායාවකින් ලේසියෙන් මිඳෙන්න බැ. අන්න ඒක නිසා බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ පඤ්චස්කන්ධය ගැන දක්වනු උපමා පවා එදිනෙදා ජීවිතයෙ කෙනෙක් ගැඹුරින් හිතනකොට ඒක තුළිනුත්

නිවන් දකින්න පුළුවන් කියල බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාලා. රූපය පෙණ පිටකට උපමා කරල කියෙනවා වේදනාව දිය බුබුලකට උපමා කරල තිබෙනවා.

පෙණ පිටක කියන එක, පෙණ පිට, අපට එකක් හැටියට සන සංඥාවෙන් ගන්න හිතෙනවා දැක්කහම. ලස්සනට තියෙනවා. නමුත් එතන කියෙන්නෙ පෙණ රාශියක් - ඉතාම සියුම්. ඒ වගේම වැස්ස වෙලාවට අර වතුරක් මත වැහිවතුර වැටෙනකොට ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් ඇතිවෙල නැතිවෙන දිය බුබුල රාශියකට බුදු පියාණන් වහන්සේ වේදනාව උපමා කරල කියෙනවා. වේදනාව කියන එක පුපුරු ගැසීම් රාශියක් වගේ. ඊළඟට සංඥාව - ඒක මිරිඟුවකට උපමා කරල කියෙනවා. අපි දැන් මේ අවසථාවෙන් සඳහන් කලා මිරිඟුව. ඒ කියන්නෙ, හඳුනාගැනීම කියන එකේ කොතක් නෑ. මේක මොකක්ද කියල හොයාගන්නට යන ඒ දිවිල්ල - ඒක එහෙම පිටින්ම අර මිරිඟුව ඔස්සේ යන මුවාගෙ දිවිල්ලක් වගේ. අන්තිමට එතන දෙයක් නෑ. ඒක ඇදගෙන යන මායාවක්. එතන අන්තිමට මායාවකින් කෙළවර වන්නෙ. ඔය ඉතින් සංඥාව.

ඊළඟට සංස්කාර කියන එක කෙසෙල් කඳකට උපමා කරල කියෙනවා. කෙහෙල් කඳක හරයක් නෑ, අරටුවක් නෑ. අරටුවක් නැති බව. එතන සකස්කිරීම් රාශියක්. සකස්කිරීම් රාශියක් එකක් හැටියට ගන්න ස්වභාවයක් ලෝකයෙ තිබෙනවා. එතකොට මේ හිතකුලින් කෙරෙන ඒ සංස්කාර, හිත කුල යන විතර්ක ගොඩයි. අවසාන වශයෙන් කල්පනා කරල බලනකොට, හිතෙන්මයි මේව සකස් කරල ගන්නෙ.

"මනොපුබ්බධගමා ධම්මා - මනොසෙට්ඨා මනොමයා"

කියන ඒ බුදු වචනයයි. හිතම පෙරටුයි. හිතෙන්මයි මේ ලෝකය අවසාන වශයෙන් බලනකොට මැවිල කියෙන්නෙ. ඒතරම් තක්කවයක්. මහා ආශ්වදීවක් දෙයක් මෙතන තියෙන්නෙ. ටෙන කිසිම ශාස්තෘවරයෙක් ප්‍රකාශ නොකළ ආකාරයට. අන්න එතකොට ඒ කියන මුලාවට හේතුව මොකදද? විඥානය මායාවකට උපමා කරල තිබෙනවා. මායා කාරයෙක් සතරමං සන්ධියක, ප්‍රසිද්ධ තැනක, මායාවක් දක්වනකොට දකින හැම කෙනාම, කට ඇරගෙන, හා හු කියාගෙන, මේක මහා ආශ්වදීයයක් කියල රැවටිලා පුදුම වෙනවා. නමුත් මායාකාරයා විතරයි දන්නෙ මෙතන එහෙම පිටින්ම බොරුවක් කරන්නෙ. නැති දේවල් ගොඩක් පෙන්වන්නෙ. අන්න එබඳු දෙයක් එතකොට මේ. නැති දෙයක් ඇති හැටියට මවා පාන්නෙ පෙන්නුම් කරන්නෙ මේ අපේ හිතයි, විඥානයයි. මේ තක්කවය සාමාන්‍ය ලෝකයාට තේරුම් ගන්නට බෑ. තර්කයෙන් තේරුම් ගන්න බෑ. උගතුන්ට උපාධිවලින් තේරුම් ගන්නට බෑ. මේක තේරුම් ගන්න මීන "පච්චිකං වෙදිකබ්බො වික්ඛුභි" කියන ආකාරයට තම තමන්ම

තමන්ගේ ප්‍රඥාවෙන්. "වික්‍රමය" කීවේ නියම ප්‍රඥාව ඇති අය - නිකමිම පණ්ඩිතයින් නොවෙයි. අන්න ඒ විදර්ශනා ප්‍රඥාවෙන් තම තමන්ම තේරුම් ගතයුතු දෙයක්. වෙන කෙනෙකුට මේක කරන්නට බෑ. බුදුරජාණන්වහන්සේටත් කරන්නට බෑ. තමන් අර කියාපු යම්කිසි ශීලයක පිහිටලා සමාධියක් සමාධිමට්ටමක් - ඇතිකරගෙන ඊළඟට අර මනසිකාරයෙන් - නියම ගුරුහරුකම් ඇතිව විදර්ශනා භාවනාවට බැහැල, ඒ මනසිකාරය තුළින් තමයි මේ විද්‍යාන මායාවේ යථා තත්ත්වය තේරුම් ගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. මේ මායාවෙන් මිදෙන්න පුළුවන් වෙන්නේ. මේ කියාපු පංචස්කන්ධය අතහරිනව කියල කියන්නේ මිකයි. අතින් අල්ලා විසිකරන දේවල් නොවෙයි. මේ ප්‍රඥාවෙන් යම් අවස්ථාවක රූපස්කන්ධය රූපස්කන්ධයක් හැටියට වටහා ගත්තා නම්, මෙතන අල්ලගන්න දෙයක් නැති බව එතනම තේරුම් යනවා, අහුටෙන්නේ නෑ. මේක අල්ලගන්න අහුටෙන්නේ නෑ. ඊළඟට වේදනාව පිළිබඳවත් එහෙමයි. අර දිය බුබුලු උපමාව තමන්ට වැටහෙනකොට මෙහි හරයක් නැතිබව, මෙහි ගතයුත්තක් නැති බව. තේරෙනවා. නිස්සාරත්වය. සංඥාව - මිරිඟුව, ඊළඟට සංස්කාර කෙසෙල් කඳ.

කෙසෙල් කඳේ අරටුවක් තියෙනවා කියල හිතාගෙන අල්මාරයක් හදන්න මින කියල හිතාගෙන පළවෙනි වරට කෙසෙල් කඳ උස්සාගෙන ගිහිල්ල ගෙදර - බලනකොට, ටිකක් අතගාල බලනකොට, මේක යට තව තට්ටුවක් තියෙනවා. ඔන්න ඔය විදියට දැන් එතකොට මේ බුදු පියාණන්වහන්සේ වදාළ මේ කාරණය විදර්ශනා යෝගියා තේරුම් ගන්නේ අර සම්මර්ෂණය කියන වචනයෙන්. සම්මර්ෂණය කියන්නේ හෙමින් අතගාල බැලීම වගේ දෙයක්. ලෝකයා කරන්නේ පරාමර්ෂණය කියල කියන දැඩිව අල්ලා ගැනීමයි. මෙන්න මේ දැඩිව අල්ලාගැනීමේ ගතිය අත හැරලා සම්මර්ෂණය කියල කියන ඉතාමත්ම සියුම් ආකාරයෙන් මෙනෙහි කිරීමයි එතකොට විදර්ශනාවට උපකාරී වෙන්නේ. දැන් අපි දන්නවා සාමාන්‍යයෙන් දැලි පිහියක් එහෙම මදිනකොට මදින්න අල්ලන්නේ විසි කරන්න පුළුවන් විදියට වගෙයි. එහෙම අල්ලගෙන දැලි පිහිය කරගලේ ඉහළට පහළට අකුල්ලනකොට අර මුවහත මොට්ට නොවන ආකාරයටයි ඒක කරන්න මිනේ. මට්ටම් කිරීම කරනවා මිසක් මොට්ට වෙන ආකාරයට නොවෙයි. දැඩිව අල්ලා ගත්තොත් ඒ දැලි පිහිය මොට්ට වෙනවා. ඒ වෙනුවට අර සියුම් ආකාරයෙන් අල්ලාගෙන එහාට මෙහාට ඇතිල්ලීම තුළින් තමයි දැලි පිහියක් මුවහත් කරගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. අන්න ඒ විදියටම මනසිකාරයක් අර එකකවක් බැඳෙන්නේ නැතිව, සංඥාවලවත් වේතනා ආදී ඒ කිසිවකවත් බැඳෙන්නේ නැතිව, එන එන ආකාරයට ඒ ඒ හැටියටම කඩු හරඹයක් වගේ මෙනෙහි කරල එතනින්ම නතර කරනවා. ඔය විදියට ගිහිල්ල තමයි මේ විදර්ශනා මාභියෙන් අර

සෝවාන්, සකදාගාමී, අනාගාමී, අර්හත් කියන මාගීඵල ප්‍රතිවේදයෙන් ඒ සංස්කාරයන්ගේ සමඵය කියල කියන - "සබ්බසංඛාරසමඵ" කියල කියන - සියලු සංස්කාරයන් සමනය කිරීමෙන් ලැබෙන පරම ශාන්ත නිර්වාණ සුඛයක් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගන්නට පුලුවන් වෙන්නෙ. එකකොට ඒ බුද්ධ දේශනාව අනුව මේ පින්වතුන්ට භාවනාවට නැඹුරුවීමට උපකාර වන උපදෙස් රාශියක් අඩංගු ගාථා ධර්මයක් අද මේ පෝය දවසෙ අසන්නට ලැබුනා. මේ ඇසීම් මාත්‍රයෙන් නවකින්නෙ නැතිව, තමනුත් මේකට - මේ මාගීයට - බැහැලා ඒවාට උපදෙස් ගුරු හරුකම් දෙන්න පුලුවන් අය ඇසුරු කරගෙන ඒවා ලබාගෙන මේ අතිභයානක සංසාර දුක්ඛයෙන් මිදීමට උත්සාහවත් විය යුතුයි කියල හිතාගන්නට මින. ඒ වගේම මේ අවස්ථාවේ හොඳ ශීලයක - යම්කිසි ශීලයක - පිහිටලා, මේ ධර්මශ්‍රවණය කරන අවස්ථාවෙන් සමාධිමත්ව යම්කිසි සිත තැන්පත් කරගැනීමක් ඇතිව, වැටහීම් බුද්ධියට ඉඩ දෙමින්, ශ්‍රවණය කිරීම තුළින් ශීල සමාධි ප්‍රඥා යම්කිසි තරමකට දියුණු වෙන්න ඇතෙයි කියල හිතනවා. අන්න ඒ ශීල සමාධි ප්‍රඥා මාගීයේ ගමන් කරමින්, හැකිතාක් ඉක්මණින් මේ ධර්ම ශ්‍රවණ ආනිශංසය වශයෙන් සලකන සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, පඤ්ඤා කියන ඒ ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන් බල ධර්මයන් තම තමන්ගේ විත්ත සන්තානය තුළ දියුණු පවුණු කර ගැනීමෙන් අර බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වා වදාළ මේ සංසාර දුක්ඛයෙන් එතෙරවීමට උපකාර වන පරම ශාන්ත නිර්වාණ අවබෝධය ලබාගැනීමට මේ ධර්ම ශ්‍රවණය උපකාරවත් වේවා කියා එහෙම අධීෂ්ඨාන කරගන්නට මින, ප්‍රාර්ථනා කරගන්නට මින. ඒ වගේම, දැන් මෙතෙක් වෙලා අපි ධර්ම දේශනාමය වශයෙනුත් ධර්ම ශ්‍රවණමය වශයෙනුත් ඇතිකර ගත්තු යම් කුලල සම්භාරයක් ඇතොත් ඒවා පිළිබඳව අනුමෝදන් වෙන ඒ ශාසනාරක්ෂක දේව මණ්ඩලය ඇතුළු අවිච්ඡේ සිට අකනිටාව දක්වා වූ යම්තාක් සත්ත්වයින් සිටිනවා නම් ඒ හැම දෙනෙක්ම අප විසින් අද දින මේ අවස්ථාවේ රැස් කරගත්තාවූ කුලල සම්භාරය අනුමෝදන් වෙත්වා. අනුමෝදන් වී ඒ තම තමන්ගේ ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමාමභ නිවන සාක්ෂාත් කර ගනිත්වා කියල ප්‍රාර්ථනා කරන්නට මින. ඒ වගේම තම තමන්ගේ නමින් නැසී මිය පරලොව ගිය ඤාතීහුත් මේ කුලල සම්භාරය අනුමෝදන් වෙලා දුක් කෙළවර කර ගැනීමට ශක්තිය ලබත්වා! ඒ විදියට ප්‍රාර්ථනා කරගන්නට. දැන් එකකොට මේ අවස්ථාවේ මේ ගාථා කියල පින් පමුණුවන්න.

"එතොටතා ට අමෙහි....."

3 වන දේශනය

3 වන දේශනය

නගරං යථා පච්චන්තං - ගුණං සත්තරඛාහිරං
 එවං ගොපෙඨ අත්තානං - ඛණො වෙ මා උපච්චගා
 ඛණානිතා හි සොචන්ති - නිරයමහි සමස්සිතා

-නිරය වග්ග, ධ.ප.

ශ්‍රද්ධාවන්ත පින්වතුනි,

අපේ තිලෝගුරු සම්මාසම්බුදු පියාණන් වහන්සේ අවුරුදු හයක් දුෂ්කර ක්‍රියා කරල සොයා ගත්ත නිර්වාණ මාර්ගය, එනම්, වතුරාසී සත්‍යය පළමුවෙන්ම දෙවි මිනිසුන් සහිත ලෝකයාට හෙළි කොට වදාළේ ඇසල පුර පසළොස්වක පෝය දවසකයි. ඒක නිසා අද ඉතාමත්ම වටිනා පෝය දවසක්. ඒ වගේම තවත් පැත්තකින් බලන කොට මේ ශාසනික වටිනාකමක් ඇති දවසක් හැටියට සලකන්නට පුළුවනි. සංඝයා වහන්සේලාගේ වස් විසීම පිළිබඳ ආරම්භක එක්කරා සීමාවක් පෙන්නුම් කරන පෝය දවසක් හැටියට ගත්තහම මේ ඇසල පුර පසළොස්වක පෝය දවස ඉතා වැදගත් දවසක්. දැන් බුද්ධ ශාසනය කියල කියන එකට අතීතයේ පොතපතේ සඳහන් වෙන වචනය "ධම්ම විනය" කියන එකයි. "ධම්ම විනය". ශාස්තෘ ශාසනය හඳුන්වන්න "ධම්ම විනය" කියලා යොදනවා. මොකද, ධම්මයක් විනයක් දෙකම මේකට අදාල නිසා. වස් කාලය ගැන සිතනකොට විශේෂයෙන්ම සංඝයා වහන්සේලාගේ විනය නීති සමූහයක් හා සම්බන්ධව තිබෙන නිසා මේ වස් කාලය විනය පැත්තෙන් බොහොම වැදගත් දවසක් හැටියට සලකනවා. නමුත් බුද්ධ කාලයේ, ඒ වගේම වස් කාලය ධම්මය පැත්තෙනුත්, ධම්මය කියන අංශයෙනුත් ඉතාම වටිනා දවසක් හැටියට සැලකූ බවයි අපට ඒ පුරාණ කථාන්තරවලින් පෙනෙන්නේ. මොකද බුද්ධකාලයේ වාරිත්‍රයක් තිබුණා, බුදුපියාණන් වහන්සේ වැඩ වාසය කරන කාලයේ, සංඝයා වහන්සේලා වස් කාලයට කලින් බුදු පියාණන් වහන්සේ හමුවෙන්න ගිහිල්ලා කමටහන් ලබාගෙන ඇත විවේක ප්‍රදේශයකට ගිහිල්ලා, සුදුසු තැනක වස් වසමින් ඒ කම්ප්ථනය අනුව භාවනා කරල වස් කාලය තුළ කෙසේ හෝ නිවන් දැකල බුදුපියාණන් වහන්සේ ලඟට ඒ සතුටුදායක ආරංචිය රැගෙන එන්න බොහොම මිනැකමක් ඒ සංඝයා වහන්සේලා තුළ තිබුණා. ඒ අනුව බලනකොට, ඒ කාලයේ ඥානවන්ත සංඝයා වහන්සේලා, දුර්දර්ශී සංඝයා වහන්සේලා, වස් කාලයක කළ යුතු උතුම්ම ඉහළම පින්කම හැටියට - වස් පින්කම හැටියට -

සැලකුවේ නිවන් දැකීමයි. හැකිතාක් දුරට උත්සාහ කරල ඒ තුන් මාසය තුළ වියඹය වඩලා එහෙම නිවන් දකින්නට බැරි වුනොත් ඒ සංඝයා වහන්සේලා තුළ යම් කිසි සංවේගයක් ඇතිවෙනවා. මොකද, නැවත වස් කාලයෙන් පස්සෙ බුදුපියාණන් වහන්සේ හමුවෙන්න වැඩියහම බුදුපියාණන් වහන්සේ බොහෝ විට අසන ප්‍රශ්නය තමයි, ඉස්සෙල්ලා සුවදුක් විචාරලා, සාමාන්‍යයෙන් අර පිළිසඳර වශයෙන්, ඊළඟට අහනවා මහණෙනි, පැවිදි වීමේ පරමාර්ථය ඉෂ්ට කරගත්තද කියල. ඒකට හරියාකාරව පිළිතුරු දෙන්න බැරි වුනොත් ඒ සංඝයා වහන්සේලාට ඒක හිතට බොහොම මදිකමක්. කොටින්ම කියනවා නම් ඒක බුදුපියාණන් වහන්සේ දකින්නට හිස් අතින් ගියා වගේ ගමනක් වෙනවා. අන්න ඒක නිසා සංඝයා වහන්සේලා බොහොම උත්සාහ කලා වස් කාලය තුළ නිවන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්නට. එතකොට, ඒ කාරණා අපට පැහැදිලි වන කථාන්තරයක් තමයි අපි මේ මාතෘකා කළ ගාථාවට අදාලව තිබෙන්නේ. බුදුපියාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයේ වැඩ වාසය කරන කාලයක සංඝයා වහන්සේලා පිරිසක් ඇත පිරිසර ගමකට - පිරිසර කියල අපි වචනයෙන් කිව්වට එතන කියවෙන්නේ දේශ සීමාවල පිහිටි ගමකට - ගියා වස් වසන්නට. පළමුවෙනි මාසය තුළ ඒ සංඝයා වහන්සේලාට හොඳට භාවනා කටයුතු කරගන්නට ලැබුණා. ඒ දායක පිරිසගේ උපස්ථාන ආදිය හොඳට ලැබුණා. නමුත් දෙවැනි මාසයේදී ඒ ගමට කඩා වැදුණු හොරු පිරිසක් - හොරමුලක් - ඒ ගමේ මිනිසුන් සිරභාරයට අරගෙන ගියා. ඊට පස්සේ මේ ගමේ අය ආරක්ෂා සංවිධාන යොදන්නට පටන් ගත්තා. නැවතත් ඒ යොරමුල ඇවිල්ලා මේ විදියට පහර දෙයි කියලා බයේ ආරක්ෂා සංවිධාන යොදන්න පටන් ගත්තා. නොයෙකුත් විදියේ ප්‍රාකාර බදිමින්, කොටු කාපප බදිමින්, ඒ විදියට යම් යම් ආරක්ෂා සංවිධාන යෙදුවා. ඒක නිසා සංඝයා වහන්සේලාට ඉන් පීඩාව ඇති වුනා. ඒනිසා කොහොම නමුත් මේ සංඝයා වහන්සේලාට ඒ බලාපොරොත්තු වුණු පරමාර්ථය ඉෂ්ට කරගන්න බැරිවුනා. මේ සංඝයා වහන්සේලා වස් කාලයෙන් පස්සෙ බුදුපියාණන් වහන්සේ දකින්න වැඩම කරහම බුදුපියාණන් වහන්සේ ඇහුවා "කොහොමද මහණෙනි, වස් කාලය හොඳට සුවසේ වාසය කලාද" කියල. එතකොට මේ සංඝයා වහන්සේලා පැමිණිලි කරනවා "භාග්‍යවතුන් වහන්ස, අපි පළමුවෙනි මාසයේ නම් කරදරයක් නැතිව හොඳට හිටියා. ඊට පස්සේ හොරු කඩා වැදිලා ගමේ ඇතිවුණු තත්ත්වය නිසා ගම්වාසීන් - ඒ දායක පිරිස - ආරක්ෂා සංවිධාන යෙදීමට හිත යෙදුව නිසා අපට එයින් යම් යම් අඩු පාඩු සිද්ධ වුනා. හරියට වස් කාලයේ බණ භාවනා කරගන්න බැරිවුනා." ඒකට ඒ නිදහසට කාරණා වශයෙන් ප්‍රකාශ කලා. බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ අවස්ථාවේ වදාලා, "මහණෙනි එහෙම තමයි, හොඳ පහසු විහරණය කියන එක හැමදාම ලැබෙන දෙයක් නොවෙයි. නිතර බලාපොරොත්තු විය යුතු දෙයක් නොවෙයි. ඒක සාමාන්‍ය

සවභාවයක්. නමුත් නුඹලා විසින් කළයුත්තේ මොකක්ද? අර ඒ මනුෂ්‍යයින් නගරය ආරක්ෂා කලා වගේ තමා ආරක්ෂා කරගත යුතුයි. ඒ ගම ආරක්ෂා කර ගැනීමට ඒ මනුෂ්‍යයින් අප්‍රමාද වුනා වගේ, තමනුත් තමන්ගේ ආරක්ෂාව සලසා ගතයුතුව තිබුණා කියලා එහෙම ප්‍රකාශ කරමින් අපි අර කලින් මාතෘකා කළ ඒ ගාථා ධර්මය වදාලා.

- නගරං යථා පච්චන්තං - ගුත්තං සත්තරබාහිරං
- එවං ගොපෙඨ අත්තානං - බණො වෙ මා උපච්චගා
- බණානීතා හි සොචන්ති - නිරයමහි සමපපිතා

මේකේ අදහස, දේශ සීමාවක පිහිටි යම්කිසි නගරයක, ඇතුළතින් පිටතින් - අභ්‍යන්තර බාහිර වශයෙන් - හොඳට ආරක්ෂා සංවිධාන යොදල තිබෙන්නේ යම්සේද, ඒ කියන්නේ, හොඳට අභ්‍යන්තර බාහිර ආරක්ෂාව යෙදූ දේශ සීමාවක පිහිටි නගරයක් යම්සේද - අන්ත ඒ අන්දමින්ම - "එවං ගොපෙඨ අත්තානං" - ඒ වගේම තමාම තමාගේ ආරක්ෂාව සලසා ගත යුතුය. "එවං ගොපෙඨ අත්තානං - බණො වෙ මා උපච්චගා" - එහෙම අප්‍රමාදව ඒ කටයුතු කළයුතු බව අභවන පදයයි ඊළඟට කියවෙන්නේ - "බණො වෙ මා උපච්චගා" - ලැබූ මොහොත - නිසි මොහොත - ඉක්ම යා නොදෙවු. මොහොත ඉක්මෙන්න - අවස්ථාව ඉක්මෙන්න - අරින්න එපා. "බණො වෙ මා උපච්චගා" ඊළඟට එහෙම අවවාදය හරියාකාරව නොකිරීම නිසා ඇතිවන ආදීනව පිළිබඳවයි, ඊළඟ පද දෙකෙන් ප්‍රකාශ වෙන්නේ - "බණානීතා හි සොචන්ති - නිරයමහි සමපපිතා" එහෙම මොහොත ඉක්ම යන්න දුන්නොත් එබඳු අයට වෙන්නේ මොකක්ද? "බණානීතා හි සොචන්ති" ඒ අයට අඛන්න සිද්ධ වෙනවා. වැළපෙන්න සිද්ධ වෙනවා, කණගාටුවෙන්න සිද්ධ වෙනවා, ශෝක කරන්න සිද්ධ වෙනවා. "නිරයමහි සමපපිතා" - මොකද නිරයෙහි වැටීලා - නිරයට වැටීලා දුක්වෙන්න සිද්ධවෙනවා. ඔන්න ඔය විදියට බුදුපියාණන් වහන්සේ උපදේශාත්මක, අවවාදාත්මක, යම්කිසි ගාථාවක් ප්‍රකාශ කලා. ඒ ගාථාව අහල අර ස්වාමීන් වහන්සේලා රහත් වූ බවත් එකත කියවෙනවා. එතකොට දැන් මේ ගාථාව ආශ්‍රයෙන් අපි කල්පනා කරල බලනකොට මේක තුළ තිබෙන ගැඹුරු ධර්මය - සංඝයා වහන්සේලා බණට භාවනාවට හිත යොදාගෙන ඒ කටයුතු සඳහා යම්කිසි වෙහෙසක් දරනවා, ඒවායේ යම්කිසි අඩුපාඩුවක් සම්පූර්ණ කරන්නා වගේ බොහෝ අවස්ථාවල බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ විදියට මේ ගාථා ධර්මයක් දේශනා කරන්නේ. ඒක නිසා අපට හිතාගන්න පුළුවන් ඒ සංඝයා වහන්සේලාගේ ඒ කටයුතු වල අවසානයට උපකාර වෙනවා, කම්ප්‍යවන සම්පූර්ණ කර ගැනීමට,

බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ධර්ම පාඨයක්, ගාථාවක්, පච්චාසාදයක්, ඒක නිසා වෙන්න පුළුවන්, සමහර විට සංඝයා වහන්සේලා ඒ ගාථාව අහලම රහත් වුනා කියල සඳහන් වෙන්නේ. කෙසේ හෝ වේවා! මේ ගාථා ධර්මයේ කිබෙන ගැඹුර අපේ ප්‍රමාණයෙන් අපි කල්පනා කරලා බලමු. දැන් මේ උපමාව බොහොම හොඳයි. අපි මේ අවස්ථාවල උපමාවක් ඔපයේ යන්නේ මොකද මේ ධර්මකාරණා හිත ඇතුළට බහින්න උපකාර වෙන නිසා උපමාව. 'නගරං යථා පච්චිනතං - ගුහං සන්තර්ධාහිරං' - මේ උපමාව මේ කාලයටත් බොහොම ගැලපෙනවා කියල හිතාගන්න පුළුවන්. එකකොට, දේශ සීමාවක පිහිටි යම්කිසි නගරයක්, මේක ඇතුළතින් පිටතින් ආරක්ෂා කිරීමක් ගැන මෙතන කියවෙනවා. ඒ වගේම සංඝයා වහන්සේලාට කියනවා 'එවං ගොපෙඨ අත්තානං' මේ විදියට ආත්මාරක්ෂාව යොදාගන්න කියලා. දැන් මේ කාලයෙන් යොදන වචනයක් නේ ආත්මාරක්ෂාව කියන එක. නමුත් මේ කාලෙ නම් ආත්මාරක්ෂාව කියලා කියන කොට කායාරක්ෂාවයි ගැනෙන්නේ. කය රැක ගැනීම. කායාරක්ෂක හටයින් යොදල කය රැක ගැනීම. හිත නම් සමහර විට - ඒක යකාට මාරයාට බාර දුන්නක් වරදක් නැහැ කියන සංකල්පය ලෝකයේ පවතින්නේ. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ මෙතන ආත්මාරක්ෂාව කියලා ප්‍රකාශ කළේ හිත රැක ගැනීමයි. මොකද මේ සංසාරයේ අපි ගෙනියන්නේ මේ හිත - චිත්ත සන්තානයයි. මේ ශරීරය, මේ ශරීර කුඩුව නම් අතහැරලා යනවා. ඒක නිසා වැඩි තැන දුන්නේ බුදුපියාණන් වහන්සේ ඇත්ත වශයෙන්ම මේ සිත රැක ගැනීමටයි. මෙතනත් අදහස වශයෙන් ගන්න කියෙන්නේ අර කය රැක ගැනීමම නොවේ. හිත රැක ගැනීම. හිත රැක ගැනීම සඳහා යම්කිසි ප්‍රමාණයකින් කය පිළිබඳව උනන්දුවක් ඇති වෙන්න ඕන. නමුත් බොහෝ දෙනා කරන්නේ හිතට කුමක් හෝ වේවා ඒක ගැන තැකීමක් නැතිව කය රැක ගැනීම. එකකොට මෙතන මේ ගැඹුරු අර්ථය අපි ගත්ත නම් තමන්ගේ සිත රැක ගැනීම කියලා, ඊළඟට මෙන්න මේ ආරක්ෂා සංවිධානය ගැනත් අපි හිතලා බලමු - ආරක්ෂාව ගැන මෙතන කියවෙන දේ ගැන.

ධර්මානුකූලව කල්පනා කරලා බලනවා නම් හිතට ඉන්න ආරක්ෂක හටයා කවුද? සතිය, සිහිය. ධර්මානුකූලව 'සති ආරක්ඛසාරථී' කියලා එහෙම දක්වලා තිබෙනවා. සිත හික්මවීම, සිත ආරක්ෂා කර ගැනීමේ කටයුත්ත, ඒ කාර්ය භාරය, උසුලන්නේ සති කියන මුර හටයයි. එකකොට මේ සිහිය කියන මුර හටය, හොඳට නිල ඇදුම් දාගත්තහම අපට තවත් මේක පුළුල් අන්දමින් කේරුම් ගන්න පුළුවන් සති සම්පජ්ඣය කියලා. සම්පජ්ඣය කියන එකට අපි සමහර අවස්ථාවලදී, මේක සිංහල වචනයක් කරගන්න ඕන නිසා 'දැනුවත් බව' කියල ප්‍රකාශ කලා. එහෙම නැත්නම්, මනා දැනුම

ඇතිව, සිහි ඇතිව සිටීම. සිහියක් එක්කම යන මනා දැනුම. ඉතින් මෙන්න මේ දැනුවත් බවක් ඇති සිහියයි, මෙතන මේ ප්‍රකාශ කෙරෙන්නේ. එතකොට ලෝකයේ මිය ආරක්ෂක හටයින් යොදන කොට, දැන් නගරයක වගේ තැනක ඇතුළතත්, පිටතත් ආරක්ෂාව ගැන ප්‍රකාශ කරනවා. නගරයක සාමාන්‍යයෙන් ඇතුළත දොරටුව, ඇතුළුවන දොරටුව, ඊළඟට ඒ කොටු තාප්ප ආදිය, ප්‍රාකාර ආදිය, ඊළඟට පිටත බලනවා නම්, අට්ටාල, මුර ගෙවල්, තව දිය අගල් ආදී මිය අතීතයේ නගරවල් ආරක්ෂා කරගන්න නොයෙකුත් විධිවිධාන - ආරක්ෂා විධිවිධාන - යොදලා තිබුණා. මේ කාලයේ උනක් දැන් අර මුර හටයෙක් සාමාන්‍යයෙන් නවත්වන්නේ දොරටුවක් ලඟ. දොරටුවක් ලඟ නවත්වන කොට ඒ දොරටුව බොහොම පටු දොරටුවක් වෙන්න මින. ලොකු දොරටුවක් නම් අර එන පිරිසට කඩා වදින්න පුළුවන්. එතකොට මේ සිහිය කියන එකක් අපි ධර්මානුකූලව කල්පනා කරලා බලනවා නම් - සතිය කියන එක - සතිය කියන කොට ඒ 'සති' කියන වචනයේ මතකය කියන අදහසක් තිබෙනවා. නමුත් ධර්මානුකූලව සමමා සතිය ගැන කියන කොට මේක නිතරම එළඹ සිටී සිහිය. මේක වර්තමානයට අදාල දෙයක්. මොකද අතීතයට දුවන්න පටන් ගත්තොත්, අනාගතයට පනින්න පටන් ගත්තොත්, එතන අර දොරටුව පළල් වෙනවා. එතකොට අපිට රකින්න තියෙන දොරටුව මොකක්ද? ධර්මානුකූලව බලන කොට මේ ඉන්ද්‍රිය දොරටු හයයි. ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, සිත. සිතත් ඇතුළත්ව මෙන්න මේ ඉන්ද්‍රිය හය, ඉන්ද්‍රිය දොරටු හය. බාහිර ඉන්ද්‍රිය පහ තමයි ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය කියන ඒවා. ඊළඟට සිත. මනිනුය. මෙන්න මේ ඉන්ද්‍රිය දොරටු හයයි රැක ගන්න තිබෙන්නේ. මේ දොරටු හය රැක ගැනීමේදී මේ දොරටු හයට හැම තිස්සෙම කඩා වදින්න බලාගෙන ඉන්නවා, මාර සේනාව, සතුරු සේනාව. කෙලෙස් සේනාව. කඩා වදින්න බලාගෙන සිටින ඒ සේනාව තමා අරමුණු. ඇසට නම් රූප අරමුණු. කණට නම් ශබ්ද අරමුණු, නාසයට නම් ගඳ සුවඳ. මිය විදියට මේ සිත කලම්බන, හිත ඇලීම් වලට ගැටීම් වලට, මෝහයට, මුළාවට, පත් කරන සතුරු සේනා කඩා වදින්න බලාගෙන ඉන්නවා. බොහොම ශීඝ්‍රයෙන් ඒවගේම එන්නේ. එබඳු අවස්ථාවක දැන් විශාල පිරිසක් එතකොට ඒ දොරටුව ලඟට, ඉස්සෙල්ලාම ඒ අයට දන්නනවා 'එන්න මින පෝලිමේ'. පෝලිමේ එන්න මින. එක්කෙනා පස්සේ එක්කෙනා. එහෙම නැතිව රැකගන්නට බැහැ මේක. අන්න ඒ විදියට මේක පටු දොරටුවක් කරහම ඒක තමයි පහසුව වර්තමානයේ හිත රඳවා ගන්නට. වර්තමානයේ හිත රඳවා ගැනීම තුළින් අතීතයට දුවන්නේ නැතිව, අනාගතයට පනින්නේ නැතිව, එහෙම ඒ එන එන හැම එකකටම සිහිය යොමු කිරීමයි මෙතන ප්‍රකාශ කෙරෙන්නේ. එතකොට ඒ සිහියක් එක්කම ඊළඟට ඒ සිහිය තුළින් කරන්නේ මොකක්ද? යම්කිසි ක්‍රියාත්මක වීමකුත් අවශ්‍ය වෙනවා. අර දැනුවත්

බව උපකාරී කරගෙන මෙනෙහි කිරීමක් කරනවා. එක්තරා මනාසිකාරයක්, මෙනෙහි කිරීමක්. මෙනෙහි කිරීමක් යොදනවා.

අපි හිතමු දැන් ඔය ආරක්ෂක හටයෙක් ඉන්නවා නම් ඒ තැනැත්තාට අයිති කාඩ්පය නිදා ගැනීම නොවෙයි. හොඳට අවදිමත්ව ඉඳගෙන, එන එන පුද්ගලයා පිළිබඳව යම්කිසි විමසුම් ඇසක් යොමු කරනවා. ඒක ඒ තැනැත්තාගේ දක්ෂතාව අනුවයි. බොහොම ශීඝ්‍රයෙන් ඒක කරන්නට සිද්ධ වෙනවා. එහෙම එක්කෙනෙක් හුඟක් වෙලා රඳවා ගෙන ඉන්නක් බැහැ එතන. එනවා. ඊළඟට විමසුම් ඇසට භාජනය කරලා එයාව ඇතුළු කරගත යුතු කෙනා නම් ඇතුළු කරගන්නවා. එහෙම නැත්නම් පිට කරන්න මින කෙනා නම් පිට කරනවා. ඔය දෙකයි තියෙන්නේ. එතකොට මෙතනදී උච්චතා කරන්නේ ඒ දක්ෂතාවයි, ඒ මෙනෙහි කිරීම මෙනෙත දීර්ඝ වශයෙන් කරන්න බැහැ. දැන් මේ කාලයේ නම් පින්වතුන් හොඳට දන්නවා ඒ විදියේ තැන්වලදී හැඳුනුම්පතක් කියලා එකක් කියනවා. එතකොට, ඒ හැඳුනුම්පත විදියට නැතත්, අතීතයෙන් යම් යම් ආකාරයෙන් කෙනෙක් ආවාම හඳුනාගන්න ක්‍රම තිබෙන්න ඇති. ඒ හැඳුනුම්පතක නමක් තිබෙනවා. රූපයක් තිබෙනවා. එතකොට මේ නමින් තමයි මේ තැනැත්තා හඳුන්වන්නේ. මේ හැදිනීමට අනුකූල වුනු යම්කිසි රූපයකුත් අරගෙනයි මේ තැනැත්තා එන්නේ. නමුත් බොහෝවිට කෙරෙන්නේ මොකක්ද? ඒ හතුරු හමුදාවල් එනව නම්, ඔක්කුකාරයින් එනවා නම්, වෙස් වළාගෙනයි එන්නේ. නියම ආකාරයෙන් නෙවෙයි. එතකොට ඒ අය හඳුනාගන්න මින. ඉතාමත් දක්ෂ මුර හටයෙක් නම්, ඒ අය අර අනම් මනම් කපාවලට යන්න නොදී අර හැඳුනුම්පත ඉදිරිපත් කරලා, තමන්ට ඇතුළු වෙන්නට සුදුසුකම ඔප්පු කරන්නට කියන්න මින. අන්න ඒ විදියට, අපි ධර්මානුකූලව කල්පනා කරලා බලනවා නම්, මේ එන අරමුණු - මේ සතුරු සේනා - අර විදියේ හඳුනා ගැනීමේ පොදු ක්‍රමයක් තිබෙනවා. ඒකට කියනවා 'නාම-රූප' කියලා. නාම රූප වශයෙනුයි මෙනෙහි කරලා හඳුනා ගන්නේ. දැන් අපි හිතමු රූපයක් එනවා ඉදිරියට. මොකක් හරි රූපයක් එනවා. මේ විදර්ශනා භාවනායෝගියාට සිද්ධ වෙන දෙයක්. එතකොට මේ එන රූපය වෙස් වළාගෙනයි එන්නේ. වර්ණ සංඛාරාන කියලා කියන්නේ. ඒවායේ පාට, නොයෙකුත් විදියේ පාට. ඊළඟට තව නොයෙකුත් සටහන්. මිව නිසා සිත විකෘෂ්ට වෙන්න ඉඩ කියනවා. ඒවට සිත යොමු කරන්නේ නැතිව - 'මේක රූපයක්'. එතකොට අර භාවනා යෝගියා මේ කොයි විදියේ රූපයක් ආවත් ඒක 'රූපයක් රූපයක්' කියලා මෙනෙහි කරනවා. ඊට වඩා ඇතට යන්නේ නැහැ. මොකද ඒකට හේතුව බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වා තිබෙන්නේ ඊට වඩා ඇතට යන්ට හිටියොත් ඒ හිත නවත්වා ගන්න බැරි වෙනවා. කෙලෙස් වලට ඇදිලා යනවා. ඒවට කියන්නේ නිමිති. නිමිති අනුවාඤ්ඤා ගන්නවා

කියලා කියනවා. ඒ කියන්නේ නිමිතින්, නිමිති අනුව ගන්නා වූ අනිකුත් ලක්ෂණයන්. ඒ තැනැත්තා ඒ දකින රූපයේ - යම්කිසි කෙනෙකු හෝ යම්කිසි දෙයක් හෝ දැක්කහම - ඒක පිළිබඳව තව නොයෙකුත් සිතිවිලි - කෙලෙස් සිතිවිලි - රාශියක් කඩා වදින්න පුළුවන් නිසා ඒක කෙටියෙන් මෙනෙහි කරනවා ‘රූපයක්’ කියලා.

ඒ වගේම ඒකට අදාලව මෙතන තිබෙන්නේ, කොටින්ම සලකා ගන්න තිබෙන්නේ, ලකුණු තුනයි. අනිත්‍ය, දුඃඛ, අනාත්ම කියන ලකුණු තුනයි. ඒ ලකුණු තුන දාලා තමයි මේ හැම එකක්ම පාස් කරන්නේ. එතකොට ඒ ලකුණු තුන දාන්න උපකාර වෙන්නේ - මේක හඳුනා ගන්නව මෙතන තිබෙන්නේ වෙන දෙයක් නෙවෙයි. දැන් නාම ධර්ම කියන එක, ඒ ධර්මානුකූලව පෙන්නුම් කරන්නේ වේදනා සංකෘත වේතනා, ස්පර්ශ මනසිකාර. දැන් මේක ධර්මයට සමාන්තර කරලයි දක්වන්න උත්සාහ කරන්නේ. නාම ධර්ම කියන ඒවා සාමාන්‍යයෙන් හිත හා සම්බන්ධ දේවල්. ඉතින් මෙතන හිතට සම්බන්ධ දේවල් තමයි වේදනාවල්. කෙනෙක් යම්කිසි දෙයක් හඳුනාගන්නේ, දැන් කුඩා දරුවෙක් උනත් බොහෝ විට බහ තෝරන්න දන්නේ නැති කෙනෙක් නම් මේවා හඳුනාගන්නේ - ඔන්න ඔය විදියේ දේවල් වලින්. යම්කිසි වින්දනයක්. එහෙම නැත්නම් තමන්ට දුන්න දෙයක් පිළිබඳව වින්දනය, ඒකෙ ඇති වේදනාව ආශ්‍රයෙන්. එහෙම නැත්නම් ඒක තුළින් යම්කිසි සංඥාවක්. ඊළඟට ඒවා පිළිබඳව ඇති වන සිතිවිල්ලක්, ඒවායේ ස්පර්ශය. ඒවා පිළිබඳව අපි මෙනෙහි කරන ආකාරය. ඔන්න ඔය විදියට මේවා ගැඹුරු වශයෙන් බලනකොට විදර්ශනාවට උපකාර වෙන ඒ නාම ධර්ම ටික. ඊළඟට රූප ධර්ම හැටියට ගන්න කොටත් අර කලින් කියාපු ඒ වචන සංකීර්ණ - වචන සටහන් - ආදිය ගැන නොවෙයි හිතන්නේ. මේ හැම එකක්ම, ලෝකයේ තිබෙන කාක් දේවල්, අපේ ශරීරයත්, බාහිර දේවලක් හැදිලා තිබෙන මූල ධාතු මොනවද? පඨවි. ආපෝ, තේජෝ, වායෝ. මේ මහ පොළොවත්, අපේ ශරීරයත් හැදිලා තිබෙන්නේ අර පඨවි කියලා කියන තද ගතිය ඇති යම්කිසි දෙයක්. ඊළඟට ආපෝ, ගලන ස්වභාවය ඇති ජලය - ජලයෙන් පෙන්නුම් කරන එක. ඊළඟට තේජෝ කියලා කියන හින්න. ඊළඟට වායෝ කියලා කියන හුළඟ. ඔය හතරට අදාල දේවල්වලින් තමා අපේ ශරීරත්, බාහිර දේවලක් හැදිලා තිබෙන්නේ. ඔන්න මින නිසා ධර්මානුකූලව කල්පනා කරලා බලනකොට, අර ‘සති’ කියන මුරකරුවාට මනසිකාරය ඔස්සේ තේරුම් ගන්න තිබෙන්නේ ඔන්න ඔය ටික විතරයි. තව නොයෙකුත්, ඉදිරියට එන රූපයේ තිබෙන බාහිර නිමිති ඔස්සේ හිත දුවවන්නේ නැහැ. එතකොට අර කෙලෙස් ගලාගෙන එන නිසා. ඒ විදියට නාම රූප කියලා අපි ගත්තොත්, දැන් මේක තමයි හැඳුනුම්පත. මේ හැඳුනුම්පත බලලයි අපි මේවා පාස් කරන්නේ. ඔන්න දැන් අරමුණක් ආවා.

ඒක නවත්තගන්තේ නැහැ. ඒක ගියා. ආවා ගියා, ආවා ගියා. ඒක කුලින් අපි අනිත්‍යතාව, මේවායේ හැම එකකම ඇති අනිත්‍ය ස්වභාවය, එන යන ස්වභාවය, වටහා ගන්නවා. ඔය විදියට තමයි ඉතින්, ඇස්. කන්, නාසාදිය. දැන් ශබ්දයක් - අපි වචනයක් නවත්වන කොට ඒක එක්කම කනට යම්කිසි ස්පර්ශයක් එනවා. දැන් ඔය රබානක, බෙරයක, වාගේ දේක නම් යමක් වැදුනට පස්සේ හුඟක් වෙලා දෝකාරයකුත් කියනවා. රබානකට වගේ දෙයකට ගහනකොට ඉබේටම දෝකාරයක් එනවා. ඒවගේම වචනය කුලින් හිතේ ඇතිවන සිතුවිලි, ඒවා පිළිබඳවත් යම්කිසි දෝකාරයක් එනවා. ඒක නිසා තමයි නැවත මතක් කරගන්න පුලුවන් වෙන්නේ. මතක් වෙන්නේ. ඔය විදියට ඉතින් කණ පිළිබඳව. ඔය එක එකක් ගැන හිතාගන්න පුලුවන්. දිව පිළිබඳව ඉතාමත් පහසුවෙන් හිතා ගන්න පුලුවන් කුඩා දරුවෙකුට පවා. ඉතින් ඔය හැම එකකම මේ අරමුණු ගලාගෙන එනවා. ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් එන්නේ. දැන් භාවනායෝගියා නම් ඒවා ඔස්සේ ඇදීලා ඇලීම් වලට හේතු නොවන ආකාරයට, ගැටීම්වලට හේතු නොවන ආකාරයට, ඔන්න ඔය විදියේ මධ්‍යස්ථ ප්‍රමාණයකින් හඳුනා ගන්නවා. හඳුනා ගැනීම කුල, අර මෙනෙහි කිරීම කුල, ප්‍රඥාව ක්‍රියාත්මක වෙනවා. එතකොට නිවන් දැකීමට නම් සතියයි, ප්‍රඥාවයි කියන දෙක දියුණු කරගන්න ඕන. මේ ප්‍රඥාව කියන එක ඔන්න ඔය මෙනෙහි කිරීම කුලින් ඒ අවස්ථාවේ ක්‍රියාත්මක වෙනවා. ඒ කියන්නේ අර සිහිය යොදලා මේක හඳුනා ගැනීමක් කරනවා. ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් කරනට ඕන. මොකද ඒකට හේතුව, බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා කියෙනවා මේ ලෝකයේ අපේ ඉන්ද්‍රියයන්ට ගලාගෙන එන අරමුණු ඉතා ශීඝ්‍රයෙන් එන්නේ. එක් අවස්ථාවක අතීත කියන බ්‍රාහ්මණ තරුණයාට බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා,

යාති සොතාති ලොකස්මීං - සති තෙසං නිවාරණං
 සොතාතං සංවරං බ්‍රූමී - පඤ්ඤායෙනෙ පිටීයරෙ
 (සුත්ත නිපාක, ගා. 1039)

කියලා. යම් තාක් ලෝකයේ ගලාගෙන එන දිය පහරවල් තිබේද අන්න ඒ දිය පහරවල් වලට සතිය තමයි - මේ සති කියලා කියන සිහිය තමයි - මේවා වළක්වන මාඨිය. වැළැක්වීම - 'සති තෙසං නිවාරණං', 'සොතාතං සංවරං බ්‍රූමී' මේ ගලාගෙන එන දිය පහරවල් වැළැක්වීමේ ක්‍රමයයි මම මේ ප්‍රකාශ කළේ. 'පඤ්ඤායෙනෙ පිටීයරෙ' නමුත් ඇත්ත වශයෙන් මේ ඔක්කොම වසන්ත පුලුවන් වෙන්නේ, දිය පහරවල් සම්පූර්ණයෙන් වසා දමන්න පුලුවන් වෙන්නේ, ප්‍රඥාවෙන්. එතකොට මේ කියන සතියෙන් - අර දැන් යම්කිසි වේගයකින් ගලාගෙන එන ගහක ඉස්සෙල්ලාම එකපාරටම වේල්ලක් බදින්න

බැහැ. ගලාගෙන එන වතුර ටිකක් වලක්වා ගන්න යම්කිසි උපක්‍රමයක් යොදන්න සිද්ධ වෙනවා. දැන් අර කඩා වදින පිරිසත්, අර ආරක්ෂක හටයා ඔහොම පොඩ්ඩක් ඉන්න කියලා තවත්ක ගන්නවා වාගේ. ඊළඟට පරීක්ෂණයට භාජනය කරනවා. පරීක්ෂණයට භාජනය කිරීම තුළින් අර තැනැත්තාගේ යථා තත්ත්වය වටහා ගන්නවා. කෙලෙස් අරමුණක් නම් එහෙම පිටින්ම ඒක කල්ලු කරලා දානවා. ඔන්න ඔය විදියට දැන් වතුරක් උනක්, වේල්ල බැන්දට පස්සේ තමයි මේක සම්පූර්ණ වෙන්නේ. ප්‍රඥාව තමයි වේල්ල. ප්‍රඥාව, ගැඹුරු අවබෝධය, ධර්මාවබෝධය. මේක පිළිබඳ යථා තත්ත්වය.

එකකොට මෙතන මේ කියෙන්නේ භාවනාවට අදාල වන කාරණයක්. ඒක ඇසුරින් කේරුම් ගැනීමෙන් තමයි සංඝයා වහන්සේලා රහත් වෙන්න ඇත්තේ. ඉතින් මෙතන මේ කියන්නේ සිත ආරක්ෂා කරගැනීම, සිත නමැති නගරය. මේකට දොරටු හයක් කියනවා. මේ දොරටු හයෙන් සිත කියලා කියන්නේ සිතට එන සිතුවිලි. ඒ ඇරුණහම අනිකුත් බාහිර අරමුණු. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ කියන ඒවා. ඔන්න ඕවා ගලාගෙන එන අවස්ථාවේදී අර සිතිය යොදවලා, සිතිය සහිත දැනුවත් බව යොදවලා, එක එකක් පාසා මෙනෙහි කරන්න ඕන. ඒ මෙනෙහි කිරීමක් ඉතාමත්ම ශීඝ්‍රයෙන් කරන්න වෙනවා. දිගට කිය කියා ඉන්නවත් නෙවෙයි. ඒක රූපයක්, නම් රූපයක්, රූපයක්. ශබ්දයක් නම් සද්දයක්, සද්දයක්, කියලා දෙවරක්. 'රූපයක් රූපයක්', සද්දයක් සද්දයක්' ඒ විදියට 'ගඳක් ගඳක්', 'රසක් රසක්' හිතට දෙනවා ඒ හැඳින්වීම. හඳුන්වා දීම තුළින් ඒක අවබෝධ කරලා එතනින් කෙළවර කරනවා. ඔන්න ඔය විදියේ හික්මීමක් තමයි ඒ භාවනාවේදී, විදර්ශනා භාවනාවේදී, කෙනෙක් යොදා ගන්නේ. මේ අදහසයි එකකොට මෙතන මේ ගාථාවෙන් බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙන්නේ. කොටින්ම නිවන පිළිබඳවයි මෙතන ප්‍රකාශ කෙරෙන්නේ. නිවනට උපකාර වෙන ධර්ම. ඒක නිසා තමයි ඊළඟට 'බණ්ඩ වෙ මා උපඬගා', මේ නිවන් දැක්මට ඇති අවස්ථාව - මේක 'ඉක්ම යා නොදෙවු' කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. මේ ක්ෂණය කියන එක - ක්ෂණ සම්පන්නිය කියන එක මේ ධර්මයේ දක්වලා තිබෙන්නේ - බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තිබෙන්නේ, බුද්ධෝත්පාද කාලයක ලබන මනුෂ්‍යාත්මභාවය - ඒ මුලු ජීවිතයම - එක ක්ෂණයක් හැටියටයි සලකන්න ඕන කියලා. බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. මහණෙනි, මේ ලෝකයා නිතරම 'බණ කිව්වා ලොකො' 'ලෝකය කියන එක වෙලාවට වැඩ කරන තැනක්. ක්ෂණයට වැඩ කරන තැනක්' කියන කතාව කියනවයි. නමුත් නියම මොහොත මොකක්ද? නිසි මොහොත මොකක්ද? අනිසි මොහොත මොකක්ද? කියන එක ලෝකයා දන්නේ නෑක, කියලා ඊළඟට බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා මේ

ධම්මයේ ක්ෂණික කියන එක, මේ ක්ෂණ සම්පත්තිය කියන එක විස්තර සහිතව එක් අවස්ථාවක.

දැන් ඔන්ත මහණෙනි බුදුකෙනෙක් ලෝකයේ ඉපදිලා ඉන්නවා. ධම්මයක් දේශනා කරනවා. නමුත් යම්කිසි පුද්ගලයෙක් නිරයේ ඉපදිලා ඉන්නවා. එකකොට ඉතින් අර බුදු කෙනෙක් උපන්නට තමන්ට නිවන් දකින්නට අවස්ථාව ලැබෙන්නේ නැහැ. ඒක අන්ත අර කියාපු අනිසි මොහොත. ඒ කියන්නේ වෙලාව වරදින්න පුලුවන් අවස්ථාවල් අටක් බුදුපියාණන් වහන්සේ දක්වනවා - මොහොත නොවන අවස්ථාවල්. අටකින් පෙන්නුම් කරලා, ඒ අටෙන් මිදුන කෙනෙක් බුද්ධෝත්පාද කාලයක නියම මොහොත ලබා ගන්නවා කියලා. එකකොට පළමුවෙන් කිව්වේ බුදුකෙනෙක් ඉපදිලා ඉන්නවා. ධම්මයක් දේශනා කරනවා. නමුත් මේ අවාසනාවන්ත පුද්ගලයා නිරේ ඉපදිලා ඉන්නවා. එකකොට බෑ මේ ධර්මයෙන් වැඩක් ගන්න. දුක් කෙළවර කර ගන්න. ඒ පළමුවෙනි එක. ඊළඟට ප්‍රකාශ කරනවා - ඒකක් ඒ වගේමයි. බුදුකෙනෙක් ඉපදිලා ධම්මයක් දේශනා කරනවා. නමුත් ඒ තැනැත්තා ප්‍රේත ලෝකයේ ඉපදිලා ඉන්නවා. ඊළඟට තවත් තුන්වෙනුව දක්වනව. බුදුකෙනෙක් ඉපදිලා ධම්මයක් දේශනා කරනවා. මේ තැනැත්තා කිරිපනෙක්. කිරිපන් ලෝකයේ. එබඳු අවස්ථාවකක් බැහැ මේ අනුව නිර්වාණ මාර්ගයේ ගමන් කරලා සසර දුකින් මිදෙන්න. ඊළඟට ඒවගේම බුදුකෙනෙක් ඉපදිලා ධම්මයක් දේශනා කරනවා. යම්කිසි කෙනෙක් බොහොම දීඝියුෂ්ක දේව නිකායක - දිව්‍ය ලෝකයක ඉපදිලා ඉන්නවා. ඒ දෙව්ලොව සැප සම්පත් ආදියට යෙදිල ඉන්න අවස්ථාවක ශාසන බ්‍රහ්ම වරියාව රැකලා මේ ත්‍රිලක්ෂණය - අනිත්‍ය. දුඃඛ, අනාත්ම ත්‍රිලක්ෂණය වඩලා සසර දුක් කෙළවර කරගන්න ලැබෙන්නේ නැහැ. ඒක අපහසුයි. ඒවායේ සැප සම්පත් ආදී නොයෙකුත් හේතූන් නිසා. මනුෂ්‍ය ලෝකය තමයි නිවන් දැකීමට හොඳම තැන. ඊළඟට තවත් සමහර විට බුදුකෙනෙක් ඉපදිලා ඉන්නවා. ධම්මයක් දේශනා කරනවා. නමුත් යම්කිසි පුද්ගලයෙක් ඉපදිලා ඉන්නවා ඇත ප්‍රදේශයක. සාමාන්‍යයෙන් බුදුවරු උපදින්නේ දඹදිව මධ්‍යම ප්‍රදේශයෙයි කියලයි කියන්නේ. එකකොට ඒ මධ්‍ය ප්‍රදේශයේ උපන් කෙනා තමයි වාසනාවන්ත උත්පත්තිය ලැබුවේ. ඒ කියන්නේ ධර්මය අසන්න වගේම ධර්මය අනුව හැසිරෙන්නත් පුලුවන් විදියේ තත්ත්වයක් බුද්ධ කාලයේ ඒ ප්‍රදේශයේ තියෙනවා. ඉතින් එබඳු කාලයක යම්කිසි කෙනෙක් ඉපදිලා ඉන්නවා නම් ඉතාමත් ඇත, ඒ ධම්මය අසන්නටවත් නොලැබෙන, ඒ වගේම හික්ෂු හික්ෂුණි. උපාසක උපාසිකා කියන සිවුවණක් පිරිස නොයන විදියේ ප්‍රදේශයක ඉන්නවා නම්, එබඳු කෙනෙකුටත් මේ ධම්මයෙන් ප්‍රයෝජන ගන්න බැහැ. අන්ත එකකොට ඒ අවස්ථාවක් නියම අවස්ථාවක් නොවෙයි. ඒකක් අවාසනාවන්ත වෙලාවක්. ඊළඟට, තවත් සමහරවිට බුදුකෙනෙක්

ඉපදිලා ඉන්නවා. ධර්මයත් දේශනා කරනවා. යම්කිසි පුද්ගලයෙක් මධ්‍යම ප්‍රදේශයේම, ඒ ප්‍රදේශයේමත් වාසය කරනවා. නමුත් ඒ කැනුණකා තදින්ම මිට්‍යාදාෂ්ටිකයි. දැඩි මිට්‍යාදාෂ්ටියකින් අන්ධ වෙලයි ඉන්නේ. එබඳු කැනුණකාට ධර්මයෙන් ප්‍රයෝජන ගන්න බැහැ. එබඳු අවස්ථාව අන්න අවාසනාවන්ත අවස්ථාවක්. ඊළඟට දක්වනවා බුදුකෙනෙක් ඉපදිලා ඉන්නවා. ධර්මයත් දේශනා කරනවා. මේ කැනුණකාට යමක් කියලා තේරුම් කරන්න බැහැ. ප්‍රඥාව නැහැ. ඒ කියන්නේ නුවණ මෝරපු නැති කෙනා. එහෙම කෙනාට ධර්මයෙන් ප්‍රයෝජන ගන්නට බැහැ. ඔය විදියට ඒ අවස්ථාවක් අවාසනාවන්ත අවස්ථාවක්. ඊළඟට අන්තිමට කියන අවස්ථාවේ යම්කිසි කෙනෙක් ඉන්නවා හොඳට ප්‍රඥාවන්තයි. දඹදිව මධ්‍යම ප්‍රදේශයේ ඉපදිලා තිබෙන්නේ. ඒ අතිනුත් ඔක්කොම සම්පූර්ණයි. නමුත් බුදුකෙනෙක් ඉපදිලා නැහැ. ධර්මය දේශනා කරන්නේ නැහැ. ඔය අටවෙති අවස්ථාව.

ඔන්න ඔය විදියට බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. නිසි මොහොත නොවන අවස්ථා අටක් කියනවා. ඔය අවස්ථා අටෙන් බේරිලා බුද්ධෝක්පාද කාලයක ධර්මය අසන්නට පුළුවන්, ධර්මය අනුව හැසිරෙන්න පුළුවන්, භූමි ප්‍රදේශයක උත්පත්තියක් ලබනවා නම් යම්කිසි කෙනෙක් ඉන්ද්‍රිය විකල භාවයක් නැතිව, ප්‍රඥාව ඇතිව, අන්න ඒක ඉතාමත් දුර්ලභ මොහොතක්, ක්ෂණයක්, හැටියට බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. ඒකකොට තම තමන් ගැන හිතන්න තිබෙන්නේ අන්න ඒ විදියේ උතුම් අවස්ථාවක් ලබාගත්තු හැටියටයි. ඒ ක්ෂණ සම්පත්තියයි මේ අපතේ දාන්න එපා කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ. ඒ ක්ෂණය අත හැරුණොත්. ඒ වෙලාව අත හැරුණොත්, බුදුපියාණන් වහන්සේ උපමාවක් දක්වනවා, හරියට යම්කිසි වෙළෙන්දෙකුට ලාභයට බඩුවක් ගන්න පුළුවන් අවස්ථාව ආවා. ඒකෙන් ප්‍රයෝජනයක් ගන්නේ නැතිව අන්තිමට පසුතැවෙනවා. අන්න ඒ වගේ පසුතැවෙන්න වෙනවා, අර ධර්මයෙන් ප්‍රයෝජන ගන්න පුළුවන් අවධියක ඉතාමත්ම දුර්ලභ අවස්ථාවක, මේ අති දීර්ඝ සංසාරයේ එබඳු අවස්ථාවකුත් ලබාගෙන, ඉන් ප්‍රයෝජන ගන්නේ නැහැ. ප්‍රයෝජනය කියලා කියන්නේ මොකක්ද? නිවන් දැකීමයි. සසර දුක් කෙළවර කර ගැනීමයි. යටත් පිරිසෙයින් අර කියාපු හැටියට අපායෙන් මිදීමට උපකාර වන ඒ සෝවාන් මාර්ග ඥානයෙන් ලෝකෝත්තර තත්ත්වයක් ලබා ගැනීමයි. ඔන්න ඔය විදියට අපට මේ ගාථාව තේරුම් ගන්න වෙන්නේ.

ඒ නිසා තමයි 'බණ්ඩාරිකා හි සොවනති, නිරයමහි සමපපිකා' - කියාපු උතුම් මොහොත අතහැරී ගියොත් ඒ කැනුණකන්ට වෙන්නේ නිරයෙහි වැටිලා දුක් විඳින්නයි. ශෝක වෙන්නයි. ඇත්ත වශයෙන්ම අපි අර කලින් කියපු

ආකාරයට කය රැක ගන්න කොතෙකුත් උත්සාහ යොදනවා මේ කාලයේ, නමුත් සිත රැක ගැනීම ගැන උනන්දු නොවන නිසා මේ කෙටි ජීවිත කාලය, අර විදියට නොයෙකුත් ආරක්ෂා සංවිධාන යොදලා, සමහරවිට ඒ ආරක්ෂකයින් නිසාම මරුමුවට පත්වෙලා, අන්තිමට ගිහින් උපදින්නේ කොහේද? ප්‍රේත ලෝක වල, යක්ෂ ලෝකවල, නරක තැන්වල, එහෙම නැත්නම් නිරයේ. එබඳු තැන්වල උපදින කතාන්තර නොයෙකුත් ආකාරයෙන් අපට අසන්නක් ලැබෙනවා. අන්න එබඳු ඒ ඉතාමත් අවාසනාවන්ත යුගයකයි අපි ජීවත් වෙන්නේ. නමුත් නුවණින් කල්පනා කරන පින්වතුන් හැම තිස්සෙම හිතන්න මීන බුදුපියාණන් වහන්සේගේ අවවාදය අනුව, මෙතන මේ ආත්මාරක්ෂාව කිව්වේ හිත රැක ගැනීමයි. හිත රැක ගැනීම කියල කියන්නේ අන්න අර හිතට එන දොරටු - හිත හා සම්බන්ධ දොරටු හය - සතියෙන්, ඒ සති කියන ධර්මය යොදලා තම තමන්ගේ භාවනාවට අදාළ අන්දමින් මුරකරුවාට අයිති වැඩේ පවරන එකයි. සතිය එක්ක යන සම්පජ්ඣය කියන දැනුවත් බව පිළිබඳව ධර්මයේ දැක්වෙන්නේ - ඒ දැනුවත් බව සතර ආකාරයෙන් පෙන්නුම් කරලා තියෙනවා. යම්කිසි කර්මස්ථානයක් පුරුදු කරන කෙනෙකුට ඒ කර්මස්ථානය අනුව ඒ දැනුවත් බව යොදන්නට සිද්ධ වෙනවා. ඒ කියන්නේ යම්කිසි අරමුණක් ආවම, ඒ අරමුණ තමන් කරන කර්මස්ථානයට උපකාරවත් වෙන දෙයක්ද? ප්‍රයෝජනවත් වෙන දෙයක්ද? ඒක අර්ථවත් ද? කියලා ඒ විදියට කල්පනා කරන්නට වෙනවා. ඊළඟට තමන්ගේ භාවනාවට සප්පායද, ඒකට පුදුපුද? යෝග්‍යද? ඒ විදියටත් හිතන්න වෙනවා. නමුත් ඒ වගේම ඒ හැම අරමුණක් තුළින්ම හැම අවස්ථාවකම කර්මස්ථානයක් රැකගන්නට පුළුවන් ද කියල ඒක ගැනත් බලන්නට මීන. ඊළඟට මේ අරමුණ පිළිබඳව මුළාවන ස්වභාවය - ඒක නැතිව ඒ අරමුණ දිහා බලන්න හැකියාවකුත් ලබාගන්න මීන. ඔය විදියට ගැඹුරින් කල්පනා කරලා බලනකොට. අර ආරක්ෂක භටයා තමන්ට අයිති කාර්යය, ඒ කාර්යභාරය, ඉෂ්ට කිරීමේදී සෑහෙන දැනුවත් බවක් තියාගන්නවා වගේ යෝග්‍යවචරයක්, භාවනාවට යෙදුනු කෙනාත්, ඒ තමන්ගේ කර්මස්ථානය රැක ගන්නවා. කර්මස්ථානයයි තමන්ට අයිති රැකගන්න තිබෙන එකම දේ. ඒ කමටහත් පැවැත්වීම තුළින් තමයි කෙනෙකුට නිවන් දකින්නට පුළුවන් වෙන්නේ. ඒක නිසා තමයි අර සම්පජ්ඣය කියන එක, දැනුවත් බව - මනා දැනුම කියන එක - ඉතාමත් පුළුල් අන්දමින් තේරුම් ගත යුතුව තිබෙන්නේ. එතකොට මෙන්න මේ විදියට මේ සතිය රැක ගැනීමට උපකාර වන අරමුණු තමයි සතර සතිපට්ඨානය හැටියට බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ, වෙන දේවල්, බාහිර දේවල්, නොවෙයි මෙතන කියන්නේ. තමන්ට ලැබීවිට ශරීරයම - මේ කය - අනුව සිහිය පිහිටුවනවා. ඊළඟට වේදනාවල් අනුව. ඊළඟට සිත, සිතේ ස්වභාවය. ඒක ඒ ඒ ආකාරයෙන් තේරුම් ගන්නවා.

ඊළඟට සිතට එන සිතුවිලි. කයක්, වේදනාවක්, සිතක්, සිතුවිලිත්, කියලා ගන්න පුළුවන් පොදුවේ. මෙන්න මේවා පිළිබඳව - මේවායේ - සිහිය පිහිටුවා ගැනීම කියන්නේ නිතරම වර්තමානයේම ජීවත් වීමයි. සාමාන්‍යයෙන් ලෝකයා ජීවත් වෙන්නේ එක්කෝ අනාගතයේ එහෙම නැත්නම් අතීතයේ. අනාගතයට කරන්න කියෙන දේ ගැන සිතමින්, එහෙම නැත්නම් අතීතයේ සිදුවූ දේවල් ගැන සිතමින්, මල අතීතයේ සහ නූපත් අනාගතයක් එක්කයි, ලෝකයා සාමාන්‍යයෙන් ජීවත් වෙන්නේ. මෙන්න මේ ස්වභාවය ඉවත් කරලා හැකිකාක් දුරට වර්තමානයේ ජීවත් වීමට උත්සාහ කරන හැටියටයි, බුදුපියාණන් වහන්සේ අවවාදය දී තිබෙන්නේ.

එතෙතදීත් අපට සිතාගන්න පුළුවන් අර මුරභටයා පිළිබඳව. ඒ මුර භටයා තමාගේ මුර දොරටුව ඉක්මවූ කැනැන්කා ඔස්සේ දුවන්න ගියොත් ඒ තමාගේ නිලයට අයිති කාර්යභාරය කරගන්න ලැබෙන්නේ නැහැ. සුළු මොහොතක් ඇතුළත පූර්ණ අවධානයක් යොමුකරලා පරීක්ෂා කිරීම තුළින් තත්ත්වය වටහාගෙන ඒ කෙනාට යන්න දෙනවා. ඊළඟ කෙනාට ලැස්ති වෙලා ඉන්නවා. හොඳ හුරුබුහුටි දක්ෂ මුර භටයෙක් හැම කිස්සෙම එන එන කෙනාට පුදානම්. ඒවගේ අර හොඳට සිහිය පිහිටවපු කැනැන්කා එන එන අරමුණු හැම එකක්ම ඒවායේ යථා තත්ත්වය අනිත්‍ය, දුඃඛ, අනාත්ම වශයෙන් යථා තත්ත්වය - තේරුම් අරගෙන, ඒවාට යන්න අරිනවා. යන්න අරින්නේ මොකද? ඒවා හැම කිස්සෙම එන යන ස්වභාවයක් ඇති දේවල්, අනිත්‍ය ස්වභාවයක් ඇති දේවල්, නිසා. අනිත්‍ය දේ අනිත්‍ය හැටියට තේරුම් ගැනීමයි එතකොට මේ - ප්‍රත්‍යක්ෂය තුළින්ම. මේ විදියට සකිය පුරුදු කිරීම තුළින් ක්‍රමක්‍රමයෙන් අර ප්‍රඥාව දියුණු වෙනවා. ප්‍රඥාව කියලා කියන්නේ අවබෝධය. මුලු මහත් ලෝකයේම තිබෙන හැම දෙයක්ම අනිත්‍ය ස්වභාව බව ගැඹුරින් වටහා ගැනීම තුළින් තමයි කෙනෙකුට නිවන් දකින්න පුළුවන් වෙන්නේ. මොකද, ලෝකය තුළ තිබෙනවා විපරීත අදහස්. 'විපලොප' කියලා කියන්නේ - විපරීත අදහස් හතරක් තියනවා. අනිත්‍ය දේ නිත්‍ය කියලා හිතා ගන්නවා. අසුභ දේ සුභ හැටියට හිතා ගන්නවා. දුක් සහිත දේ සැප හැටියට හිතා ගන්නවා. තමාගේ නොවන අනාත්ම දේ, තමාගේ හැටියට හිතා ගන්නවා. ඔය විදියට විපරීත දෘෂ්ටි හතරක් තුළයි ලෝකයා ජීවත් වෙන්නේ. මේ සංසාරයේ සත්ත්වයා දිගට යන්නේ ඔය විපලොප කියන විපරීත ධම් හතර නිසා බව බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. මේ විපරීත තත්ත්වයෙන් ඉවත් වෙලා, මුළාවෙන්, මෝහයෙන් ඉවත් වෙලා, අවිද්‍යාවෙන් ඉවත් වෙලා, ප්‍රඥාව අනුව ජීවත් වීමේ මාර්ගයයි, ඔය සතර සතිපට්ඨානය කියලා කියන්නේ. මේකට වැඩි වියදමක් යන දෙයක් නොවෙයි. කොහෙත්ම වියදමක් යන දෙයක් නොවෙයි. හැබැයි යම්කිසි පරිත්‍යාගයක් කරන්න සිද්ධ වෙනවා.

එදිනෙදා ජීවිතයේ සාමාන්‍යයෙන් වැදගත් හැටියට, වටිනා හැටියට, ලෝකයා - එහෙමත් නැත්නම් ආධාරය සාධාරණ ලෝකයා - හිතන දේවල් පිළිබඳව, තමන්ම ඒවාට දෙන වටිනාකම් පිළිබඳව, නැවත සලකා බලලා, ඒවා පිළිබඳව ධර්මානුකූලව තමන් යම්කිසි නිගමනයක් ගතයුතුව තිබෙනවා, තමන්ගේ ජීවිතය ගෙවියන ආකාරය ගැනත්. දැන් සාමාන්‍යයෙන් ලෝකයා, අර බුදු පියාණන් වහන්සේ එකම ක්ෂණයක් කියලා මේ ජීවිත කාලය හැදින්වුවත්, මේ ජීවිතය, මේ එක පොඩි ක්ෂණය, මේක බෙදාගෙන මගේ ජීවිතයේ අවසාන කාලය කියලා ඒ විදියට වෙන්කර ගන්නවා. සමහරවිට බණ භාවනාදිය, සිල් රැකීම ආදිය ජීවිතයේ අවසාන කාලයෙහි කියලා. නමුත් බුදුපියාණන් වහන්සේ නිතරම මතක් කර දෙන්නේ අප්‍රමාද බව. ඒවගේම මරණය කොයි වෙලාවෙද කියලා නැති බව. බුදු පියාණන් වහන්සේ එක්කරා අවස්ථාවක සංවේගය උපදවන අන්දමින් එක ගාථාවක් වදාලා.

අජේච්ච කිංචං ආනසපං

කො ජනඤ්ඤා මරණං සුචෙ

න හි නො සංගරං තෙන

මහාසෙනෙ මච්චුනා

(හඳුකරතන සු., මජ්ඣිම නිකාය)

එක අපි සිංහලයට නැගුවොත්

කළයුතු කිසි කරව අද	ම
මරණය විය හැකි නො හෙට	ම
නැහැ නොවැ කළහැකි ගිවිසු	ම
මහසෙන් ඇති මරු සහ එ	ම

මහාසෙනා ඇති මාරයාත් එක්ක ගිවිසුමකට එළඹෙන්නට බැහැ නේද? "මට ටිකක් කල් දෙන්න මගේ දු දරුවන්ගෙන් තිදහස් වෙනකං. රජසාවෙන් විශ්‍රාම ගන්නකං, අතිකුත් පින්කම් ඒ කියන්නේ බණ භාවනාදිය කරගන්න බැරි වුනා" කියලා, "මට කාලය වෙන්කර ගන්න බැරිවුනා" කියලා. ඒ විදියට මාරයාත් එක්ක ගිවිසුමක් කරගන්න බැහැ. ඔය කත්තුවියයි ලෝකයේ පවතින්නේ. අන්න ඒක නිසා අර අතිදීර්ඝ සංසාරයේ මේ ලබන බුද්ධෝත්පාද කාලයක ධර්මය ශ්‍රවණය කරන්න පුළුවන්, ධර්මය අනුව හැසිරෙන්න පුළුවන්, ප්‍රදේශයක උත්පත්තිය ලබන ඥානවත්ත මනුෂ්‍යයකු මේ මුදු ජීවිතයම එක ක්ෂණයක් හැටියටයි සලකන්න ඕන.

එකකොට ඒ ක්ෂණය - අන්ත ඒකට තමයි අර 'බණකිවෙවා ලොකො - බණකිවෙවා ලොකො' කියල ලෝකයා කියනවයි කිව්වේ. මේ ලෝකය වෙලාවට වැඩ කරන තැනක් කියලා හැමෝම කියනවා. මේ කාලෙන් තරුණයක නම් හැමකිස්සෙම ඒක කියනවා ඇහෙනවා අපට. කාර්යාලවලදී, ඒ වගේම අනිත් තැන්වලදී. ලෞකික වැඩ කෙරෙන තැන්වල නම් නිතරම අප්‍රමාදයයි කතාව. වාහන වල ගමන නම්, ඒත් අප්‍රමාදයයි කතාව. නමුත් ධර්මයේ ගමන නම්, ශාසන ගමන නම්, බණ භාවනා පිළිබඳව නම්, එතන අප්‍රමාදයක් නැහැ. ඔය විදියේ තත්ත්වයක් ලෝකෙ කියෙන්නේ. බුදුපියාණන් වහන්සේගේ දර්ශනය ඊට වඩා වෙනස්. දැන් කොටින්ම කියනවා නම්, අර කියාපු සකිය පිහිටුවීම සඳහා සමහරවිට එදිනෙදා ජීවිතයේ කරගෙන යන ක්‍රියා පවා අපට සෙමින් කරන්න සිද්ධ වෙනවා. අප්‍රමාදය කියලා කියන්නේ ධර්මානුකූලව මේවා පිළිබඳව සකිය මතුකර ගැනීමයි. එකකොට සකිය මතුකර ගැනීම සඳහා විශේෂයෙන්ම ආරම්භයේදී සමහරවිට ලෙඩෙක් හැටියට ඉරියවු පවත්වන්නට සිද්ධ වෙනවා. ඒ කටයුතු කරන්න සිද්ධ වෙනවා. මොකද, ගිහියෙත් අරමුණු ගලාගෙන එනවා. මේවා අර පටු දොරටුවක් තුළට ගත්තහම, එතනින් පාස් වෙන්න සැලැස්සුවහම, පාලනය කිරීම පහසුයි. ඒක නිසා මේ හැම එකක්ම හෙමි හෙමිහිට කරලා, සමහරවිට, මේවා පිළිබඳව ගැඹුරු අවබෝධයක් ලබන්නට සිද්ධ වෙනවා. නමුත් එදිනෙදා ජීවිතයේ සාර්ථක ජීවිතය කියලා ලබාගත්තු ඔය ලොකු නිලකල ඇති මහ ධනවත් අයගේ ජීවිත කතාවලින් බලනවා නම් ඒ අය සමහරවිට එහෙම නොවෙයි, ජීවිතය ගතකරලා තියෙන්නේ. මහා වැඩ රාශියක් බදාගෙන, නිදි මරාගෙන, නොයෙකුත් අපරාධ ආදියත් කරගෙන, ධනය රැස්කරගෙන තියෙන්නේ. නමුත් එබඳු දෙයක් නොවෙයි මේ ධර්මයේ කියන්නේ. අර කියාපු අර මහා ධන සම්භාරය අතහැරලා වාමි ඇදුමකට යොමුවෙලා 'වාමි දිවි පැවතුම් උසස් සිතුම් පැතුම්' කියන ඒ න්‍යායයට අනුව, අමාරුවෙන් නමුත් පෝය දවසක හෝ නිවාඩු දවසක හෝ මේ විදියට සිල් සමාදන් වෙලා. ඒ වෙනුවෙන් වෙන්වෙලා, බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ධර්මයේ සත්‍යතාව තමන්ම උරගා බලන්න මින. තමන්ම ක්‍රියාත්මක කරලා බලන්න මින. ඒ විදියට දවසක් හෝ ගතකරා නම් අර ජීවිත කාලයක්ම ලබපු ඒ අත්දැකීම් වලට වඩා අමුතු අත්දැකීම්ක් එදාට කෙනෙකුට ලබාගන්ට පුළුවනි. ඒක නිසයි බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාලේ මේක 'පච්චත්තං වෙදිතබ්බො විප්‍රසූති' කියලා. මේ ධර්මය නුවණැත්තන් විසින් තම තමන්ම තේරුම් ගතයුතු දෙයක්. මේ ධර්මය ගැන ප්‍රකාශ කරන පද හයක් මේ පින්වතුන් නිතර අහලා තියෙනවා. 'ස්වාකඛානො' ස්වාකඛාන වූ ධර්මයක් - ස්වාකඛාන කියලා කියන්නේ මොකද. මේ ධර්මය හරියට ප්‍රකාශ කරලා තිබෙනවා කියන්නේ බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ධර්මය මිහිරි නිසා පමණක් නොවෙයි. ඒ වචන, ඒ දේශනාව, ඉතාමත් අංග

සම්පූර්ණ නිසා පමණක් නොවෙයි. ඒ ධර්මය ක්‍රියාත්මක කිරීමෙන් ප්‍රතිඵල නෙලාගන්නා පුලුවන් නිසයි ඒක ස්වාක්ඛාතො වෙන්නේ ගැඹුරු අර්ථයෙන්. දුරක්ඛාත කියලා කියන්නේ වැරදි විදියට දේශනා කරපු. වැරදි විදියට දේශනා කරපු ධර්මයක, ශාසනයක, ආගමක, කුසිතයයි සැපයෙන් ඉන්නේ කියල බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා. 'ස්වාක්ඛාතව' හරියාකාර දේශනා කරපු ධර්මයක විධිවිධානවලට සැපයෙන් ඉන්නේ කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. මේක ගැඹුරු අදහසක්. ඒ කියන්නේ වැරදි ආකාරයෙන් මිථ්‍යාදෘෂ්ටි වශයෙන් දේශනා කළ ධර්මයක නම් ඒ තැනැත්තා හරියට ජීවත් වුනොත් ඒ තැනැත්තා අපායට යන්නේ. ඒක නිසා කුසිතයා එතන සැපෙන් ඉන්නේ. නමුත් මේ ස්වාක්ඛාත ධර්මයේ චීර්යාවන්තයටයි සැපෙන් ඉන්න පුළුවන් වෙන්නේ. සැපෙන් ජීවත් වෙන්නේ. කුසිතයා දුකසේ ඉන්නේ. කළයුතු දේ, අර කියාපු කළයුතු කිසි, අදම කරගන්නේ නැති කෙනා කණගාටුවට පත්වෙනවා. මේ ජීවිතයේදීත්. මරණ මංවකයේදීත් දුක් වෙනවා. ඊළඟට, ඊට වඩා හයානක අන්දමින් අර 'නිරයමිති සමප්පිතා' කියලා කියපු ආකාරයට නිරයට වැටිලා දුක්විඳින්න සිද්ධ වෙනවා. ආයි, ජීවත් වෙන ඥාතීන්ගෙ පිහිට ඉල්ලන්න වෙනවා, පෙනී, නොපෙනී, නොයෙක් ආකාරයෙන්. ඔය විදියේ තත්ත්වයක් සංසාරයේ, ලෝකයේ, පවතින නිසා තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ බොහෝ අවස්ථාවල මෙබඳු මේ දේශනා ප්‍රකාශ කොට වදාළේ. එකකොට ඒ ධර්මයේ ස්වාක්ඛාත ගුණය එහෙමයි.

සන්ද්ඛික කියලා කියන්නේ අන්ත අර මෙලොව අත්දැකූ වශයෙන් තමන්ට මේ ධර්මය පුරුදු කරලා මේකේ සාර්ථකත්වය තමන්ටම උරගා බලන්නට පුලුවන්. සන්ද්ඛික වශයෙන්. ආයි පරලොවක ලබන නිවනක් නොවෙයි, මෙතන ප්‍රකාශ කරන්නේ, බුදුපියාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ. අනිකුත් හැම ධර්මවලම පරමාර්ථය කියලා කියන දේ, ඉහළම දේ මරණින් මතු ලැබිය හැකි තත්ත්වයක් හැටියටයි දක්වලා තියෙන්නේ. අපේ බුදුපියාණන් වහන්සේ පමණයි, මෙලොව - 'දිට්ඨිව ධමම' කියලා කියන්නේ මෙලොව - මේ නිවන් සුව ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත හැකි බව, සසර දුක් කෙළවර කිරීම මෙලොවදී කරගත හැකි බව, ප්‍රකාශ කළේ. එතකොට ඒ ඉහළ අර්ථයෙන් අර සෝවාන් ආදී මාර්ග ඵල ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගැනීමම පමණක් නොවෙයි, එදිනෙදා අර කියපු විදියට, අපි අර කලින් සඳහන් කරපු ආකාරයට, එක දවසක් හෝ වෙන්වෙලා ඉරියවු හෙමින් පවත්වමින් වර්තානුකූල යම්කිසි කර්මස්ථානයක් පරිහරණය කරමින් කර්මස්ථානයට අනුව ඒ ධර්මයන්ගේ සත්‍යය උරගා බලන පුද්ගලයට එක දවසින්ම බුදුපියාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාවක් ඇතිකරගන්නා පුලුවන්. පොකපතේ කියන ශ්‍රද්ධාව නොවෙයි, තමා තුළින්ම. බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ තරම් ධර්මයක් දේශනා කරලා තියෙනවා නේද කියලා. අන්ත සන්ද්ඛිකයි.

ඊළඟට අකාලික කියලා කියන්නේ මේ ධරීයාගේ කල් නොයව්වම විපාක දෙන ස්වභාවයක් තියෙනවා. මේක තෑගිදෙන දෙයක් හැටියට නොවෙයි. යම්කිසි දේකට, ඔය සමහර කෙනෙක් යම්කිසි තත්ත්වයක් ලැබුවම ඒකට තෑග්ගක් දෙනවා. ඒකට තමන්ගේ සුදුසුකම ඉදිරිපත් කරලා තෑග්ග දෙනකල් බලා ඉන්න ඕන. එහෙම එකක් නැහැ මේකේ. මේවා සම්පූර්ණ කරනවත් එක්කම ප්‍රතිඵලය. දැන් බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒක ඉතාමත් සරල අන්දමින් දැක්වුවා, ගැඹුරු අන්දමින් දැක්වුවා. සරල අන්දමින් ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා. එක්තරා බ්‍රාහ්මණයෙක් විමසූ අවස්ථාවක. 'මොකක්ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ සන්ද්‍රවික අකාලික එහි පසසික කියන එකේ තේරුම', කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන් ඇහුවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ බමුණට ඒ බමුණු තත්ත්වයේ ඉඳගෙනම උනත් තේරුම් ගන්න පුළුවන් අන්දමට ඒක තේරුම් කරල දුන්නා. ඔන්න දැන් බ්‍රාහ්මණය, නුඹට තියෙනවා යම්කිසි දෙයක් පිළිබඳ ලෝභයක්. ඒ ලෝභය, මොකක් හරි උත්සාහයක් යොදලා පරිත්‍යාගශීලීත්වයේ අගය තේරුම් අරගෙන, ඒ විදියට ලෝභය ඉවත් කරා කියමු. ඒ වෙලාවේම නුඹට තේරෙනවා නේද අර ලෝභය නිසා අර තරම් මම දුක් වින්දා. දැන් ලෝභය අතහැරිය නිසා මට මේ තරම් සැනසීමක් ලැබුණා. අන්න සන්ද්‍රවික අකාලික කියලා කියන්නේ ඒකට. එතනම ප්‍රතිඵල ලැබෙනවා. ආයි මේක බලාගෙන ඉන්න ඕන. ඊළඟට ද්වේෂය ගැනත් එහෙමයි. දැන් ඔන්න නුඹ කවුරුවත් එක්ක තරඟ වෙනවා. ද්වේෂය ඇතිකර ගන්නවා. ඒ ද්වේෂය ඇතිවුන වෙලාවේ එහෙම පිටින්ම මුහුණත් වෙනස් වෙලා, විකෘති වෙලා, ඒවා පිළිබඳව යම්කිසි දුකක් දොම්නසක් නුඹ විඳිනවා ද්වේෂය නිසා. ඒ ද්වේෂය, මෙහි ආදී සිතුවිලි වලින් ඉවත් කරගත්තොත්, කරුණාවෙන් ඉවත් කර ගත්තොත්, අන්න ඒ අවස්ථාවේ ලොකු සැනසීමක් ලැබෙනවා. එතකොට නුඹට එතනදීම අත්දකින්න ලැබෙනවා. මෝහය පිළිබඳවත් එහෙමයි. මෝහය ඇතිවුන අවස්ථාවේ අර විදියට සකිය පිහිටුවා ගෙන කටයුතු කළා නම්. ඒ අවස්ථාවේ මෙනෙහි කිරීම හරියට කරා නම්, ඒ ප්‍රඥාවේ ආනිසංසය එතනම තියෙනවා. එතකොට සාමාන්‍ය වශයෙන් එහෙමයි. ගැඹුරු අර්ථයෙන් බැලුවම ආදී අභ්‍යන්තර මාභීය සම්පූර්ණ කරනවත් එක්කම සෝවාන් ඵලය ලැබෙනවා. ආයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ඇවිල්ලා ඔන්න මම සෝවාන්කම දෙනවා කියලා කියන්න ඕන නැහැ. "හොඳට භාවනා කළ නිසා මම අද ඔන්න නුඹට සෝවාන් කම දෙනවා, සකදාගාමී කම දෙනවා". එහෙම එකක් නැහැ. ඒක ධර්මයේම තියෙන බවයි, ධර්මය ක්‍රියාත්මක කිරීමෙන් ලැබෙන බවයි, ප්‍රකාශ කරන්නේ එතන. 'අකාලික' - කල් නොයව්වම විපාක දෙනවා.

එහිපසසික කියල කියන්නේ එව, බලව කියන එකයි. ඇවිල්ල බලන්න කියලා කියනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ නෙවෙයි ඇවිල්ලා බලන්න කියන්නේ

ධම්මයයි. මේ ධම්මය හඬගා කියනවා මාව ක්‍රියාත්මක කරලා බලන්න කියලා. එතකොට ධම්මයයි මෙනත ඒහිපස්සික වෙන්නේ. 'එව - බලව' "ඇවිල්ලා බලන්න, ක්‍රියාත්මක කරලා බලන්න". ඒ විදියට ආරාධනාවක් කරනවා. "ඔපනයික" කියලා කියන්නේ මේ ධර්මයේ සවිභාවය එකකට එකක් පුදුම අන්දමින් සම්බන්ධ වෙලා කියනවා, හේතු ප්‍රත්‍යා සම්බන්ධතාවක් අනුව. දැන් ඒක හොඳට හිතා ගන්න පුදුවන් යම්කිසි කෙනෙකුට. මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය තිබ්බ පුද්ගලයෙක් සමාක් දෘෂ්ටිය ඇති කරගන්ට බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන් ධම්ම අහල හොඳ තරක තේරුම් අරගෙන, කුසල් අකුසල් තේරුම් අරගෙන, වතුරාඨී සත්‍යය පිළිබඳ යම්කිසි අවබෝධයක් ඇතිකර ගන්නා නම් ඒ පුද්ගලයාට අන්න එතනදී සමාක් දෘෂ්ටිය ඇති වෙනවා, යම්කිසි ප්‍රමාණයකට. ඒ සමාක් දෘෂ්ටිය එක්කම ඒ තැනැත්තාට හොඳ සංකල්පනා ඇති වෙනවා. මහණ වීම හොඳයි. නෙක්බම්ම - අත්හැරීම හොඳයි. අවිහිංසාව හොඳයි. මෙත්‍රිය හොඳයි කියලා ඒ පැත්තට මෙත්‍රී සිතුවිලි, ඒ විදියේ හොඳ සිතුවිලි ඇතිවෙනවා. අන්න සමාක් සංකල්පය. ඒකට තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ 'සමමාදිට්ඨිය සමමාසංකප්පො පහොති' සමාක් දෘෂ්ටිය ඇති පුද්ගලයාට ඉබේම, නිරායාසයෙන්ම, නිතැතින්ම, සමාක් සංකල්ප - හොඳ සංකල්පනා ඇති වෙනවා. ඒ විදියට අර හිහි ගෙවල්වල මසුරුබවින් රැදී සිටීම නොවේ, පැවිදි වීම - ඒ නෙක්බම්මය - කොයි තරම් වටිනා දෙයක් ද? ඊළඟට ඒවගේම හිංසාවෙන් ඉවත්වෙලා අවිහිංසා සිතුවිලි, කරුණා සිතුවිලි පැවැත්වීම කොයිතරම් වටිනා දෙයක් ද? ද්වේෂයෙන් ඉවත් වෙලා මෙත්‍රී සිතුවිලි. ඒ විදියට සිතුවිලි වලින් ඒ තැනැත්තා ඒ අවස්ථාවේම ආනිසංස නෙළා ගන්නවා. ඔහන කියෙනවා 'ඔපනයිකො' - එකකින් එකකට ඇදගෙන යනවා. සමාක්දෘෂ්ටිය ඇති කෙනාට සමාක් සංකල්ප පහළ වෙනවා. සමාක් සංකල්පනාවල් ඇති කෙනාට ඒ අනුව හොඳ වචන පිටවෙනවා කටින්. සත්‍ය වචන, ඒ වගේම අනුන් සමඟි කරවන වචන, මුදු මොළොක් වචන, ධර්මානුකූල වචන, ඒ තැනැත්තාගේ මුඛින් පිටවෙනවා. අන්න එතකොට 'සමමා සංකප්පස සමමා වාචා පහොති' - හොඳ සිතුවිලි, හොඳ සිතුවිලි පැතුම් ඇති කෙනාට, හොඳ සිතුවිලි පැතුම් නිසාම හොඳ වචන ඒ තැනැත්තා කුලින් පිටවෙනවා. 'ඊළඟට සමමාවාචස සමමාකම්මනෙතා පහොති' - හොඳ වචන පාවිච්චි කරන තැනැත්තා කල්පනා කරනවා මම මේ විදියට මේ නෙක්බම්ම සිතුවිලි, මෙත්‍රී සිතුවිලි, අවිහිංසා සිතුවිලි පවත්වනවා. සිතුවිලි පාවිච්චි කරන්නේ එහෙමයි. වචනක් පාවිච්චි කරන්නේ එහෙමයි. ඒ නිසා මේ විදියට සතුන් මැරීම, සොරකම් කිරීම, කාමමිථ්‍යාවාරය ආදී දේවල් මට ගැලපෙන්නේ නැහැ කියලා එයිනුක් ඉබේටම වැළකීමක් වෙනවා. ඊළඟට ඒ විදියට දවසක් දෙකක් කිරීම පමණක් නොවෙයි සමාක් ආජීවය - කමාගේ ජීවිකාවක් ජීවන රටාවක් ඒ අනුව හැඩගස්ස ගන්නවා, යම්කිසි පරිත්‍යාගයක්

කරන්ට සිද්ධ වුනක්. 'මේවා ඉඳහිටලා පෝය දවසට විතරක් රැකිය යුතු දේවල් නොවෙයි. මගේ ජීවිකාවම, මුලු ජීවන රටාවම හරිගස්සගන්න මින, මේ කියාපු ප්‍රතිපදාව අනුව', කියලා ඒ තැනැත්තා උත්සාහවත් වෙලා, සමාස් ආර්ථය සකස් කර ගන්නවා. හරි දිවි පැවැත්ම. අන්න හරි දිවි පැවැත්ම ඇතිවුන පුද්ගලයා තමා දරණ උත්සාහය තුළින් ඊළඟට සමමා වායාම කියලා කියන හරි වෙර දැරුම දරනවා. නියම වෙර දැරුම කියන එක හොඳට දාඩිය දානකල් යම්කිසි වැඩක යෙදීම නොවෙයි. නියම වීර්යය කියලා කියන්නේ මොකක් ද? අර හිත පිළිබඳව හොඳට සැලකිල්ලෙන් සිටිමින් සිතට ගලාගෙන එන්න සුදානම් වන අකුසල් වළක්වාලීමක්, හිත තුළ ඇති අකුසල් නෙරපා ඇරීමක්, කුසල් ධර්ම ළංකර ගැනීමක්. තමා තුළ තිබෙන ඒ හොඳ කුසල් ධර්ම තහවුරු කර ගැනීමක් කියන හතර ආකාර වීර්යයයි. තමාගේ දිවිපැවැත්ම සඳහා යම්කිසි පරිත්‍යාගයක් කරලා ධාර්මික දිවි පැවැත්මක් සකස් කරගන්නා පුද්ගලයා තුළ ඇතිවන වීර්ය මිකයි. එතකොට මේ තැනැත්තා ඒ වීර්ය තුළින්ම, ඔන්න ඊළඟට ඒ වීර්ය යෙදීමේදී අර කියපු සතිපට්ඨානයට ඉබේටම වැටෙනවා. සතර සතිපට්ඨානය සම්පූර්ණ වෙනවා. මොකද, ඒ තැනැත්තා නිතරම සෙවිල්ලෙන් ඉන්නේ තමාගේ සිත ගැන. ඒ හිත අනුව ක්‍රියා කරන කය ගැන. කයත් සිතත් එකිනෙකට සම්බන්ධවයි ක්‍රියා කරන්නේ. සාමාන්‍ය පුද්ගලයා කයට යටවෙලා හිත ගැන නොතකා හරිනවා. බුදුපියාණන් වහන්සේ 'මනො පුබ්බංගමා ධම්මා' කියන ඒ ධර්මයට අනුව සිතම මුල් වෙනවා කියලා පෙන්වනවා. දැන් ධර්ම පදය කියන පොතේ බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ගාථා රාශියකටම මුල හැටියට දක්වලා තිබෙන්නේ, ඒ රුවන් ගබ්බාවේ දොර හැටියට තිබෙන්නේ - 'මනො පුබ්බංගමා ධම්මා - මනො සෙට්ඨා මනොමයා' මේ හැම දෙයකටම සිතම පෙරවු වෙනවා. සිතම ශ්‍රේෂ්ඨයි. සිතෙන්මයි මේ හැම දෙයක්ම හැදෙන්නේ කියලා. කිසිකෙනෙකුට මේක බොරු කියලා බොරු කරන්න බැහැ. මේක භෞතික විද්‍යාඥයෙකුටවත් බොරු කරන්න බැහැ. අන්න ඒ විදියේ පුදුම දේශනාවක්. ඒක නිසා බුදුපියාණන් වහන්සේ හිතටයි මුල්කැන දුන්නේ. 'විතෙතන නීයතී ලොකො' කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කලා. මුළු ලෝකයම ඇදගෙන යන්නේ හිතෙන්. දැන් සාමාන්‍යයෙන් හිතෙන් නේ මේ දේවල් ලෝකයා කල්පනා කරන්නේ. ඒ විද්‍යාඥයා විද්‍යාගාරයේදී ඒවා කරන්නෙ හිතෙන්. එතකොට හිතෙහුයි මේ ඔක්කොම ඇදගෙන යන්නේ. හඳට යන්නෙන් හිතෙන්. මේ හැම එකක්ම කරන්නේ හිතෙන්. මේවා සාමාන්‍යයෙන් වැරදියට වටහා ගෙන විපරිත විදියට තේරුම් කරන්නත් පුලුවන් සමහර කෙනෙක්. නමුත් මෙතන තිබෙන්නේ හැම එකකටම හිත ප්‍රධාන බව. බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ කළ ප්‍රකාශය කවදත් සත්‍යයක්.

'විකේතන නියති ලොකො', ඒකනියා තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ මෙතන හිතටම මුල්කෑන දෙන්නේ.

අර සමාක් දෘෂ්ටිය කියලා කියන හර් දැක්ම කෙනෙකු තුළ පහළ වුනා නම්, එතන ඉඳලා ඇතිවන ධර්ම පරම්පරාවයි ආදී අෂ්ටාංගික මාර්ගීය කියලා කියන්නේ. මේ ප්‍රතිපදාව මේ මුලු ලෝකයේම ඇති හැම මාර්ගයකටම වඩා ශ්‍රේෂ්ඨයි කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා. නොයෙකුත් විදියේ පළල් මාර්ග, හොඳ සැප පහසු වාහනවලට යන්න පුළුවන් මාර්ග, නොයෙකුත්, විදියේ මාර්ග ලෝකයේ තිබෙනවා. නමුත්, 'මඟ්‍යානධ්මංගිකො සෙධෙධා' කියලා බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා. මේ අංග අටකින් යුක්ත මාර්ගය තමයි ශ්‍රේෂ්ඨ කියලා. අන්න ඒ විදියට, එකකොට සතර සතිපට්ඨානයෙන් මේ සතිය සම්පූර්ණ වුනා නම් එබඳු පුද්ගලයා තුළ ඉබේම සමාධියක් වැඩිනවා. එක අරමුණකට හිත යෙදීම තුළින්ම, අර මුර හටයා එක එක දේට හොඳට සතිය යොදන කොට ඒ තැනැත්තා තුළ සමාධියක් ඒ සුළු වෙලාවේ නමුත් ඇතිවෙනවා. ඒ තැනැත්තාට පුළුවන් ඊට පස්සේ ඒක දීර්ඝ කාලයක් පවත්වන්න. ඔන්න ඔය ආදී අෂ්ටාංගික මාර්ගීය සම්පූර්ණ කර ගැනීම තුළින්ම කෙනෙකුට මේ උතුම් නිර්වාණ ධර්මය ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගෙන සියලු සංසාර දුකින් අත් මිදිලා ඒ අමා මහ නිවන් සුවයෙන් සැනසීම ලබාගන්න පුළුවන් වෙන්නේ. ඒක නියා අද දින මේ වටිනා පෝය දවසක්. බුදුපියාණන් වහන්සේ ධර්ම වක්‍රය පෙරලූ දවසක්. එකකොට මෙන්න මේ ධර්ම වක්‍රය තම තමන්ගේ විත්ත සන්තානය තුළ පෙරලලා මේ කියපු දුක් කදෙන් මිදීමට උත්සාහ ගතයුතුව තිබෙනවා. අද එකකොට මේ වටිනා දවසේ තමන්ට අයිති ශීලයෙන් හෝ එහෙම තැත්නම් වටිනා ශීලයක හෝ පිහිටලා මේ විදියට මේ ධර්ම ශ්‍රවණය කළා පැයක් පමණ වෙලාවක් තුළ. මේ අවස්ථාව තුළ අර කියපු ධර්මයන් යම් යම් ප්‍රමාණයකට මේ පින්වතුන්ගේ පුණ්‍ය ශක්තිය, ඥාන ශක්තිය, අනුව සමහර විට ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්න පුළුවන් වෙන්න ඇති. කොටින්ම කියනවා නම් මේ අවස්ථාව වෙත දේවල් වලට, ලෞකික දේවල් වලට, යොදලා හිටියා නම් මෙබඳු සැනසිලිදායක පිරිසිදු සිතුවිලි සමූහයක් ඇතිවෙන්නේ නැහැ. අන්න සාද්ධික අකාලික වශයෙන් ධර්මයේ වටිනාකමක් ඒ අනුව තේරුම් ගන්න මින.

දැන් එකකොට මෙතෙක් වෙලා ධර්ම ශ්‍රවණය කිරීමෙන් මේ පින්වතුන් රැස්කරගන්න පුණ්‍ය සම්භාරයක්. ආනිසංස වශයෙන් අර බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ අන්දමට ශ්‍රද්ධාව, වීර්යය, සතිය, සමාධිය, ප්‍රඥාව කියලා කියන ධර්ම මේ පින්වතුන්ට මේ අවස්ථාවේම ප්‍රත්‍යක්ෂකර ගන්න පුළුවන්. යම්කිසි ප්‍රමාණයක ශ්‍රද්ධාවක් ඇතුව ඊළඟට ඒක අනුව ගිය වීර්යයක් ඇතිව මේ

කාලය තුළ මේ ඉරියව්වේ ඉදහෙත ඊළඟට ඒ අනුව සතිය පිහිටුවා ගෙන ධම් ශ්‍රවණය කරලා යම්කිසි සමාධියකුත් අත්දැක්කා. ඊළඟට යම්කිසි ධම් වැටහීමක් ඇති වුනා නම් ඒකෙන් ප්‍රඥාව දියුණු වෙනවා. ඔය විදියට කල්පනා කරලා බලනකොට ක්‍රම ක්‍රමයෙන් ටිකෙන් ටික හෝ මේ ධම් මාගීයේ ගමන් කරලා මේ මනුෂ්‍ය ජීවිතයෙන් ගතහැකි උපරිම ප්‍රයෝජනය, අර කණ සම්පත්තියෙන් ගතහැකි උපරිම ප්‍රයෝජනය, ගැනීමට හොඳට අධීෂ්ඨාන කරගන්නට ඕන. එහෙම අධීෂ්ඨාන කරගෙන මෙතෙක් මේ ධම් ශ්‍රවණ වශයෙන් රැස්කරගත්තු කුසල් රාශියේ ආනිසංස වශයෙන් මොලොවදීම, හැකිතාක් ඉක්මනින්, සෝවාන්, සකදාගාමී, අනාගාමී, අර්හත් කියන මාගී ඵල තුළින් අමා මහ නිවන් සාක්‍ෂාත් කර ගැනීමට ශක්තිය, බලය ලැබේවා කියලා ප්‍රාර්ථනා කරගන්න ඕන. ඒ වගේම දැන් මෙතෙක් රැස්කරගත්තු කුසල සම්භාරය - අපි දෙගොල්ලම මේ ධම් ශ්‍රවණමය. ධම් දේශනාමය වශයෙන් රැස්කර ගත්තු කුසල සම්භාරය - ශාසනාරක්ෂක දිව්‍ය මණ්ඩලයත්, ඒ වගේම මේ පුජනීය ස්ථානයට අරක් ගත් යම් දෙව් දේවතා පිරිසක් ඇත්නම් ඒ හැම දෙනාමත් සතුටු පිහිත් අනුමෝදන් වෙත්වා! හැමදෙනෙක්ම තම තමන්ගේ ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමා මහ නිවන් සාක්‍ෂාත් කරගනිත්වා! අපටත්, ශාසනයටත් ආරක්ෂා සලසත්වා! කියලා දෙවියන්ටත් අනුමෝදන් කරන්න ඕන. ඒ වගේම තම තමන්ගේ නමින් නැසී මිය පරලොව ගිය දොතීන් ඇතුළුව අවිච්ඡේ පටන් අකනිටා දක්වා වූ යම්කාක් සත්ත්ව කෙනෙක් පින් කැමතිව, නිවන් කැමතිව සිටිත් නම් ඒ හැම දෙනෙක්මත්, අපගේ ධම් දේශනාමය ධම් ශ්‍රවණමය කුසලය අනුමෝදන් වෙත්වා! අනුමෝදන් වී සියලු දුගති තත්ත්වවලින් අත්මිදී, සුගති තත්ත්වවලට පත්වී හැකිතාක් ඉක්මණින් බණ භාවනා කරලා උතුම් අමා මහ නිවනින් සැනසෙත්වා කියන ප්‍රාර්ථනාව ඇතිව මේ ගාථා කියලා පින් පවුණුවන්න.

'එතනාටනා ව අමෙහති.....'

4 වන දේශනය

4 වන දේශනය

යොගා වෙ ජායනෙ හුරී
අයොගා හුරීසංඛයො
එතං දොධාපථං ඤජවා
භවාය චිභවාය ච
තථනනානං නිවෙසෙය්‍ය
යථා හුරී පචඩ්ඪති

-මඟ්‍ය වඟ්‍ය, ධ.ප.

සැදැහැවත් පින්වතුනි,

අප කිලෝගුරු බුදුපියාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ශ්‍රී සද්ධම්මය - ඒ බුද්ධ දේශනාව - ඇත්ත වශයෙන්ම කියනවා නම්, සසර දුකින් මිදීමට උපකාරවන, නිව්‍යාණය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගැනීමට උපකාරවන, ප්‍රතිපත්ති මාභීයක්. එකකොට. බුද්ධ දේශනාව කොයිතරම් සවිස්තරව. අටුවා චිකා සහිතව, හැදැරුවත්, කටපාඩම් කරගත්තත්, සීල-සමාධි-පඤ්ඤා කියල කියන ඒ ප්‍රතිපත්ති මාභීයේ ගමන් කරන්නේ නැත්නම්, ඒ බුද්ධ දේශනාවේ පරමාර්ථය ඉෂට වෙන්නේ නෑ. නිවන් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගන්නට පුළුවන් කමක් නෑ. නිවන් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගැනීමට විශේෂයෙන්ම අවශ්‍යවෙනව භාවනාව. භාවනාවෙන් තොරව නිවන ලබාගන්නට බෑ, කිසිම කෙනෙකුට. මේ භාවනාවේ යෙදීම කියන අර්ථය කියන වචනයක් තමයි 'යෝග' කියල කියන්නේ. වෙන නොයෙකුත් ආගම්වල, වෙන වෙන අර්ථවල යෙදෙන්න පුළුවන් 'යෝග' කියන වචනය. නමුත් අපේ ධර්මයේ 'යෝග' කියල කියන්නේ භාවනා මනසිකාරයයි. භාවනානුකූල මෙනෙහි කිරීමයි. 'අයෝග' කියල කියන්නේ භාවනාවේ නොයෙදීමයි. එකකොට, 'යෝග' කියන්නේ භාවනාවේ යෙදීම, 'අයෝග' කියන්නේ භාවනාවේ නොයෙදීම. මෙන්න මේ දෙක අතර ඇති වෙනස පෙන්නුම් කිරීමට බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාළ ගාථා ධර්මයක් තමයි අපි මාතෘකා හැටියට අද තබාගත්තේ.

මේ ගාථාවට අදාළ නිදාන කථාව බොහොම ආදර්ශිවත් කථානතරයක්. බුදුපියාණන් වහන්සේ ජේතවනාරාමයේ වැඩවාසය කරන කාලයේ, එක මහතෙර නමක් හිටිය පෝඨීල කියන නමින්. මේ පෝඨීල භාමුදුරුවෝ ත්‍රිපිටකය පිළිබඳ විඤාරද, එහෙම පිටින්ම ඒවා කටපාඩම් කරගෙන පන්සියයක් ගෝලයින්ට ධර්මය උගන්වන ආවාදී කෙනෙක්. මේ කාලයේ හැටියට බලනවා නම් මේ පින්වතුන් දන්නවානේ ඔය නොයෙකුත් විදියේ උපාධි කියනවානේ

- ත්‍රිපිටකාවාසී, ත්‍රිපිටක වාගීඤ්චරාවාසී ආදී ලොකු සම්මාන වලින් පුදන්ත තරම් වටිනා සවාමීන් වහන්සේ කෙනෙක්. නමුත් එහෙම වුනාට මොකද, මේ පෝඨීල භාමුදුරුවෝ උගත්කමින් පිරුනට මොකද, භාවනාව ගැන සිත් යොමු කරන්නෙ නෑ. තමන්ගෙ නිවන ගැන, තමන්ගෙ සසරින් මිදීම ගැන, ගිතන්නෙ නෑ, කොයිතරම් ගෝලයින්ට ඉගැන්නුවත්. බුදුපියාණන් වහන්සේට මේ භාමුදුරුවෝ ගැන හිතල සංවේගයක් ඇතිවුනා. 'අපොයි මේ තරම් දැන උගත්කම් ඇති කෙනෙක් උනත් තාම තමන්ගෙ නිවන ගැන හිතුවෙ නෑ නේද' කියල. මේ භාමුදුරුවන්ට සංවේගයක් ඇති කරවන්නට බුදුපියාණන් වහන්සේ යොදා ගත්තු උපාය මොකක්ද, තමන් වහන්සේ ළඟට වඤනා කරන්න එනකොට මේ පෝඨීල භාමුදුරුවන්ට ආමන්ත්‍රණය කරන්නේ 'තුව් පෝඨීල' කියලා. 'තුව්' කියන වචනය සමාජයෙ කොයි අන්දමට භාවිතා වුනත්, ඒකෙ තේරුම 'හිස්' කියන එකයි. එතකොට 'තුව් පෝඨීල' මෙහෙ එන්න. තුව් පෝඨීල වදින්න. තුව් පෝඨීල ඉදගන්න. හා! හොදයි, තුව් පෝඨීල යන්න. අන්න තුව් පෝඨීල ගියා". ඔය විදියට බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ පෝඨීල භාමුදුරුවන් එන එන වෙලාවට ඔහොම වචන පාවිච්චි කරනවා. 'තුව්' කියන වචනෙ. මේ භාමුදුරුවන්ට ලොකු සංවේගයක් ඇතිවුනා. 'අනේ අපොයි මේ බුදුපියාණන් වහන්සේ - මේ මගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ - මේ තරම් දැන උගත්කම් ඇති, මේ තරම් විශාල ගෝල පිරිසකට උගන්වන මට මේ 'තුව්' කියන වචනය යොදනව නේද? කියල. ඉතින් මේ විදියෙ මේ 'අටනම්බුනාමයක්' බුදුපියාණන් වහන්සේ මහා කරුණාවෙන් දී වදාළෙ මොකටද? අර භාමුදුරුවන්ට මේ සසරින් මිදීම පිළිබඳව සංවේගය ඇතිකිරීමටත්, ඒ වගේම අර උගත්කම නිසා ඇතිවෙච්ච, ගෝල පිරිස නිසා ඇතිවෙච්ච මාන්තය බිඳීමටත්.

මේ ශාසනයේ ශුණධම් පුරන කෙනෙකුට, භාවනා ආදී ඒ කටයුතු කරන කොට, ගුරුවරයකුගේ ඇසුරින් තොයෙකුත් උපදෙස් ගන්න සිද්ද වෙනවා. ඉතින් ඒ විදියෙ උපදෙස් ගන්න නම්, නිහතමානිත්වය තියෙන්නට ඕන. මේ භාමුදුරුවෝ හිතාගෙන ඉන්න ඇති, දැන් ඉතින් මං ඔක්කොම දන්නට කියල. පිරිවිච්ච කලේකට ආයි පුරවන්න බෑ. ඒක හිස්කරල ඕන පුරවන්න. අන්න ඒ හිස්කිරීමේ අදහසිනුත්, මාන්තය බිඳීමේ අදහසිනුත්, තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ භාමුදුරුවන්ට 'තුව්' කියල ආමන්ත්‍රණය කරන්න පටන් ගත්තෙ. ඉතින් මේ භාමුදුරුවෝ ඒකෙන් තරහ ගත්තෙ නෑ. 'මට අගෞරව කරනව' කියල බුදුපියාණන් වහන්සේ එක්ක ද්වේෂයක් වෛරයක් ඇතිකරගත්තෙ නෑ. තමන්ගේ තත්ත්වය තේරුම් අරගෙන ඊළඟට තීරණය කළා, 'දැන් ඉතින් මේ ඔක්කොම ගෝල පිරිස අත හැරල මම යන්න ඕන. ගිහිල්ල - කොහේ හරි ආරණ්‍යයකට ගිහිල්ල, දුර බැහැර කැලේකට ගිහිල්ල භාවනා කරන්න ඕන'

කියල. එහෙම අධීක්ෂණ කරගෙන, පස්සෙන්ද උදෑසන තමන්ගේ ගෝල පිරිසට අවසාන වශයෙන් උගන්තල, ඒ ගෝලයින්ගෙන් අවසාන ගෝලය නික්මෙනවත් එක්කම. කාටවත් නොපෙනෙන නොකේරෙන ආකාරයෙන් - වෙස්වළාගෙන වගේ - වෙස් වළාගෙනම නොවෙයි කාටවත් නොපෙනෙන ආකාරයට, හරියට එළිය වැටෙන්නක් කලින්ම වගේ පිටවුනා. පිටවෙලා, යොදුන් සියගණන් ඇතට ගිහිල්ල යම්කිසි ආරණ්‍යයකට වැඩිම කලා. ඒ ආරණ්‍යයේ සිටිනවා කිස් නමක්. කිස් නමක් රහකන්වහන්සේලා සිටින ආරණ්‍යයක්. මේ ස්වාමීන්වහන්සේ එකන නායක ස්වාමීන්වහන්සේ ලඟට ගිහිල්ලා ඉල්ලා හිටියා 'අනේ ස්වාමීන්වහන්ස. මට පිහිට වෙන්න' කියල. ඒ කියන්නේ, නිවනට පිහිට වෙන්න කියන එකයි. මේ ස්වාමීන් වහන්සේ ඉස්සෙල්ලාම කිව්වා, 'අපොයි ඔබවහන්සේ මේ තරම් දැන උගත්කම් ඇති කෙනෙක් නේද? අපටත් යමක් ඉගෙන ගන්න කියෙන්නේ ඔබ වහන්සේ වැනි අයගෙන් නේද' කියලා, 'අපොයි, එහෙම කියන්න එපා සවාමීනි, මම මේ ආවේ පිහිටක්' බලාපොරොත්තුවෙනුයි, මට නිවනට කමටහන් දෙන්න. නිවන් දැකීමට උපකාර වන භාවනා කම්පජාන දෙන්න' කියලා. අර මානාස බිඳින්න දෙවැනි ස්වාමීන් වහන්සේ ලඟට ඇරියා. ඒ ස්වාමීන්වහන්සේ, ඊළඟ ස්වාමීන්වහන්සේ ලඟට යැව්වා. ඔහොම ඔහොම ගිහිල්ල අර මුළු සහපිරිසෙ ම කෙළවර සිටින අළුතෙන් පැවිදිවෙව්ව හත් හැවිරිදි සාමණේරයන් වහන්සේ කෙනෙක් ලඟට යැව්වා. ඒ සාමණේරයන් වහන්සේත් සුළුපටු කෙනෙක් නොවෙයි. රහත් කෙනෙක්. ඉතින් අර පෝඨිල ස්වාමීන්වහන්සේ වඩින අවස්ථාවේ මේ කුඩා සාමණේර නමුත් මහරහතන් වහන්සේ සිවුරක් මහමීන් සිටිනවා, විවේක ස්ථානයක. පෝඨිල භාමුදුරුවෝ මේ සාමණේරයන් වහන්සේ ලඟට ඇවිත් වැදගෙන ඉල්ලා සිටියා, 'හත්පුරුණයාණන් වහන්ස, මට පිහිට වෙන්න, මට උපකාර කරන්න' කියලා. එකකොට මේ ස්වාමීන් වහන්සේත්, 'අපොයි, ඔබවහන්සේ බොහොම මහළු දැන උගත්, බහුශ්‍රැත ස්වාමීන්වහන්සේ කෙනෙක් නේ. අපිත් ඔබවහන්සේලාගෙන් යමක් ඉගෙන ගන්න මීන එකේ ඇයි මෙහෙම කියන්නේ?' කියලා. 'නෑ, නෑ, එහෙම කියන්න එපා. මා ආවේ නිවන් දැකීමේ බලාපොරොත්තුවෙනුයි. මට පිහිට වෙන්න. මම මීන නම්, කියනවා නම්, ගින්නට වුනත් පනින්න සුදානම්' කියලා තමන්ගේ කීකරු කමත් ප්‍රකාශ කලා. මේ පොඩි ස්වාමීන්වහන්සේ එකකොට මාන්තය නැතිකිරීමටත් කීකරුබව මැනීමටත් ඒ ලඟ කිබුන විලක් පෙන්නල කියනවා 'එහෙම නම් ස්වාමීන්වහන්ස අන්න අර විලට බහින්න'. හොඳ වටින සිවුරු එහෙම පොරවාගෙන හිටපු පෝඨිල භාමුදුරුවෝත් ඒ සිවුරු පිටින්ම අර විලට බැස්සා. බහිනවත් එක්කම, යත්කම් සිවුරු කොන තෙමෙනවත් එක්කම, ආයෙත් අර කුඩා රහත් සාමණේරයන් වහන්සේ 'වඩින්න, ස්වාමීනි' කියලා කතා කරල ඔන්න ඊළඟට ඉතින් පාඩම දෙනවා.

විකක් හිතන්න පුළුවන් මේ පින්වතුන්ටත්, කොයි විදියට ඇද්ද කියලා. හත් අවුරුදු සාමනේරයන්වහන්සේ කෙනෙක් - හුරුබුහුටි සාමනේරයන් වහන්සේ කෙනෙක් කොහොමද - හැබැයි රහත් කෙනෙක්. අර භාමුදුරුවෝ මහ උගත්, හිස පැහැණු, බොහොම බරපතල විදියේ පෙනුමක් ඇති භාමුදුරුවෝ. නමුත් ඒ භාමුදුරුවෝ උක්කුටිකයෙන් ඉඳගෙන දැන් මේ පාඩම ඉගෙන ගන්නවා. තිවන් දකින්න. මෙව්වර කාලයක් ඉගෙනගන්න බැරිවුන පාඩමක් මේ හත් හැවිරිදි සාමනේරයන් වහන්සේගෙන් ඉගෙන ගන්නයි සුදානම. මේ රහත් සාමනේරයන් වහන්සේ දෙන පාඩම මොකක්ද? ඕනෑම කෙනෙකුට හිතල ගැඹුරින් ගන්නත් පුළුවන්, සරලව ගන්නත් පුළුවන්, විදියේ උපමාවක් දෙනවා. 'එහෙනම් ස්වාමීනී ඔන්න අපි හිතමු, හුඹහක් කියෙනවා, ඒ හුඹහෙ සිදුරු හයක් කියෙනවා. ඔය සිදුරු හයෙන් එක සිදුරකින් තලගොයෙක් ඇතුල්වුනා. මේ තලගොයා අල්ලගන්න ඕන නම් මොකක්ද කරන්න ඕන? අර සිදුරු පහක් වහලා ඒ තලගොයා ඇතුල්වුනු සිදුර ලහම රැක සිටින්න ඕන. රැක සිටින කොට එතනින් පුළුවන් ඒ තලගොයා අල්ල ගන්න. අන්න ඒ වගේ, ස්වාමීනී, මේ ඉන්ද්‍රිය හයක් අපට කියෙනවා - හුඹහ වගේ අපේ මේ ශරීරයේ. මේ ඉන්ද්‍රිය දොරටු හයෙන් නොයෙකුත් අරමුණු, ඇතුල්වෙනවා. ඒ ඇතුල්වෙව්ව අරමුණු 'අල්ලගන්න' ඕන නම් - මෙතන 'අල්ලගන්න' ඕනෙයි කියල කියන්නෙ, ගැඹුරු අථයෙන් අවබෝධ කරගන්න. 'අල්ලගන්නවා' කියන එක. මේ කාලෙත් පාවිච්චි වෙනවා නේ - 'මට ඒ කියන දේ අල්ලගන්න බැරිවුනා' කියල එහෙම කියන්නෙ. අන්න ඒ විදියේ අල්ලගැනීමක් මෙතන කියන්නෙ. තලගොයා අල්ලගන්නවා කියල කියන්නෙ අර අරමුණ - නොයෙකුත් අරමුණු, අපි යම් යම් දේවල් ගැන හිතනකොට ඒවට කියන්නෙ 'අරමුණු' කියලා. අරමුණේ නියම ස්වභාවය හරියාකාර අවබෝධ කරගැනීමයි අරමුණ අල්ලා ගැනීමෙයි කියල කියන්නෙ. තලගොයා අල්ලගන්න අර සිදුරු පහ වහන්න වගේ, මේ ඉන්ද්‍රිය හය අතුරින් බාහිර ඉන්ද්‍රිය හැටියට සලකන ඇස, කණ, නාසය. දිව, කය කියල කියන මෙන් මේ ඉන්ද්‍රිය දොරටු පහ වහල, 'මන' කියල කියන - 'හිත' කියල කියන මෙන් මේ දොරටුවේ රැක්මේ යෙදෙන්නට ඕන. ඒකයි අදහස. එව්වර විස්තර කරන්නට අවශ්‍ය වුනේ නෑ. අර කුඩා ස්වාමීන්වහන්සේ මේ උපමාව කියනවාත් එක්කම, අර පෝඨිල ස්වාමීන්වහන්සේගේ පින් මතු වෙලා, ඒක ගැඹුරින් අවබෝධවුනා. ඊළඟට ඒ අවබෝධ වෙනවාත් එක්කම, බුදුපියාණන් වහන්සේ යොදුන් පිය ගණනක් ඇත ඉඳලා මේ සිද්ධිය බලාගෙන ඉඳලා, තමන්වහන්සේගේ බුද්ධ ඥානයෙන් ඒ අවස්ථාවේ පෝඨිල ස්වාමීන්වහන්සේ තවත් උත්සාහවත් කිරීමට - අර කමටහනේ යෙදීමට උත්සාහවත් කිරීමට - අපි කලින් මාකෘතා කළ ගාරා ධර්මය වදාළා.

යොගා වෙ ජායකෙ භුරී
අයොගා භුරීසංඛයො
එතං දොධාපථං ඤජවා
හවාය විභවාය ච
තථතභානං නිවෙසෙය්‍ය
යථා භුරී පචඩ්ඪති

'යොගා වෙ ජායකෙ භුරී' - යෝගය කියල කියන්නේ භාවනාවේ යෙදීමයි. භාවනා මනසිකාරයයි. ඒ භාවනා මනසිකාරයෙන් පොළොව තරම් මනා ප්‍රඥාවක් කෙනෙකුට ලබාගන්න පුළුවන්. ලොකු ප්‍රතිඵලයක් ලබාගන්න පුළුවන්. අයොගා භුරී සංඛයො - නමුත් ඒ විදියේ භාවනා මනසිකාරයක් නැත්නම්, යෙදීමක් නැත්නම්, එතනදී වෙන්නෙ ප්‍රඥාවේ පරිහානියයි. ප්‍රඥාව විනාශවෙලා යනවා. නුවණ නැතිවෙලා යනවා. 'එතං දොධාපථං ඤජවා - හවාය විභවාය ච' මෙන්න මේ මාගී දෙක - මේ මං සන්ධිය - තේරුම් අරගෙන, මේ දෙපැත්තට විහිදුනු පාරවල් දෙක හරියට තේරුම් අරගෙන, 'තථතභානං නිවෙසෙය්‍ය-යථා භුරී පචඩ්ඪති' - 'යම් ආකාරයකින් ප්‍රඥාව වැඩෙනවා නම්, අන්න ඒ ආකාරයට පිළිපදින්න, ඒ මාගීයේ ගමන් කරන්න, ඒ මාගීයට හැරෙන්න', කියන එකයි බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ ගාථාවෙන් පෝඨීල ස්වාමීන්වහන්සේට අනුශාසනා කළේ. ඒ වගේම, ඒ අනුශාසනාවටත් අනුව එහිතුත් ධෙට්ඨිවත් වෙලා, අර පෝඨීල ස්වාමීන්වහන්සේ ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් භාවනා මනසිකාරය යොදලා රහත්වුනු බව සඳහන් වෙනවා. එතනින් අපට හිතාගන්න පුළුවන්, අර ගාථාව තුළ තිබෙනව රහත්වීමට තරම් උපකාරවන ගැඹුරක්. මොකද ඒ? තමන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත්තු ධර්මයක් අර සාමභේරයන් වහන්සේ ඒ පොඩි උපමාවෙන්-තලගොයාගෙයි හුඹහෙයි උපමාවෙන්-කමටහනක් හැටියට ඉදිරිපත්කළ නිසා.

දැන් එතකොට අපට මේ කථාන්තරයෙහුත් හුඹහේ ආදර්ශී ගන්න පුළුවනි. අපි ඉස්සෙල්ල ඒක ගැන හිතල බලමු. පළමුවෙන්ම, මේ කථාන්තරයෙන් අපට පෙනෙනවා දැනුමක් ප්‍රඥාවක් අතර වෙනස, දැන් මේ කාලේ බොහෝ දෙනා කවලම් කරගන්න දෙයක් මේක. දැනුම කියන එක ඉහවහා යන යුගයක් මේ කාලය. විද්‍යාවෙයි කියාගෙන තව නොයෙකුත් ශිල්ප ශාස්ත්‍ර - පුස්තකාලයක් බැලුවාම පිරිලා පොතපත. ඒ විදියේ දැනුම් සම්භාරයක් ඉහවහා යන තරමට තිබෙනව ලෝකෙ. නමුත් ප්‍රඥාව කියල කියන්නේ ඒක නොවෙයි. ප්‍රඥාව කියල කියන්නේ සියුම් වැටහීම. ඒක බොහෝදෙනාට

අඩුයි. විශේෂයෙන්ම මෙතන ප්‍රඥාව කියල කියන්නේ නිවන් දැකීමට උපකාරවන ගැඹුරු වැටහීම - වතුරාසී සත්‍යය පිළිබඳ ගැඹුරු වැටහීම. ඒක බොහෝදෙනාට නෑ. ප්‍රඥාව සඳහා වෙහෙසෙන්නෙත් නෑ. ඒ වෙනුවට දැනුම් සම්භාරයක් කරගතගෙන, ඒකෙ බරින් මිරිකිල ජීවිතය ගෙවල, අන්තිමට මිය ගිහිල්ල, සමහරවිට නරක, තිරිසන්, ප්‍රේත ආදී ලෝකවල උපදිනවා. මොකද? අර දැනුම් සම්භාරයෙන් කෙනෙකුට සසරින් මිදෙන්න බෑ. ප්‍රඥාව සඳහා, ශීල-සමාධි-ප්‍රඥා කියන ඒ මාඡීයේ ගමන් කරල, ඒකෙ ශික්ෂණයක් ලබන්නට මින. එහෙම නැත්නම් කවත් විදියකින් කියනව නම් - යම්කිසි භාවනා කම්සථානයකින් හිත එකඟකරගෙන, අනිත්‍ය, දුඃඛ, අනාත්ම කියන ත්‍රිලක්ෂණය වඩල, මාඡී එල අවබෝධ කිරීමටයි මේ ප්‍රඥාව කියල කියන්නේ. මෙන්න මේ දෙකේ වෙනස හොඳට පෙන්නුම් කරනවා එකකොට අර මහකෙරුන්වහන්සේ හැටියට හිටිය පෝඨීල ස්වාමීන්වහන්සේ, නොයෙකුත් උපාධි වගේ තත්ත්ව ලබාගන්ට තරම් සුදුසුකම් තිබුණත්, බුද්ධ දේශනාවේ නියම පරමාර්ථය වන නිවන ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත්තේ නෑ. යටත් පිරිසෙයින් සෝවාන් වෙලාවක් නෑ. නමුත් අර සත්හැවිරිදි සාමනේරයන්වහන්සේ, ඒ ළඟදී පැවිදිවුන නවක භාමුදුරුවෝ - 'පොඩි භාමුදුරුවෝ' කියල අපි කියන්නේ - නමුත් පොඩි කෙනෙක් නෙවෙයි මහරහතන්වහන්සේ කෙනෙක්. ඔන්න ඔය විදියේ විශාල පරතරයක් තියෙනව දැනුමක් ප්‍රඥාවක් අතර.

ඊළඟට, ඒ වගේම, අර බුදුපියාණන්වහන්සේ කළ නිග්‍රහයක් වගේ පෙනෙන 'කුච්ඡ' කියන වචනය ගැන හිතන කොට අපට තේරුම් ගන්න පුළුවන්, මේ භාවනා කම්සථානයක් පරිහරණය කරන්න, ඒකට අනුව හික්මෙන්න, මින කරන මූලික දේ තමයි නිහතමානීත්වය. දැන් අර පෝඨීල ස්වාමීන්වහන්සේ, මුලදී ඒ විදියේ අඩු පාඩුකම් තිබුණත් කොයිතරම් නිහතමානීවද අර අවස්ථාවේ සාමනේරයන් වහන්සේගෙන් පිහිට ඉල්ලා සිටියේ. ඒක කාටත් ආදර්ශවත්. විනයක් අදින්න තරම් වටින අවස්ථාවක්. ඉතින් ඒ විදියට නිහතමානී ගුණයක් පෙන්නුම් කරනවා. ඒක ආදර්ශයක් ලෝකයාට. මහ දැන උගත්කම් තිබුණත් ලෝකෝත්තර ප්‍රත්‍යක්ෂය ඇති තැනැත්තා ළඟ ඒ විදියට යටහත් පහත්ව, ගෞරව සුඵකව උපදෙස් ලබාගත්ත. හොඳ ආදර්ශයක් පෝඨීල ස්වාමීන්වහන්සේ දුන්න.

අනික් අතට බලනකොට, අර දුන්න උපමාව, ඒ වගේම අර සාමනේරයන්වහන්සේගේ තේජස පෙන්නුම් කරන විදියේ ශික්ෂණය. පෝඨීල ස්වාමීන්වහන්සේට කිව්වා විලට බහින්න කියල. ඒ තේජසට කීකරු වුනා. ඊළඟට කුඩා ස්වාමීන්වහන්සේ දුන්න උපමාව, හුඹහට ඇතුල්වුන තලගොයකු පිළිබඳ උපමාව. මේ හුඹහ කියන එක ගැඹුරු අදහසක්. ධම්මේම පෙන්නුම්

කරල තියෙනව මේ හුඹහෙ උපමාව. මවුපියන් නියා ඇතිවෙලා ආහාරපානවලින් පෝෂණය වන, පට්ඨි, අපො, කෙසො, වායො කියන මේ ධාතු හතරෙන් නිෂාණය වුණු - පොළොව, වතුර, ගින්න, හුළඟ කියන මේ ධාතු හතරෙන් ඇතිවුණු - මේ ශරීර කුඩුව උපමා කරල තියෙනව හුඹහකට. මේ ශරීර කුඩුවෙ කියන සිදුරු හයක් තමයි ඔය කිව්වෙ. බාහිර සිදුරු පහ වගේ තමයි ඒ බාහිර ඉන්ද්‍රියයන් - ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය කියන ඒවා. මේවාට 'සිදුරු කියල කියන්නෙ මොකද - 'දොරටු'. මේ දොරටුවලින් යම් යම් අරමුණු අපි ගන්නවා. ඇහැට රූප පෙනෙනව. කණට සඳ්ද ඇහෙනවා. නැහැයට ගඳ සුවඳ දැනෙනව. දිවට රස දැනෙනව. කයට ස්පර්ශ දැනෙනව. ඒවගේම සිතට සිතිවිලි එනවා. ඉතින් මේ විදියට අරමුණු ගලාගෙන එනව මේ දොරටු හයෙන්, නමුත් මෙතනත් විශේෂත්වයක් තියෙනවා. අර බාහිර ඉන්ද්‍රිය පහ කියල කියන ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය කියන ඒවායින් ගන්න අරමුණු - ඒ ගලාගෙන එන අරමුණු - භුක්ති විඳින්නෙ, ඒවා අනුභව කරන්නෙ, හිතයි. මේක හරියට චිත්‍රයක් වගේ සලකනව නම්, අර බාහිර ඉන්ද්‍රිය පහ වටේට තියෙනවා. මැදින් හිත තියෙනව. අර පහෙන් යෙන ඔක්කොම පණිවිඩ - සංඥා පණිවිඩ - හිතේ තැන්පත් කෙරෙනව. දැන් අර හුඹහ ගැන හිතුවත් අපට හිතාගන්න පුළුවන්, හුඹහෙ උඬින්ම තියෙන හිල වගෙයි මේ මනස. ඒකයි ප්‍රධාන. වටේට තිබෙන සිදුරු පහ වගෙයි අර බාහිර ඉන්ද්‍රිය පහ. ඔය විදියටත් අපට හිතාගන්න පුළුවන් ටිකකට. අපි සාමාන්‍යයෙන් හිතන්නේ ඇසින් අරමුණු ගත්තා කියලා. කණින් අරමුණු ගත්තා කියලා. නමුත් මේ කොහෙන් ගත්තත් මේවා ගිහිල්ල තැන්පත් වෙන්නෙ හිතේ.

හිත ප්‍රධානයි. බුද්ධ දේශනාවෙ විශේෂම, ශ්‍රේෂ්ඨම, කියමනක් තමයි ඒක. සමහරවිට නවීන විද්‍යාවේ ඒක එතරම්ම සැලකිල්ලට ගත්තෙ නැතත් බුද්ධ දේශනාවේ මනසට ප්‍රධාන තැන දීලා තිබෙනවා. 'මනො පුබ්බධගමා ධම්මා - මනො සෙට්ඨා මනොමයා' කියන පද දෙකෙන් ධම්ම පදයේ මුල් ගාථා දෙකක් ආරම්භ වෙන්නෙ. ඒ බුද්ධ දේශනාවෙ මූලික සිද්ධාන්තයක් වගෙයි. 'මනො පුබ්බධගමා ධම්මා - ධම්මා කියල කියන්නේ එතන, හිතට අරමුණු වන දේවල්. අපිට 'දේවල්' කියල කියන්න පුළුවන්. අපි දේවල් කියල සලකන හැම දේකටම මනස පෙරටු වෙනවා. හිත තමයි මේවාට ප්‍රධාන වෙන්නෙ. 'මනො සෙට්ඨා' - මනස ශ්‍රේෂ්ඨයි. 'මනොමයා' - හිතින්මයි, ඇත්ත වශයෙන් කල්පනා කරලා බලනකොට, හිතින්මයි මේව සකස් වෙලා තියෙන්නෙ. 'රූපයක්' 'ශබ්දයක්' ආදී වශයෙන් ගන්න දේවල්වල මේ හිත හා සම්බන්ධ කොටසයි බුදුපියාණන්වහන්සේ වැඩියෙන් මතුකරල දක්වන්නෙ. මේවා හිතින්ම වගේ සකස්වෙල තියෙන්නෙ. ඒක නියා මනසින්මයි මේ ප්‍රශ්නය විසඳගන්න ඕනෙ. මේ මනසින්ම ප්‍රශ්නය විසඳගන්නවා කියල කියන්නෙ මොකක්ද? මේ

එන අරමුණු මෙනෙහි කිරීමෙන්. මේ අරමුණු මෙනෙහි කිරීම තුළින් ඒවායේ නියම ස්වභාවය - ධර්මානුකූලව නියම ස්වභාවය - වටහා ගැනීමයි. සාමාන්‍ය ලෝකයා කරන්නේ මොකක්ද? ඇහැට එන රූපය වඩාත් හොඳින් බලන්න ඒ ඔස්සේ දුටුවා. කණට එන ශබ්දය ඔස්සේ දුටුවා. මේවා සංඥාවල්. 'සංඥා' කියන එක බුදුපියාණන් වහන්සේ උපමා කරල කියෙනවා මිරිඟුවකට. මේ මිරිඟුව කියල කියන්නේ මොකක්ද? පායන කාලේ මුවා දේශගුණික, කාලගුණික හේතූන් නිසා පොළොවේ උඩින් පොපියන නලියන සවභාවයක් දැකලා වතුරෙයි කියල රැවටිලා ඒක ඔස්සේ දුටුවා. දුටන්න දුටන්න ඒක ඇත් වෙනවා. ඒක නිසා ඒකට මිරිඟුව කියල කියනවා. 'මාගතෂණිකා' කියල කියනවා. පිපාසය ඇති මුවා ඒක ඔස්සේ දුටුව. ඉතින් බුදුපියාණන්වහන්සේ සංඥාවල් උපමා කරල කියෙන්නේ ඔන්න ඔය මිරිඟුවට. එහෙම ගත්තොත්. අපට දැන් ඇහැට පෙනෙන රූපයක් හරියට දකින්න කියල අපි වෙහෙසෙන ප්‍රමාණය කොයි තරම්ද කියතොත් අන්තිමට අණු දක්නත් මදි, දුරදක්නත්මදි. ඒ තරමට මේවා විග්‍රහ කරගෙන, විග්‍රහකරගෙන යනවා. නමුත් එයින් ධර්මයට ළං වෙන්නේ නෑ. බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ යථා තත්වය දැකීමට ළං වෙන්නේ නෑ එයින්. අනිත්‍ය, දුඃඛ. අනාත්ම කියන ත්‍රිලක්ෂණය අවබෝධ කරගන්න ඒක ඒකාන්තයෙන්ම උපකාර වන්නේ නෑ.

ඒ වගේම තමයි ශබ්දය ආදියත්. මේවා ඔස්සේ බොහෝ දුරට දුටුවා. මේ දිවීමේ ආදීනවය මොකක්ද? දුටන්නේ මක්නිසාද? මේවා පිළිබඳ ආශාවන් නිසා. ආශාව, වැඩෙන දෙයක්. තෘෂ්ණාව, ආශාව, ලෝභකම ආදී නොයෙකුත් නම්වලින් හඳුන්වන ඒ කෙලෙස් වැඩීමට හේතුවන දෙයක් මේ සංඥා ඔස්සේ දිවීම. ඒ වෙනුවට කරන්න කියෙන්නේ - විශේෂයෙන්ම විදහිනා භාවනාවේදි - මේ හැම දෙයක්ම කෙටියෙන් මෙනෙහි කිරීමයි. ඒ යෝගියා, යෝගාවචරයා, යන්නේ නිවන්මග, නිවන් ගමනක්. දැන් අපි උනක් යම් කිසි දුර ගමනක් යනවා නම්, ඒ ගමන ඉලක්කය කරගෙන යනව නම්, ඒ අතරතුරේදි තමන් යන වාහනේ හැම තැනම නවත්ක, නවත්ක මෙන්න හොඳ දර්ශනයක් කියෙනවා, හොඳ සිත්දුටක් කියෙනව කියල ඒවා දැකල අහල එහෙම යන්න හිටියොත්, ගමන යන්න බැර වෙනවා. ඒක ප්‍රමාදයට හේතුවක්. ඒක නිසා අප්‍රමාදීව නිවන බලාපොරොත්තුවන තැනැත්තා, ඒ යෝග කමියේ, භාවනාවේ, භාවනා මනසිකාරයේ, යෙදෙන කොට, දකින රූපයක් පිළිබඳව එළවලා යන්නේ නෑ. ඒක ඔස්සේ දුටන්නේ නෑ. ඒ වෙනුවට කරන්නේ, හිතට දෙනවා 'රූපයක්' 'රූපයක්', මේක රූපයක් පමණයි' කියල දෙවරක් ඒ විදියට මෙනෙහි කරනවා. මිකයි අර මෙනෙහි කිරීම කියල කියන්නේ. භාවනා මනසිකාරය. 'රූපයක්, රූපයක්', ඊළඟට ශබ්දයක් පිළිබඳවත් - සිංදුවක්

තම, මේක කවුරු කියාපු සිංදුවක්ද, කොහොම සිංදුවක්ද කියල විග්‍රහ කරන්නෙ නැතුව, භාවනාවට ඉඳගත්තු කැනැත්තා. ‘සද්දයක්, සද්දයක්’ කියල ඒක එකනින්ම කෙළවර කරනවා. ‘සද්දයක්, සද්දයක්’. ඒ විදියටම ගඳ සුවඳ පිළිබඳවත්. ඒකත් යම්කිසි දැනීමක් - ගඳක් හෝ සුවඳක්. ඒක කෙටියෙන් මෙනෙහි කරල එකනින් කෙළවර කරනවා, ඔන්න ඔය විදියට. එහෙම නැත්නම්, සිකිවිල්ලක් ආවත් ඒ සිකිවිල්ල වැටෙන්න නොදී, වැඩෙන්න නොදී, සිකිවිල්ලක් හැටියට මෙනෙහි කරනවා. සිකිවිල්ලක් පමණයි මෙතන කියෙන්නෙ. ඒමගින් තමයි අර මිරිඟුව පස්සෙ දිවීම වෙනුවට හිත තතර කරගන්න පුළුවන් වෙන්නෙ. මේ දුටන හිත තතර කරගැනීම තමයි මෙතනින් කෙරන විශේෂ අභ්‍යාසය.

මේ සංසාරයේ දීඝී කාලයක් අපි කළේ මොකක්ද? අර මුඛා මිරිඟුව ඔස්සේ දුටන්නා වාගේ මේ අපේ ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් ලැබෙන සංඥා ඔස්සේ දිව්වා. කවදාවත් තෘප්තියක් නෑ. මුඛා පිපාසය සන්සිදුවා ගන්නයි දුටන්නේ, නමුත් පිපාසය වැඩිවෙනවා මිසක් ඒක කෙළවර කරගන්න වතුර හොයාගන්න බෑ. මොකද, මෙතන වතුරක් නැති නිසා. ඒ වගේම, අපි සාමාන්‍යයෙන් මේ අපේ ආශාවන් සන්සිදුවා ගැනීමට හිතෙන් මවාගත්තු ‘දෙයක්’ ඔස්සේ දුටනවා. ‘දේවල්’ කියලා හිතාගන්න දේවල්, ඒ ‘දේවල්’ කියල කියන්නෙ ඔන්න ඔය අරමුණු. නමුත් ඒවා එකක්වත් අපට අහුවෙන්නෙ නෑ. ඒවායේ යථා ස්වභාවය අල්ලගන්න බෑ. ඇහෙත් බලලා, කණිත් අහල, මේවායින් සැඟිලිකට පත්වන්න බෑ. ඒ වෙනුවට බුදුපියාණන් වහන්සේ කියන්නේ අර දොරටු පහ වහලා, හිතට එන දේවල් අර කියාපු විදියට මෙනෙහි කරන්න. ඒ එන සිකිවිල්ල පවා සිකිවිල්ලක් හැටියට මෙනෙහි කරනවා - ඒ සිකිවිල්ලට යටවෙන්නේ නැතුව, ඒක වැඩෙන්න ඉඩ නොදී. ‘සිකිවිල්ලක්’, ‘සිකිවිල්ලක්’ කියල ඒක හඳුනාගෙන එකනින්ම කෙළවර කරනවා. ඔන්න ඔය විදියට අර ‘ලත් කැන ලොප් කරනවා’ වගේ ඒ විදහිනා මනසිකාරයයි මෙතන මේ කියන්නේ, ‘තලගොයා අල්ලාගන්නවා’ කියලා, මේ අරමුණේ යථා ස්වභාවය වටහා ගැනීමයි. මේ ‘තලගොයා’ - ‘තලගොයා’ කියල කියන මේ අරමුණු - දීඝී කාලයක් තිස්සේ දීඝී සංසාරයේදී සිතේ තැන්පත් වෙලා ඉන්නවා ඉතා සියුම් ආකාරයට. අතීත සංසාරයේ අපි මේ සිතට එන සංඥාවන් නිසා ඇතිකරගත්තු අරමුණු සිත තුළ නිදාගෙන වගේ ඉන්නවා. ඒවා අවදිවෙලා පැනල යන්න බලනවා අර බාහිර ඉන්ද්‍රිය පහෙන්. ඇහැට එන රූපය පිළිබඳව අතීතයේ ඇති කරගත්තු යම්කිසි සංඥාවක් මතුවෙලා - හිත තුළින් මතුවෙලා - ඒකට බාහිර රූපයක් අල්ලගෙන, ‘අන්න ලස්සන රූපයක්’ කියල ඒක ඔස්සේ දුටනවා. ‘අන්න හොඳ සිංදුවක්’, ‘හොඳ මිහිරි නාදයක්’ කියල ඒක ඔස්සේ දුටනවා. හිනිනුත් මේව මතුවෙනව. මතුවෙලා අර බාහිර ඉන්ද්‍රිය පහ ඔස්සේ

දුවන්න පටන්ගත්තට පස්සේ ආයි නවත්ත ගන්න බෑ. ඒ වෙනුවට කරන්නෙ මොකක්ද? අර දොරටු පහ වහල, භාවනායෝගිය, ඒවට ඉඩ නොදී, ඒව කෙටියෙන් සලකලා, ලත් තැන ලොප් කරල, හිත පිළිබඳව සෙවිල්ලෙන් සිටිනව. මෙන්න මේ සෙවිල්ලෙන් සිටීමට උපකාර කරගන්නේ මොකක්ද? ඒකට තමයි සති සමපජ්ඣාය කියල කියන්නෙ. සතිය කියල කියන්නෙ සිතියයි. සමපජ්ඣායට 'මනා නුවණ', කියල කියන්න පුළුවන් 'දැනුවත් බව'. යමක් පිළිබඳව තේරුම් ගැනීමේ ශක්තිය, ඒ කියන්නේ අවබෝධ ශක්තියක්. එකකොට අපිට කියන්න පුළුවන් සිතියයි නුවණයි කියල. සිහි නුවණින් යුක්තව යමක් පිළිබඳව තමාම - අනුන් දැනුවත් කිරීම නොවෙයි - තමාම දැනුවත් වෙනවා. 'මේකෙ සභාවය මෙහෙමයි' රූපයක් නම් ඒකක් මිරිඟුවක්. ඒකක් සංඥාවක්. ඒක නිසා ඒක ඔස්සේ දුවන්නේ නැතුව ඒක රූපයක් පමණයි, ඒක ශබ්දයක් පමණයි, කියලා එතනින්ම නතරවෙනවා.

ඔය විදියට මෙනෙහි කිරීම තුළින් තමයි ක්‍රමක්‍රමයෙන් සංඥාවෙන් මිදෙන්න පුළුවන් වෙන්නෙ කෙනෙකුට. සංඥාවෙන් මිදිලා තමයි ප්‍රඥාව මතුකරගන්න පුළුවන් වෙන්නෙ. අර ගැඹුරු වැටහීම. ඒ ගැඹුරු වැටහීම කියල කියන්නේ මොකක්ද? බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ආකාරයට, මේ ලෝකෙ හැම දේකම අතිත්‍ය සභාවයක් තියෙනවා. මේ අතිත්‍යතාව කෙනෙක් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත්තට මින. මේ මෙනෙහි කිරීම තුළින් කෙනෙකුට ඒක ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගැනීමේ ශක්තිය ඇති වෙනවා. අතිත්‍යතාව කියන එක අපි තව ටිකක් සවිස්තරව හිතුවොත්, හැම දේකම තිබෙනවා ඇතිවීමක් සහ නැතිවීමක්. ඇතිවීම-නැතිවීම දෙක තමයි මේ අතිත්‍යතාව කියලා කියන්නෙ. රූපය ගත්තත්, වේදනාව ගත්තත්, සංඥාව ගත්තත්, සංස්කාර, විඤ්ඤාණ කියල කියන මෙන්න මේ පඤ්චස්කන්ධයම අතිත්‍යයි. මෙන්න මේ පඤ්චස්කන්ධය කියන ගොඩවල් පහයි 'මමය' 'මාගේය' කියල අපි ව්‍යවහාර කරන්නේ. මේ රූප ගොඩක්. අපි සමහරවිට ඡායාරූපයක් අරගෙන 'මගේ රූපය' කියල ආඩම්බරයෙන් කියනවා. එතන සටහන්වුනෙ මොකක්ද? ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් වෙනස්වෙන රූප සමූහයක් - සන්තතියක්. මේක මිරිඟුවක් වගේ අර සංඥාවෙන් එකක් හැටියට පෙන්නුම් කරලා දෙනවා. එහෙම පෙන්නුම් කරන සභාවයක් ලෝකෙ තියෙනවා. මේ ඉන්ද්‍රියයන්ගේ පිහිටීමේ දුර්වලතාව නිසා අපට අර ශීඝ්‍රයෙන් වන වෙනස්වීම පෙනෙන්නෙ නෑ. ඒකට කියා 'ඛා ඝන සංඥාවය කියලා. ලෝකෙ හැම දෙයක්ම 'ඝන දෙයක්' 'හැබෑ දෙයක්' 'ඇත්ත දෙයක්' 'නිත්‍ය දෙයක්' හැටියට පෙනෙන සභාවයක් තියෙනවා. අර ඇතින් පෙනෙන මිරිඟුව වතුරය කියල හිතන්නෙ. නමුත් එතන මහ පොපියන වලන ගොඩක් තියෙන්නෙ. ඒ වගේම තමයි ඒ ඇත තියෙන දේ පමණක් නොවෙයි, මේ අපේ ළඟ තිබෙන ශරීරයක් ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් මොහොතක් පාසා වෙනස්වෙනවා. ඒ

රූපය. ඊළඟට වේදනාවක් එහෙමයි. 'අපොයි වේදනාව' කියලා කියන්නේ ඒක එකක් හැටියට හිතාගෙන. නමුත් එතනත්, අර මනසිකාරය කියල කියන මෙනෙහි කිරීමේ විදියට සිහි නුවණින් යුක්තව මෙනෙහි කරනකොට ජේතවා. එතනත් තියෙන්නේ වේදනා රාශියක්-ගොඩක්. ඒ වගේම සංඥාව කියන එකත් තට්ටු ගොඩක්. සක්කා තට්ටු ගොඩකින් තමයි අපි මේ කෙනෙක් හඳුනාගන්නෙත්. ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් ඒ තට්ටු ගොඩ එකක් හැටියට අපි ගන්නව ඝන සංඥාවෙන් - එක රූපයක් හැටියට. ඒ වගේම සංස්කාර කියල කියන අපේ චේතනාවල. ඒවත් ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් ඇතිව, නැතිවෙනවා. වික්කාණය කියන එකක් 'හිතය' කියල කිව්වට. 'මගේ හිතය' කියල කිව්වට, ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් 'හිතා ගන්න බැරි කරමි' වේගයෙන් ඇතිව නැතිවෙනවා. ඔන්න ඔය විදියේ තත්ත්වයක් ලෝකයේ තිබෙද්දී අපි සාමාන්‍යයෙන් මේවා ඝන සංඥාවෙන් එකක් හැටියට අරගෙන 'මමය' 'මාගේය' කියල වාත්තු කරගන්නවා. 'මමය' කියල කියන කොට, 'මමෙක්' ඉන්නවා නම්, මට අයිති දේකුත් තියෙන්න මින. ඉතින් ඔය දෙක බෙදාගන්න හිහිල්ලයි මේ සංසාර ගැටළුව ඇතිකරගන්නේ. 'මමයි' 'මගේ දේයි'. ඔය විදියට ඒ ඝන සංඥාව නිසා ඇතිවෙනව මෝහයක්.

යම් කිසි කෙනෙක් අර භාවනා මනසිකාරයේ යෙදෙන කොට යම්කිසි සමාධි හිතක් ඇතිව සිත තැන්පත් කරගෙන, අර විදියට දුවන හිත නවත්ක ගන්නවා, පළමුවෙන්ම දුවන්න නොදී-හිත ගැන සැලකිල්ලෙන් සිටීමෙන්. ඊළඟට කවත් ගැඹුරින් මෙනෙහි කරගෙන යනකොට ජේතවා මෙතන මේ ඇතිවීම් නැතිවීම් ගොඩක් පමණයි තියෙන්නේ. ඇතිවෙන දේකුත් නැතිවෙන දේකුත් නෑ. අන්තිමට මේ 'දෙයක්' කියල ගත්තු දේ පවා-ඒකක් නෑ. මෙතන තියෙන්නේ වලන රාශියක් පමණයි කියන හැඟීම එනවා. අපි සාමාන්‍ය ව්‍යවහාරයේ 'දෙයක්' කියල කිව්වට මොකද, මේ අරමුණු-මේ 'දෙයක්' කියල කියන අරමුණු පවා-මේවායේ අමුතුවෙන් එල්ලෙන්න කරමි 'දෙයක්' නැතිබව පෙනී යනව. මොකද, අර ඝන සංඥාව ඉවත්වෙලා රාශියක් හැටියට ජේතව-හැම තැනම, බලන බලන තැන. යෝගාවචරයකුට ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂය ළං වෙන කොට තමාගේ ශරීරයත්, වේදනා සක්කා ආදී හැම දෙයක්මත් වලන ගොඩක් හැටියට වැටහෙනවා. ඒක වෙන කෙනෙකුට පෙන්න්නත් බෑ. තමාටයි ඒක වැටහෙන්නේ. ඒක තමයි 'ප්‍රත්‍යක්ෂය' කියල කියන්නේ. එහෙම වැටහීම තුළින් තමයි ඊළඟට, මේ විදියේ ඇතිවීම්-නැතිවීම් දෙකක් තියන දෙයක් තේද මම මේ 'මමය' 'මාගේය' කියල බෙදාගෙන ඉන්නේ, ආසා කරන්නේ, කියල කලකිරීමක් ඇතිවෙනවා. ඒවගේම, මේවා නැවත ඇති කරගැනීමට උත්සාහය නැතිවෙනකොට, වැඩියෙන් ජේතන නැතිවන, බිදීයන, සවභාවයයි. ඒ බිදීම නිසා භයක් ඇතිවෙනවා. දැන් අපි යමක් අල්ලාගෙන ඉන්නව නම්, පිහිට සොයාගෙන යමක් බෙදාගෙන ඉන්නව නම්, ඒ අල්ලගෙන ඉන්න දේ, බෙදාගෙන

ඉන්න දේ, බිඳෙන කොට අපට යම්කිසි භයක් සංවේගයක් ඇතිවෙනවා. අන්න ඒ වගේ අර යෝගාවචරයට මේ පක්‍ෂවස්තනය පිළිබඳව මේ විදියට මෙනෙහි කරගෙන යනකොට, 'මෙතන ගන්න දෙයක් නෑ. අල්ලගන්න දෙයක් නෑ. මේක මහ භයානක තත්ත්වයක්. මේ මුළු මහත් සංසාරයේ බිඳෙන පදනම් ගොඩක් උඩ ඉඳගෙනයි අපි මේ සතුටින් ගී ගයන්නේ' කියල ඒ අවබෝධය එනවා. ඒක නිසා, ඇත්තවශයෙන්ම මෝහය නිසයි, අවිද්‍යාව නිසයි, සංසාරයේ අපි දීඪි කාලයක් ගමන් කරන්නේ, මිරිඟුව ඔස්සේ උවන මුවා වගේ. ඒ වෙනුවට මෙතන අර අවබෝධය මතු වෙන කොට, ප්‍රඥාව මතු වෙන කොට, පේනවා 'මමය', 'මාගේය'. කියල ගත්තු මේ රූපය, වේදනාව, සංඥාව, සංස්කාර, වික්‍රදාණ කියන මේ හැම එකක්ම ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් වෙනස්වෙන බව, බිඳී යන බව. මේවා ඇතිවෙමින් නැතිවෙමින් යනවා. ඔය විදියට තමයි විදගීනා ඥාන මෝරලා යන්නේ.

එකකොට, මෙන්න මේ මනසිකාරය කියන එකේ ඇති වටිනාකම අපි කල්පනා කරන්න ඕන. මනසිකාරය කියන්නේ හිත ඇතුළෙම කෙරෙන දෙයක්. භාවනායෝගියා සාමාන්‍යයෙන් අර බිත්තර රකින කිකිලියක් වගේ අමුතු වැඩක් කරන්නේ නෑ ලෝකයේ. පෙනෙන්නේ නෑ කරන දේ. නමුත් හිත ඇතුළෙ කෙරෙන මේ මනසිකාරය තුළින් තමයි ඒ තැනැත්තාගේ ප්‍රඥාව වැඩෙන්නේ. සාමාන්‍ය ලෝකයාට මේක අවබෝධ කරගන්න අමාරුයි. මෙන්න මේ භාවනා මනසිකාරය තුළින් යම්කිසි කෙනෙකුට යම්කිසි අවසථාවක ක්‍රමක්‍රමයෙන් වැටහීගෙන යනවා, 'මුළු මහත් සංසාරයේ මා මේ තිෂ්ඨල ගමනකයි යෙදිල තිබෙන්නේ, අවිද්‍යාව නිසා, තෘෂ්ණාව නිසා. මේ බිඳෙන දෙයක්, ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් වෙනස්වෙන දෙයක්, 'මමය' 'මාගේය' කියල අරගෙන, ඒ නිසා ඇතිකරගත්තු කෙලෙස්ධාරාවකට, කෙලෙස් ගොඩකට යටවෙලයි මේ සංසාරය ගෙවන්නේ. නොයෙකුත් විදියේ ජාති අපි කමානුරූපව ලබන්නේ, මේ අවබෝධය ගැඹුරුවෙන් ගැඹුරුවෙන් කෙනෙකුට මේක අතහරින්න පුළුවන් ශක්තියක් එනවා. දැන් අතහරිනවා කියල කියන කොට, අල්ලගෙන කියන දෙයක් අතින් ගිලිහිලා යනව කියන හැඟීමයි කෙනෙකුට එන්නේ. නමුත් එහෙම බලනවා නම් කොහොමද මේ පක්‍ෂවස්තනය අතහරින්නේ කියල කෙනෙකුට ප්‍රශ්නයක් එනවා. අපි මේ අතහරිනව කියල වචනෙන් කිව්වට මෙතන සිද්ධවෙන්නේ අමුතූම දෙයක්. ඒ යෝගාවචරය අර විදියට මෙනෙහි කරගෙන යනකොට මේ ඇතිවීම් නැතිවීම් දෙකයි ඊළඟට මේක බිඳෙනවා පේනවා. ඇතිවෙනවාටත් වඩා ශීඝ්‍රයෙන් බිඳෙනවා වගේ වැටහෙන්නට පටන් ගන්නවා. ඊළඟට මේක නිසාම යම්කිසි භයක් ඇතිවෙනවා, සංවේගයක් ඇතිවෙනවා. ඒවගේම මේකෙ ඇති ආදීනව පක්‍ෂය, මේකෙ අල්ලගන්න දෙයක් නෑ කියන වැටහීම එනවා. ඊළඟට මෙයින් මිඳෙන්නට ඕන කියන

අවබෝධයක් එනවා. මෙයින් මිදෙන්න ඕන කියන එක. ඒ මිදීමට මාඝීය තමයි අර කලකිරීම. දැන් අපි දන්නවා හොඳට හැඩවැඩ ඇතිව ඉන්න කැමති කෙනෙක්, තරුණයෙක් හරි තරුණියක් හරි, ඔක්කොම ඇඳුම් ඇඳගෙන හොඳ උත්සවයකට යන්න ලැස්තියෙල ඉන්න අවස්ථාවක, කවුරුවත් බලුකුණක් හරි සපී කුණක් හරි මිනී කුණක් හරි ඇහේ දැම්මොත් කොයිතරම් ඉක්මනින් උරහිස් හොලවලා ඒක අහක් කරනවද? අන්න ඒ වගේ, අර වැටහීම එන්න එන්න, මේවායේ භයානක ස්වභාවය ගැන, හිත තුළින් යම්කිසි එපාවීමක් එනවා. කලකිරීමක් එනවා. ඒ කලකිරීම වෙන අයට කියන දෙයක් නොවෙයි. තමා තුළින්ම එන ඒ කලකිරීම උපකාර කරගන්නේ මේ සසරින් මිදීමටයි. මොකද, සසරේ බැඳීම කියෙන්නේ තණ්හාව උඩයි, ආශාව උඩයි, ඇල්ම උඩයි, උපාදාන කියලා කියන හිතින් අල්ලා ගැනීම උඩයි. මෙතන කියෙන්නෙ හිතෙන් අල්ලාගැනීමක්. දැන් අපි මේ අවස්ථාවේ මොකක්වත් අතින් අල්ලගෙන නෑ. නමුත් සිතින් කොයිතරම් දේවල් අල්ලගෙන තියනවද කියන එක මේ පින්වතුන් හොඳට දන්නවා. මේ මුළු මහත් ලෝකය අයිති කරගන්නවා කියල කියන්නෙ මොකක්ද? හිතින් අල්ලගැනීම. මුළු ලෝකය ජයගත්තු රජවරු ලෝකය අයිති කරගත්තෙ කොහොමද? හිතින් අල්ලගත්ත, තණ්හාවෙන්. මේක මගෙයි කියල හිතාගත්ත. මේ අපේ ශරීර කුඩුවත් අපිට අයිති නෑ, ඇත්ත වශයෙන්. මොකද, මේක ඇතුළේ පණුවො අසුකුලයක් ඉන්නවා කියල කියනවා. හිසේ උකුණෝ. ඒ හැම දෙනාටම අයිතියි. ඒකට කියන්නෙ ‘බහු සාධාරණ’ කියල. මේ ශරීරය කාටත් අයිති දෙයක්. ඒ වගේම අපේ වතුපිටි ඉඩකඩම් සොර සතුරන්ටත් අයිතියි. වඳුරන්, රිලවුන් ආදී සතුන්ටත් අයිතියි. නමුත් ‘අපේ’ - හැම දෙයක්ම අපේ. රටක් අපේ, ගමක් අපේ, ලෝකයත් අපේ, මේ හැම එකක්ම අපේ කියල අපි සාමාන්‍යයෙන් ව්‍යවහාර කරනව. නමුත් මේකෙ යථා තත්වය බලනකොට මේ එකක්වත් අපේ නොවෙයි. බුදුපියාණන්වහන්සේ ඔන්න ඔය සාමාන්‍යයෙන් තිත්ත හැටියට සැලකෙන සත්‍යයයි ප්‍රකාශ කළේ. තිත්ත නමුත් සත්‍යය නම් අපි පිළිගන්න ඕන.

ඔය විදියේ සත්‍ය දර්ශනයක් තුළින් තමයි, යම්කිසි කෙනෙකුට මේ සංසාරයෙන් මිදෙන්නට පුළුවන් වෙන්නෙ. ඒකට උපකාරවන මාඝීය තමයි මේ භාවනා මනසිකාරය. එතකොට මේ පින්වතුන් අද දවසේ කල්පනා කරන්නට ඕන. මේ අපි උපමා හැටියට දක්වන කතාන්තර සාමාන්‍යයෙන් එදිනෙදා ජීවිතයේ ක්‍රියාවට නගන්න බැරි දේවල් හැටියට කෙනෙක් හිතන්න පුළුවන්. නමුත් අර හත් අවුරුදු සාමනේරයන් වහන්සේ අර තරම් උතුම් තත්වයක්, රහත් තත්වයක් ලබාගත්තෙ කොහොමද? පොතපත කියවලද? ලොකු දැනුමක් ලබාගෙනද? නෑහැ. භාවනා මනසිකාරය තුළින්. අර හුඹහෙ ඉන්න තලගොයා හරියට අල්ලාගත්ත ඒ පොඩි භාමුදුරුවො. බාහිර ඉන්ද්‍රිය පහ කියන සිදුරු

පහ වහල, 'හිත' කියන ඒ සිදුරෙන් කලගොයා හරියට අල්ලගත්ත නිසා තමයි රහත් වුනේ. එතකොට එදිනෙදා ජීවිතයේ ඉතාමත්ම ප්‍රායෝගික පාඩමක් මෙන නම් හත් අවුරුදු සාමනේරයන්වහන්සේ අර පෝඨිල සවාමීන්වහන්සේට ඉගැන්වුවේ. ඒක අපිත් ප්‍රයෝජනයට ගන්න මින. ප්‍රායෝගික එකක් කරගන්නට මින. එදිනෙදා ජීවිතයේදී. මේ කාලේ බැහැයි කියල අපි බොහෝවිට කියනව. නමුත් මේ උපමාව තුළින් අපට පේනවා අපේ එදිනෙදා ජීවිතයේ පවා මේ භාවනා මනසිකාරයට තැනක් ඇතිකරගන්නට පුලුවන් බව. සමහරෙකුට හිතෙන්න පුලුවන් අර කියාපු විදියට කොහොමද මේවා මෙනෙහි කිරීමේ පමණකින් නතර වෙන්නෙ කියලා. මේව ඔස්සේ දුවන්න මින තේද කියලා හිතෙන්න පුළුවන්, එදිනෙදා ජීවිතයේදී. නමුත් භාවනායෝගිය කල්පනා කරන්නේ ඒ විදියේ පටු දෘෂ්ටි කෝණයකින් නොවෙයි. මේ දීඬි කාලයක් අපි මේ මහා රැවටිල්ලකයි හිටියේ. අවිද්‍යාව, මෝහය, කියල කියන මහා රැවටිල්ලක් මේ ඉන්ද්‍රිය පහ නිසා ඇතිවෙල තිබෙනව. මේවායේ සත්‍ය සවභාවය වටහාගන්න නම්, මේ බුදුපියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශකළ ආකාරයට යම්කිසි ශික්ෂණයක් අවශ්‍යයි. දැන් මේ අවසථාවේ සමාදන්වුනා වගේ යම්කිසි ශීලයක් සමාදන්වෙලා කය වචනය හික්මවා ගන්ට මින, පළමුවෙන්ම. ඒ ශීලය මත පිහිටලා හිත සමාධිමත් කරගන්නව කියල කියන්නෙ හිත එකඟ කරගන්නව. එකඟවුන හිතටයි මේ යථාතත්ත්වය පේන්නෙ. විසුරුණු හිතකට ලෝකයේ යථාතත්ත්වය වැටහෙන්නෙ නෑ. ඒක නිසා හිත විකෂිප්ත වන හේතුව ඉවත් කරල සිත තැන්පත්කර ගන්ට මින, යම්කිසි කමටහන් අරමුණක.

ඒ විදියට හිත එකඟ කරගත්තට පස්සේ මන්න ඊළඟට මේ මෙනෙහි කිරීම හරියාකාරව කෙරෙනව නම් කෙනෙකුට ක්‍රම ක්‍රමයෙන් වැටහෙන්නට පටන්ගන්නව, මේ අපි එකක් හැටියට ගත්තු - සන සංඥාවෙන් ගත්තු - දෙය පිළිබඳව, මෙන න රාශියක් තියෙන්නෙ, ගොඩක් තියෙන්නෙ. මේ ගොඩක් කියල කියන්නෙ මොකද? ගොඩක්ය කියල වැටහෙන්නෙ එක එකක් වෙන් ව වැටහෙන නිසයි. දැන් ඉදලක් දිහා බලල අපි මේක ඉදලක්ද කියල සැලකිල්ලෙන් බලනකොට පේනව මෙන න තියෙන්නෙ ඉරටුගොඩක් කියලා. එතකොට ඒ එක එක ඉරටුවක් වෙන් වෙන්ව පේනව. ඒ වෙන් වෙන්ව පෙනීම තුළ තිබෙනවා අර නාම රූප ධර්ම. නාම රූප ධර්ම කියල කියන යම්කිසි ගැඹුරු ධර්ම කාරණයක් වැටහෙන අවසථාවක් ඒක. දැන් බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ධර්මයට අනුව. ඇත්ත වශයෙන්ම තිබෙන්නෙ මෙන න නාමරූප දෙකක් පමණයි. මමය කියල කෙනෙක් නෑ මෙන න. ඒකයි බුදුට දේශනාව. නාමය කියල කියන්නෙ, අපි සාමාන්‍යයෙන් නමෙයි කියල හිතාගත්තට මොකද, වේදනාව, සංඥාව, චේතනාව, ස්පර්ශය, මනසිකාරය කියල කියන මේ ධර්ම පහයි. අපි එදිනෙදා ජීවිතයේදී උනත් යම්කිසි වින්දනයක් - වේදනාවක්

- ආශ්‍රයෙන් යම්කිසි හැදිනීමක් ඇතිකරගන්නවා. ඒ හැදිනීම උඩ හිතනවා
- වේතනා. ඒ සිතීම තුළින් අපි යම්කිසි ස්පෘශ්‍යත්වයක්, යම්කිසි ස්වභාවයක් කෙරෙහි මෙනෙහි කිරීමක් කරනවා. ඔය ටික තමයි නාමධර්ම කියලා කියන්නේ.

ඊළඟට මේකේ රූප කොටස මොකක්ද? රූප හැටියට සලකන්නේ පටවි ආපො තේජෝ වායො කියන මේ ධාතු හතර. මේ ධාතු හතර ඉතාම සියුම් අන්දමින් මිශ්‍රවෙලා. අපි මේ වතුරය කියලා කියන එකේ අනෙකුත් ධාතූන් අඩංගුයි. නමුත් අර ආපො ධාතුව ඒකේ වැඩියෙන් ප්‍රකටව තිබෙනවා. ඒක නිසා අපි වතුරය කියලා කියනවා. ඒ විදියට මහා පුදුම අන්දමින් සම්මිශ්‍රණය වෙච්ච, අල්ලගන්න බැරි භූතයෝ හතර දෙනෙක් වගෙයි මේ මහාභූතධර්ම කියන ධාතු හතර. ඔය ධාතු හතරෙන් තමයි අපේ මේ ශරීර නිෂාණය වෙලා තියෙන්නේ. දැන් අපි මේ 'මමය' මාගේය' කියලා අනිත් අයගේ ශරීරවලට කිට්ටුවෙන්න නොදී උක බලාගන්න, පිරිසිදු කරගන්න, මේ ශරීර කුඩුව මියගියාට පස්සේ සොහොනක කනාත්තක දැමීමට පස්සේ, අනිත් අය අඳුනගන්නේ කොහොමද? ඔක්කොම අන්තිමට පොළවට පස්වෙනව. මේ පස්වල සාරය ආහාරය හැටියට අරගෙන තමයි අපේ මේ ශරීරය ගොඩ නැගුනේ. දීඝි කාලයක් තිස්සේ, අච්චුරුදු විස්සක්, තිහක්, සියයක්, පමණ කාලයක් තිස්සේ මේ ශරීර කුඩුව ගොඩනැගුනේ. ඊළඟට මේක දිරාපත් වුනාමක් පස්වෙනවා. පස්වලින්ම ඇතිවෙල පස් බවට පත්වෙනව. අන්න එතන තියෙන්නේ. එතකොට ධාතු හතර පමණයි. නමුත් අපට මේක එදිනෙදා ජීවිතේදී වැටහෙන්නේ නෑ. හිතට වැටහෙන්නේ නෑ. මේක භාවනානුයෝගියාට ඉතාම සියුම් අන්දමින් වැටහෙනවා. ඉතින් මික තමයි රූපය කියලා කියන්නේ. භාවනානුයෝගියගේ බාසාවෙන් 'රූපය' කියලා කියන කොට වැටහෙන්නේ මොකක්ද? පටවි, ආපො, තේජෝ, වායො කියන ධාතු හතරයි. අනිත් අය කොයි විදියට මේක 'ලස්සන රූපයක්' 'අලංකාර රූපයක්' 'කොයිතරම් ලස්සන රූපයක්ද' කියන කොට අර ඒ ගැඹුරු ප්‍රඥාව ඇති තැනැත්තාට 'මොකක්ද මෙතන තියෙන්නේ, ධාතු හතරයි,' කියන වැටහීම එනවා.

ඒ වගේම තමයි අර සිත කියලා කියන. එහෙම නැත්නම් 'නාමධර්ම, කියලා කියන කොටස. එතනත්, මෙන්න මේ තමන්ට ප්‍රත්‍යක්ෂවන වේදනාවක් තියෙනවා. ඒ තුළින් ගන්න සංඥාවක් තියෙනවා. දැන් මේ ඉඳගෙන ඉන්න කොටත් යම් කිසි වේදනාවක් තියෙනවා අන්න අතන අහවල් තැන රිදෙනවයි කියන්න පුළුවන් විදියට. ඊළඟට හැදිනීමක් තියෙනවා, මදුරුවක් කැවිද කියලා. වේතනාවක් එනවා. ඊළඟට ස්පෘශ්‍ය පිළිබඳ - හැපෙන තැන පිළිබඳ - වැටහීමක් එනවා. ඒ ඔක්කොම කරන්නේ මනසිකාර කියලා කියන මෙනෙහි කිරීමෙන්. අවසාන වශයෙන් බලනකොට මෙනෙහි කිරීමයි. මෙනෙහි කිරීම

තුළින්මයි, එතකොට, අරමුණක ඇති හිස් බව තේරුම් ගන්නේ. අපි පටන්ගත්තේ අර තුවස් පෝඨිල කියල කතාවකින් - හිස්බව පිළිබඳව. ඒක වෙන අර්ථයකින්. දැන් මෙතන අන්තිමට එන්නේ ශුන්‍යත්වය කියල කියන හිස්බවක්. මේ කියන්නේ, අරමුණ විනිවිද දැක්මක්. සාමාන්‍ය ලෝකයා කරන්නේ අරමුණක් ඔස්සේ දිවීමයි. අර මිරිඟුව ඔස්සේ මුවා දුවන්න වගේ. යෝගාවචරයා කරන්නේ අරමුණ දිහා නැවතීලා බලලා අරමුණ විනිවිද දැකීමක්. අරමුණ විනිවිද දැකීම කියලා කියන්නේ අරමුණේ අනිත්‍යතාව දැකීමයි. ඒ අරමුණ හැටියට ගත්තු එක ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් ඇතිවන නැතිවන දෙයක්. දැන් අපි හිතමු පහත් දැල්ලක් දිහා බලගෙන හිටියා කියල. ඒ ලොකු පහත් දැල්ල බොහොම ලස්සනට කහපාටට, එහෙම නැත්නම් රතුපාට යන්තම් ඇතිව, ලස්සන ආකාරයකින් පේනවා. මේක අර භාවනා මනසිකාරය දියුණුවෙනකොට පේන්නේ කොහොමද? ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් ඇතිවන නැතිවන පහත් දැල්ලවල් ගොඩක් වගේ. එක දැල්ලක් නොවේ. ඒ වගේම අපි හිතමු දැන් වතුර ගලාගෙන යන දොළ පාරක්. එහෙම නැත්නම් වතුර වැක්කෙරනව මොකකින් හරි. දැන් ඔය දිය පිල්ලක, දිය ඇල්ලක ජලධාරාවක් ඇතට පේන්නේ හරියට රිදී බිත්තියක් වගේ. කිට්ටු වෙලා බලනකොට අන්තිමට මෙතන තියෙන්නේ ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් වැටිල බිඳිල යන, එක මොහොතක් එක ආකාරයෙන් නොපවතින, ජලධාරාවක්. ඒ වගේම ඒක විසිරිලා යනවා පේනවා. ඒක සන සංඥාවෙන් ගැනීම තුළිනුයි එකක් හැටියට වැටහෙන්නේ. නමුත් අර නුවණට, ප්‍රඥාවට වැටහෙනව අවසානයේදී මෙතන එකක් කියල ගන්න දෙයක් නෑ. 'දෙයක් නෑ'. මෙතන තියන මේ අරමුණ අන්තිමට විනිවිද දැකිනව. මේක මහ පුදුම දෙයක්. පටන් ගන්නේ අරමුණෙන්. පටන් ගන්නේ අරමුණ මෙනෙහි කිරීමෙන්. නමුත් අවසාන වන්නේ අරමුණේ හිස්බව දැකීමෙන්. අරමුණ විනිවිද දැකීමෙන්.

ඔත්ත ඔය විනිවිද දැකීම තුළින් තමයි අවසානයේදී තමන්ටම ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වන්නේ 'මමය', 'මාගේය' කියල මෙතන අල්ලගන්න දෙයක් නෑ කියල. මමෙක් ඉන්නවා නම් තමයි මට අයිති දෙයක් තියෙන්නේ, මමෙක් නැත්නම් මට අයිති දේකුත් නෑ. ඒ වගේම මෙතන අර 'මම' කියන සංඥාව අවිද්‍යාවෙන් දීඹි කාලයක් තිස්සේ හිතේ තැන්පත්වුනු, සමාජය විසින් උසිගන්වලා එහිම රඳවාගන්න බලන එක්තරා අවිද්‍යාවක්, මෝහයක් බව කෙනෙකුට වැටහෙනවා. ඉතින් මේ ප්‍රත්‍යක්‍ෂය සමාජයට කෑ ගහල කියලා කෙනෙකුට බෑ අවබෝධ කරවන්න. කාටවත් කියල දීල බෑ මේක කරවන්න. අර පෝඨිල ස්වාමීන්වහන්සේට අර තරම් පොක් ඉගෙනගෙනත් මේක අවබෝධ කරගන්න බැරිවුනේ මොකද? බුදුපියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තියෙනව මේ ධර්මය, ස්වාකමානවු මේ ධර්මය සන්දිධිකයි, අකාලිකයි. එහිපසසිකයි, ඔපනයිකයි,

පව්වකං වෙදිකබ්බො වික්ඛ්ඛාහි ආදී නොයෙකුත් වචනවලින්. ඒ මොකද? මේක තුවණුත්තන් විසින් තම තමන්ම ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගතයුතු දෙයක්. වෙන කෙනෙකුට මේක ප්‍රත්‍යක්ෂ කරවන්න බෑ. ඒ සඳහා යෙදිය යුතු මාභීයයි අර යෝග කියල කිව්වේ - භාවනා මනසිකාරය, නිසි ආකාර භාවනා මනසිකාරය.

යම්කිසි කමටහනක් අරගෙන - අපි හිතමු, ආනාපානාය - අප සමග උත්පත්තියේ සිට මරණය දක්වාම සිටින මෙන්න මේ ආශ්වාස - ප්‍රශ්වාස ක්‍රියාවලිය තුළින්ම ඇතැම් කෙනෙකුට මේ කියාපු ඥානය මතුකරගන්න පුළුවන්. ඒක ඉතාමත් ප්‍රකට කාරණයක්. දැන් අපි මේ හුස්මක් ගන්නව කියල කිව්වට මොකද, මෙතන තියෙන්නෙ හුස්ම රැළි ගොඩක්. හුස්මක් හෙළනව කියන්නෙ එතනක් රැළි - වලන ගොඩක්. නමුත් මේ රැළි සවභාවය. වලන සවභාවය, සාමාන්‍යයෙන් වැටහෙන්නෙ නෑ. මොකද වැටහෙන්නෙ නෑත්තේ? 'මම හුස්ම ගන්නවා'. මේ ගත්තේ 'මගේ හුස්මයි'. අපි හිතමු හොඳ මල්වල සුවද සහිත හුස්මක් ගන්න බොහොම ආසාවෙන්. එක්කො හඳුන්කුරු සුවද වාගේ දෙයක් එක්ක හුස්මක් ගන්න. 'මම' හුස්මක් ගන්න නමුත් ඒක තියාගන්න බෑ. අන්න ලෝක ධර්මාව. එහෙම කොයිතරම් ආසාවෙන් ගත්තත් හුස්මක් අපට රඳවාගන්න බෑ. පසුව හිරවෙනව. ඒ නිසා ඒ හුස්ම හෙලන්න වෙනවා. ඒ හෙළීම තුළ තිබෙන්නේ අර වගේම වලන ගොඩක්, ඉතින් මෙතන අන්තිමට බලනකොට ඇතිවෙන්නෙත් වලන ගොඩක්, නැතිවෙන්නෙත් වලන ගොඩක් කියල කියන්න වෙනව. ඒකත් අන්තිමට නැතිවෙල ගිහිල්ල ඒ වලනමත් ඉතාම සියුම් ආකාරයෙන් කෙනෙකුට වැටහෙනව. මේක මේ බාහිර යන්ත්‍ර සුත්‍රවලින්, කොයිතරම් සියුම් අන්දමේ යන්ත්‍ර සුත්‍රවලින් නමුත් කෙනෙකුට අවබෝධ කරගන්න බෑ. තමා තුළින් ඇතිකරගන්න ප්‍රඥාවෙන්මයි මේක කෙනෙකුට වැටහෙන්නෙ. මේ වැටහීම තුළින් යම්කිසි කෙනෙකුට මේ පෘථිවිසාධය අතහරින්න පුළුවන් වන්නෙ. මේ ශරීර කුඩුවෙන් මිදෙන්න මින කියල දිවි නසා ගත්තට ඒ ප්‍රශ්නෙන් මිදෙන්නෙ නෑ. ඒ ප්‍රශ්නය උග්‍රවෙනව මිසක්. ඊළඟට කමානුරූපව නැවත කොහේහරි උපදිනව. දැන් බොහොම දෙනෙක් ජීවිත පුජාව හරි ජීවිත පරිත්‍යාගය හරි කියල තමන් ඇලුම් කරන දෙයක්, ඇලුම් කරන කෙනෙක්, වෙනුවෙන් ජීවිතය පරිත්‍යාග කරනව - ඒක ලොකු දෙයක් හැටියට. එහෙම බේරෙන්න බෑ මේ සංසාරයෙන්. විඤ්ඤාණයෙ ගැබ්වෙව්ව ඒ තරම් කමීරාශියක් තිබෙන නිසා. නමුත් ඒ වෙනුවට කරන්න තියෙන්නෙ ප්‍රඥාවෙන් අර කියාපු ලොකෝත්තර තත්ත්වයන් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගැනීමයි.

සෝවාන්, සකදාගාමී, අනාගාමී, අර්හත් කියලා කියන, මේ සංසාරයෙන් මිදෙන මට්ටම් හතරක් තිබෙනවා. අපේ සිත් තුළ තිබෙනව සතර අපායට

අදින ශක්තීන්, පාප ශක්තීන්. ඒ අකුසල ශක්තීන් විනාශ කරන ගතියක් සෝවාන් පුද්ගලයාගේ ලෝකෝත්තර ප්‍රඥාවේ තිබෙනවා. සෝවාන් පුද්ගලයා නැවත සංසාරයේ හක්වරකට වඩා උපදින්නේ නෑ. ඒ වගේම සතර අපායට යන්නේ නෑ. ඒක තමයි සෝවාන් බවින්ම ලැබෙන විශාලම සහනය. ඒක නිසයි බුදුපියාණන් වහන්සේ මුළු මහත් ලෝකයේ අධිපතීකමට වඩා, වක්‍රවර්තිරාජ්‍යයට වඩා, දෙවිලොව යාමට වඩා, සෝවාන් ඵලය උතුම්ය කියල දේශනා කළේ. මොකද වක්‍රවර්ති රජකෙනෙක් නම් ධාර්මික රජකෙනෙක්. නමුත් සාමාන්‍ය ලෝකයේ රජකමක් කියල කියන්නේ පවි නොකර බැරි තත්ත්වයක්. ඒ කරන පව්වලට විපාක වශයෙන් ඊළඟට හයානක අපායවල උපදිනවා, ප්‍රේත තත්ත්වවල, යක්ෂ තත්ත්වවල. නමුත් සෝවාන් පුද්ගලයා සතර අපායෙන් මිදෙනවා. ඒ පළමුවෙනි ලෝකෝත්තර තත්ත්වයයි. ඊළඟට සකදාගාමී කියල කියන්නේ, නැවත එක්වරක් පමණයි මෙලොවට එන්නේ. සමහරවිට දිව්‍යලෝකේ ඉපදිලා ආයි තව එක්වරයි මනුෂ්‍ය ලෝකේ නැවත ඉපදෙන්නේ. ඒ හැම එකක්ම සංසාරය කෙටිකරන ආකාරය අනුවයි නම් කරල කියෙන්නේ. අනාගාමී කියල කියන්නේ තුන්වෙනි තත්ත්වය. නැවත මෙලොවට එන්නේ නෑ. බ්‍රහ්ම ලෝකයේදීම සසර දුක් කෙළවර කරල උතුම් අරහත් බවින් පිරිනිවන් පානවා. ඒ අනාගාමී තත්ත්වය. රහතන් වහන්සේගේ මේ අවසාන ජීවිතයයි. මේ ජීවිතයෙන් පස්සේ නැවත උත්පත්තියක් නෑ. ජාති දුක්ඛය-සාමාන්‍ය ලෝකයා උපන්නාය කියල, උපන් දිනේය කියල, ලොකුවට උත්සව පැවැත්වුවට මොකද. උපත කියන එක මොන තරම් දුකක්ද? ඒත් දරුවටත් මතක නෑ, සමහරවිට මවටත් මතක නෑ. එපමණක් නොවෙයි, අපි හොඳට ඇස් ඇරල බලනවා නම්. ලෝක තත්ත්වය අනුව, ඉපදීම නිසා නේද මේ හැම ගැහැටක්ම ඇතිවෙන්නේ. අපේ මේ ශරීර කුඩුවත් මේ උත්පත්තිය නිසයි. අපි අතීතයේ ඇතිකරගත්තු තණ්හාවෙන්, හිතීන් අල්ලා ගැනීම නිසා කම්මානුරූපව අපට යම්කිසි ශරීරයක් ලැබුන. සමහරවිට අතට හැටියට උපන්න වෙන්න පුළුවන්, ගොළු හැටියට, බීරි හැටියට, ඒ නිසා කොයිතරම් දුක් විදින්න සිදුවෙන්නවද? හොඳයි අපි හිතමු, ඒ මොකක්වත් නැතිව හොඳට අභපසභ සහිතව උපන්නා කියල. ඒ වුනත් මේ ශරීරය පෝෂණය කිරීම සඳහා, බඩවියත රැකගැනීම සඳහා, උපන්දා සිටම කවුරුත් මවුපියෝ එහෙම-කවනවා පොවනවා නම්, අපට පුළුවන් ජීවත් වෙන්න. එහෙම ඒ අයගේ කරේ එල්ලිල ඉන්න බැරි අවස්ථාව උනාම ඊළඟට දහඩිය මහන්සියෙන්, මඩගාගෙන, නොයෙකුත් දුක් විඳගෙන උපයා සපයා ගන්න මීන. මන්න මය විදියේ තත්ත්වයක් මේ ජීවිතය ආරක්ෂා කරගැනීම - මේ ශරීර කුඩුව රැක ගැනීම - සඳහා. ඉතින් ඒ විදියට ඒ උත්පත්තිය නිසා ඇතිවන දුක. ඊළඟට උපතත් එක්කම එන එක තමයි ජරාව කියල කියන්නේ. උපන්දා ඉඳලම දිරනවා. අපි සාමාන්‍යයෙන් වයසට ගියා කියල කියන්නේ, මහළු වයසට පත්වුනා කියන්නේ,

යම්කිසි සීමාවක් දාලා - අවුරුදු 40 න්, 35 න් පස්සෙයි කියල හෙම කියනවා. නමුත් ඇත්ත වශයෙන්ම මේ දිරිම උපතේ ඉඳලම පටන් ගන්නවා. උපන් හිසකෙස් හරි මොනව හරි දිර දිරා යනවා. මේ දිරිම සීඝ්‍රවෙන කොට ආබාධය, ව්‍යාධිය එනවා. ක්‍රමක්‍රමයෙන් රෝගයක් එකතුවෙල මේ ප්‍රශ්නය තව උග්‍ර කරනවා. අවසානයේ මේක කෙළවර වෙන්නේ මරණයෙන්.

මන්න මය ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ කියන හතර නිසයි බුදුපියාණන්වහන්සේ අර තරම් රජ සම්පත් අතහැරල ගියේ. වෙන ලෝකයේ තියෙන දුක් අප්‍රධානයයි. ඒව අඩු-වැඩි වෙන්න පුළුවන්. මේව කාටත් පොදුයි. අන්න ඒක නිසා මේ සංසාරක තත්වය ගැන යම්කිසි කෙනෙක් නුවණින් කල්පනා කරනවා නම්, අර ලෝකයා කොයි විදියට සම්මුති හැටියට අල්ලගත්තු දැනුම් රාශියක් තිබුනත් ඒව ඔස්සේ දුවනවා වෙනුවට කරන්න තියෙන්නේ, අර පෝඨිල ස්වාමීන්වහන්සේ කලා වගේ, අවසානයේදී ඒ 'පාඩම' ඉගෙන ගත්ත වගේ, මෙන්න මේ බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ප්‍රතිපත්ති මාභීයේ - යෝගයේ - යෙදෙන්නට මින. අයෝගයෙන් ඉටුන්ටෙලා යෝගයේ යෙදෙන්නට මින. යෝගය කියල කියන්නේ භාවනා මනසිකාරයයි. ඒ විදියට යම්කිසි කම්සථානයක්, ඒවාට උපදෙස් දෙන්න පුළුවන් අය ළඟට කිට්ටුවෙලා ඒ අයගේ උපදෙස් අනුව ලබාගෙන - අර පෝඨිල ස්වාමීන්වහන්සේ වගේ නිහතමානීව - ඒ ධම් මාභීයේ ගමන් කරන්න මින. මේ දීඝි කාලයක් සංසාරයේ නිර්ථක දිවිල්ලක් මේ දුවල තියෙන්නේ. අර මුවා මිරිඟුව පස්සේ දුවන්න වගේ, මේ ජීවිතේ අපි යම් යම් ඉලක්කයන් ඇතිකරගන්නවා කුඩා අවදියේ. කුඩා දරුවා වැඩිහිටියන්ගේ ජීවිත දිහා බලල ඒ අයගේ වතුපිටි, ඒ අය පාවිච්චි කරන යාන වාහන, ඒව ඔස්සේ ඇතිකරගන්නවා ආශාවන්. ඒවම තමයි කුඩා දරුවට සෙල්ලම් බඩු හැටියට දෙන්නේ, බත් කවන දවසේ ඉදිරියෙන් තබන්නේ. ඒ අර තමාගේ මවුපියන්ගේ ආසාවන්වල ඉලක්ක අරමුණු. ඒ අරමුණු තමයි අර පොඩි දරුවා බත් කවන දවසේ ගිහිල්ල බදාගන්නේ. ඊළඟට ඒ බදාගත්ත දේ වෙනුවෙන් මුළු ජීවිතේම කැප කරනවා ඒ දරුවා. ඒ පොඩි දරුවන්ගේ සෙල්ලම් බඩු. ලොකු දරුවන්ගේ සෙල්ලම් බඩු ගැන අමුතුවෙන් කියන්නේ නෑ. ඒවා ඔස්සේ මුළු ජීවිතයම ගෙවා දමනවා. සමහරවිට ජීවිත පරිත්‍යාග කරනවා. නමුත් ඒවා අන්තිමට හිස් දේවල්. ඒ විදියේ දේවල්වලින් කවදාවක් සංසාරයෙන් මිදෙන්න බෑ.

ඒ වෙනුවට කරන්න තියෙන්නේ, අර දිවිල්ල නතර කරල හිත නතර කරගන්න උත්සාහ කරන එකයි, භාවනා කම්සථාන අරමුණක් මගින්. බුදුපියාණන් වහන්සේ අර අංගුලිමාල කියන සොරාට, ඒ දාමරිකයාට, කිව්වෙත් 'මා නැවතුනා ඔබත් නවතින්න' කියලයි. අන්න ඒ වගේ. මේ

නැවතීලිලයි ලෝකෙට මීන වෙල තියෙන්නෙ-දිවිල්ල නොවෙයි. හැමෝම දිවිල්ලටයි ආරාධනා කරන්නෙ. මේ දිවිල්ල නතරකරල නැවතීලිලටයි භාවනා මනසිකාරය කියල කියන්නෙ. මේකට උපකාරවෙන ආකාරයට අර භාවනා කම්පනානයක් මගින් ඉන්ද්‍රිය දොරටුවලට එන අරමුණු ලක් නැත ලොස් කරමින් ඉතාම සියුම් ආකාරයකින් මෙතෙහි කිරීමෙන් - සති සමපජ්ඣාදයෙන් යුක්තව - යම් කිසි කෙනෙකුට පුළුවන් වෙනව මේ බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ අනිත්‍ය, දුඃඛ, අනාත්ම කියන ත්‍රිලක්ෂණය තම තමන් තුළින්ම ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්න. මේ හැම දෙයක්ම වෙනස් වෙනව නම්, ඇතිව-නැතිවන ස්වභාවයෙන් යුක්ත නම්, ඒවායින් පෙළෙනව නම්. ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් බිඳී බිඳී යනව නම්, මේක මහ භයජනක දෙයක් - මේක දුකක්. කැලී කඩා හැලෙන වාහනයක් අපි වාක්තු කර කර පාවිච්චි කරනව නම් ඒක කොයිතරම් කරදරයක්ද? දුකක්ද? ඒ වගේම තමයි අපේ මේ ශරීරය. ආහාර පාන ගත්තත් ආයි පැය ගණනකින් මේක පෝෂණය කරන්ට මීන. මේ ආශ්වාසයක් අපි ගන්නව බොහොම ආශාවෙන්, හොඳ මල් සුවඳක් කියල, නමුත් ඒක හෙළන්න සිද්ද වෙනව. අනිත් දේවල් පිළිබඳවත් එහෙමයි. ඔයි විදියට බිඳී බිඳී යන ස්වභාවය-වෙනස්වන ස්වභාවය - නිසා, විපරිතාමය නිසා, මේක දුඃඛයක්, දුකක්, හැටියට බුදුපියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කලා. ලකුණු කුනක් හඳුනා ගැනීමයි ජීවිතයේ ඉලක්කය විය යුත්තෙ හැමදෙනාගෙම. අනිත්‍ය කියන ලක්ෂණය. ඊළඟට දුඃඛලක්ෂණය, ඊළඟට අනාත්ම ලක්ෂණය. මේක දුකක් නම්, දුක් සහිත දෙයක් නම්, සැපයක් මෙනන ඇත්ත වශයෙන්ම නැත්නම්, ඒක 'මමය' 'මගේය' කියල ආධිමිබරයෙන් කියන්නෙ කොහොමද? මගේ වශයෙහි පවත්වගන්න බැරිනිසා තමයි මේක බිඳිල යන්නෙ. මගේය කියල කියන්න පුළුවන් නම් මට මීන හැටියට පවතින්න මීන. නමුත් මේක ඒ විදියෙ දෙයක් නොවෙයි. අපි නොහිතු ආකාරයට, නොහිතු මොහොතක, අපි පතන දේවල්, අපි අල්ලගෙන සිටින දේවල්, අයත් කරගෙන සිටින දේවල්, වෙනස්වෙලා, බිඳිලා විනාශ වෙලා යනවා-වෙන්වෙලා යනවා. අන්න ඒ විදියෙ ස්වභාවයක් මේ සංසාරයෙ තිබෙන්නෙ.

මේ ස්වභාවය නුවණින් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත් තැනැත්ත තමයි අර බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ 'සබ්බසංඛාර සමථ' කියල කියන - සියලු සංස්කාරයන්ගේ සංසිදීම කියල කියන - ඒ උතුම් නිවන් සැපත ලබන්නෙ. නිවීම, නිබ්බාන කියල කියන්නෙ නිවීමයි. මේ මුළු මහත් ලෝකයේම, මුළු මහත් සංසාරයේම. තියෙන්නෙ දැවීමක්. ඉතාම පුදුම අන්දමින් ඇතුළතත් පිටතත් දැවෙනව ලෝකයේ. බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තිබෙනව 'මහණෙනි, මේ හැම එකක්ම ගිනිගෙන දැවෙනව' කියල. ඇස, කණ, නාසය ආදී මේ හැම එකක්ම ගිනිගෙන දැවෙනව කියල. ඒ විදියෙ දැවීම් රාශියක් තුළයි ලෝකයා

සිටින්නේ. බුදුපියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ ධම්මය තුළින් උන්වහන්සේ මේ දැවීමටලින් මදිල උතුම් වූ ඒ ‘නිබ්බාන’ කියල කියන නිවීමට මාගීය පෙන්නුම්කරල කියෙනව. ඒ ප්‍රතිපත්ති මාගීයයි බුද්ධ දේශනාව කියල කියන්නේ. එහි හරය තමයි ඒ ප්‍රතිපත්තියේ යෙදීම. අන්න ඒක නිසා මේ පින්වතුන් අද මේ වටිනා පෝය දවසේ ආජීව අභටමක ශීලය කියන වටිනා ශීලයක් සමාදන්වෙල - ඊටත් වඩා වටිනා ශීල සමාදන්වුනු පින්වතුන් ඉන්නව මෙතන - ඒ කොයි ආකාරයෙන් නමුත් කය, වචනය හික්මවා ගෙන මේ අවස්ථාවේ බුද්ධ දේශනාවට අදාළ ධම් කාරණා කීපයකට දැන් කන් දුන්න. මේ තුළින් - මේ අපි ඉදිරිපත් කළ උපමා හෝ අනිකුත් ඒ නිදර්ශන ආශ්‍රයෙන් - මේ පින්වතුන් තම තමන්ගේ එදිනෙදා ජීවිතයට අවශ්‍ය ප්‍රායෝගික ටික පමණක් ළංකර ගත්තත් ඇති, මේ හැම එකක්ම නැතත්. ඊළඟට වැදගත් දේ කමයි එදිනෙදා ජීවිතයේ - මේක අත්හදා බැලීමට කරන දෙයක් හැටියට නොවෙයි - තමන්ගේ ජීවිත රටාවට එක්කරගෙන, දිනවර්ෂාවට එක්කරගෙන, දවසේ සුළුවෙලාවක් හරි මේ භාවනා මනසිකාරයට වෙන් කරගෙන, විනාඩි කීපයක් හරි, ඊළඟට සුළුවන් නම් නිවාඩු ඇති අවස්ථාවක, එහෙම නැත්නම් නිවාඩු දාල හරි, මේවාට යොමුවෙල, මේ දීඝී කාලයක් සංසාරයේ ප්‍රමාදයට වැටීම නිසා අතහැරුණු ඉතාම වැදගත් කාටීය වන සංසාර විමුක්තිය - නිවාණවබෝධය කියන ඒ උතුම් කාටීයට, කෘත්‍යයට, පරමාටීයට තමන්ගේ ජීවිතය යොදනව ඇති කියල මම බලාපොරොත්තු වෙනව.

එකකොට මේ වෙලාවේ, මේ ධම්දේශනා අවස්ථාව තුළ මේ පින්වතුන්ගේ සිත් තුළ නිවනට උපකාරවන වටිනා ධම් කීපයක් තැන්පත් වුනා කියලා අපි හිතනව. ශ්‍රද්ධාවෙන් තමයි මේකට සවන් දුන්නේ. ශ්‍රද්ධාව ඉතාම වටිනා ගුණයක්. කොයිතරම්ද කියනොත් බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල කියෙනව නිවනට උපකාර වන ඉන්ද්‍රිය ධම්මයක් හැටියටත් මේ ශ්‍රද්ධාව, ඒ වගේම වීර්යය. සතිය කියල කියන පිහිය, සමාධිය, ප්‍රඥාව මේවා යම්කිසි ප්‍රමාණයකට ඇතිකරගන්න මේ ධම්දේශනාව පිළිබඳව මෙනෙහිකරමින් කන්දීමෙන් මේ පින්වතුන්ට ශක්තිය ලැබුනා කියලා අපි හිතනව. ඒ නිසා අද දවසේ ධම් ශ්‍රවණමය ආනිසංස හැටියට සලකන තමන්ට ලැබුන මේ ශක්තියෙන් මේවාට පිරිසිදුව හිත යෙදීමෙන්, කය වචනය යොමුකිරීමෙන් යම් කුශල වේතනා රාශියක් ඇතිවුනා නම් ඒ හැම කුශලයක්ම අපි දැන් ඒ පින් බලාපොරොත්තුවන, පින් කැමති අයට බෙදා දෙමු.

ධම් දේශනාමය, ධම්ශ්‍රවණමය වශයෙන් අපි යම් ප්‍රණීත කුශල සම්භාරයක් රැස්කරගත්ත නම් මේ අවස්ථාව තුළ, ඒ කුශල සම්භාරය ශාසනාරක්ෂක දිව්‍යබ්‍රහ්ම මණ්ඩලයත්, විශේෂයෙන්ම මේ ස්ථානයට අධිගෘහිත දෙවිදේවතාවුන්

හැමදෙනෙක්මත් අනුමෝදන් වෙත්වා! තම තමන්ගේ ප්‍රාථනා පරිදි යම්කිසි බෝධියකින් උතුම් අමාමහ නිවන සාක්ෂාත් කර ගනිත්වා ! ශාසනයටත් අපටත් ආරක්ෂාව සලසත්වා! කියන ප්‍රාථනාව ඇතිකරගන්නට මින. ඒ වගේම, තම තමන්ගේ කෘතීන් ඇතුළුව අවිච්ඡේ සිට අකතිටා දක්වාවූ යම්තාක් සත්ත්ව සමූහයක් පින්කැමතිව, නිවන් කැමතිව සිටිත් නම් ඒ හැම දෙනෙක්මත් මේ උතුම්වූ කුශලය අනුමෝදන්වී හැකිතාක් ඉක්මණින් ප්‍රාථනීයබෝධියකින් උතුම් අමාමහනිවන් සාක්ෂාත් කරගනිත්වා කියන ප්‍රාථනාවෙන් මේ ගාථා කියා පින්දෙන්න.

'එතතාවතා ච අමෙහගි.....'

5 වන දේශනය

5 වන දේශනය

"සීල දායාත සම්පන්නං - ධම්මධර්ම සච්චවෙදිතං
 අනතනො තමම කුබ්බානං - නං ජනො කුරුතෙ පියං ති"
 පිය වග්ග, ධ.ප.

සැදැහැවත් පින්වතුනි,

සම්බුද්ධ ශාසනයේ නියම පරමාර්ථ, නියම වටිනාකම්, ගැන හරි අවබෝධයක් ගිහි පැවිදි දෙපක්ෂය කුලම ඇතිවීම ශාසනය බොහොම කාලයක් පවතින්න හේතුවන කාරණයක්. ඒක නිසා බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ පරමාර්ථ, ඒ වටිනාකම්, ඉස්මතුකර දෙන්න නොයෙකුත් විදියේ අවසථා යොදාගත්තා. ප්‍රතිපත්තිගරුක ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලාට විශේෂ ප්‍රශංසා කළා. විශේෂ සැලකිලි දැක්වුවා. මොකද, ප්‍රතිපත්තිය තමයි ශාසනයේ ජීවය. ප්‍රතිපත්තිය නැති කැන ප්‍රතිවේදය කියල කියන මාගීඵල ප්‍රත්‍යක්ෂකරගැනීමක්, නිවන් දැකීමක්, සසර දුක් කෙළවර කර ගැනීමක්, කරගන්න පුලුවන් වෙන්නේ නෑ. ඒක නිසා බුදුපියාණන් වහන්සේ මේ ගිහි පැවිදි දෙපක්ෂය කුලම ලෝකෝත්තර ගුණධර්ම වැඩෙන විදියේ අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධතාවක් ඇතිකර ගැනීමේ වටිනාකම බොහොම අවසථාවලට වැඩි වැඩි කළා.

දැන් අපි මේ මාතෘකා කළ ගාථාවත්, ඒකට අදාළ නිදාන කථාවත් මේකට හොඳ නිදර්ශනයක්.

බුදුපියාණන් වහන්සේ වේඵවනාරාමයෙ වැඩ වාසය කරන කාලයේ එක් දවසක උදෑසන අසුමහ ශ්‍රාවකයන් වහන්සේලාත් ඇතුලු පන්තියක් සංඝයාවහන්සේලා පිරිවරාගෙන රජගහ නුවරට පිණිඬපාතෙ වැඩියා. එදා රජගහ නුවර සැණකෙළි දවසක්. උත්සව දවසක්. සමහරවිට දැන් මේ තියන අලුත් අවුරුදු උත්සවය වගේ යම්කිසි උත්සවයක් වෙන්ට ඇති. එතකොට හරියටම ඒ අවසථාවෙම ඒ නගරයෙන් පිටත්වෙල එනවා පන්තියයක ළමයි කණ්ඩායමක් කැවුම් මලු උස්සගෙන. ඒ ළමයින්ට බුදුපියාණන් වහන්සේ මුණගැසුනහම කැවුම්මලු පැත්තකින් තියල බුදුපියාණන්වහන්සේටත් ඒ සංඝයා වහන්සේලාටත් වන්දනා කරල, ඒ කැවුම්මලු අරගෙන නික්ම ගියා. එතන ඉක්මවලා ගියා. ඒ ගියාට පස්සෙ බුදුපියාණන් වහන්සේ සංඝයාවහන්සේලාගෙන් අහනවා,

"මහණෙනි කැවුම් වළඳනවද?"

"කොසේද ස්වාමීනි කැවුම්"

"ඇයි දැක්කේ නැද්ද අර ළමයි කණ්ඩායමක් කැවුම් මලු උස්සගෙන මෙතනින් පියමං වෙනවා."

"ස්වාමීනි ඒ වගේ ළමයි කාටද කැවුම් දෙන්නේ"

"මහණෙනි එහෙම කියන්න එපා. ඒ ළමයි මටවත් නුඹලටවත් කැවුම් පිළිගැන්වුවේ නැතිවට මොකද ඔන්න කැවුම්වල නියම අයිතිකාර හික්කුව පිටිපස්සෙන් වඩිනව." එහෙම කියල, "අපි කැවුම් වළඳලාම යන්න මීන මහණෙනි".

කියල බුදු පියාණන්වහන්සේ ඒ ළඟ තිබුණ ගහක් යට සහ පිරිසත් එක්ක වැඩ හුන්න. කවුද මේ කැවුම් අයිතිකාර හික්කුන්වහන්සේ. මේ පන්සියයක් පිරිස පිටිපස්සෙන් වෙනම වඩිනවා, බුදුපියාණන් වහන්සේගෙන් නිකර ප්‍රශංසා ලැබූ, බුදු පියාණන්වහන්සේගේ සිවුරු පවා පුජා වශයෙන් ලැබූ - හුවමාරු කරගත්ත - - ඒ වගේම ධුතංගධාරීන් අතර අග්‍රස්ථානය බුදුපියාණන්වහන්සේගෙන් ලබාගත්තු මහා කාශ්‍යප මහ රහතන්වහන්සේ. තපෝ ගුණයෙන් අග්‍ර ස්වාමීන්වහන්සේ. ඒ ස්වාමීන් වහන්සේ පළපුරුදු ආකාරයට, විවේකයටම කැමති නිසා ඒ අවස්ථාවේ අර පිරිසෙන් වෙන්ව හෙමිහිට පිටිපස්සෙන් වැඩම කරනවා. එකකොට අර කැවුම්මලු ඔසවාගෙන ගිය ළමයි මේ ස්වාමීන් වහන්සේ දැකල, පුදුම විදියේ ග්‍රඨාවක්, පැහැදීමක්. ප්‍රසාදයක් ඇතිකරගෙන පසහ පිහිටුවල වැදල, කැවුම් මලුපිටින්ම ස්වාමීන් වහන්සේට පිළිගැන්වුවා, "පිළිගන්න ස්වාමීනි" කියල. මහාකාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේ ඒ ළමයින්ට කියනවා "ළමයින්, අන්න අපේ ගාසනාගන් වහන්සේත් සංඝයාවහන්සේලාත් අතන අර ගහ මුල වැඩ හිඳිනව, ගිහිල්ල ඒ හැමදෙනාටම යමක් පුජාකරන්න කියනවා නම් පුජාකරන්න" කියල. එහෙම ප්‍රකාශකරල මහාකාශ්‍යප මහ රහතන් වහන්සේත් අර ළමයි කණ්ඩායමක් එක්ක බුදුපියාණන් වහන්සේ වැඩහිඳි ගහ යටට වැඩම කලා. ඊළඟට අර ළමයි ඒ සියලුම සහපිරිසට බුදුපියාණන්වහන්සේ ප්‍රධාන සහ පිරිසට - කැවුම් පිළිගැන්වුවා. වළඳනකං බලං ඉඳල පැන් හිටං පිළිගැන්වුවා. ඒ පැන් පිළිගන්වලා අවසන් උනාට පස්සේ, කැවුම් එහෙම වළඳලා ඉවරඋනාට පස්සේ, සංඝයාවහන්සේලා අතර යම්කිසි කසුකුසුවක් වගේ විවේචනයක් - විවේචනාත්මක වචන කීපයක් - ඇහෙනවා. 'මේ ළමයි මුණ බලල පිණ්ඩපාතේ බෙදන්න වගේ වැඩක් කරල කියෙන්නේ. මේ තරම් මේ බුදුපියාණන් වහන්සේත් අග්‍රශ්‍රාවකයන්

වහන්සේලා වගේ ඒ ශ්‍රේෂ්ඨ ස්වාමීන්වහන්සේලාත් ඉදිද්දී, මේ පිටිපස්සෙන් වඩින මහාකාශාප මහරහතන් වහන්සේට කැවුම් සියල්ලම පිළිගැන්වූවා" කියල.

මේක ඇහිල බුදුපියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා, "මහණෙනි එහෙම කියන්න එපා. මගේ පුත්‍ර මහාකාශාප දෙව් මිනිසුන්ට ප්‍රියයි. ඒ නිසා දෙව් මිනිසුන් - මනුෂ්‍යයින් පමණක් නොවේ දෙවියන් පවා - මහා කාශාපට පිණිච්චාකයෙන් සිවුපසයෙන් සංග්‍රහ කරනවා. පූජා කරනවා" කියල එහෙම ප්‍රකාශ කරල තමයි අර අපි කලින් මාකාකා හැටියට තබාගත්තු ගාථාව වදාළේ.

"සීල දසාන සමපනතං - ධම්මධං සච්චවෙදිතං
අතතනො කම්ම භුබ්බානං - තං ජනො භුරුතො පියං"

ඒකෙ අදහස අපි බලමු. "සීල දසාන සමපනතං" - සංඝයාවහන්සේලාට අයිති හතරාකාර ශීලයක් තියෙනවා. සිවු පිරිසිදු සීලය කියල කියනවා. කෙටියෙන් සඳහන් කරනවා නම්, බුදු පියාණන් වහන්සේ පණවා වදාළ විනය ශික්ෂාපද අයිති ප්‍රාතිමොක්ෂ සංචර ශීලය. ඒ පිළිබඳ හික්මීම. ඒක එකක්. ඊළඟට මේ ඇස් කන් නාසාදී ඉන්ද්‍රියයන් කෙලෙසුන්ගෙන් සංචර කර ගැනීම, ආරක්ෂාකර ගැනීම, කියල කියන ඉන්ද්‍රිය සංචර ශීලය - දෙවැනි එක. ඊළඟට සිවුපසය සෙවීම පිළිබඳව අනියම් ක්‍රම නැතිව ධාර්මිකව, නිසි ආකාරයෙන් සිවුපසය ලබාගැනීම පිළිබඳ හරි ආච්චය, ජීවිකාව පිළිබඳ ආච්ච පාරිශුද්ධි ශීලය - ජීවිකාව පිළිබඳ පිරිසිදුබව රැකීම. හතරවෙනුව, ඒ ලබාගත් සිවුපසය 'ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා' කියල කියන නුවණින් සලකා - සිවුපසය පරිභෝග කිරීමේ නියම අර්ථය සලකාගෙන - ඒක භාවනාවට නඟමින් පාවිච්චි කිරීම කියල කියන ප්‍රත්‍යය සනතිශ්‍රිත ශීලය නමින් හැදින්වෙන සිවුපසය පිළිබඳ ශීලය.

මය විදියට හතරාකාර ශීලයක් සංඝයාවහන්සේලාට තිබෙනවා. මය සිවු පිරිසිදු සීලයෙන්ම සම්පූර්ණයි මේ තපෝගුණයෙන් අඟු මහා කාශාප මහ රහතන්වහන්සේ. එතකොට, ඒ ශීලය.

ඊළඟට 'දසාන' කියල කියන්නෙ සමාසක් දැනිය. මාථිඵල ප්‍රතිවේධයෙන් - දැන් මෙතන මේ රහතන් වහන්සේ කෙනෙක් - ඒ සමාසක් දැනියෙන් යුක්තයි. එතකොට "සීල දසාන සමපනතං" - "ධම්මධං" කියල කියන්නෙ - ධර්මයෙහි පිහිටියාවූ. ධර්මයෙහි හරිහැටි පිහිටලා තිබෙනවා. ඒ ලෝකෝත්තර

මාගීඵල ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගැනීමෙන් හරියාකාර ධර්මයේ පිහිටලා සිටිනවා. "ධම්මධං".

ඊළඟට "සච්චවේදිනං" වතුරායඝී සත්‍යය තේරුම් අරගෙන කියෙනවා හරි ආකාරයට - "සච්චවේදිනං". ඒ වගේම "අත්තනො කම්ම කුබ්බානං"

"අත්තනො කම්ම කුබ්බානං" - කියල කියන්නේ පින්වතුනි "තමාගේ වැඩය කරන්නාවු". තමාගේ වැඩය කරන්නාවු. මෙතන තමාගේ වැඩය කියල කියන්නේ බුදුපියාණන්වහන්සේ වදාළ සංඝයා වහන්සේලාට අයිති වැඩේ මොකක්ද, ශීල - සමාධි - ප්‍රඥා කියල කියන නිවනට උපකාර වන ඒ ත්‍රිවිධ ශික්ෂාව. ඒක වැඩීමයි. අන්න ඒ ශීල - සමාධි - ප්‍රඥා කියන තමන්ට අයිති වැඩේ කරන්නාවු.

එතකොට මේ ගාථාවේ අදහස ශීලයෙන් හා සමාස් දර්ශනයෙන් යුක්තවූ, ධර්මයෙහි හරියාකාරව පිහිටියා වූ, වතුරායඝී සත්‍යය තේරුම් ගත්තා වූ, ඒ වගේම තමන්ට අයිති වැඩය කරන්නාවු, එබඳු ඒ හික්ෂුවට "තං ජනො කුරුතෙ පියං" එබඳු ඒ හික්ෂුවට ජනයා ප්‍රිය කරයි. ඒ හික්ෂුව ජනප්‍රිය වෙයි, කියල ඒ විදියට බුදු පියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කලා. ඒ ගාථාවක් එක්කම වදාළ දේශනාව අහල අර පන්සියක් දරුවන්ම සෝවාන්උතා. උතුම් වූ සෝවාන් ඵලයට පැමිණියා.

එතකොට, දැන් අපි මේ ගාථාවක් කතාවක් බැලුවහම අවුරුද්දට කියාපු කැවුම් බණක් වගෙයි. නමුත් මේක නිකම්ම කැවුම් බණක් නොවෙයි. මේකේ බොහොම වටිනා ගුණ සුවඳක් තිබෙනවා. දහම් රසයක් තිබෙනවා. අපි ඒක උරාගන්න බලමු.

එතකොට පළමුවෙන්ම අපි කල්පනා කරල බලමු, දැන් මෙතන මේ මහා කාශ්‍යප මහ රහතන්වහන්සේ - මේ විශේෂ කෙනෙක්. මේ ශාසනයේ විශේෂ කෙනෙක්. අග්‍රශ්‍රාවකයන් වහන්සේලා හිටියට මොකද උන්වහන්සේලාගේ ගුණ සම්පත්තිය වෙනමයි. ඒ වගේම මහා කාශ්‍යප මහ රහතන් වහන්සේ විශේෂ වෙන්තේ අර තපෝ ගුණ - ධූතංග කියල කියන ශීලයට උපකාරවන. ශීලය වඩාත් හොඳින් රැකීමට උපකාර වන උග්‍ර ප්‍රතිපත්ති සමූහයක්, - 13 ක් තිබෙනවා - ඒ දහතුනම හරියාකාරව රැක්ක ස්වාමීන් වහන්සේ නමක්. මහාකාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේ. උන්වහන්සේ ඔය පිණිට්පාතයෙන් යැපීම, ඊළඟට ආරණ්‍ය වාසය, පාංශුකුල සිවුරු දැරීම, තුන් සිවුරකින් පමණක් සැතීමකට පත්වීම, ආදී ඒ උග්‍ර ප්‍රතිපත්ති රාශියක්ම රැක්ක.

ඒ වගේම විවේකයට ප්‍රිය කළ නිසයි අර විදියට පිරිසගෙන් වෙන්ව වැඩම කළේ. උත්වහන්සේ පිළිබඳව බුදු පියාණන්වහන්සේ ඇතැම් අවස්ථාවල්වල උත්වහන්සේ ආදර්ශයට ගන්න හැටියට සංඝයා වහන්සේලාට විශේෂ දේශනා පැවැත්වූවා. උත්වහන්සේගේ ජීවන රටාවේ විශේෂ ලක්ෂණ හුවා දක්වමින් හොඳ ලස්සන උපමා දෙකකින් උත්වහන්සේ මහා කාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේගේ පැවැත්ම, ගිහියන් හා කිබෙන සම්බන්ධතාව, පෙන්වා වදාළා. දැන් අර ගාථාවේ හැටියට නම් ප්‍රකාශ වෙන්නෙ මහා කාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේ බොහොම ජනප්‍රිය කෙනෙක් කියල. කුඩා දරුවන් අතර පවා ජනප්‍රිය කෙනෙක්. දැන් අපි දන්නවා මේ කාලෙ හැටියට සංඝයාවහන්සේ කෙනෙක් ජනප්‍රිය වෙන්න නම් ගිහියන් සමග ඇලී ගැලී කටයුතු කරන්න මීන, ගිහියන්ගෙ වැඩවලට සම්බන්ධවෙලා. ඒවාට උර දෙමින් කටයුතු කරන්න මීන. නමුත් මහාකාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේගේ ජීවන රටාව පිළිබඳව බුදු පියාණන්වහන්සේ වදාළ උපමා දෙකෙන් අපට වෙන දෙයක් තේරුම්ගන්නෙ.

මොනවද දීපු උපමා -

"වක්‍රපමා" කියල හඳු පිළිබඳ උපමාවක් දීල තිබෙනවා, බුදු පියාණන් වහන්සේ. මේ මහා කාශ්‍යප හඳු වගේ පවුල් අතර හැසිරෙනවාය කියල. ගෙන් ගෙට පිටු සිඟා වඩිනකොට හරියට මේ මහාකාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේ හඳු වගේ. මොකද, හඳු කියල එතන උපමාවට ගත්තෙ. "නිච්ච නවකා - කුලෙසු අප්පගඛා" හඳු හැමදාම අලුත්. හඳු හැමදාම අලුත් වෙනවා. අව පක්ෂය හරි, පුර පක්ෂය හරි, හැමදාම අලුත් දෙයක්. අන්න ඒ වගේ මහාකාශ්‍යප මහ රහතන් වහන්සේ, ගෙන් ගෙට පිටුසිඟා වැඩියට මොකද, ඒ ගිහියන්ට හැමදාම අලුත් කෙනෙක්. කොහොමද අලුත්වෙන්නෙ? අර ගිහියන් සමග පමණට වැඩිය සම්බන්ධකම් නැති නිසා. අපි දන්නවා දැන් ගමේ ගොඩේ කථාවක් තිබෙනවා "දෙවේලේ දකින කුකුළගෙ කරමලේ" ගැන. අන්න ඒ වගේ තත්ත්වයක් එනවා පමණට වඩා ඇලීගැලී කටයුතු කළොත්. එහෙම එකක් නෑ මහාකාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේගෙ - හඳු වගේ. දැන්, හඳු කිව්වහම අපේ ලිදෙත් පේනවා. පොකුණෙත් පේනවා. හැමතැනම පේනවා. හැබැයි අල්ලගන්න බෑ. අල්ලගන්න බෑ හඳු, කාටවත්. අන්න ඒ වගේ තමයි මහාකාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේත් කාටවත් අල්ලගන්න බෑ, ගිහි ගෙවල්වල එහෙම ගියාට මොකද. ඒක නිසා "කුලෙසු අප්පගඛා" කියල කියනවා. ඒ පවුල් සමග පමණට වැඩි සම්බන්ධතාවක් නෑ. අනියම් සම්බන්ධතාවල් නෑ. අන්න ඒ ගුණ දෙක, ඒ විදියට අර හඳු උපමාවෙන් බුදු පියාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදාරල එක් අවස්ථාවක සංඝයා වහන්සේලාට මහාකාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේ ආදර්ශයට අරගෙන ජීවත්වෙන්නෙයි කියල

වදාලා. තවත් උපමාවක් බුදු පියාණන් වහන්සේ දැක්වූවා. "ජරුදපාන" උපමාව. ඒ කියන්නේ "පාළු ලීදක්".

මහාකාශ්‍යප මහ රහතන් වහන්සේ උපමා කලා පාළු ලීදක් එබිල බලන කෙනෙකුට. හරියට දැන් පාළු ලීදක් කෙනෙක් එබිල බලනකොට එබිල බලන්නේ, ඒකට වැටෙන්න හිතාගෙන නොවෙයි. කයයි සිතයි මැත් කරගෙන. කයයි සිතයි මැත් කරගෙන පාළු ලීදක් එබි බලන්න වගේ ගිහියන් අතර පිඬුසිභා වටිනාව කියල මහා කාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේට ප්‍රශංසා කර වදාලා, බුදු පියාණන් වහන්සේ. ඔය උපමා දෙකෙන් පේනවා, එකකොට, මහාකාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේ අපි මේ කාලේ හිතන විදියට නම් 'ජනප්‍රිය' කියන වචනයට ගැලපෙන්නේ නෑ. ජනප්‍රිය කෙනෙක් වෙන්න බෑ. නමුත් පින්වතුනි ජනප්‍රියත්වයේ මට්ටම් දෙකක් තිබෙනවා. ධනය, නිලය, බලතල ආදී දේවල් නිසා ජනප්‍රිය වීමක් තිබෙනවා. ඒක බොහොම මතුපිටින් යන ජනප්‍රියත්වයක්. බොහොම ඉක්මණින් නැතිවෙලා යනවා. ගුණ ගරුකත්වය නිසා ඇතිවන ජනප්‍රියත්වය ඊට වඩා ගැඹුරු දෙයක්. දැන් මෙතනින් අපට පේනවා, අර කුඩා දරුවන් කියල කිව්වහම, අපි දන්නවා කුඩා දරුවන්ට සමහර දේවල් ඉවෙන් වගේ දැනෙනවා. වැඩිහිටියන්ගේ නොයෙකුත් විතර්කවලින්, විවේචන ආදී ඒ හිතවිලි වලින්, කවලම් වෙව්ව, ව්‍යාකූල වෙව්ව, හිත්වලට වඩා පිරිසිදු හිතක් කුඩා දරුවන් තුළ තිබෙනවා. ඔවුන්ට මේ ගුණ සම්පත්තිය කියන එක සමහරවිට ඉවෙන් වගේ දැනෙනවා. අන්න ඒක නිසා වෙන්න ඇති අර පන්තියයක් දරුවන් අර බුදු පියාණන් වහන්සේලාටත් - ඒ ගෞරවය නැතිව නොවෙයි - වන්දනා කලාට මොකද අර තනිව වඩින මහාකාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේගේ තපෝ ගුණයට විශේෂයෙන් වැඩිවුනේ. වැඩිවෙලා අර විදියට කැවුම්මලු පුජා කළේ. එයින් පේනවා ඒ දරුවන් තුළ යම්කිසි සහජ පුණ්‍ය ශක්තියකුත් තිබෙන්නට ඇති. "හැදෙන ගහ දෙපත්තෙන් දැනේ" කියල කතාවක් තිබෙනවා. ඒ වගේ මේ දරුවන් තුළත් හැදෙන ගහක් වගේ ඇතුළත තිබිල තියෙනවා යම්කිසි ගුණ ශක්තියක්. ඒක නිසාමයි අර බණ අහලා අවිචර ඉක්මණින්ම ඒ සෝවාන් ඵලය කියලා කියන උතුම් තත්ත්වයට පත් වුනේ. බුදු පියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තිබෙනවා වක්‍රචරිති රාජ්‍යයටත් වඩා ශ්‍රේෂ්ඨවූ තත්ත්වයක් සෝවාන් තත්ත්වය පවා - පළමුවෙනි මාභීඵලය වුනත්. මොකද, තව ජීවිත හතයි සංසාරයේ ගෙවන්න වෙන්නේ. ඒ වගේම සතර අපායෙන් තිදහස්. එබඳු තත්ත්වයක් ලබාගත්තා.

ඒ වගේම එතනදී මේ දරුවන්ගේ හිත සකස්ලන කොහොමද කියන එකක් අපිට හිතාගන්න පුළුවන්. පළමුවෙන්ම ඒ මහා කාශ්‍යප මහ රහතන්

වහන්සේගේ ගුණ සම්පත්තිය අනුව හිත පහදවා ගත්තා. ඒ ගුණ සම්පත්තිය හැදින්වෙන්නා. බුදු පියාණන්වහන්සේ වදාළ කෙටිආටාවෙන්. දැන් අපි අර පළමුවෙන්ම විග්‍රහකළේ ඒ ආටාවේ අදහසයි. එයින් කේරුම් ගත්ත මේ මහාකාශාප මහ රහතන්වහන්සේ තුළ මේ ගුණ සම්පත්තිය තියෙන නිසයි අපේ හිත පැහැදුනේ කියල. යමක් පිළිබඳව මුදිතාවෙන් සතුටු වෙනවා නම් ඒ එක්කම තමන් ඒ ගුණයක් එක්කම වැඩෙනවා. ඒ වගේම ඒ දරුවන් තුළ තිබුණු පැහැදුනු සිත වඩාත් පිරිසිදු උනා. ඊළඟට ඒ වගේම අපට හිතාගන්න පුළුවන් ඒ පිරිසිදු සිත තවත් පිරිසිදු වෙන්න උපකාර උනා අර පරිත්‍යාගය. මෙතන කැවුම් පමණක් නොවෙයි පරිත්‍යාග උනේ. කැවුම් එක්ක බැඳුණු විනෝදයත් පරිත්‍යාග උනා. උයනට ගිහිල්ල මේ කැවුම් කකා කෙළි සෙල්ලම් කරන අදහසින් මේ ලමයි පිටත්වුනේ. නමුත් මේ පන්සිය දෙනාම එක් සිහින් අර සියලුම කැවුම් ටික බුද්ධ ප්‍රමුඛ සංඝයා වහන්සේලාට පුජා කළා. එයින් ඒ පරිත්‍යාගය සම්පූර්ණ උනා. සිත වඩාත් ප්‍රසන්න උනා. පැහැදුනා. එබඳු ඒ ප්‍රසන්න සිත තමයි ඊළඟට අර මාගීඵල අවබෝධයෙන් ඒ සෝවාන් තත්ත්වය ලබාගත්තේ. අන්න ඒ අනුව අපිට මේකෙන් ජෙනවා, මේකේ වටිනා දහම රසයක් තිබෙනවා, ගුණ සුවඳක් මේක තුළ තිබෙනවා.

ඊළඟට තවදුරටත් කල්පනා කරල බලනව නම්, දැන් මේ බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාළ කාරණා අනුව මහා කාශාප මහ රහතන් වහන්සේගේ ජනප්‍රියත්වය, දෙවියන් අතරත් මනුෂ්‍යයන් අතරත් ඒ ගුණ සම්පත්තිය නිසා ඇතිවූ ජනප්‍රියත්වයක්. දැන් සාමාන්‍ය සංකල්පයක් තිබෙනවා - විශේෂයෙන්ම මේ කාලයේ - සංඝයා වහන්සේලා කියල කියන්නේ ගිහි පින්වතුන්ගේ සිවුපසයෙන් යැපෙන අය. ඒක නිසා ඒ සඳහා යම්කිසි ණයක් ගෙවන්නට ඕන. මේක හුවමාරුවක්. මේක ගනුදෙනුවක්. කාරණෙක් ඇත්තයි. යම්කිසි ගනුදෙනුවක් මෙතන තියෙන්නේ. ඒ ණය ගෙවන ආකාරය තමයි ටිකක් වෙනස් වෙන්නේ. සාමාන්‍ය ලෝකික ණය ගෙවීම් වාගේ දෙයක් නොවෙයි. ලෝකික දේ වෙනුවට ලෝකෝත්තර අර්ථයක් සිද්ධ කිරීමෙන් තමයි මේ ණය ගෙවෙන්නේ. ඒක නිසා තමයි දැන් 'අත්තනො කමම කුබ්බානං' කියල අර ආටාවේ කිව්ව - "තමාගේ වැඩය කරන", තමාගේ වැඩය කරන කෙනාට සමාජයේ යොදන වචනයක් තිබෙනවා 'ආත්මාර්ථකාමී' කියලා. 'ආත්මාර්ථකාමී පුද්ගලයා'. එතකොට මහාකාශාප මහරහතන් වහන්සේ හඳුන්වන්නේ බුදු පියාණන් වහන්සේ ආත්මාර්ථකාමී කෙනෙක් හැටියට. නමුත් මේ ආත්මාර්ථය සිඳිවෙනවත් එක්කම- මොකක්ද ආත්මාර්ථය, ගිල සමාධි ප්‍රඥා කියල කියන නිවනට උපකාරීවන ධර්ම පිරීම - ඒවා සම්පූර්ණ වෙනකොට පරාර්ථය සිඳිවෙලා ඉවරයි. ඒක නිසා එතන ආත්මාර්ථයම පරාර්ථය බවට පත් වෙනවා. දැන් මේ ගිහියන් විසින් සංඝයා වහන්සේලාට පුජාකරන සිවුපසය ගැන කල්පනා

කරල බලනකොට, මේවා පුජාකිරීම අර යාවකයින්ට - දුභි මභි යාවකාදීන්ට - දීමට වඩා වෙනස් දෙයක්. දුභි මභි යාවකාදීන්ට දෙන්නෙ, පින්වතුනි කරුණාව මුල්කරගෙන. සංඝයා වහන්සේලාට පුජාකරන්නෙ ශ්‍රද්ධාව මුල් කරගෙන. ඒක නිසා බුදු පියාණන්වහන්සේ බොහෝ අවස්ථාවල සංඝයා වහන්සේලාට තමන්ට අයිති වැඩේ සිහිපත් කරදීම සඳහා ප්‍රකාශ කළා, "මහණෙනි නුඹලා 'සඬාදෙයා' හෝජනය වළඳනවා" කියල. ශ්‍රද්ධාවෙන් දෙන ආහාරය වළඳලයි නුඹලා මේ ජීවත්වෙන්නෙ කියල. ඒකට ණය ගෙවන්ට මීන. ඒකට ණය ගෙවන්ට මීන. කොහොමද ණය ගෙවන්නෙ? මේ සිවුපසය පරිභෝග කරන ක්‍රම හතරක් ධර්මයේ දැක්වල තිබෙනවා. මොනවද ඒ හතර?

පළමුවෙනි එක,

ථෙයා පරිභෝගය - ථෙයා පරිභෝගය කියල කියන්නෙ. අපි සාමාන්‍ය වචනයක් ගත්තොත්, 'හොරාකනව' වගේ. හොරාට අරගෙන පාවිච්චි කරනවා වගේ. ථෙයා පරිභෝගය.

දෙවෙනි එක,

ඉණ පරිභෝගය - ණයට අරගෙන පාවිච්චි කරනවා වගේ

තුන්වෙනි එක,

දායජ්ජ පරිභෝගය - දායාද වශයෙන් ලබාගෙන පාවිච්චි කරනවා කියන එක.

හතරවෙනි එක,

සාමී පරිභෝගය - සිවුපසයට අයිතිකාරයෙක් හැටියට පාවිච්චි කිරීම

මන්න මය විදියේ සංකල්ප හතරක් ධර්මයේ දැක්වෙනවා. අපි මේ එක එකක් තරමක් දුරට විග්‍රහ කරන්න බලමු.

ථෙයා පරිභෝගය කියල කියන්නෙ කිසිම ගුණ සම්පත්තියක් නැතිව ගිලාදී ගුණයක් නැතිව, සිවුපසය පරිභෝග කිරීම. එයින් ඒ පරිභෝග කරන තැනැත්තා - හික්‍රම - ණය කාරයෙක් වෙනවා ගිහියන්ට. වෙන කොයි විදියේ ලෞකික මට්ටමින් ණය ගෙවන්ට උත්සාහ කළත්, ධර්මානුකූලව ණයකාරයෙක් වෙනවා. ඒකට ණය ගෙවන්ට මීන දීළී කාලයක් සංසාරයෙ,

සමහරවිට. ඉතින් අන්න ඒ විදියේ තත්ත්වයක්. ඒක ඓයා පරිභෝගය - "හොරාට කනව" වගේ.

ඊළඟට, දෙවෙනි කාරණය - ඉඹ පරිභෝගය. ණයට අරගෙන පාවිච්චි කරන එක. හොරාට අරගෙන පාවිච්චි කරනවාට වැඩිය දෙවෙනි තත්ත්වය ඊට වඩා විකක් හරි හොඳයි - ණයට ගන්න එක. ඒක නොගෙන බැ. මේ සංඝයා වහන්සේලාට ජීවත්වීම සඳහා සිවුපසය අත්‍යවශ්‍යයි. ජීවත්වීමට යම්කිසි ප්‍රත්‍යයක් අවශ්‍යයි. වීචර පිණ්ඩපාත සේනාසන ගිලානප්‍රච්චය කියන මේ, අදින්න දෙයක්, ආහාරයක්, ඊළඟට වසන්න තැනක්, ආවාසයක්. බෙහෙත් හේත් ආදිය. මික සිවුපසයයි. නමුත් මේ ප්‍රත්‍යය මේ සංඝයා වහන්සේලා ගන්නේ ණයක් හැටියටයි. දැන් අපි දන්නවා මේ ණය - ණයක් අරගත්තු කෙනෙක්, ඒක අපි හිතමු යම්කිසි ව්‍යාපාරයක් සඳහා හෝ ගොවිතැන් සඳහා හෝ ණයකරයක් ගත්තා. ඒ ණය ආයි ගෙවන්න කිසියෙක් අදහසක් නැතිව ඒක කාබාසිනියා කරනවා නම්, එයා ඇත්ත වශයෙන්ම ණය කාරයෙක් නොවෙයි, හොරෙක්. ඒ වෙනුවට යම්කිසි කෙනෙක් ඒක හරියාකාර, නිසියාකාර, ඒ අර්ථය සිද්ධකර ගැනීම සඳහා ව්‍යාපාරයේ හෝ ගොවිතැනේ හෝ යොදමින්, අවසානානුකූලව පොලී ගෙවනවා නම්, අන්න ඒ තැනැත්තා නියම ණය කාරයෙක්. ණය කාරයෙකුට අයිති යුතුකම් ඉෂටකරන කෙනෙක්. අන්න ඒ වගේ බුදුපියාණන්වහන්සේ මේ ඉඹ පරිභෝගය කියල කියන, 'ණයට අරගෙන පරිභෝග කිරීම' කියන එක තෝරල කියෙන්නෙ කොහොමද? යම්කිසි හිසුටක් අර සිවුපසය එක එකක්ම, වීචර පිණ්ඩපාත සේනාසන ගිලානප්‍රච්චය කියන ඒ එක එක ප්‍රත්‍යයක්ම, ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරල, නුවණින් සලකල බලල, පරිභෝග කරනවා නම්, ඒක හරියට ණය කාරයෙක් හැටියට පරිභෝග කිරීම වගේ. මේ ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාව කියන එකේ දෙපැත්තක් කියෙනවා. දැන් අපි හිතමු, ඒකට නිදසුනක් ගත්තොත්, පිණ්ඩපාතය - ආහාරය. ආහාරය සාමාන්‍යයෙන් හිඟි පින්වතුන් පාවිච්චි කරන්නෙ කුසගින්න නිවාගැනීමට පමණක් නොවෙයි. රස තෘෂ්ණාව, තව, ඇඟපත හොඳට වඩවා ගැනීම, රූප සම්පන්න කර ගැනීම. ඔය විදියේ පරමාර්ථ අනුවයි. ඒ විදියේ එකක් සංඝයාවහන්සේලාට සුදුසු නැති නිසා බුදුපියාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල කිබෙනවා මේ ගන්න ආහාරය - පිණ්ඩපාතය, - නියම පරමාර්ථය හිතන්නෙයි කියල. "මේ කය පවත්වාගෙන මේ සංසාරයෙන් එතරවීම සඳහා, මේ උතුම් ජීවිතය, බ්‍රහ්මචරීයාගේ ගෙනයාම සඳහායි මම මේ ආහාරය ගන්න" කියල, ආහාරය - පිණ්ඩපාතය - නියම අර්ථය නුවණින් සලකල බැලීම එක පැත්තක්. ඒ වගේම, එපමණක් නොවෙයි. ඒ පිණ්ඩපාතය වැළඳීමත් එක්කරා භාවනාවක් කරගන්නව. කොහොමද? මේ පිණ්ඩපාතය කියල මා ගන්න ආහාරය, පඨවි, ආපෝ, කෙපෝ, වායෝ කියන ධාතුවලින් සකස්වුනු

එකක්. මගේ ශරීරයක් ඒ වගේම ධාතුවලින් සකස්වුණු ශරීරයක්. මේ පින්ඩපාතය පිරිසිදුව තිබුනට මොකද මේ පිළිකුල් සහගත ශරීරයට ඇතුල්වෙලා මේක පිළිකුල් බවට පත්වෙනවා. එයින් කෙරෙන්නෙ මොකක්ද, ධාතු මනසිකාර, අසුභ මනසිකාර. කියල කියන භාවනා දෙකක් ඒකෙන් කෙරෙනවා. අන්න ඒකයි. දැන් අපි අර කලින් කිව්ව නේ, අර ණයකරයක් ගත්තහම ණය ගැනීමේ පරමාර්ථය සිහිපත් කිරීමක් - ඒ කටයුතු කිරීමක් - ඊළඟට අවසරානුකූලව පොළී ගෙවීමක් නියම ණයකාරයකුගේ යුතුකමිය කියල. දැන් මෙතනත් කෙරෙන්නෙ ඒකයි. අර සිවුපසය එක එකක්ම - දැන් ආහාරය නම් - "මේක මම ගත්තෙ ණයට. මොකටද ගත්තේ? මේ සංසාර කාන්තාරයෙන් එතෙරවීම සඳහා මේ ශරීරය පවත්වාගැනීම සඳහායි", කියල අන්න පරමාර්ථය සැලකුවා. ඊළඟට ඒකට පොළී ගෙවීම මොකක්ද? අන්න භාවනාවට හැරෙව්වා. මේ පින්ඩපාතයක් මේ මගේ ශරීරයක් ධාතු හතරෙන් පටවී, ආපෝ, කෙපෝ, වායෝ කියන ධාතු හතරෙන් නිර්මාණය වෙව්ව දේවල්. එතනින්ම, අනාත්ම ධර්මයක් ඒක තුළ තියෙනවා. අනිත්‍ය දුඛ, අනාත්ම. ඊළඟට එපමණක් නොවෙයි, අසුභ පැත්තට හරවනවා. මගේ ශරීරයට, මේ කුණු ශරීරයට, එකතුවෙලා මේ පිරිසිදු ආහාරය කිලිටි බවට පත්වෙනවා. ඔන්න එයින් පොළී ගෙවීමක් කෙරෙනවා. ඇයි? නිවන කරා යන ගමනක්නෙ. නිවන කරා යන ගමනට භාවනාව අත්‍යවශ්‍යයි. එතකොට සිවුපස පරිභෝගය තුළින් භාවනාවක් කෙරෙනවා. ඒක තමයි පොළී ගෙවීම. මේ විදියට අපි වඩාත් විස්තරකළේ මොකද, ඇතැම් කෙනෙක් මේක තෝරන්නෙ වෙන විදියකටයි. සංඝයා වහන්සේලා සිවුපසය ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරල වැළඳීම පමණකින්ම ණයෙන් නිදහස් වෙනවා කියලත් ඇතැම් කෙනෙක් තෝරනවා. ඒක නිවැරදියි කියල කියන්න බෑ. ඒකෙ අඩුපාඩුවක් තියෙනවා. සිවුපසය ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කරල වැළඳීම පමණකින් හික්‍ෂුවක් ණයෙන් නිදහස් වෙන්නෙ නෑ. තව ඇතට වැඩ තියෙනවා. ඊළඟට අතින් කාරණා ප්‍රකාශ කරනකොට ඒක පැහැදිලි වේවි.

ඒ දෙවෙනි කාරණය අපි කිව්වේ - ඉණ පරිභෝගය. ඊළඟට තුන්වෙනි කාරණය මොකක්ද? දායජ්‍ය පරිභෝගය. දායාදයක් හැටියට සලකල පාවිච්චි කිරීම. ඒක තෝරන්නෙ මෙහෙමයි. අපි හිතමු යෝව්‍යන් තත්ත්වයට හික්‍ෂුවක් පත්උනාය කියල. ඒ හික්‍ෂුව එදා ඒ පත්වුන අවසරාවේ ඉඳල නියම බුද්ධ පුත්‍රයෙක්. ඊළඟට යෝව්‍යන් සකදාගාමී අනාගාමී කියන තත්ත්ව තුනේ සිටින්නෙ බුද්ධ පුත්‍රයින්. නමුත් තාම වැඩ ඉවර කරල නෑ. එබඳු අයට කියන්නෙ 'සෙබ' කියල. මේ ශාසනයෙ නියම ආකාරයෙන් හික්මෙන අය. වැඩ ඉවර කරල නෑ. අන්න එබඳු අය මේ සිවුපසය පරිභෝග කරන්නෙ හරියට අර මවුපියන්ගේ දෙයක් දරුවන් පාවිච්චි කරනවා වගේ, දායාදයක් හැටියට සලකල. දැන්

මේ කුඩා දරුවන් මවුපියන් ගෙදර නැත්නම් බය නැතිව මවුපියන්ට අයිති දේවල් පාවිච්චි කරනවා. තමන්ගේ දෙයක් නොවන නමුත් මවුපියන්ට අයිති නිසා. අන්න ඒ වගේ, ඒ සෝවාන් සකදාගාමී අනාගාමී කියන මුල් මාගීඵල ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත්තු සංඝයා වහන්සේලාගේ සිවුපස පරිභෝගය උපමා කරන්නේ අර දරුවන් මවුපියන්ගේ දෙයක් පරිභෝග කිරීමට, පාවිච්චි කිරීමට, දායස් පරිභෝගය. ඒ තුන්වෙනි කාරණය.

අවසානයේ කියෙන්නේ සාමී පරිභෝගය. නියම වශයෙන්ම, හැම අර්ථයෙන්ම, සිවුපසයට අයිතිකාරයින් හැටියට පාවිච්චි කිරීම. ඒක කෙරෙන්නේ රහත්උනාට පස්සෙයි. රහත්වුනු අවසරාවේදි - රහත්වුනු පුද්ගලයා හඳුන්වන්නේ ණයනැති කෙනෙක් හැටියට. ඒක නිසා තමයි - දැන් මහාකාශාප මහරහතන් වහන්සේ ගැනයි අපි කථා කළේ. මහාකාශාප මහරහතන් වහන්සේ රහත්වුනේ පැවිදිවෙල හත්දිනෙන්. උන්වහන්සේ මේ කාරණය ප්‍රකාශ කරනවා එක් අවස්ථාවක: 'මම හයදවසක් පමණක් ණයට පිණිඬපාතෙ වැළඳුවා, හත්වෙනි දවසේ ණය නැතිව වැළඳුවා'. එයින් අදහස් කළේ මොකක්ද? හය දවසක් යනතුරු මම රහත්උනේ නෑ. හත්වෙනි දවසේ රහත්වුනාය කියන එක. එයින් පෙනෙන්නේ රහතන් වහන්සේ ණය නැතිව පිණිඬපාතෙ වළඳනවා කියන එකයි. අමුතුවෙන් ණයක් ගෙවන්න දෙයක් නෑ. ඉතිරි හරිය කරන්නේ - ලෝකයාට යම් විශේෂ අනුග්‍රහයක් කරනවා නම් ඒක කරන්නේ - ලෝකානුකම්පාවෙන්. ලෝකයා කෙරහි අනුකම්පාවෙන්. ඒ නිසා තමයි බුදු පියාණන් වහන්සේ අර පළමු හැට නම රහත් වෙනකං හිටියේ, ඒ ඒ දිසාවල යවන්න, බහුජන හිත බහුජන සුව සඳහා. ඊට කලින් නොවේ. රහත්වුනාට පස්සේ බුදුපියාණන්වහන්සේ 'හිහිල්ල ණය ගෙවන්න' කියන එක නෙවෙයි වදාළේ - 'ණය නැතිව හැසිරෙන්න' කියල. හිහිල්ල බණදෙසල ණය ගෙවන්නෙයි කියන අදහසින් නොවෙයි අර හැට නමක් යැව්වේ. ඇතැම් කෙනෙක් වැරදි විදියට කෝරන නිසා අපි මේ විශේෂයෙන්ම අවධාරණය කරන්නේ. අර හැට නමට - 'බහුජන හිතාය. බහුජන සුඛාය' - බොහෝ දෙනාගේ හිතසුව පිණිස හැසිරෙන්න කිව්වේ, බුදුපියාණන්වහන්සේ වදාළේ, හිහිල්ල ණය ගෙවන්නෙයි කියන එක නෙවෙයි. ඒක ලෝකානුකම්පාවෙන් කරන දෙයක්, ඒ ඉතිරි ජීවිත කාලයේ රහතන් වහන්සේලා. නමුත් එතන කියවෙනවා : 'අණන විවර ලොකේ' - 'ණය නැතිව ලෝකයේ හැසිරෙන්න' කියලා. එතන ඉඳල ණය නැතිවයි හැසිරෙන්නේ. ඔන්න ඔය විදියේ තත්ත්වයකින් ණය නැතිවීම තමයි, හරියට ණයකරයෙන් නිදහස්වීම. එතන ඉඳල තමයි සාමී පරිභෝගය කියෙන්නේ. සිවු පසයට නියම අයිතිකාරයින් හැටියට ඒවා පරිභෝග කරනවා. ණය ගෙවන්නේ කොහොමද කියන එකයි මෙයින් පෙන්වුම් කරන්නේ. ඊළඟට, ඒ වගේම, දැන් අපි දන්නව ඒ ණය ගෙවීම තුළ ඒ ගුණ

සම්පත්තිය දියුණුවීම නිසා අර්භත්වය හඳුන්වන්නේ ණයනැති තත්වය හැටියටයි. ණය නැති තත්වයක් හැටියටයි. බුදු පියාණන්වහන්සේත් රහතන් වහන්සේලාත් පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේලා එහෙමත්, ණය නැතිව සිටුවපයය පරිභෝග කරනවා. මේ ගනුදෙනුව තුළ තිබෙන ලෝකෝත්තර අභය නිසා තමයි දැන් මේ පින්වතුන්ට නිතර අසන්නට ලැබෙනවා ඇති - ඔය දාන පිංකම් ආදියෙදී - කාරණා තුනක් සම්පුණ් වන්න මිනැය ගිහි පින්වතුන් පිරිණමන දානයක් මහත්ඵල මහානිසංස වන්න කියල. මොනවද ඒ කාරණා තුන.

1. දායක සම්පත්තිය
2. දෙයා ධම් සම්පත්තිය
3. ප්‍රතිශ්‍රාහක සම්පත්තිය.

දායක සම්පත්තිය කියල කියන්නේ දායකයාට කියෙන සම්පත්තිය නොවෙයි. නියම දායකයෙකුට තිබිය යුතු ගුණ සම්පත්තියයි. ගුණාංග සමූහයෙන් සම්පුණ් වීමයි. ශ්‍රද්ධාව, පරිත්‍යාග චේතනාව, ශීලය ආදී ඒ කාරණාවලින් සම්පුණ් නම් එයා නියම දායකයෙක්. අන්ත දායක සම්පත්තිය.

දෙයා ධම් සම්පත්තිය කියල කියන්නේ දෙන දේ පිළිබඳව ධාර්මිකත්වය. ධාර්මිකව උපයා සපයාගත්තු දේ. හොර මැරකම් වලින් ලබාගත්තු දෙයක් නොවෙයි. ඒක ඒ වගේම ප්‍රණීතව හොඳින් සකස්කරල - විසිකරන දෙයක් හැටියට නොවෙයි. ඒ විදියට දෙන දෙයක්. ඒක දෙයා ධම් සම්පත්තිය.

ප්‍රතිශ්‍රාහක සම්පත්තිය කියල කියන්නේ පිළිගැනීම් පක්ෂය පිළිබඳව, ඒ කියන කාරණය. එතකොට ප්‍රතිශ්‍රාහක සම්පත්තිය ගැන සලකල බලනකොට ඉහළම අර්ථයෙන් දානය ලැබීමට සුදුසු, බුදු, පසේබුදු, මහරහතන් වහන්සේලායි, රහතන් වහන්සේලායි. එහෙම නැත්නම් ඊළඟට අර එකත ඉඳල ගුණ සම්පත්තිය අනුව යන අයයි. ඒකයි ප්‍රතිශ්‍රාහක සම්පත්තිය. ඒ අනුවයි මහත්ඵල මහානිසංස වන්නේ. මේ කාරණයම භාරාවක දක්වලා තිබෙනවා. බොහෝවිට උපමාවලින් දක්වල තිබෙනවා ගොවිතැනක් පිළිබඳව.

"බෙහතුපමා අරහතො
 දායකා කසසකුපමා
 ඩිජ්ජමං දෙයා ධමමං
 එතො නිබ්බතතො ඵලං"

රහතන් වහන්සේලා කෙත් වගෙයි. සරු කෙත් වගෙයි. 'දායකා කසා කපමා'. අර කියාපු අර දායක ගුණාංගවලින් යුක්ත දායකයෝ නියම දක්ෂ ගොවියන් වගෙයි. 'බිජුපමං දෙයා ධම්මං' - දෙන දානවස්තුව හොඳ බිත්තර විය වගෙයි. 'එතො නිබ්බන්ධන ඵලං' - මෙයින් තමයි නියම ඵලය උපදින්නේ, මහත්ඵල මහානිසංස වන්නේ. මහා පුණ්ණස්කන්ධයක් ගලාගෙන එන්නේ මේ විදියටයි කියල එහෙම තෝරල තියෙනවා.

ඒ අනුව එකකොට අපට කේරෙනවා බුදු පියාණන් වහන්සේ අර නියම, නිසියාකාර, ධර්මානුකූල, හිඟි පැවිදි සම්බන්ධතාව මේ කතාන්තරය තුළින්, ගාථාව තුළින් අපට දක්වා වදාරල තියෙනවා, අනාගත පරම්පරාව සඳහා, අනාගත ශාසනයේ ප්‍රගතිය සඳහා. ඊළඟට ඊට අමතරව අපි තව ටිකක් කල්පනා කරල බලමු. දැන් මෙතන මේ කථාව අපි ආරම්භ කරගෙන කියාගෙන යනකොට ඇතැම් කෙනෙකුට හිතෙන්න ඇති මේක ඇත්ත දෙයක්ද කියල. ඇත්ත සිද්ධියක්ද කියල. මෙතන තියෙනව මහ ගැඹුරු කාරණයක්. බුදු පියාණන් වහන්සේගෙ මහා ප්‍රඥාවක් මහා කරුණාවක් පිළිබඳව, බුද්ධචරිතය කියවන මිනුම කෙනෙකුට විස්මය ඇතිවෙනවා. පුදුමය ඇතිවෙනවා. බුදු පියාණන් වහන්සේ අතීත අනාගත වතීම්බාන කියන තුන් කාලය පිළිබඳ හර අවබෝධයක් ඇතිව, හරියට, එක අතකින් බලනව නම්. නාට්‍යයක් සිද්ධවෙනවා වගේ බලාගෙන ඉන්නවා. ලෝකයේ මිනිසුන්ගේ සිත් පෙනෙනවා. මිනිසුන් කරන කියන දේ. ඒ අතීතයේ හැකියාවන් සියල්ල පෙනෙනවා. ඒක නිසා තමයි බුදු පියාණන්වහන්සේ අර විදියට වදාළේ. "මහණෙනි කැවුම් වළඳන්න කැමතිද" ඊළඟට "අපි කැවුම් වළඳලාම යමු". මේ මොකක්ද මේ බුදු පියාණන්වහන්සේ කළේ. බුදු පියාණන්වහන්සේ පෙරුම්පිරු සාරාසංඛාකල්ප ලක්ෂයක් තුළ නොවැළදු කැවුමක් නැහැ. නොකැ කැවුමක් නැහැ. අමුතු දෙයක් නෙවෙයි කැවුම. සංඝයා වහන්සේලාට කැවුම් වළඳවන්න වෙනම ආසාවකුක් නැහැ. නමුත් මෙතන තියෙන්නේ මහ ගැඹුරු කාරණයක්. බුදු පියාණන් වහන්සේ අවසරාව සලසාගත්ත, අර පන්සියක් දරු පිරිසට - ඒ දරුවන්ගේ උපනිශ්‍රය සම්පත්තිය දැකල, ඒ දරුවන්ගේ ශ්‍රද්ධාව මතුවෙන අවසරාව දැකල, ඒ ශ්‍රද්ධාව අනුව ක්‍රියා කිරීමෙන් මාභීඵල ප්‍රතිවේදය කරගන්න පුළුවන් බව දැකල - ඒකට අවසරාව සලසා ගන්නයි බුදු පියාණන්වහන්සේ අර "අපි කැවුම් වළඳලාම වඩිමු" යි කියල ප්‍රකාශ කළේ. එතන තියෙනවා - අපි කල්පනා කරන්ට මීන, අර මහා කරුණාවේ තියෙන උපාය කොඹලය. මහ පුදුමයි. ඒ එක්කම බුදු පියාණන්වහන්සේගේ ඒ උතුම් ගුණයක්, අපිට, ලෝකයාට. ආදර්ශයට ගතහැකි දෙයක් තමයි තමන්ගෙ ශ්‍රාවකයෙකුගෙ උනක් උතුම් ගුණයක් වර්ණා කිරීම. දැන් වෙන කෙනෙකුගෙ නම් 'මට නොදන්න කැවුමක් අර ගොල්ලන්ට දෙනවා' කියල මුණ නරක්

වෙනවා. මුණක් කැවුමක් වගේ වෙනවා, ඇතැම්විට. එබඳු දේවල් සමාජයේ කොතෙකුත් වෙනවා, 'මා වැනි ගුණ සම්පත්තියෙන් යුක්ත කෙනෙකුට නොදන්නා කැවුමක් මේ මගේ ගෝලයෙකුට දන්නා' කියල. ඒ වෙනුවට බුදු පියාණන් වහන්සේ කළේ මොකක්ද "මහණෙනි නුඹලාටත් මටත් කැවුම් නොදන්නාට අර දරුවෝ - කැවුමේ නියම අයිතිකාරයා ඔන්න පිටිපස්සෙන් එනවා. අපිත් එකකං ඉදිමු" කියල. එතනින් ලෝකයාට, විශාල ආදර්ශයක් බුදුපියාණන්වහන්සේ දෙනවා. ඒ වගේම ඒ අවසථාව සලසාගත්ත මහා කාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේගේ උතුම් ගුණ සම්පත්තිය ප්‍රකාශ කරන්නට අර විදියේ ගාථාවකින්. ඒ වගේම, ඒ තුළ තිබෙනවා ශාසනයට පණිවිඩයක්; ශාසන පණිවිඩයක් තිබෙනවා. නියමාකාරයෙන්ම ගිහි පැවිදි සම්බන්ධතාව කොයි විදියට පැවැත්විය යුතුද කියන එක.

ඉතින් මේ විදියේ කාරණා රාශියක් අපට මේ කථාන්තරය තුළින් ගාථාව තුළින් නෙළාගන්න පුළුවන්. මේ අවුරුදු කැවුම් බණ තුළ - අපි අර කලින් සඳහන් කළ ආකාරයට- තියෙනව ගුණ සුවදත්, ධර්ම රසයත්. මේ පින්වතුන්ට හිතන්න හිතන්න මේවයි රසය උරාගන්න පුළුවන්. මේ ඒකට හොඳ අවස්ථාවක්.

ඒ වගේම මේ පින්වතුන් දැන් මේ අලුත් අවුරුදු උත්සවයට සුදානම් වෙනවා. ඒක තුළ ඇති ධර්මතාවක් අපි හිතල බලමු. මොකක්ද මේ අවුරුදු උත්සවය කියල කියන්නේ? කාල වක්‍රය කරකැවීගෙන කරකැවීගෙන යනවා. මේක කොතනකවත් නවතින්නේ නෑ. නවත්ත ගන්නත් බෑ. කාලවක්‍රය හරියට අර දැකි රෝදයක් වගේ. ඒකට අහුවෙල අපේ ජීවන වක්‍රයත් ගෙවිල ගෙවිල යනවා, දන්නෙම නැතිව - අපේ වයස ගෙවිල යනවා. ඉතින් මේක නවත්ත ගන්න බෑ. අපි ඉස්සරහට තල්ලු වෙනවා මිසක්, නැවතිලා කල්පනා කරන්න වේලාවක් නෑ. අන්න ඒක නිසා තමයි මේ යම්කිසි වාරිත්‍රයක් ඇතිවෙල තියෙන්නේ. අවුරුදු වාරිත්‍රවල සමහර ගැඹුරු අර්ථ බොහෝදෙනා තේරුම් ගන්නේ නෑ. මේක විනෝදවේන අවසථාවක් හැටියට පමණක් සලකනවා. දැන් මේ අවුරුද්ද පිළිබඳව මේ පින්වතුන් දන්නවා 'නොනැකක' කියල එකක් තිබෙනවා. නොනැකක. නොනැකක කියල කියන්නේ නැකක නොවන අවසථාවක්. මේ ලෝකයා තුළ තිබෙනවා හැඟීමක් හැම එකක්ම - ලෞකික දේවල් හැම එකක්ම - නැකතට කරන්න මිනෑය කියල. එකකොට එහෙම ඒ විදියට ලෞකික දේවල් කරන්න නැකතක් නැත්නම් ඒක නොනැකක. ඉතින් සමහර කෙනෙක් හිතනවා 'ඉතින් නොනැකකත් නිකං ගෙවන්න බෑ නේ. ඒක නිසා පින්වත් කරමු' කියල. ඒක වැරදි අදහසක්. මේ නොනැකක කියන එක හඳුන්වලා තිබෙනවා පුණ්‍ය කාලය කියල. අපි ගැඹුරින් සලකල

බැලුවොත් ඒක ඇත්ත වශයෙන්ම 'පුණ්‍ය කාලය' තමයි. පුණ්‍ය කාලය වෙන්නෙ කොහොමද? අර කියාපු අර නොනැකක අවස්ථාව අපේ ජීවිතයෙ විරාමයක් කරගන්න ඕන. අපේ කටයුතු මධ්‍යයෙ ලබාගත්ත පොඩි විවේකයක්, විරාමයක්, හැටියට සලකන්න ඕන. පරණ අවුරුද්ද කියල එකක් තිබෙනවා. අලුත් අවුරුද්ද කියලත් එකක් තිබෙනවා. ඔය දෙකට මැදින් නොනැකකක් තිබෙනවා. මේක පුණ්‍යකාලයක් කරගන්න ඕන අපි. කාල බිලා විනෝදවෙලා නොවෙයි. නැවතිල්ලෙ සංසුන්ව කල්පනා කරන්ට ඕන. "පසුගිය අවුරුද්දෙ මගෙන් චුහු - කයෙන් සිතෙන් වචනයෙන් චුහු - වැරදි මොනවාද? අසල්වාසීන්ට, නෑ හිතවතුන්ට, තුණුරුවන්ට, තවත් නොයෙකුත් දේවල්, මගේ අඩුපාඩු. "ඉණධර්ම අතින් මගේ මොනවද අඩුපාඩු? ශීලය පිළිබඳව මොනවාද අඩුපාඩු" ඒවා සලකල බලනවා. දැන් මේ පින්වතුන් දන්නවා, ඔය ගෙදරවල්වල අවුරුද්ද - අවුරුදු උත්සවය - එනකොට ගෙවල් දොරවල් හොඳට සුදාකරල මලකඩ ඉවත්කරල පිරිසිදු කරල වෙන එකක් තබා අලුත් අවුරුද්දට අලුත් ලිපකුත් බැඳලයි ආරම්භ කරන්නෙ. මේ අලුත්වීම - මේක සිත අලුත්වීමක් කරගන්න ඕන. සිත අලුත්කර ගැනීමේ අවස්ථාවක් - සිතේ තිබෙන කුණු කන්දල්, මලකඩ, හෝදල ඇරල අනාගතය දිහා බලල ධර්මානුකූලව, තමන්ගේ ජීවිතය මේ භයානක සංසාරයෙ නිවනට නැඹුරුව අපායට නොයන ආකාරයට සිකුම් පැකුම් ක්‍රියාපටිපාටිය සකස්කර ගැනීමේ හොඳ පුණ්‍යකාලයක් කරගන්ට ඕන නොනැකක කියන එක - අර අවස්ථාව. විරාමය.

එබඳු අවස්ථාවකට ඔන්න හොඳ සිකුම් පැකුම් කීපයක් තමයි අපි මේ ධර්ම දේශනාවෙන් ඉදිරිපත් කළේ. ඒ අනුව කෙනෙකුට හිතාගන්න පුලුවන්. මෙන්න මේ ඉණ සම්පත්තිය තේරුම් අරගෙන, ශාසනික වටිනාකම් පරමාර්ථ හරියාකාරව තේරුම් අරගෙන, අපි ගිහි පැවිදි සම්බන්ධතාව කොහොමද පැවැත්විය යුත්තෙ, ඊළඟට මේ ශාසනයෙ වටිනාකම් මොනවද, 'ගනුදෙනුව' හැටියට ශාසනයෙ කල්පනා කරන්නෙ මොනවද, බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වල තියෙන්නෙ මොනවද, ඒ විදියට අපේ ජීවිතක් සකස් කරගන්න ඕන කියල කල්පනා කරන්න හොඳ අවස්ථාවක් මේ නොනැකක, පුණ්‍යකාලය. ඉතින් මේ අපේ ජීවිතය කියන එක - අර කාලවක්‍රය නම් කොතෙකුත් කරකැවිල යනවා. ඒකෙ මුලක් නෑ. අගක් නෑ. ඒකට අහුවෙන - මේ දැකිරෝදෙට අහුවෙලා ගෙවෙන - අපේ මේ ජීවන වක්‍රය එව්වර ලොකු දෙයක් නෙවෙයි. මේක මේ වෙලාවෙම නැතිවෙන්නක් පුළුවන් දෙයක්. සාමාන්‍යයෙන් කෙනෙකුගෙ පරමායුෂ කියන එක දැන් කාටවත් කියන්නවත් බැරිතරම්. අවුරුදු සීයෙයි කියල අපි කිව්වට මොකද ඊට හුඟක් මෙහා දැන්. ඊට අමතරව, තව නොයෙකුත් ආපදා උපද්‍රව නිසා බාහිර අභ්‍යන්තර උපද්‍රව නිසා, අපේ ජීවිතය කොයි වෙලාවෙ යනවද, නැතිවෙනවද, කියන්න බෑ. මේ

කථාකර කර ඉන්න අතරෙක් සමහරවිට හදවත නතර උනොත් එකන ඉවරයි ජීවිතයක්. අන්න එබඳු ඒ හයානක තත්වයක් තිබෙනවා. ඒක එහෙමයි ජීවිතයෙ කෙටිබව. ඊළඟට සංසාරයෙ දිග බව හිතන්න මීන. කොයිතරම් දීඹි කාලයක් ඉපදි ඉපදි, මැරී මැරී, මේ සංසාරයෙ දුක් විදිනවද කියල. මෙන්න මේ දෙක අතරෙයි අපේ මේ නියම තත්වය තිබෙන්නෙ. අපි මේක කල්පනා කරල, ඊළඟට මේකෙන් මිදෙන්නට බුදු පියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කරල තිබෙන්නෙ මොකක්ද? ශීල, සමාධි ප්‍රඥා, එහෙම නැත්නම් දාන, ශීල, භාවනා වශයෙන් බුදු පියාණන්වහන්සේ දක්වන ඒ ගුණ සමුදාය. ඒක තුළ කරුණු රාශියක් තිබෙනවා. ඒ හැම එකක් ගැනම අපි කල්පනා කරල, මෙන්න මේ නොනැකන අවසාව, පුණ්‍යකාලය, මේක නිසි ආකාරයට ප්‍රයෝජනයට ගන්නවා කියල කියන්නෙ - දැන් ඔය දන්නවානේ මේ පින්වතුන්, වෙළඳ ශාලාවක් නම්, ඔය මේ කාලේ තිබෙන සාප්පු ආදියෙ, කඩ සාප්පුවල, අවුරුද්දක් අත්කිමට 'සේල්' කියල නොයෙකුත් විදියට පරණ බඩු ඉවත් කරගෙන කොහොමහර අඩුමිලට හරි විකුණල ඒවා ඉවත් කරල අලුත් දේවල් ගේනවා. ඒ වගේ අපිත් කරන්න තියෙන්නෙ අර කුණු කන්දල් ටික, මේව කොහොම හරි ගන්න කෙනෙක් ඉන්නව නම් ඒව දීල හරි - හිත අලුත්කරගන්නට මීන. ඒකයි අලුත් අවුරුද්ද කියල කියන්නෙ. අලුත් අවුරුද්ද කියන්නෙ ඇඳුමෙන්වත්, ගෙවල් දොරවල් පිරිසිදු කිරීමෙන්වත්, සායම් වලින්වත් අලුත් වීමක් නොවෙයි. නියමාකාර අලුත් අවුරුද්ද නම් ඒක ගුණ සම්පත්තියෙන් වැඩෙන අලුත් අවුරුද්දක් වෙන්න මීන. උත්සවයක් කියල කියන්නෙ අන්න ඒකයි - ඇතුළතින්.

දැන් ඒ අතින් හිතල බලනකොට මේ කථාවෙ තිබෙන අර කුඩා දරුවන්ගෙ ආදර්ශයක් අපි හිතල බලන්න මීන. මේ කාලෙ විශේෂයෙන්ම ගිහි පින්වතුන්ට හොඳ ආදර්ශයක් දෙනවා අර කුඩා දරුවෝ. මොකද, ඒ උයනට එදා ඒ දරුවන් ගිණේ කැවුම්මලු ඔසවාගෙන සංඝයා වහන්සේලාට මේක පුජාකරන අදහසින් නොවෙයි. ගිහිල්ල හොඳට කාල බීල විනෝද වෙන්න. නමුත් ඒක පරිත්‍යාග කළා. ඒ අදහස පරිත්‍යාග කළා. ඒ ඉස්තරම් රසවත් ආහාරය කැවුම්. ඒව ඔක්කොම පරිත්‍යාග කළා, බුද්ධ ප්‍රමුඛ සංඝයා වහන්සේලාට. ඒ කැවුම්වල රසයට වැඩිය උතුම් ලොවතුරු රසයක් එයින් ඒ දරුවන්ට ලැබුණො, ඒ අවසාවාවෙම සෝවාන් ඵලය ලබාගැනීමෙන්. අන්න ඒ විදියට අපි කල්පනා කරන්නට මීන, මේ ලෝකයේ වටිනාකම්වලට වඩා උතුම් වටිනාකම් සමූහයක් අපිට බුදුපියාණන්වහන්සේ හඳුන්වල දීල තිබෙනවා. බුද්ධ ශාසනය කියල කියන්නෙ ඒ වටිනාකම් අනුව ජීවත්වීමයි. අපේ ජීවිතය හැඩගස්වා ගැනීමයි. ඉතින් මෙන්න මේ දරුවන් දුන්නු ආදර්ශය අනුව අපි කල්පනා කළොත්, මේ අවුරුද්ද කියන එක අපි කාල බීල විනෝද වෙල - ඒවයි යම්කිසි විනෝද මට්ටමක් සමහරවිට අවශ්‍ය වෙන්න පුලුවන් - නමුත් තමන්ගෙ අනාගතය

පිරිහෙන විදියට, ජීවිතය අනාථ වෙන විදියට, ඒ අලුත් අවුරුදු විනෝදය යොදා ගත්තොත් ඒකට ණය ගෙවන්ට වෙනවා. ඒකට දුක්වෙන්ට වෙනවා දීළි කාලයක් සංසාරයේ. අන්න ඒක නිසා උත්සවයක් කියන එක ඇත්ත වශයෙන්ම තමන්ගේ සිත සතුටුවෙන්ට නම්, සිතේ සැනසීමයි. ඇත්ත වශයෙන් ලෝකයේ කිබෙන ඉහළම සැපත තමයි සැනසීම - ඒක කවුරුත් පිළිගන්නවා ඇති. අන්න ඒ සැනසීමට මාගීයයි බුදු පියාණන්වහන්සේ ඒ නිව්වාණ ශාන්තිය නමින් හඳුන්වල දීල කිබෙන්නෙ. ඒකයි - ඒ පරතෙරයි. ඊට මැත කිබෙන ඒ ශාන්තිය - එදිනෙදා ජීවිතයෙ - ළඟාකර ගැනීමට තමන්ගේ ජීවන රටාව පිළිබඳව, කාල සටහන පිළිබඳව, දින වර්ගාව පිළිබඳව, යම්කිසි සංශෝධනයක් අවශ්‍ය වෙන්ට පුලුවන්. හැම පින්වතෙක්ම ඒ විදියට කල්පනා කරනව නම් ඊළඟට එන නොනැකන අවසරාව නියම නැකතක් වෙනවා. ඇත්ත වශයෙන් අපි කල්පනා කරන්ට මින-දැන් සමහර කෙනෙක් හිතන්ට පුලුවන් නොනැකන වෙලාවේ මොකක් හරි කළොත් ඒකට අපල වෙනවා කියල. නමුත් පින්වතුනි "මිනිස් බව ලත් තැනේ කුසලක් නොකර උන්නොත් අපල වන්නේ". අපල වන්නේ අර මිනිස් බව ලබාගෙන කුසලයක් නොකර හිටියොත්. නිෂචල වෙනවා කියන එකයි. අපල කියන්නේ. ඉතින් මේ නියම නැකත තමයි මේ බුද්ධෝක්පාද කාලය. මේ තරම් මේ නියම නැකත ලැබිල කිබෙනවා නම්, මේ නැකැත් අවසරාවෙන් ප්‍රයෝජනය ගන්ට මින. අපට ඒක එදිනෙදා හැමදාම කරන්න බැරි නිසා වෙන්ට මින මේ විදියට මේ අවුරුද්දක් ගෙවෙන තැන නොනැකන කියල ඒකක් හදාගෙන, පුණ්‍යකාලය කියල හදාගෙන, පොඩි විරාමයක් ඇතිකරගෙන නුවණැත්තන් ඒකෙන් ප්‍රයෝජනය ගත්තෙ. නමුත් නුවණ නැත්තන් ඒ වෙනුවට කළේ මොකක්ද, අර නොනැකන තවත් නොයෙකුත් අනවශ්‍ය දේවල් එකතු කරගෙන මේක තමන්ගේ පරිහානියට හේතු වන අන්දමට විනෝද මාගීවලට පමණක් යොමු කරගත්තා. ඒක නිසා අපි ධර්මානුකූලව කල්පනා කරන්ට මින, මේ පුණ්‍යකාලය ඇත්ත වශයෙන්ම පුණ්‍යකාලයක් කරගෙන, තමන්ගේ හිත් පිරිසිදු කරගෙන අලුත් අවුරුද්දේදී, වඩාත් හොඳින් ඊළඟ අවුරුද්ද ධර්මානුකූලව තමන්ගේ ශීලයෙ අඩුපාඩුකම් කිබෙනවා නම් ඒ එක එකක් ගැන සලකල, ආචර්ජනා කරල. ඒවා සකස් කරගන්න.

විශේෂයෙන්ම ජීවිතාව පිළිබඳ ප්‍රශ්නය මේ කාලයේ ගිහි පින්වතුන්ට ලොකු ගැටළුවක්. ලෝකය යන්නෙ භයානක අන්දමින් භෞතික දියුණුව සොයාගෙන. ධාර්මිකය ගැන නොතකා ආර්ථිකය ගැන පමණක් හිතන යුගයක් මේක. අන්තිම ප්‍රපාතයට ගිහිල්ලා වැටෙනතුරු දන්නෙ නෑ. ඒක නිසා ඉක්මණින් ධනය සපයා ගැනීම, උපයාගැනීම, සඳහා නොයෙකුත් විදියේ ආචීවයන්, මිට්‍යා ආචීවයන්, පෙරමුණට එන යුගයක්. නුවණැති

බෞද්ධ ජිවිතයක් කල්පනා කරනට මින බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාළ ධර්මය මුල්කෑන තබාගෙන, තමන්ගේ ආර්ථය ගැන, සමහරවිට එදිනෙදා ජීවිතයේ අඩුපාඩුකම්, අගභිභකම්, ඇතිවෙන්න පුලුවන්. ඉක්මණින් පොහොසත්වෙන්න බැරවෙන්නක් පුලුවන්. නමුත් අර දැන් මේ අවස්ථාවේ සමාදන් උනා වගේ මිථ්‍යා ආර්ථයෙන් වෙන්වීම කියල කියන ඒ උතුම් ගුණධර්මය වඩන්න විශේෂයෙන් උත්සාහවත් වෙන්නට මින. දැන් ඔය බුදුපියාණන්වහන්සේ දක්වන දේවල් මේ කාලයේ කරනට බැර දේවල් හැටියට සමහරවිට හිතන්න පුලුවන්. සතුන් මසට ඇති කිරීම, මාංශ වෙළඳාම් ආදියෙන් වැළකී සිටීම, අපි ආයුධ වෙළඳාමෙන්, ඊළඟට වස විස වෙළඳාමෙන්, මත්පැන් වෙළඳාමෙන් ඔය විදියේ දේවල්වලින් වෙන්වෙලා හිටියොත් අපට කරනට රස්සාවක් නැහැයි කියල හිතෙන තරමට. මේ විදියට සමාජය හයානක ප්‍රසාදයක් කරා යනවා. නමුත් තමන් කල්පනා කරනට මින. තමන් මේ දීඬි සංසාරයේ තවදුරටත් දුක් විදිනවද, මේකට යම්කිසි පරිත්‍යාගයක් කරල මෙයින් මිදෙන්නට උත්සාහ ගන්නවද, මේ විදියේ මේ කණ්ණ සම්පත්තියක් ලැබුනහම, කියල ඒක නුවණින් කල්පනා කරල, සමාජය කොයි විදියට කිව්වත්, වෙන එකක් තබා තමන්ගේ නිවසේ අතින් අය කොයි විදියට හිතුවත්, පැතුවත්, ජීවත්උනත්, තම තමන් - අපි උපන්නෙත් මැරෙන්නෙත් තනිවයි. ඒක නිසා, ඒ වගේම තමන්ගේ කම්යට තමන් වගකියන්න මින. බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාරල තියෙනවා.

"කම්මසසකා මාණව සත්තා කම්ම දායාදා කම්මයොති කම්මබන්ධු කම්මපට්ඨරණා කම්මං සතොත විහජති යදිදං භින්නපණිකතාය" ආදී වගයෙන්. මේ කම්ම තමයි අපට අයිති. කම්ම තමයි අපේ දායාදය. කම්ම නිසාමයි අපි උපන්නෙ, කම්ම තමයි අපේ උත්පත්තියට හේතුඋනෙ. ඊළඟට අපේ ඥාතියත් කම්මයි. කම්ම තමයි අපට පිළිසරණ වගයෙන් සිටින්නෙ. ඒක නිසා අප කරන කම්මයට අපි වගකියනට මින. ඒක නිසා අපේ ජීවන රටාව සකස් කර ගැනීම අපේ යුතුකමක්. අර කෙටි මාභී බෝහෝවිට හයානකයි. කෙටි මාභී, ඉක්මන්වීම්, බොහෝවිට හයානකයි. ඒ විදියට ඉක්මණින් ධනය සපයා, උපයා ගැනීමට, ඉක්මණින් ගෙදරදොරේ තිබෙන ගැටළු විසඳා ගැනීමට, කියල අධම් මාභීය ගත්තොත් ඒ නැනැත්තාට කවදා හෝ ඒ නිසා දුක් විදින්නට සිදු වෙනවා.

අන්න ඒක නිසා විශේෂයෙන්ම අර කියාපු ගණන් බලන අවස්ථාවේ - නොනැකක ගණන් බලන අවස්ථාවක් හැටියට අරගෙන - පසුගිය අවුරුද්ද තුළ තමන්ගේ අයවැය ගැන සලකල බලන්න මින. අයවැය කියල කියන කොට ලෞකික අර්ථයෙන් බලනව නම් ඉලක්කම් වලින් දකින්න පුළුවන්

අයවැයක්. ගැඹුරු අඵයෙන් බලනව නම් අයවැය කියල කියන්නෙ මොකක්ද, අය පක්ෂය තමයි පින්. වැය පක්ෂය තමයි පව්. අපෙන් කෙරවිච පව් මොනවාද? අකුසල් මොනවාද? අප විසින් කළයුතු, කළහැකි, කරන්ට උත්සාහ ගතයුතු, කුසල් මොනවාද? පින් මොනවාද? අන්න එහෙම සලකල බැලීමයි. දැන් ඒ විදියට තම තමන් පිළිබඳවත් 'ගනුදෙනුවක්' කරන්ට මින. දැන් මේ අවුරුදු උත්සවයෙම කොටසක් තමයි අසල්වාසීන් එක්ක අර නොහොඳ නෝක්කඩු ඉවත්කරල, ගනුදෙනු කරල, ඒ විදියට තමයි අලුත් අවුරුද්දක් අරඹන්නෙ. ඇතුළතින් කෙරෙන්න මින ගනුදෙනුවකුත් තිබෙනවා. තමන් මේ ලබාගත්තු ජීවිතයට, දුර්ලභ මනුෂ්‍යත්වයට, අපි ණය නොවී ඉන්න මින. කීදෙනෙක් ලබාගත්තු මනුෂ්‍යත්වභාවයට ණය වෙලා මිය යනවද? උත්පත්තිය ලැබුවේ මනුෂ්‍යයෙක් හැටියට. නමුත් ජීවිතය ගත කරන්නෙ, ඒ වගේම මැරෙන්නෙ, හරියට මනුෂ්‍ය ප්‍රේතයෙක් හැටියට. මනුෂ්‍ය යක්ෂයෙක් හැටියට. අන්න ඒ විදියෙ තත්වයකට යන්නෙ නැති ආකාරයට තමන්ගෙ ජීවිත රටාව සකස්කරගන්ට උත්සාහවත් වෙන්ට හොඳ අවස්ථාවක්. ඒක නිසා මේ පින්වතුන් තම තමන්ම ඒ ජීවිතයට අදාළ ජීවන රටාවට ළං වෙන්ට මින. එදිනෙදා ජීවිතයෙ බොහෝ දෙනා මේ කාලෙ කියනවා, දැන් හොඳ ජීවිතයක් ගැන කථාකරන අවස්ථාවේ ඇතැම් කෙනෙක් කියනවා - ඒක එක්තරා විදියක මෝස්තරයක් බවට පත්වෙලා තිබෙනවා - "අපි පව් කරන්නේ නැහැ. අපි වරදක් කරන්නේ නැහැ". ඉතා පහසුවෙන් කියවෙන එකක්. නමුත් මේ වරදක් කරන්නෙ නෑ කියල කිව්වට එපමණකින් වැඩේ සම්පූර්ණ වෙන්නෙ නෑ. මේකෙ හොඳ පැත්තක් තිබෙනවා. කුසල් කරන්ට මින. හිත සකස් කර ගැනීම - සාමාන්‍ය ප්‍රතිපත්ති, ශීල ප්‍රතිපත්ති. ඒ සිල් සමාදන්වීම් ආදිය කිරීම පමණක් නොවෙයි. ඒවා ආචර්ජනා කරල. තමන්ගේ ජීවන රටාව ශීලයට අනුරූපව පවතිනවද කියල නිතර එදිනෙදා සලකල බලන්ට මින. රීලභට එතනින් නවතින්න නරකයි. මේ ශාසනයෙ ශීලය කියන එකේ නියම පරමාර්ථය සමාධියයි. භාවනාවයි. ශීලය මත සමාධිය ගොඩ නගන්නෙ නැතිව සිටිනවා නම් ඒකෙන් වැඩක් නෑ. එතකොට ශීලය අත්තිවාරමයි. පක්ඛිලය හෝ ආජීව අණමක ශීලය හෝ දශශීලය හෝ මේ පොහොය අටසිල් හෝ යම්කිසි ශීලයක් සමාදන්වෙන්නෙ ඒ ශීලයෙන් කය වචනය හික්මවා ගෙන ඒ කුලින් හිත තැන්පත් කරගැනීමටයි. සමාධීමත් කරගැනීමටයි. අන්න ඒක නිසා ඒ ගැනත් උනන්දු වෙන්ට මින. මේ සමාධිය කියන එක. තැන්පත් බව. මේ සමාධියෙත්, මේකෙත් දෙපැත්තක් තියෙනවා, ගමට විදඹිනා වශයෙන්. සිත තැන්පත් කර ගන්නව යම්කිසි කුසල් අරමුණක. මෙහි ය බුද්ධානුසංහිතිය, අසුභය. එහෙම නැත්නම් මරණසතිය - මවැනි යම්කිසි කමටහනක් එදිනෙදා ජීවිතයෙ පුරුදු කරලා ඒ විවේක අවස්ථාවල්වල.

විශේෂයෙන්ම උදෑසන, රැයේ නින්දට යන්ට පෙර, එහෙම නැත්නම් අතින් අය නිදාගත් අවස්ථාවේ හෝ, තමන්ට විවේකය කොහොමහර් ලබාගෙන එදිනෙදා දින වර්ශාවේ කොටසක් හැටියට සුලු වේලාවක් - විනාඩි පහක් හෝ 10 ක් හෝ මෙහි භාවනාව ආදී යම්කිසි කමටහනක් වැඩිමෙන් තමන්ගේ සිත පිරිසිදු වෙනවා වගේම සමාධිමත් වෙනවා. එයින් සිත තැන්පත් වෙනවා. ඊළඟට ඒ පමණකින් නවතින්න නරකයි. සමාධිය පමණක් වඩලා ඒ ඉහළ තත්ත්ව අභිඥා ආදිය ලබාගත්තු අය බුද්ධෝත්පාද කාලයේ පමණක් නොවෙයි අබුද්ධෝත්පාද කාලවල හිටත් හිටිය. නමුත් සසර දුක් කෙළවර කර ගන්න බෑ, එපමණකින්. ඒක නිසා බුදු පියාණන් වහන්සේ දක්වනවා සමාධිය මත ඉඳල ඊළඟට විදර්ශනා වඩන්න මින. අන්න ඒ සඳහා තමයි ශීලයත් සමාධියත්. ශීල, සමාධි, ප්‍රඥා නමින් හඳුන්වන්නේ ඒ විදර්ශනා ප්‍රඥාවයි. ඒක දියුණුකර ගැනීම සඳහාත් උත්සාහයක් දැරිය යුතුව තිබෙනවා.

ගිහි ගෙවල්වල ඉඳගෙන අපි මේවා කරන්නේ කොහොමද කියල හිතන්න නරකයි. අතීතයේ බුද්ධකාලයේත් ඊට මෑතක් - දැන් මේ කිව්ව කුඩා දරුවන් සෝවාන්ඵලය ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගත්තයි කියල කියන්නේ. සමාධිය පමණක් නොවෙයි මේක තුළ තියෙනවා විදර්ශනා ඥාන. මේක ඉතා සියුම් දෙයක්. දීඝි කාලයක් සංසාරයේ යම් යම් අවස්ථාවල්වල අපි කොතෙකුත් භාවනා වඩන්න ඇති. ඒවා අපේ හිතවල තැන්පත් වෙලා තිබෙනවා. විඥානයේ තැන්පත් වෙලා තිබෙනවා. ඒක ධන නිධානයක් වගේ. නමුත් අපි දන්නේ නෑ මේක. දැන් රක්තරත් පිභානක් උනත්, අපේ ගෙදරවල්වල ඔය අගුවේ කුස්සියේ තියෙනවා නම් අපිට අඳුනගන්න බෑ. අල්පෙනෙත්තකින් හර් ඉරක් ඇඳල බැලුවහමයි මේක අඳුනගන්න පුලුවන් වෙන්නේ. අන්න ඒ වගේ අපේ චිත්ත සන්තානයේ ඇතුළේ ඇති - කොටින්ම මනුෂ්‍ය ආත්මභාවයක් ලබල තියෙන්නේ යම්කිසි විශේෂ පුණ්‍ය ශක්තියකින්. ඒ තුළ තිබෙන්නට පුලුවන් අතීතයේ බණ භාවනා වඩපු ඒ ශක්තීන්. ඒවා සැහවිල තිබෙනවා. ගිහි හෝ වේවා පැවිදි හෝ වේවා, ඒවා මතුකර ගැනීම සඳහා අන්න විදර්ශනා භාවනාවක් අරඹන්න මින. ඊට නිසි ඒ කම්ප්‍යානාවාදීවරුන් හමුවෙලා. කළ‍්‍යාණ මිත්‍රයින්ගේ පිහිටෙන් විදර්ශනා භාවනාවට හිත යොමුකරන්නට මින, අතිත්‍ය - දුඃඛ - අනාත්ම වශයෙන්. එදිනෙදා ජීවිතයේ තමන්ගේ මේ ජීවන රටාව තුළ හමුවෙන හැම දෙයක්ම මේ ධර්මයට සාධක කරගන්නට මින. නිදර්ශන කර ගන්න මින. ඒ තුළින් දකින්නට පුරුදුවෙන්නට මින. මේ බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාළ ත්‍රිලක්ෂණය. ඒක සිතට හුරු කරගත්තහමයි යම්කිසි අවස්ථාවක අර විදියට ඉතාමත් ක්ෂණිකව පවා, මාභිඵල ප්‍රතිවේධ කරගන්න පුලුවන් වෙන්නේ. අතීතයේ කපාන්තරයක් තියෙනවා එක්කරා රජකුමරියක් ඒ තමන් ගිය වැසිකිළියක හිටිය පණුවන් දැකල පුළුවක සංඥාව ඇතිකරගත්ත. ඒ අවස්ථාවේ, කෙනෙක්

මැරුණු පස්සේ මේකෙ පණුවො දාන හැටි. අර පොඩි හිනිවිල්ල උපකාරී උනා රහස්වීමට පවා. අන්න ඒ වගේ අපි එදිනෙදා ජීවිතයේ මග කොට්ඨි දකින්නට ලැබෙන දේවල්, කියවන පුවත්පත් ආදියෙන්, අසන්නට ලැබෙන ප්‍රවාක්ති ආදියෙන්, අපේ සිත් කළඹගන්නෙ නැතිව, කිලිටි කරගන්නෙ නැතිව - රාග - ද්වේෂ - මෝහ ආදියෙන්, ඒ වෙනුවට කරන්නට ඕන, මේව තුළින් දකින්නට ඕන බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාළ අතිත්‍යා දුඛ අනාත්ම කියන ක්‍රියාකාරණය. අන්න ඒ විදියේ අමුතු දැකීමක් ඒ විදියට. දැන් මේ කාලේ ඇතැම් කෙනෙක් කියන්න පුලුවන්, අතීතයේ කෙසේ වෙතත්. අතීතයේ අපේ පැරණි සිංහලයන්ගේ ජීවන රටාව කෙසේ වෙතත්, මෙකල ඒව කරන්න බෑ කියල. අතීතයේ නම් ඒ අපේ අතීත මව්වරු - ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා, පොත පතේ සඳහන් වෙනවා - ඒ කොටනකොට පවා ඒ ඇටයක පොත්ක නිකං ගැලවෙන්න අරන්නේ නෑ ඒකක් භාවනාවට නගනවා. අතිත්‍යාට, අන්න ඒ වගේ. දැන් මේ පින්වතුන්ටත් කොයි කොයි අන්දමේ සුඛෝපභෝගී භාණ්ඩ ලෝකයේ බිහිවෙල තිබෙන නමුත්, ඒවා තුළිනුත් අතිත්‍යාභාව දකින්නට ඕන. මේ අද විසිත්ත කාමරයේ තිබෙන එක ඊළඟ දවසේ කුස්සියේ හේද? ඊළඟ දවසේ අන්තිමට ඒක කුණු ගොඩේ හේද? ඒ හැම දෙයක්ම - මේ නවීන, නූතන, ලස්සන කියල ගන්න හැම දෙයක්ම - විනාශය කරා විනාශ මුඛය කරා, යන හැටි. ඊළඟට තව නොයෙකුත් මේ තාත්තමාත්ත නොයෙකුත් විලාසිතාවන් සහිත මහා ඉහළින් වැජඹෙන නිලකල සහිත හැම දෙනාටම යන කලදසාව - එකපැයෙන් එක මොහොතින් විනාශවෙලා යන ආකාරය - මේවා තුළින් දකින්නට ඕන බුදු පියාණන් වහන්සේ වදාළ ක්‍රියාකාරණය. මේ එකක්වත් අමුතු දේවල් නොවෙයි. මේ එකක්වත් අමුතු නෑ. අපි සාමාන්‍යයෙන් ව්‍යවහාර කරනවා 'මේක හදිසි අනතුරක්' කියල. හදිසි අනතුරු කියල ජාතියක් තියෙනවා කියල. නමුත් ඇත්ත වශයෙන් ස්වභාවධර්මයේ හදිසි අනතුරු නෑ. අපි හිතමු ගමන්කරන වාහනයක රෝද ගැලවුනා හදිසියේ. එහෙම නැත්නම් මොකක්හරි ඒ විදියේ දෙයක් සිදුවෙල ඔය අනතුරක් කියන දෙයක් සිදුඋනා. මේක ඒ වෙලාවේ විතරක් උනා නෙවෙයි. මේක හෙමි හෙමිහිට බුරුල්වෙවි තිබිලයි ගැලවුනේ. ඒක අපි නොදැක්ක නිසා අපි ඒකට හදිසි අනතුර කියල කියනවා. අන්න ඒ වගේ තමයි. අපේ මේ හදිසි අනතුරේ ඒ එක පැත්තක්. අපට සිදුවන සිදුවීම්, අපට වෙන ආපදා - මේවා යට තිබෙනවා කමිය. අර කම්බකුය. එකක්වත් හදිසි අනතුරු නොවෙයි. බුදු පියාණන් වහන්සේලා, අභිඥාලාභීන්, මේව දැකල පොඩි මදසිතාවක් පහළකරනවා. මොකද? 'මං දැක්ක මේක වෙන බව - වළක්වන්න බෑ, හැබැයි'. ඒක නිසයි ඒ මද සිතහවක් පහළ කරන්නේ. දැන් කුඩා දරුවෙක් - නැගිටින්න උත්සාහ කරන කුඩා දරුවෙක් දිහා බලන් ඉන්න මවු කෙනෙක්. කොහොම හරි මෙයා නැගිටින්නක් ඕන නෙ. වැටෙන වැටෙන වාරයක්

පාසා පොඩි හිනාවක් දානවා නේ? අන්න ඒ වගේ තමයි බුදුපියාණන් වහන්සේලා මේ ලෝකයේ මනුෂ්‍යයින් මේ හදිසි අනතුරු කියන ජාතිවලින් විනාශවෙලා යනව දැකල කම්පා වෙනකොට හිතනව "අනේ මේක දැක්කෙ නෑ නෙ මේ අය. මේකට හේතුව මීට කල්ප ගණන් ඇත කරපු යම්කිසි අකුසලයක්. එහි විපාකයයි මේ විදින්නේ". එතකොට අන්න ඒ විදියෙ තත්ත්වයක් මේ ලෝකයෙ තිබෙන්නෙ. ඇත්ත වශයෙන්ම සවභාව ධර්මයෙ හදිසි අනතුරු නෑ. ඒවා සවාභාවික සිද්ධි. සවාභාවික කියල කියන එකට එකතු කරන්න මීන - ලෝකයේ සාමාන්‍ය අජීවි එහෙම නැත්නම් ජීවයක් නැති දේවල් පිළිබඳව තියෙන ටික විතරයි අපි බොහෝවිට සවාභාවික කියල කියන්නෙ - නමුත් මේ කම්මකුයත් ඊට අයිතියි. කම්මයත් විපාකයත්. හරියට අර දැන් පින්පව් ගැන කියන කොට අපි කිව්වනේ ගොවිතැන් කිරීම ගැන. ඒ වගේම බුදුපියාණන් වහන්සේ වදාරල තියෙනවා.

"යාදිසං වපනෙ ඛිපං - නාදිසං භරනෙ ඵලං
කල්‍යාණකාරී කල්‍යාණං - පාපකාරී ච පාපකං"

යම් යම් ආකාරයකට වසුරනව නම් ඒ ඒ ආකාරයට එහි අස්වැන්න නෙළාගන්න ලැබෙනවා. හොඳ කරන තැනැත්තා, කුසල් කරන තැනැත්තා, ඒ හොඳ විපාක ලබනවා. පව් කරන තැනැත්තා දුකට විපාක ලබනවා. ඔන්න ඔය විදියෙ තත්ත්වයක් තියා අපි එතකොට මේ ඉදිරියට එන නොනැකක කාලය නියම පුණ්‍යකාලයක් හැටියට තමන්ගෙ ජීවිතය පිළිබඳව විශේෂ සමාලෝචනයක් කරල, පුනර්ක්ෂණයක්, පුනරාලෝකනයක්, කරල, ඒ තුළින් ඉගෙනගත්තු යම් යම් දේවල් අනුව ඊළඟ අලුත් අවුරුද්ද හොඳ ජීවන රටාවකින් යුක්තව, හොඳ කාල සටහනකින් යුක්තව, ආරම්භ කරන්ට අධිෂ්ඨාන කරගන්ට මීන - අද වැනි මේ වටිනා පෝය දවසක.

මේ අවුරුද්දත් පෝයක් එකට ආවෙ මේක තුළින් අපේ ධර්මානුකූල ජීවිතය හැඩගස්සවා ගැනීමට අවස්ථාවක් කියල සලකාගෙන මේ පින්වතුන් අද දින පැයක් ඇතුළත ධර්මශ්‍රවණය කිරීම තුළින් තමන්ගෙ සිතේ ඇතිවුනු පිරිසිදු කම ගැන හිතල බලන්ට මීන. ආජීව අෂටමක ශීලය හෝ ඊට වඩා උසස් පෝය අටසිල් වලින් හෝ යුක්තව මේ පින්වතුන් ධර්ම ශ්‍රවණය කරල කය වචනය හික්මවාගෙන, තුනුරුවන් කෙරේ හොඳ ශ්‍රද්ධාව ඇතිකරගෙන ඒ ශ්‍රද්ධාව අනුව ඇතිකරගත්තු යම්කිසි වීර්යයක් මුල්කරගෙනයි මේ අවස්ථාවේ මේ විදියට බිම ඉඳගෙන ධර්ම ශ්‍රවණය කළෙ, හිත යොදාගෙන තව නොයෙකුත් බාධක කරදර මධ්‍යයේ. ඒ වීර්ය අනුව යෙදූ සතිය, සිතිය, මේ ධර්ම ශ්‍රවණය

කිරීම සඳහා විවිධයක් පාසා ඊට සවන් දීම සඳහා යෙදූ සතිය, සිහිය, ඊළඟට ඒ තුළින් යම්කිසි තැන්පත් බවක් හිතේ ඇතිඋතා නම් ඒ ඉද්ධාදි ගුණධම් වගේම සිත යොදාගැනීම නිසා ධම්මානුසස්ති වශයෙන් හෝ - ඒක සමාධිය හැටියටයි සලකන්න පුළුවන්. අන්න ඒ විදියට සඳා, විරිය, සති. සමාධි, පඤ්ඤා කියල කියන නිවනට උපකාර වන්නාවූ ඒ ඉන්ද්‍රිය බල ආදිය දියුණුකරගැනීමේ මූලික අභ්‍යාසයක් මේ ධම්මඉවණය තුළින් සිදුඋතා. ඒක තුළින්මයි මේ පින්වතුන්ට යම්කිසි දවසක නිවාණ ධම්ය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගන්ට පුළුවන් වන්නේ. අන්න ඒ උතුම් නිවාණධම්ය කල්තොයාදීම මේ ජීවිතයේදීම, මේ උතුම් බුද්ධෝත්පාද කාලයේ ලබාපු මනුෂ්‍යත්මභාවය තුළදීම, ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරගන්ට ශක්තිය බලය ලැබේවා කියල ප්‍රාර්ථනා කරගන්ට ඕන. ඒ වගේම, අපි මේ ධම්ම ඉවණමය වශයෙන් ධම්ම දේශනාමය වශයෙන් රැස්කරගත්තු යම් කුශල සම්භාරයක් ඇතොත් ඒ සියල්ල ශාසනාරක්‍ෂක දෙවිදේවතාවූන් වහන්සේලා - දිව්‍ය බ්‍රහ්ම මණ්ඩලය - අනුමෝදන් වෙත්වා. ඉදිරියටත් ශාසනයටත් අපටත් ආරක්‍ෂාව සලසා දෙමින් තමන්ගේ ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමාමහ නිවන් සාක්‍ෂාත් කර ගනිත්වා කියල දෙවියන්ටත් පින් අනුමෝදන් කළයුතුව තිබෙනවා. ඒ වගේම අපගේ මිය පරලොව ගිය කෘතීන් ඇතුලු අවිච්ඡේ පටන් අකතිටා දක්වා වූ යම්තාක් සත්ත්ව කොට්ඨාශයන් මෙබඳු මේ ධම්මදේශනාමය ධම්ම ඉවණමය කුසල් අනුමෝදන් වන්ට බලාපොරොත්තු වෙනවා නම් මේ පින් අනුමෝදන් වීමෙන් දුගති තත්ත්වවලින් අක්මිදී දුගති තත්ත්වවලට පත්වී කළාණම්හු ආශ්‍රය ලබාගෙන, භාවනාදී සියලු කුසල් ධම්ම සම්පූර්ණ කරගෙන උතුම් අමාමහ නිවනින් සැනසෙත්වා කියන ප්‍රාර්ථනාවක් කරන්ට ඕන. ඒ විදියට හිතාගෙන මේ අවස්ථාවේ මේ ශාථා කියල පින් දෙන්න.

"එහතාවතා ට අමෙහති....."

වෙනත් කෘතී

1. Concept and Reality in Early Buddhist Thought -(1971)*
2. Samyutta Nikaya - An Anthology, Part II - Wheel No, 183/185 -(1972)*
3. Ideal Solitude - Wheel No, 188 - (1973)*
4. The Magic of the Mind - (1974)*
5. උත්තරීතර හුදෙකලාව - 'දම්සක්' අංක 172/173 - (1990)*
-එම- (නව මුද්‍රණය), ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය (2001)
6. Towards Calm and Insight - (1991)
7. විද්‍යුත් උපදෙස් - (1996)
8. නිවනේ නිවීම - (1997 -.....)
-ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය, මහා භාරකාර දෙපාර්තමේන්තුව
(වෙළුම් 9 ක් මේ දක්වා නිකුත්වී ඇත. සම්පූර්ණ පොත වෙළුම් 11 කි.)
9. From Topsy-turvydom to Wisdom -Volume 1 - (1998)
(Essays written for 'Beyond the Net, - A website on the Internet
- Website address [http:// www.beyond thenet.net](http://www.beyondthenet.net))
10. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 1- වෙළුම - (1999)
11. Seeing Through - (1999)
12. හිතක මහිම - 1 - (1999)
13. නිවනේ නිවීම - ප්‍රථමභාගය - (1-6 වෙළුම්) - පුස්තකාල මුද්‍රණය(2000)
14. හිත කැනීම - (2000)
15. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 2 වෙළුම - (2000)
16. Towards A Better World -Translation of 'Lo-wada-Sangarava' - (2000)
17. පැවැත්ම හා නැවැත්ම - (2000)
18. ඇති හැටි දැක්ම - (2001)
19. පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 3 වෙළුම - (2001)
20. දිවි කතරේ සැඳෑ අඳුර - (2001)
21. කය අනුව ගිය සිහිය - (2001)

* Buddhist Publication Society, P.O. Box, 61, Kandy
බෞද්ධ ග්‍රන්ථ ප්‍රකාශන සමිතිය, කැ.පො. 61, මහනුවර